

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Clubul Literar „Homo Aestheticus”

LECTURA

ȘI SCĂRILE

CULEGERE DE ARTICOLE

Volumul II

Chișinău • 2021

CZU 028(082)=135.1=111

L 37

Director general: Elena PINTILEI

Consultant științific, prefață: Iulian FILIP

Coordonator de ediție: Victoria VASILICA

Coperta: Cristina CEOINAC

Redactor: Jana BADAN

Procesare computerizată: Diana ODOBESCU

Traducerea rezumatelor în engleză: Elina BOLGARINA

Lucrarea a fost aprobată spre editare în cadrul ședinței Consiliului redacțional al BNRM (proces-verbal nr. 1, din 18.03.2021).

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Lectura și scările : Culegere de articole : [în vol.] / Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Clubul Literar „Homo Aestheticus” ; director general: Elena Pintilei ; consultant științific, prefață: Iulian Filip ; coordonator de ediție: Victoria Vasilica. – Chișinău : BNRM, 2021 (Tipogr. „Primex-Com”) – . – ISBN 978-9975-3510-1-0. Vol. 2. – 2021. – 232 p. : fig., fot. color, tab. – Pref., rez. paral.: lb. rom., engl. – Texte : lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. și în subsol. – 30 ex. – ISBN 978-9975-3510-2-7.

028(082)=135.1=111

L 37

ISBN 978-9975-3510-1-0

ISBN 978-9975-3510-2-7

Creative Commons - 4.0 International - CC BY 4.0

DOI: 10.5281/zenodo.4944201

© Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2021

CUPRINS

Prefață

Iulian FILIP. Cartea bună e plină cu răspunsuri la întrebările pe care încă nu ți le pui	5
Iulian FILIP. A good book is plenty of answers to the questions you are not asking yet yourself	10

Fenomenul lecturii: abordări teoretice și practice

Oleg SEREBRIAN. Lecturi formatoare pentru un scriitor, cercetător, diplomat	15
Vera OSOIANU. Lectură și evoluție sau superputerea lecturii	23
Ludmila CORGHENCI. Competențe de a accesa sursele de lectură/informare: context al educației pentru lectură.....	35

Studii

Tatiana CIOCOI. Lectura și Literele: studiu de caz	42
Maria PILCHIN. Lectura publică în epoca Facebook.....	52
Lilia POVESTCA. Rolul lecturii profesionale în dezvoltarea personalului de specialitate din biblioteci (Studiu de caz)	64
Valentina POPA. Impactul lecturii în oglinda indicatorilor statistici și de performanță	82
Vlad D. GHIMPU. Un alfabet prezumtiv românesc din secolele VI-VII....	94

Experițe de promovare a lecturii pe meridianele lumii

Iryna BIRIUKOVA. Cultural advancement projects of Odesa National Scientific Library: experience, achievements, prospects of book promotion and reading in modern society (Proiecte de dezvoltare culturală	
--	--

ale Bibliotecii Naționale Științifice din Odesa: experiență, realizări, perspective ale promovării cărții și lecturii în societatea modernă)	106
Iuliana-Camelia PÎRVU. Biblioteca verde și educația pentru dezvoltare sustenabilă în comunitatea de la Șirna, județul Prahova.....	118

Metode și tehnici de promovare a lecturii

Alexandru MOLCOȘEAN. Clubul de lectură și locul acestuia în instituția de învățământ	138
Nicoleta VERMAN. Lectura și disciplinele STEM	150
Alexandru RUSU. Experimentul lecturii la „Ora să ȘTIM”	157
Mariana HARJEVSCHI. Platformele online – instrumente de stimulare a lecturii	174
Angela DRĂGĂNEL. Cărțile audio – o experiență la fel de interesantă și valoroasă ca și cititul clasic.....	182
Aliona MANCIU. Campania raională de promovare a cărții și lecturii „Satul meu citește o carte”	196

Impresii de lectură. Îndemn la lectură

Ecaterina PAVLOVA. 451° Fahrenheit. Distopie sau cum putem face față provocărilor lumii noi	204
Mihaela BĂSU. Literația, între lectura de plăcere și combaterea analfabetismului funcțional.....	210
Mirela CHIDON-FRUNZĂ. Impactul psihologic al lecturii asupra elevilor clasei pregătitoare.....	216
Ghenadie RÂBACOV. Pledoarie pentru lectură: Citesc, deci exist!	223
Autorii articolelor	228

Cartea bună e plină cu răspunsuri la întrebările pe care încă nu ți le pui

Iulian FILIP

Mă grăbesc să-mi fixez gândul ce mă fulgeră în timp ce ajung la formularea decisivă a titlului: *dar prostul își pune întrebări?* Și mă grăbesc să mă scutur de motivul întrebărilor, care mă duc în altă parte decât știam unde mă îndreptam.

Viața, moartea și prostia sunt motivele care au generat cele mai valoroase capodopere literare. Nu o să alunec într-o comunicare științifică. Apelez la o uvertură tradițională a mea la o parte din întâlniri, când cel de al treilea motiv, *prostia*, mi-i cel mai la îndemână.

Las pe altă dată celebrul pamflet *Elogiul nebuniei sau cuvântare spre lauda prostiei* de Erasmus din Rotterdam și punctez cu câteva variații la temă ale altor somități.

Socrate declara: „**Știu că nu știu nimic**”.

Blaise Pascal, mai aproape de noi, remarcă: „**Mă analizez și mă detest; mă compar și rămân satisfăcut**”.

Ion Creangă e mai savuros: „**Știu că sunt prost, dar când mă uit în jur, prind curaj**”.

Marin Sorescu zicea că „**Nu-i rușine să te naști prost, e rușine să mori prost**”.

Multă democrație și libertate circulă pe rețelele de socializare, între care și un proverb, etichetat a fi... african: „Când moare un bătrân, parcă ar arde o bibliotecă”. Dincolo de etichetare, proverbul e un pretext de cântărire do-moală... Se poate întâmpla că bătrânul decedat să nu fi știut carte, totuși experiența vieții sale să fie echivalentă cu ceea ce conțin cărțile unei biblioteci.

Despre asemenea bătrâni e proverbul, nu despre cealaltă categorie de inși care nici nu au băgat de seamă că... trăiesc. Omul teafăr neapărat acumulează o experiență de viață, care îl determină să înțeleagă și să se întrebe de viață, dar și de moarte. *Memento mori...* Nu uita că vei muri... A discuta despre moarte face bine celor care trăiesc...

Papa Ioan Paul al II-lea, într-un interviu temeinic, spre sfârșitul vieții sale, la întrebarea cea mai de la urmă – Care ar fi taina pentru care curiozitatea sa e mai presus de toate? – a răspuns: „*Moartea*”. Motive productive pentru gânditori, oameni de creație, teologi, sacerdoți ai tuturor religiilor, cercetători, împărați – *viața și moartea...* E productivă și *prostia*, când o cercetează careva din categoria celor care știu că nu știu nimic. A discuta și despre *prostitie*, face bine celor care, categoric, nu vor să figureze în parametrii rușinii din ecuația lui Marin Sorescu.

Nu că aș vrea să fiu cu totul original, dar curiozitatea mea cea mai... a mea e legată de cea din urmă carte pe care o s-o citesc cu mare poftă, dar care ar fi (dacă aș avea norocul) atât de convingătoare, încât la încheierea cărții să se încheie și cele ale cititorului – toate! Fără durere, doar cu lumina cărții și cu o lumânare creștină într-o mână care să nu tremure (se poate să fie aprinsă chiar de mine?)...

Am prins într-un catren de al meu, *Poartă târzie*, o stare care mi se pare din acea situație a unui cărturar care-și pune problema drumului făcut și a ieșirii din scenă: „Când viața-i aproape trăită/și nota, păcat, neplătită,/o cartentre cărți necetită/îți face plecarea măhnită.”

Când își încheia drumul pe partea aceasta de viață, la 94 de ani ai săi, tata dormea înconjurat din toate părțile de cărți și de foi răzlețite din cărțile sale de căpătâi... Îl găseam cu capul pe partea de jos a pernei sale, iar pe partea de sus a pernei trona cea mai masivă carte bisericească, pe care o avea mai tot timpul la îndemână. În zile mai senine părea să se mobilizeze, să se ia (mai în glumă, că serios... cum să te joci cu asemenea aritmetică?...) la întrecere cu cei peste o sută de ani ai străbunelului Costache și cu o sută de ani neîmpliniți ai bunelului Timofte. Îl întrebam într-o asemenea zi din ultima lui vară:

– Și cum ți-s, tată, nouăzeci și patru de ani ai matale?

– Nu mă doare nimic. Numai genunchii... până mă scol, dar dacă mă văd în picioare, merg. Încet, dar merg... Anii... Îs grei anii... Dar nu mă doare nimic...

Locuia la sora mai mare, Alexandra. Casa plină de copii, nepoți,

strănepoți... Avea colțișorul lui, o cameră cu icoanele și cărțile vieții sale...

– Mare noroc am mai avut eu de cărți. Cu cărțile mă țin...

Am crescut într-o casă cu cărți – tata-și avea cărțile bisericești, sora mai mare era cu cărțile școlii în mână... Nici nu mai știu când am deprins a citi – m-am trezit citind, apoi înghițind tot ce avea biblioteca Sofiei. Cred că abia întâlnirea cu Mark Twain (în primul rând, *Prinț și cerșetor*, mai apoi, *Aventurile lui Tom Sawyer și Aventurile lui Huckleberry Finn*) mi-a deschis mai larg ochii la ce citesc. Din păcate, nu am avut norocul unei călăuze în acest domeniu, deși era firesc s-o fi găsit în persoana bibliotecarei ori a învățătorului de limbă și literatură. Trăgeam cu urechea și cu ochiul la câțiva feciori de învățători, pe care-i respectam în mod deosebit. De la Ovidiu Fluieraru și Silviu Paterău, colegi de școală, dar în clase mai mari, am „vânat” câțiva autori, am deprins șahul...

Dar cred că adevăratul șantier cărțurăresc al meu s-a declanșat odată cu descoperirea librăriei. În primul an de studenție la Bălți, am văzut în mâinile unui coleg o carte pe care aș fi vrut s-o citesc. Am întrebat de unde o are... El m-a călăuzit, el mi-a arătat librăria. Am intrat la librărie după acea carte și am descoperit o bogăție de cărți... Am descoperit o ediție Bacovia, care m-a cucerit cu rezolvarea copertii – pe un fundal negru ori gri doar numele poetului și o lacrimă de plumb. Am procurat trei exemplare Bacovia și alte cărți. Locuiam la cămin... „Democrația” căminului studentesc mi-a făcut dispărute toate cele trei exemplare – au plăcut și altor colegi. Dar atunci m-am îmbolnăvit ireversibil de acest drum, spre librării. Atunci am pornit să-mi edific o bibliotecă a mea, personală... Ușor de zis... Descurajările-s mai multe, dar cele mai frecvente sunt două. Prima a fost cea... *democratică*. Am înțeles să-mi duc o parte din cărțile mai dragi, mai valoroase acasă, la părinți, unde mă păștea cea de a doua descurajare – *cu ce bani?...* Încercam să-mi distribui bursa cât mai cumpătat, iar când îmi scăpa din mâini cumpățul în librăria de cărți străine, unde cartea română era cea mai multă și la prețuri moderate, distanța mică până la Sofia mi-a fost favorabilă – duceam o parte din cărți acasă (din nou cărți, măi băiete?), iar înapoi tăbârceam produse alimentare, ca să compensez bursa topită pe cărți. Cele cinci ruble din creditoria ei, pe care mama mi le strecura la poartă, erau semne clare că părinții încearcă să mă înțeleagă și să-mi susțină... proiectul.

Ce noroc am avut în viață de cărți – că le-am descoperit devreme, că le-am

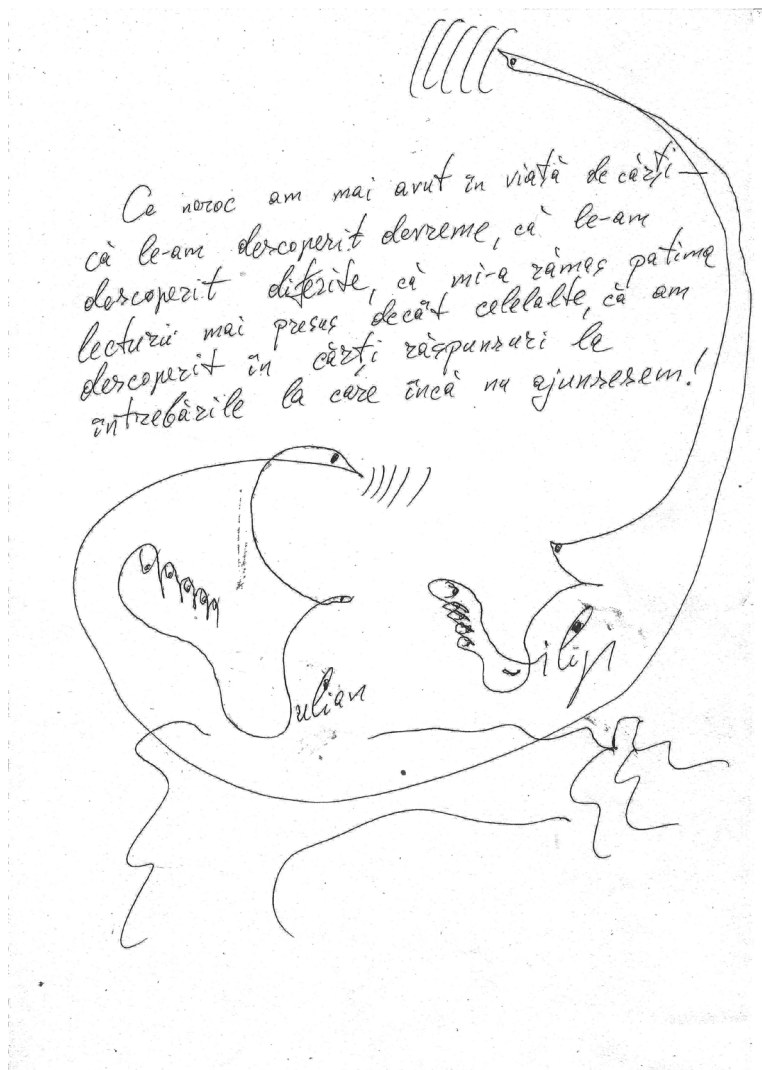
descoperit diferite, că mi-a rămas patima lecturii mai presus decât celelalte, că am descoperit în cărți răspunsuri la întrebările la care încă nu ajunseseam!

...Abia apoi am ajuns la cărțile mele. Abia mai apoi am ajuns să înțeleg locul central al bibliotecii în comunitate, când proiectele cărțurărești ale celor mai importante biblioteci din capitală și din câteva centre raionale m-au determinat să-mi pun umărul. Ceea ce o făceam cu plăcere. Ca și acum.

Am mai multe îngândurări despre carte. Din poezia *Partea mai miezoasă – cartea* cred că le sunt de folos acestui cuvânt de deschidere următoarele versuri:

*Întâlnirea mea cu cartea
este partea
vieții mele – mai miezoasă.
Nu am zi fără citire,
fără splendida-ntâlnire.
Altă lume – fila-ntoarsă.
Cartea e ca o fereastră-n
viața noastră:
să vedem și alte vieți.
Vezi cum trece,
vezi cum vine
altă lume către tine...
Altfel lumea n-o înveți.*

Am avut norocul să-mi leg toate începuturile de cuvânt, să cred în misiunea deosebită a cuvântului și să-mi placă să-l pun la... treabă. Unele dintre cărțile mele au devenit niște punți activate, pe care întâlnirea mea cu cititorii mă îndreptătesc să cred că ferestrele mele spre ei sunt deschise în tot largul și în tot dragul.

A good book is plenty of answers to the questions you are not asking yet yourself

Iulian FILIP

I hasten to grasp the thought that has flashed through my head as I've arrived at the final wording of the title: a fool asks questions himself? And I'm in a hurry to shake off the reason for the questions, which take me elsewhere than I knew where I was going.

Life, death and stupidity are the reasons that give birth to the most valuable literary masterpieces. I will not go into a scientific explanation. The most handy at quite of my meetings, some traditional overture of mine, is *stupidity* – the third reason. I leave for another time the famous pamphlet *Praise of Madness or Speech to the Praise of Stupidity* by Erasmus of Rotterdam and point out a few variations of the topic by other celebrities...

Socrate declared: ***"I know I know nothing"***.

Blaise Pascal, who is closer to us, remarked: ***"I analyze myself and detest me; I compare myself and remain satisfied"***.

Ion Creangă comes with more savour: ***"I know I'm stupid, but when I look around, I get courage"***.

Marin Sorescu said that... ***"it's not a shame to be born stupid, it's a shame to die stupid"***.

A lot of democracy and freedom circulates on social networks, including a proverb, labeled to be... African: *"When an old man dies, it's like to burn a library"*. Beyond labeling, the proverb is a pretext for soft cogitation... It may be that the deceased old man did not know the letters, yet the experience of his life is equivalent to what the books of a library contain. The proverb is about that kind of old people, not about the other category of people who didn't even realize that... they live. The sane man necessarily accumulates a life experience,

which determines him to understand and wonder about life, but also about death. *Memento mori...* Don't forget that you will die... Talking about death is good for those who live...

Pope John Paul II, towards the end of his life, to the last question during a profound interview – What would be the mystery for which his curiosity is above all? – answered: “*Death*”. That are productive motives for thinkers, creative people, theologians, priests of all religions, researchers, kings... *life* and *death...* *Stupidity* is also productive, when someone from the category of those who *know that they know nothing* researches it. Talking about *stupidity* is also good for those who definitely do not want to be included in the parameters of shame of Marin Sorescu's equation.

Not that I would like to be completely original, but my most curiosity... my curiosity is related to the last book that I will read with great desire, but which would be (if I had been lucky) so convincing, so that at the end of the book also everything of the reader ends – all together! Without pain, only with the light of the book and a Christian candle in a hand which does not tremble (can it be lit by myself?)...

I caught a state in a quatrain of mine, *Late Gate*, that seems to me to be a situation of a scholar who raises the issue of the way done and the exit from the scene: “When life is almost lived / unpaid check, by shame, is / an unread book among books / which makes your departure grief.”

My father, when he turned the journey to this side of life, at the age of 94, slept surrounded by books and scattered sheets of his master books ... I could find him with his head on the bottom of his pillow, and on the top of the pillow was the most massive church book, which he always had at hand. On clearer days it seemed to mobilize, to compete (more jokingly, seriously... how to play with such arithmetic?...) with the over a hundred years of great-grandfather Costache and a hundred unfulfilled years of grandpa Timofte.

I had been asking him on such a day during his last summer:

- And how are you, father, at yours ninety-four years?

- Nothing hurts me. Only my knees... until I get up, but if I see myself standing, I walk. Slowly, but I walk... The years... The years are hard to take... But nothing hurts me...

He lived at his older sister, Alexandra. The house was full of children, grandchildren, great-grandchildren... He had his own corner, a room with its icons and books of his life...

- I was very lucky to have books. Books are keeping me...

I grew up in a house with books - my father had church books; my older sister was with school books in her hand... I don't even know when I learned to read - I woke up reading, then swallowing everything from the library of Sofia. I think it was only while the meeting with Mark Twain (first it was *Prince and Beggar*, then *The Adventures of Tom Sawyer* and *The Adventures of Huckleberry Finn*) which made opened my eyes larger to what I was reading. Unfortunately, I was not lucky enough to have a guide in this field, although it was natural to have found it in the person of the librarian or the language and literature teacher. My ear and my eye were turning to a few boys of teachers, whom I respected especially. From Ovidiu Fluieraru and Silviu Paterău, schoolmates, but in the upper grades, I "hunted" a few authors, I learned chess...

But I think my real scholarly staging started with the discovery of the bookstore. In my first year of studying in Bălți, I saw a book in the hands of a colleague, which I would have liked to read. I asked where from he had got it... He guided me, he showed me the bookstore. I went to the bookstore for that book and discovered a wealth of books... I discovered a Bacovia edition, which won me over by solution of the cover - on a black or gray background only the poet's name and a plumbum tear. I bought three copies of Bacovia and other books. I lived in the dormitory... The "democracy" of the student dormitory made all three copies disappear for me - other colleagues liked them too. But then I became irreversibly ill by this road to the bookstores. That's when I started to build my own personal library... Easy to say... There were several discouragements, but the most common are two. The first was the... *democratic* one. I understood to take some of the dearest, most valuable books home, to my parents, where was waiting for me the other discouragement - *on what money?*... I was trying to manage my scholarship as sparingly as possible, and when my temper was slipping out of my hands in the bookstore with foreign books, where the Romanian books were the most and the prices were moderate, the short distance to Sofia was favorable to me - I was taking a part of the books at home (again books, my dear boy?), and in a way back I was taking food, to compensate for the melted stipend on books. The five rubles from her tailoring, which my mother slipped to me at the gate, were clear signs that my parents were trying to understand me and support... my project.

How lucky I was to have books in my life - that I discovered them early, that I

discovered them diverse, that I was passionate about reading more than the others, that I discovered in books answers to questions that had not yet reached me!

...Only then I get to my books. Only later I came to understand the central place of the library in the community, when the scholarly projects of the most important libraries from the capital and from some district centers determined me to put my shoulder to the wheel. Which I do with pleasure. Like now.

I have more thoughts about the book. I think the following verses from the poem ***The Most Nucleus Part – Book*** are useful to this opening words:

*Meeting the book
is part of my life –
the most nucleus one.
Not a day without reading,
such a splendid meeting.
Another world – the page is turned.
The book is a window
To our life:
To see other lives.
To see another people
how they pass away,
how they come to you...
if not
you do not learn the world.*

I was lucky enough to connect all my beginnings to word, to believe in the special mission of the word and to like to put it to... work. Some of my books have become activated bridges, and my meeting with readers entitles me to believe that my windows to them are open wide and dearly.

Translated by
Mariana KIRIAKOV

Fenomenul lecturii:
abordări teoretice și
practice

Lecturi formatoare pentru un scriitor, cercetător, diplomat

Oleg SEREBRIAN

Rezumat:

Materialul reprezintă comunicarea scriitorului, cercetătorului, diplomatului Oleg Serebrian în cadrul celei de-a 2-a ediții a Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, organizată de Biblioteca Națională a Republicii Moldova în septembrie 2020. Lectura este abordată din perspectiva scriitorului, cercetătorului, diplomatului – ipostaze cunoscute personal în chiar momentul elaborării comunicării. Autorul sugerează o dependență clară între lista lecturilor și modele diferite de comportament și că un fond comun de cunoștințe, deprinderi, preferințe pot fi altoite în mare parte prin lecturi. Potrivit autorului, cu adevărat formatoare de personalitate este lectura timpurie, din copilărie și adolescență.

Tezele expuse în material sunt bazate pe experiența personală și pe convingerea că, la începutul formării personalității sale, omul este ceea ce citește, dar vine și perioada când omul citește în dependență de ceea ce este.

Cuvinte-cheie:

lecturi formatoare, lecturi timpurii, lecturile scriitorului, lecturile cercetătorului, lecturile diplomatului, modele de comportament.

Abstract:

The article presents a communication made by the writer, researcher and diplomat Oleg Serebrian at the 2nd International Conference „Lecture as the basis of culture, knowledge and development”, organized by the National Library of the Republic of Moldova in september 2020. Lecture is discussed from the perspective of a writer, researcher and diplomat – aspects well-known to the author at the moment of completion of his communication. The author suggests on clear subordinati-

on to reading lists of different models of behaviour. Common background of knowledge, mode of life, preferences could be engrafted mostly through reading. According to the author, real formators of personality are readings in his/her early age: childhood and young years.

Keywords:

forming readings; early readings; reading of the writer; readings of the researcher; readings of the diplomat; modes of behaviour.

Omul modern a fost în mare parte produsul lecturilor. Una dintre deosebirile esențiale ale individului format în veacurile XIX și XX constă anume în faptul că acesta a crescut mai mult sub înrâurirea lecturilor – nu a narațiunii, a tradiției orale, așa cum a fost vreme de milenii, și nici sub înrâurirea audiovizualului, cum avea să se întâmple ulterior. Cele două veacuri, cuprinse convențional între Marea Revoluție Franceză și sfârșitul Războiului Rece, au fost adevărate veacuri ale cărții, dar lucrurile par să se schimbe. Și repede. Chiar și statistica ne arată că, începând cu anul 2001, numărul de cărți publicate la o mie de locuitori este într-o lentă, dar constantă scădere, ca și numărul de librării ori volumul lecturilor în biblioteci. Cărțile audio ori cele electronice, filmul documentar sau artistic, informația culeasă de pe rețelele de socializare ori de prin site-urile de știri au decimat presa scrisă și pun tot mai mult în pericol și cartea, mai cu seamă cartea tipărită. În acest sens, Republica Moldova reprezintă un exemplu pe cât de trist, pe atât de edificator. În anul 1990, în Republica Moldova funcționau cca 1 500 de librării. Trei decenii mai târziu, mai bine de 90% dintre acestea au fost închise. La fel de relevante sunt și tirajele cărților. Între anii 1970-1985, tirajul unei cărți de literatură artistică editate la Chișinău putea să ajungă la 25 000 de exemplare și chiar mai mult. În prezent, un tiraj de 1 000 de exemplare este o performanță.

În ultimul sfert de veac s-a schimbat și cititorul, s-a modificat și percepția lui despre carte. Generația născută după 1990 e definită în cea mai mare parte de cultura audiovizuală. În cazul Republicii Moldova s-a schimbat și atitudinea părinților față de lecturile copiilor lor. Cultura mea de cititor s-a format de timpuriu anume sub înrâurirea familiei. Părinții au fost cei care mi-au modelat preferințele, nu școala. Cred că azi, formarea cititorului se datorează într-o mai mare măsură anume școlii. S-a schimbat considerabil și lista lecturilor. Romanele lui Jack London, James Fenimore Cooper, Mayne Reid, Stanislav Lem ori Aleksei Tolstoi, atât de căutate de adolescenții anilor 1956-1991, au devenit un fel de lecturi exotice. Bineînțeles, un om a cărui primă mare întâlnire cu lectura a fost *Pământul stâncilor sărate* a lui Sat-Ok se va deosebi mult de cineva care a intrat în lumea cărților pe poarta deschisă de *Harry Potter*. Nu zic că unul ar fi mai bun decât altul, dar vor fi diferiți – vor însuși alte aspirații, se vor alege cu modele diferite de comportament. Pentru prima oară am realizat în ce măsură un set de lecturi comune poate suda un grup, poate crea un spirit de înrudire, de afinitate culturală, în perioada studiilor la Institutul European din Nisa. Era la începutul anilor 1990. Uniunea Sovietică tocmai se destrămasese. La programul de master în relații internaționale erau tineri din mai multe state ex-comuniste, inclusiv din România, dar și din câteva republici ex-sovietice. Anume acolo, atunci, făcusem constatarea că divizările și înrudirile culturale nu sunt dictate doar de limbă, dar și de un fond comun de cunoștințe, deprinderi, preferințe, altoite în mare parte și de lecturi. Poți vorbi cu cineva aceeași limbă, dar discuția ar putea fi grav handicapată de lipsa subiectului comun de discuții. Colegii mei lituanieni ori georgieni îmi erau mai aproape anume pentru că citise aceleași cărți, ascultase aceeași muzică, văzuse aceleași filme, cunoșteau aceleași emisiuni televizate ca și mine. Totodată, povestirile lui Eno Raud, romanele lui Obrucev ori Gamsahurdia, cărțile lui Berdeaev nu spuneau nimic colegilor mei români. Desigur, situația s-a schimbat radical în decursul acestor treizeci de ani. Hotarul politic de pe Prut nu a căzut, dar între timp s-a năruit un alt hotar, poate chiar mai important decât cel politic – hotarul cultural – și în mare parte acest lucru se datorează lecturilor. Marin Preda, Mircea Eliade,

Cezar Petrescu, Radu Tudoran, autori despre care, pe vremea copilăriei mele, în Basarabia nu se știa nimic sau prea puțin, au surpat temeinic granița geoculturală de pe Prut.

Așadar, suntem ceea ce citim, mai cu seamă ceea ce citim de timpuriu, or, cu adevărat formatoare de personalitate sunt anume lecturile din copilărie și adolescență. Primul roman pe care l-am citit (era în clasa a doua) – *Peter Pan* al lui James Matthew Barrie – a avut asupra mea un impact foarte puternic. Nu atât prin conținutul nemijlocit al cărții (departe de a-i fi înțeles toate subtilitățile la acea vreme), ci pentru că a fost o pistă extraordinară de lansare în lumea lecturilor, pentru că-mi deșteptase interesul pentru cărți. Suntem ceea ce citim, fără tăgadă – doar că până la o vreme. Vine un moment când lucrurile se inversează și începem deja să citim în dependență de ceea ce suntem, ne selectăm lecturile conform unui profil cultural și profesional pe care ni l-am creat. În cazul meu, cred că această „trecere a creștelor” s-a produs pe la vârsta de 18-20 de ani. Către acel moment am redus gama tematică a lecturilor, am încetat să mai citesc pe teme prea variate – de la cărțile de astronomie ale lui Lev Gurstein până la romanele lui Rex Stout. Nu zic că n-am recidivat și mai târziu, că n-am ieșit din câmpul acelor lecturi care serveau unui istoric, politolog, diplomat, om de litere, cadru universitar, dar aceste „abateri” erau tot mai rare. Apoi, analizate mai atent, concordau și ele cu preocupările profesionale, mai vechi ori mai noi. Când citisem cartea lui Constance Reid despre David Hilbert (poate cel mai mare matematician al secolului XX), o făcusem nu atât dintr-o pasiune pentru istoria matematicii, cât din dorința de a cunoaște un personaj, fie și secundar, al romanului la care lucram, *Pe Contrasens*. Trebuia să-l cunosc pe Hilbert, tutorele lui Alex von Randa, protagonistul romanului, nu din articole, din internet ori din enciclopedii, ci dintr-o sursă academică solidă. Aveam nevoie și de o imersiune, fie ea și virtuală, în viața academică a Göttingenului interbelic, de o cunoaștere mai temeinică a marilor rivalități din lumea fizicii și matematicii de la acea vreme, mai cu seamă disputele dintre Hilbert și Einstein (azi, în mare parte, uitate).

Sunt lecturile formatoare ale scriitorului. Nu ai cum să scrii pe loc gol.

Eu, cel puțin, am avut întotdeauna nevoia unor propteli documentare temeinice despre temele pe care urma să le abordez, fie și în trecut, în romanele mele. Uneori, chiar lecturile îți oferă materiale neașteptate, teme de reflecție, imaginea unui erou literar. Așa s-a întâmplat, bunăoară, după ce am citit cartea de memorii a feldmareșalului german Erich von Manstein *Die verlorene Siege (Victoriile pierdute)*. Acolo am aflat despre cazul baronului Werner von Fritsch, general-colonel al Wehrmachtului, învinuit de homosexualitate. Fritsch nu se interesa de femei, nu a fost niciodată căsătorit, iar în 1936 a adăpostit doi adolescenți nevoiași. Câteva luni mai târziu, la Gestapo e depusă o mărturie privind „înclinațiile nefirești” ale baronului Fritsch, care fusese ceva mai devreme numit într-o funcție-cheie în administrația militară a Reich-ului, cea de șef al statului major al forțelor terestre. „Cazul Fritsch” a fost foarte mediatizat la acea vreme, întrucât implica un militar de frunte al Germaniei. Procesul a durat doi ani. În 1938, Fritsch e achitat, revine în serviciul militar, dar nu i se mai încredințează vechiul post. În septembrie 1939, baronul Fritsch moare în timpul asediului Varșoviei, fiind primul general german mort în cel de-al Doilea Război Mondial. În memoriile sale, feldmareșalul Manstein susține că Werner von Fritsch a căutat înadins moartea pe câmpul de luptă, fiind iremediabil afectat moral și psihologic de învinuirile ce i-au fost aduse.

Trebuie să spun că anume Fritsch a fost punctul de pornire spre plăzmuirea lui Alex von Randa. Imaginea acestuia a fost completată datorită altei lecturi – *Alan Turing: the enigma of intelligence (Alan Turing: enigma inteligenței)* de Andrew Hodges. E vorba de o biografie a celebrului om de știință englez Alan Turing, unul dintre cei mai mari matematicieni ai secolului XX, care a avut un aport capital în spargerea sistemului german de criptare Enigma, fiind considerat și părintele informaticii și inteligenței artificiale teoretice. Homosexualitatea lui Turing a fost deconspirată după război, în urma denunțului făcut de amantul său, Arnold Murray. Turing a fost judecat și supus castrării, după care s-a sinucis. În 2014, regina Elisabeta a II-a a declarat grațierea post-mortem a lui Alan Turing, aceasta fiind a patra grațiere regală post-mortem din istoria Marii Britanii. În declarația guvernului de la Londra, care a urmat

grațierii, s-a spus că Turing trebuie comemorat și recunoscut pentru fantastica sa contribuție la efortul de război. O influență capitală asupra lui Turing (inclusiv altoirea pasiunii pentru matematică) a avut-o prietenul său din copilărie, Christopher Morcom, descris uneori și ca prima iubire a lui Turing (una platonică, fără îndoială). Morcom a murit la vârsta adolescenței de tuberculoză.

O altă lectură care a contribuit la edificarea aceluiași erou literar este cea a baronului James Matthew Barrie, autorul cunoscutului roman *Peter Pan*, amintit mai sus. În vara anului 2004, fiind la un stagiu de formare în Marea Britanie, am dat într-o librărie din Edinburgh de cartea lui Andrew Birkin, J. M. Barrie and the Lost Boys: *The Real Story Behind Peter Pan* (J. M. Barrie și băieții pierduți: istoria reală din spatele lui Peter Pan). Așa am făcut cunoștință cu biografia mai puțin obișnuită a lui Barrie – o căsătorie târzie și nefericită cu Mary Ansell, o prietenie intensă cu Arthur Llewelyn Davies și o mișcătoare afecțiune față de fiii acestuia. Aproximarea dintre Barrie și actrița Mary Ansell se produce în timpul unei probleme de sănătate a lui Barrie, când Ansell îl îngrijește. Cuplul nu a avut copii, deși visul lui Barrie era să aibă un fiu. După 15 ani de căsnicie tensionată, Barrie și Mary Ansell divorțează. Divorțul, dar mai ales moartea lui Arthur Llewelyn Davies îl afectează profund pe Barrie. Scriitorul se atașează și mai mult de feciorii prietenului său, adoptându-i și găsindu-și refugiu în grija pentru ei.

Așadar, trei cărți, trei lecturi foarte diferite, prin conjugarea cărora apare un erou literar nou, care seamănă și nu prea cu cei trei „părinți genetici”.

Bineînțeles, și mai importante sunt lecturile pentru un cercetător. Nu voi stărui prea mult asupra acestui subiect, or aici lucrurile sunt oarecum clare din oficiu. Voi spune doar că, din perspectiva mea, un istoric ori un politolog, indiferent de tema îngustă a preocupărilor sale, are mare nevoie de clasici. Nu poți fi un istoric bun al celui de-al Doilea Război Mondial, dacă nu l-ai citi la vremea potrivită pe Herodot, pe Titus Livius, pe Giambattista Vico, pe Leopold von Ranke. Sună poate ciudat, dar un cercetător are nevoie de o temelie. Un istoric care nu a citit clasicii e ca și un matematician care nu știe tabla înmulțirii. Poate cunoaște multe fapte despre perioada lui de cercetare

nemijlocită, dar îi va lipsi înțelegerea retrospectivei, contextul general. E un lucru valabil și pentru politologi, desigur. Friedrich Engels, Giovanni Gentile, Max Weber nu-și pierd actualitatea, rămân surse primare de înțelegere a doctrinelor și proceselor politice.

Și, în fine, lecturi formatoare pentru un diplomat. Desigur, ca în orice meserie, în cea de diplomat există lucrări indispensabile domeniului – cărți din teoria relațiilor internaționale, istoria relațiilor internaționale, etichetă și protocol diplomatic, drept internațional. Un bun profesionist va ține numaidecât să aibă în palmares măcar cele mai importante lucrări din aceste domenii. Dar nu despre ele țineam să vorbesc, ci despre acel tip de lecturi indispensabile unui diplomat care deseori sunt trecute cu vederea. E vorba de lucrări de istorie și literatură ale țărilor de acreditare. Bineînțeles, fiind istoric de meserie, citisem cu mult înainte de a ajunge în țările mele de acreditare – Franța, Germania, Danemarca – o serie de lucrări fundamentale despre istoria lor. Toate trei state au fost în Evul Mediu niște mari puteri. Germania și Franța rămân și azi niște jucători majori pe scena internațională. Istoria acestor țări se învață la facultate relativ amănunțit. Primul meu curs în calitate de lector universitar a fost „Istoria universală a Evului Mediu”. Implicit, citisem încă acum un sfert de veac și monumentală *Istorie a poporului german* a lui Karl Lamprecht (12 volume) și cele trei volume ale *Istoriei Franței* sub redacția lui Georges Duby, și chiar *Istoria Danemarcei din cele mai vechi timpuri până la începutul secolului XX* sub redacția Olgăi Cernășeva, întrucât, ținând cont de locul acestei țări în veacurile XII-XVII, aveam prelegeri separate consacrate Evului Mediu danez. Aceste și alte „lecturi ale istoricului” mi-au fost de mare folos în munca diplomatică, întrucât un diplomat e dator să cunoască țara în care merge. Să o cunoască chiar mai bine decât reprezentanții țării-gazdă. Și nu doar prezentul, ci și trecutul, pentru că fără o bună cunoaștere a trecutului, mai ales a unei societăți atât de complexe precum e cea germană, nu poți înțelege cum se cuvine nici prezentul ei. Apoi, mai e și un moment de acclimatizare: un diplomat trebuie să simtă cu toate fibrele țara în care activează, să înțeleagă toate nuanțele metalimbajului ei. Și aici iarăși, nu e vorba doar de limbă, pentru că limba e numai un instrument al cunoașterii, dar nici pe

departe unicul. Spuneam că dincolo de lecturile istoricului, e important să fie și altele – mai umane, cele care te-ar lega și mai mult de societatea în care activezi. Literatura germană, ca și cea franceză, sunt foarte mari și foarte cunoscute. Fiecare are la îndemână niște nume, niște cărți citite – un Proust, un Mann, un Gide, un Kafka. Mai complicat e cu literaturi mai mici. Înainte de a prezenta scrisorile de acreditare reginei daneze, mi-am pus ca scop să citesc măcar câteva romane de referință din literatura daneză. Protocolul Majestății Sale m-a informat prealabil că suverana e interesată de literatură, de istorie și că, în acea parte a discuției care va fi mai puțin formală, am putea aluneca spre aceste domenii. Până a fi acreditat ca ambasador în Danemarca, citisem doar doi autori danezi, bine-cunoscuți în întreaga lume – Hans Christian Andersen (romanul *Improvizatorul*) și câteva lucrări literare și filosofice ale lui Søren Aabye Kierkegaard. Mi s-a părut însă insuficient și astfel am descoperit una din cele mai fascinante „literaturi de talie medie” din lume – literatura daneză, care a dat lumii trei laureați Nobel în literatură: Karl Adolph Gjellerup, Henrik Pontoppidan și Johannes Vilhelm Jensen. Trei autori complecși, fascinanți, prolifici, deși mai puțin cunoscuți publicului românesc. Astfel, pregătindu-mă pentru întâlnirea cu suverana daneză, am făcut cunoștință cu cele mai importante lucrări ale lor. Și chiar dacă în discuția cu regina Margareta a II-a n-am adus vorba la toate aceste lecturi, ele mi-au fost de mare folos ulterior. Iar în vara anului 2020, când directorul muzeului regional de istorie din Aalborg mi-a organizat o vizită ghidată la una din marile necropole ale vikingilor și am alunecat pe neobservate de la arheologie la *Minna* lui Gjellerup, gazda mea daneză mi-a zis: „Nu mai sunteți un străin în țara asta”. E o apreciere la care niciun diplomat nu poate rămâne indiferent...

Lectură și evoluție sau superputerea lecturii

Vera OSOIANU

Rezumat:

Întreaga evoluție a dezvoltării umane se bazează pe cunoaștere la care se ajunge, în primul rând, prin învățare și studiu, respectiv prin lectură. Indiferent dacă este vorba de lectura motivațională, de plăcere, de informare sau oricare alt tip, lectura este trampinul care mișcă persoana pe spirală pe toată întinderea vieții. Deschizând orizonturile cunoașterii, lectura este temelia pe care poți construi orice.

Cuvinte-cheie:

utilizatori, alfabetizare, lectură.

Abstract:

The evolution of human progress is based on knowledge that is reached, first of all, through learning and study, and, respectively, through reading. Whether this is a motivational reading, or for pleasure, for information or of any other type, reading is the tramping that moves the person in a spiral throughout all his life. By opening the horizons of knowledge, reading is our foundation on which we can build everything.

Keywords:

users, readers, literacy, reading.

Întreaga evoluție a dezvoltării umane se bazează pe cunoaștere, la care se ajunge, în primul rând, prin învățare și studiu, respectiv prin lectură. Indiferent dacă este vorba de lectura motivațională, de plăcere, de informare sau oricare alt tip, lectura este trampingul care mișcă persoana pe spirală pe toată întinderea vieții. Deschizând orizonturile cunoașterii, lectura este temelia pe care poți construi orice.

Yuval Noah Harari, autorul renumitei trilogii care a bulversat lumea cititoare în ultimii ani, consideră: „Astăzi, principala sursă de avere este cunoașterea”. Dacă, potrivit viziunii tradiționale asupra lumii, până nu demult se considerau esențiale două tipuri de resurse: materia primă și energia, în realitate, resursele importante sunt trei: materia primă, energia și cunoașterea. Yuval Noah Harari este cel mai elocvent exemplu în ceea ce înseamnă lectura pentru cunoașterea trecutului și prezicerea viitorului. Pentru a scrie lucrarea *Sapiens: Scurtă istorie a omenirii*, el a consultat 226 de izvoare; pentru *Homo deus: Scurtă istorie a viitorului* – 218 izvoare și pentru *21 de lecții pentru secolul XXI* – 135 de izvoare. În total, autorul a consultat 579 de publicații în format tradițional și online, pentru a pune în fața cititorului niște lucrări științifice, pe care le citești ca pe romane SF.

Dorian Furtună, în *Homo Aggressivus* (Chișinău, 2015), prezintă la capitolul *Bibliografie* 1 366 de publicații. Aceasta este o dovadă că nu poți face o cercetare serioasă și nu poți genera cunoștințe în afara actului lecturii.

Deosebit de important este rolul lecturii în alfabetizare, în organizarea unui mod sănătos de viață și atingerea unui nivel acceptabil de bunăstare. Potrivit UNESCO, un copil născut de o mamă care știe să citească are cu 50% mai multe șanse să supraviețuiască după vârsta de 5 ani decât unul a cărui mamă este analfabetă. Conștientizarea acestui lucru este deosebit de importantă pentru că, deși în rândul tinerilor nivelul educației femeilor a crescut rapid în ultimii ani, totuși, din cinci tineri care nu știu să scrie și să citească, trei sunt femei.

Studiile demonstrează clar importanța competențelor de lectură în combaterea sărăciei. Potrivit datelor furnizate de UNESCO, 750 de milioane de adulți din întreaga lume, dintre care două treimi sunt femei, nu posedă

abilitățile de bază de lectură și scris, aceasta în timp ce în societatea modernă, puține sunt carierele în care te poți afirma fără a ști să citești. Fundația pentru Alfabetizare Mondială (*World Literacy Foundation*) consideră că, dacă toți copiii care provin din țări sărace ar termina școala, știind să scrie și să citească, 171 de milioane de oameni ar putea scăpa de sărăcie. Potrivit aceleiași surse, persoanele care nu știu să scrie și să citească câștigă cu 30-42% mai puțin decât cele instruite.

Toate marile personalități ale lumii au elogiat lectura ca act principal care le-a permis să ajungă pe culmile Olimpului. Nu sunt departe de actul lecturii nici cele mai influente, bogate și prospere persoane ale lumii. Studii serioase demonstrează că oamenii prosperi ai lumii au un lucru foarte important în comun – le place să citească.

Dacă încercăm să explicăm nivelul de dezvoltare, reușitele și rezultatele unor țări, contribuția lor la dezvoltarea general umană, va trebui să desfacem firul până a ajunge la atitudinea și investiția în cultură, implicit în biblioteci. Analiza cifrelor de pe Harta Bibliotecilor Lumii ne permite să aruncăm o privire asupra corelației dintre numărul bibliotecilor și ratele de alfabetizare pentru adulți (date preluate de la Banca Mondială).

Numărul de biblioteci și numărul de publicații păstrate în colecții se află și printre criteriile de determinare a nivelului de cultură a unei țări. În întreaga lume, numărul mai mare de biblioteci publice tinde să fie asociat cu rate mai mari de alfabetizare.

Cum se răsfrâng investițiile în cultură asupra rezultatelor unei țări în varii domenii? Conform unui studiu recent, SUA are 375 de premianți Nobel, pe locul doi este Marea Britanie cu 129, locul trei – Germania cu 108, locul patru – Franța cu 69.

Aceste realizări pot fi raportate la situația bibliotecilor din aceste țări. Potrivit unui sondaj recent Gallup 2019 (primul sondaj de acest fel a fost realizat în 2001), vizitarea bibliotecii rămâne de departe cea mai frecventă activitate culturală a americanilor. Media de 10,5 vizite la bibliotecă a adulților din SUA în anul 2019 depășește participarea lor la alte opt activități de agrement. De exemplu, americanii participă la concerte, evenimente teatrale și vizitează

parcuri naționale sau istorice de aproximativ patru ori pe an. În 2019, mai mulți americani au mers la bibliotecă decât la cinema. Atitudinea americanilor față de biblioteci este bine cunoscută. Fostul lider de la Casa Albă, George Bush junior, afirma că rolul de lider mondial în dezvoltarea economică a SUA se datorează și unui sistem foarte bine pus la punct de biblioteci publice. „Bibliotecile sunt pentru americani o religie”, afirma și James H. Billington, fostul director al Bibliotecii Congresului.

În Anglia se fac presiuni enorme din partea populației de a păstra bibliotecile în formula bine cunoscută, la încercările unora de a reduce biblioteci, bibliotecari, ore de funcționare. Sondajele arată că și cetățenii care nu utilizează bibliotecile sunt împotriva închiderii acestora de către unii decidenți locali și consideră că biblioteca trebuie să fie acolo unde-i este locul, pentru momentul când va fi nevoie de serviciile ei. Iar cel mai frumos elogiu bibliotecii l-a dat lumii bibliotecare britanicul Neil Gaiman în articolul „De ce viitorul nostru depinde de biblioteci, lectură și fantezie”.

În Germania, ca semn de apreciere a importanței lecturii, președintele țării este, ca regulă, președintele de onoare al Fundației Pro Lectură.

Franța, leagănul culturii europene, are o atitudine aparte față de limbă, lectură, cultură. Cea de-a 4-a ediție, 2020, a *Noapții Lecturii* în Franța, organizată de Ministerul Culturii al Franței în parteneriat cu biblioteci, librării, arhive și muzee, Institutul Francez al Cărții și Alianța Franceză, a întrunit aproximativ 650 000 de participanți la peste 6 000 de evenimente gratuite, organizate pretutindeni în țară. Este vorba despre peste 200 000 de oameni în plus, comparativ cu anul 2019, și cu cei 450 000 de participanți la nivel mondial.

Această a patra ediție a *Noapții Lecturii* și-a ținut toate promisiunile. Popularitatea din ce în ce mai mare în rândurile publicului este o mare încurajare de a continua acțiunea în favoarea literaturii și a lecturii.

Un proverb frecvent vehiculat în spațiul nostru spune: „Ai carte, ai parte”. Să vedem cum și în ce fel secretul succesului poate depinde de lectură.

Harry S. Truman, al 33-lea președinte al SUA, a lăsat posterității un gând care nu poate fi combătut (poate cu mici excepții): „Nu toți cititorii sunt li-

deri, dar toți liderii sunt cititori”. De ce un lider, indiferent dacă este lider politic sau în alt domeniu, trebuie să citească? Putem invoca multe argumente și niciunul nu poate fi combătut, pentru că:

- A. *Lectura extinde orizonturile;*
- B. *Lectura îți oferă idei inovatoare;*
- C. *Cărțile și ideile sunt începuturile conversației;*
- D. *Lectura ne oferă perspectivă;*
- E. *Lectura ne face gânditori și facilitatori;*
- F. *Lectura ne face comunicatori mai buni;*
- G. *Lectura ne provoacă.*

Șirul poate continua.

Același Harry S. Truman mărturisea, cu mulți ani în urmă, că îi place să citească atât pentru că este plăcut, cât și pentru că lectura joacă un rol esențial în a-l ajuta să devină un lider mai bun. „În mod normal”, spunea el, „consum cel puțin două cărți pe lună, în mare parte sub formă de cărți audio prin Audible.com. De obicei, sunt în mijlocul a trei sau patru cărți, astfel încât să pot alege ceea ce simt în orice moment, cum ar fi o carte religioasă pentru duminică, o carte de ficțiune pentru când vreau să mă relaxez și una sau două cărți non-ficțiuni pentru când sunt motivat să învăț.” O dovadă în plus că „A citi înseamnă a învăța”. De aceeași părere este și criticul și istoricul literar, Nicolae Manolescu.

Investitorul american Charlie Munger, la vârsta de 84 de ani, dezvăluia în fața unei audiențe de studenți la Drept secretul succesului său: „Văd în mod constant oameni care au succes în viață și nu sunt neapărat cei mai deștepți, uneori nici măcar cei mai harnici, dar ei sunt mașini de învățare. Ei merg la culcare în fiecare noapte un pic mai înțelepți decât au fost atunci când au adormit cu o noapte în urmă”.

Un alt investitor american, Warren Buffett, citea, la începutul carierei sale, între 600-1 000 de pagini într-o singură zi. Sfatul său pentru toată lumea este: „Indiferent în ce stadiu vă aflați în viață, învățați și veți reuși”.

Antreprenorul în domeniul tehnologiei Elon Musk a învățat cum să construiască rachete citind. Bill Gates, unul dintre cei mai bogați oameni din

lume și un veritabil pasionat de literatură pe tot parcursul vieții, citește aproximativ 50 de cărți pe an.

Interesantă este inițiativa lui Mark Zuckerberg, care invită oamenii din întreaga lume să i se alătore în încercarea de a citi o carte la fiecare două săptămâni.

Amintim în acest context și de compatriotul nostru, antreprenorul de succes Ion Sturza, care într-o postare de pe Facebook, din 2 decembrie 2019, descria cum arată o zi din viața sa, inclusiv locul lecturii: „Acasă prefer să citesc. Am pe masa de citit cel puțin trei cărți și multe materiale auxiliare, enciclopedii, istorie, memorii, business. Autori? Cei autentici, nu cei care scriu cărți, citându-i pe alții. Aș dori mai multă ficțiune, dar...”. Evident că este vorba de timp, deși tot pe FB, dar în altă postare, dl Sturza menționează: „Dacă cărțile «serioase» sunt un exercițiu pentru minte, ficțiunea este un exercițiu pentru suflet”.

Cam în același sens, Bill Gates menționa la un moment dat că, în ultimul timp, nu mai citește literatură SF. O fi din lipsa timpului, pentru că la un moment dat al vârstei vrei să reușești cât mai mult și ajungi a revizui până și timpul acordat diferitor tipuri de lecturi.

Cât despre importanța literaturii de ficțiune, Neil Gaiman, în articolul deja celebru „Why our future depends on libraries, reading and daydreaming”, scria că aceasta influențează enorm de mult imaginația și creativitatea. Studiile demonstrează că lectura declanșează motorul imaginației mult mai mult decât orice alt fel de activitate, vizionarea filmelor numărându-se printre acestea. Filmele îți prezintă imagini, pe când lectura te stimulează să-ți imaginezi.

Există dovezi puternice că citirea de plăcere poate crește empatia, îmbunătăți relațiile cu ceilalți, reduce simptomele depresiei și îmbunătățește bunăstarea de-a lungul vieții. Găsim aceste dovezi și într-o nouă cercetare efectuată la solicitarea Agenției Lecturii din Marea Britanie.

Raportul realizat de BOP Consulting și finanțat de Fundația Peter Sowerby arată cum și de ce cititul pentru plăcere poate aduce o serie de alte beneficii pentru indivizi și societate. Există deja dovezi puternice care arată că citirea pentru plăcere joacă un rol esențial în îmbunătățirea rezultatelor

educaționale. Cu toate acestea, în Marea Britanie, majoritatea copiilor nu citesc zilnic și aproape o treime dintre adulți nu citesc de plăcere.

Lectura literaturii de calitate și ficțiune îți deschide mintea și inima către idei noi, te ajută să gândești în moduri noi și diferite și îți oferă cunoștințe despre procesele de gândire ale personajelor (fictive), pe care altfel nu le-ai putea obține. Toate aceste lucruri largesc și aprofundează viziunea asupra lumii și caracterul unui lider. Citirea extinde cantitatea de informații disponibile unui lider și poate duce la îmbunătățirea abilităților de rezolvare a problemelor.

Thomas Corley, autorul studiului „Rich Habits: The Daily Success Habits Of Wealthy Individuals”/„Obiceiurile bogățiilor: obiceiurile zilnice de succes ale persoanelor bogate”, susține: „Bogații sunt cititori lacomi ai temelor despre cum să te perfecționezi. Ei citesc cărți de autoperfecționare, biografii, cărți despre oameni de succes și subiecte de acest gen”.

Mai mult, Corley a descoperit că lectura educațională coincide cu un alt factor de succes: să ai un mentor. 24% din persoanele bogate au spus că au mentori și 93% din cei cu mentori au spus că sunt de acord cu fraza: „Bogăția mea i se datorează mentorului meu”.

Evident că nu toți oamenii pot avea mentori și aici apar în scenă cărțile ca mentori.

John C. Maxwell, autor de cărți și expert în leadership din SUA, în filmulețul „Mentorii tăi, autorii cărților!” expune o pledoarie foarte convingătoare la acest capitol: „Cum poți găsi pe cineva care să-ți fie mentor? Atunci când ești la început de cale și nimeni nu te cunoaște, până vei stabili legătura cu oamenii care te-ar putea ajuta și vei obține succes, mentorii tăi, probabil, vor fi autorii cărților. Citim cărți scrise de oameni pe care nu i-am cunoscut niciodată personal, dar i-am cunoscut prin cărțile lor, prin paginile și cuvintele pe care ni le-au dat. Iată ce frumos: pe măsură ce vei începe să le permiți mentorilor să te ajute prin cărți și atunci când vor începe să te ajute, vei avea mai mult succes și, poate, vei avea oportunitatea într-o bună zi să-i întâlnești. Sper că vei ajunge să-i cunoști pe unii dintre mentorii importanți din viața ta, dar nu lăsa aceasta să te împiedice din perfecționare. Profită de cărți bune, profită de orice oportunitate ai pentru a te conecta la oamenii care îți pot adă-

uga valoarea. Începe de acolo de unde ești, nu de unde vrei să ajungi. Într-o zi, vei ajunge acolo unde vrei să ajungi”.

Este clar că oamenii prosperi ai lumii au în comun faptul că toți citesc. Studiul menționat anterior privind obiceiurile persoanelor bogate, care a inspirat mai multe articole de promovare a lecturii, oferă date statistice deosebit de convingătoare. Iată ce spune statistica seacă, care poate fi interpretată pentru a demonstra lucruri foarte importante:

- 11% din cei bogați citesc pentru a se distra, comparativ cu 79% din rândurile celor săraci;
- 85% din bogați citesc două sau mai multe cărți despre educație, carieră sau autoperfecționare pe lună, comparativ cu 15% din cei săraci;
- 94% din bogați citesc publicații de știri, inclusiv ziare și bloguri, comparativ cu 11% din cei săraci.

În lucrarea *Citește! Te rog, citește!*, Felicitas von Lovenberg relatează despre o cercetare privind legătura dintre comportamentul de cititori a peste cinci mii de tineri europeni și veniturile lor la maturitate. S-a ajuns la concluzia că toți acei subiecți, care au citit cărți de bunăvoie în adolescență, s-au bucurat mai târziu de un venit în mediu cu 21% mai ridicat decât cei care nu au fost atrași de lectură.

În ultimii ani se dezbate mult despre criza lecturii, iar motivele invocate includ:

- concurența cu media și tehnologia;
- deplasarea interesului către alte tipuri de activități de loisir;
- slaba implicare a factorilor de decizie;
- dezinteresul familiei și al societății.

Raportul *Viziunea Globală a Bibliotecii*, elaborat de IFLA în urma unor discuții globale, menționează printre principalele provocări cu care se confruntă biblioteca, de rând cu finanțarea: tehnologia, vizibilitatea, relevanța și modificarea obiceiurilor de lectură.

Cea mai mare „amenințare” pentru lectura de calitate pare să vină din spre tehnologiile de informare și comunicare. Atunci când ne angajăm într-o discuție despre beneficiile lecturii, va trebui s-o facem convingător, pentru a

se vedea mai bine în raport cu tehnologiile, care rup tot mai mult teren de pe segmentul lectură. Tot mai mulți învățați bat alarma despre influența nefastă a TIC asupra dezvoltării. Este cunoscut faptul că giganții TI cunosc acest dezavantaj și reglementează bine timpul copiilor lor pe segmentul lectură versus utilizare tehnologii.

Telefonul mobil poate să scadă IQ-ul prin simpla prezență. Niciun studiu nu arată că folosirea computerelor în școli e ceva bun. Dimpotrivă! Cu cât adolescenții folosesc mai mult smartphone-ul, cu atât au mai puțină empatie pentru părinți și prieteni. Smartphone-ul este unul dintre cei mai periculoși ucigași din istorie. „Nu sunt conservator, dar sunt îngrijorat”, spune prof. dr. Manfred Spitzer, psihiatru, psiholog, cercetător în neuroștiințe, directorul medical al Spitalului Universitar de Psihiatrie de la Ulm, Germania.

Savantul rus Andrei Kurpatov susține: „Smartphone-urile ne fac mai proști, iar trecerea totală «la digital» duce la autism digital, care este deosebit de periculos pentru copii. Utilizarea frecventă a rețelelor sociale face ca oamenii să fie mai proști și afectează negativ capacitatea de a construi relații. Asistăm la o escaladare a conținutului primitiv și suferim o transformare fundamentală – trecând de la galaxia Gutenberg la galaxia Zuckerberg. Din civilizația textelor, gândirea sistemică, ne deplasăm în civilizația imaginilor vizuale, unde nu există nici gândire analitică, nici gândire sistemică”.

În acest context, trebuie să medităm și să discutăm mai mult despre previziunile lăsate de Umberto Eco în articolul „De la internet la Gutenberg”, în care demonstrează de ce nimeni niciodată nu va citi *Război și pace* în format digital.

În calitate de actor esențial pe dimensiunea promovării lecturii, biblioteca are contribuții, dar și responsabilități enorme. Promovarea lecturii și a informației este axa centrală a bibliotecii, consolidată și de promovarea serviciilor bazate pe necesitățile comunității din aria de servire. Pretutindeni în lume, bibliotecile sunt o parte centrală a infrastructurii intelectuale, responsabile pentru promovarea alfabetizării, cărții și lecturii!

Academicianul rus Dmitri Lihaciov a dat nota maximă importanței bibliotecii: „Bibliotecile sunt cele mai importante în cultură. Pot să nu existe

universități, institute, instituții științifice, dar dacă există biblioteci, dacă nu ard, nu sunt inundate, au un local, sunt conduse nu de oameni întâmplători, ci de profesioniști, atunci cultura nu va muri într-o astfel de țară”.

Cât de mult înseamnă o bibliotecă a demonstrat și recentul incendiu de la Filarmonica Națională. Într-un reportaj din ziua de după incendiu, un angajat al Filarmonicii mărturisea că cea mai mare pierdere pentru instituție este biblioteca.

Misiunea bibliotecii este îmbunătățirea vieții cetățenilor. Biblioteca contribuie la realizarea acestui deziderat prin diverse mijloace și instrumente, lectura fiind în topul acestora. Prin alfabetizare, care presupune și lectură, persoanele pot atinge căi nebănuite.

Cea mai durabilă investiție în viitor este investiția în cultură. Renumi-tul savant Serghei Karița scria referindu-se la cultură: «Культуру следует насаждать. Даже силой. Иначе нас всех ждет крах»/„Cultura ar trebui să fie impusă. Chiar și prin forță. În caz contrar, ne așteaptă eșecul”.

Despre importanța culturii pentru un popor vorbește foarte elocvent un episod legat de premierul britanic Winston Churchill.

„... Prezentându-i-se în cadrul ședinței guvernului bugetul anual (Regatul Unit se află în plin război, al Doilea Mondial), având la cultură «0» (zero!) lire sterline, viitorul laureat al Premiului Nobel pentru Literatură s-a uitat urât la funcționarii de la Finanțe. «Suntem în război», s-au apărat aceștia. «Și atunci pentru ce luptăm?!», a întrebat Churchill.”

Conform Testului PISA 2019, Republica Moldova are 43% de analfabeți funcțional. La nivel paneuropean, statisticile invocă o medie de 20%, sau 73 milioane de europeni, sau unul din cinci adulți, ca fiind analfabeți funcțional (persoană care știe să citească, dar nu înțelege ce citește). Este un teren enorm de implicare pentru toți actorii de pe scena lecturii.

Activitatea de promovare a cărții și lecturii, care trebuie să fie una permanentă, va da roade dacă va fi fundamentată pe învățătura Talmudului: „Lu-mânarea pe care o aprinzi pentru tine luminează și pentru alții”.

Referințe bibliografice:

1. *AI carte, ai parte. Cum și în ce fel secretul succesului poate fi lectura asiduă* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://joblist.md/ro/news/cariera/ai-carte-ai-parte-cum-si-in-ce-fel-secretul-succesului-poate-fi-lectura-asidua>
2. *CE au oamenii bogați pe noptieră?* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: https://www.publika.md/ce-au-oamenii-bogati-pe-noptiera_1978091.html
3. *CRIZA lecturii în școală, o problemă a educației care nu trebuie ignorată* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <http://test.tribunainvatamantului.ro/2019/03/06/criza-lecturii-in-scoala-o-problema-a-educației-care-nu-trebuie-ignorata/>
4. *CUM poate fi promovată lectura în școli – idei de proiecte* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://www.suntparinte.ro/cum-poate-fi-promovata-lectura-in-scoli-idei-de-proiecte/>
5. *DE la Gutenberg la Zuckerberg* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://noi.md/md/societate/de-la-gutenberg-la-zuckerberg-cum-smartphone-urile-ne-fac-mai-prosti-video>
6. *EFACTELE culturii asupra creierului copiilor* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://www.suntparinte.ro/stiri/efectele-cititului-asupra-creierului-copiilor/>
7. *LA Nuit de la lecture annonce 650 000 participants pour sa 4e édition* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://www.actualitte.com/article/monde-edition/la-nuit-de-la-lecture-annonce-650-000-participants-pour-sa-4e-edition/98810?fbclid>
8. *LECTURA și fericirea* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://clubbib2.wordpress.com/2018/08/28/motivul-fericirii-in-contextul-lecturii/>
9. *LIBRARY Stat of the Week #4: Around the world, having more public libraries tends to be associated with higher literacy rates* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://blogs.ifla.org/lpa/2020/02/06/library-stat-of-the-week-4-around-the-world-having-more-public-libra->

- ries-tends-to-be-associated-with-higher-literacy-rates/
10. LOVENBERG, Felicitas von. *Citește! Te rog, citește!* București: Baroque Books & Arts, 2018. 138 p. ISBN 978-606-8977-19-5.
 11. NEIL Gaiman: *Why our future depends on libraries, reading and daydreaming* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://www.theguardian.com/books/2013/oct/15/neil-gaiman-future-libraries-reading-daydreaming>
 12. STĂNESCU, Traian. *Psihologul Manfred Spitzer: „Smartphone-ul e cel mai rău famat lucru, e cea mai mare scenă a crimei din lume. Cu cât ești mai mic ca vârstă, cu atât vei suferi mai mult”* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://infostiri.net/77001-2/?fbclid=IwAR3jY2-yQI-veT37VqLfkduHWCemQ6PqJL0xkFrDqK016cY5TCMwsHKpOemA>
 13. STURZA, Ion. *Ce citim?* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://www.facebook.com/i.sturza>
 14. *WHY must leaders be readers?* [online]. [citată 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://www.quora.com/Why-must-leaders-be-readers-1>

Competențe de a accesa sursele de lectură/informare: context al educației pentru lectură

Ludmila CORGHENCI

Rezumat:

Articolul relevă interconexiunea dintre educația pentru/ prin lectură și cultura informației a utilizatorului bibliotecii. Sunt abordate direcțiile de centrare a eforturilor bibliotecilor privind dezvoltarea abilităților utilizatorilor/membrilor comunităților de a accesa și a regăsi publicațiile necesare în baza surselor bibliografice și de informație primară. Sunt prezente orientări pentru studii de perspectivă: a dezvolta, a forma utilizatorilor de bibliotecă cunoștințe, dar și abilități/deprinderi privind evaluarea calității surselor, luarea notițelor asupra acestora și îndeosebi – utilizarea etică și corectă a informației.

Cuvinte-cheie:

educația prin/pentru lectură, cultura informației, accesarea și regăsirea informației.

Abstract:

The article reveals the interconnection between education for and through reading and the information culture of the library user. The directions for focusing library efforts on developing the skills of users / community members to access and retrieve necessary publications, based on bibliographic and primary information

sources, are approached. Guidelines for prospective studies are presented: to train and grow the users of the library of knowledge, to develop their skills and abilities on assessing the quality of sources, taking notes on them, and, especially, using the information ethically and fairly.

Keywords:

education through and for reading, information culture, accessing and retrieving of information.

Educația pentru lectură este un fenomen multidimensional, inter- și transdisciplinar. M-au bucurat mult (în calitatea mea de bibliotecar) afirmațiile profesorului universitar Sorin Cristea, de la Universitatea din București, referitor la faptul că societatea postmodernă „trebuie să aibă în vedere promovarea unui nou mod de tratare a lecturii, ca sursă de informatizare” [2, p. 55].

În acest context conchidem că educația lecturii trebuie abordată și în cadrul dimensiunii biblioteconomice și a științelor informării. Ce presupune aceasta? Lectura trebuie tratată ca sursă de informare, de dezvoltare a competențelor de a accesa, a evalua, dar și a utiliza etic și corect informația (obținută prin lectură). Este vorba despre „formarea capacității de selectare riguroasă, autonomă, a informației esențiale, de calitate – pe fondul extinderii surselor de lectură – și de ordonare a acestora în rețele care asigură integrarea sa în structuri și module disciplinare, intradisciplinare, interdisciplinare etc., cu deschideri metodologice multiple” [2, p. 55]. Deci, o persoană educată pentru lectură cunoaște cum să efectueze căutarea surselor necesare, cum să le selecteze și să le prezinte ca referințe bibliografice, cum să efectueze citarea corectă a acestora etc.

Am vorbit despre acest lucru și în cadrul ediției I a Conferinței „Lectura-Central” – când am abordat interferențele și condiționarea reciprocă a culturii lecturii și a culturii informației [1].

Deci, educația pentru lectură ca dimensiune particulară a educației intelectuale presupune deținerea *competenței de a accesa sursele de lectură/informare*. Utilizatorul de azi al bibliotecii publice este interesat de sursele de lectură/informare, indiferent de faptul unde le găsește: în colecțiile bibliote-

cii, între pereții fizici ai acesteia, în arhive, biblioteci digitale, resurse în acces deschis. Bibliotecarul, în calitate de reprezentant al instituției informaționale, cel mai bine poate să dezvolte abilități de definire și conturare a nevoii de lectură/informare și de a localiza și accesa informația.

Deci, în continuare vom vorbi despre 2 grupuri de abilități, asupra cărora trebuie să insiste biblioteca publică în relațiile cu utilizatorii: abilități de definire și conturare a nevoii de lectură/informare și de a localiza și accesa informația.

Biblioteca publică și dezvoltarea abilităților de definire și conturare a nevoii de lectură/informare

Care sunt abilitățile asupra cărora trebuie să insiste biblioteca publică în relațiile cu utilizatorii și alți membri ai comunității servite?

- a defini nevoia de lectură/informare (a formula explicit nevoia de informare: de ce și pentru ce? nume de autor/autori, titlu? Poate fi lectură profesională, de plăcere, lectură obligatorie etc.);

- abilități de a contura, a închea, a schița în forme precise nevoia de lectură/informare:

- ✓ limite tematice și de alt fel – lingvistice, cronologice etc. – ale subiectului, temei de informare/lectură;

- ✓ identificarea cuvintelor-cheie – un cuvânt sau o frază, semnificativă pentru nevoia de informare conturată, care permite căutarea informației; De reținut că, în diverse cazuri, cuvintele-cheie pot avea diferite sensuri în funcție de domeniul studiat – de exemplu, intrări și vizite – în biblioteconomie; se recomandă utilizarea de sintagme; după caz, se poate apela la trunchierea cuvintelor-cheie: păstrarea rădăcinii, sau radicalului, cuvântului;

- ✓ utilizarea sintagmelor – din două sau mai multe cuvinte, între care există raporturi de subordonare – de exemplu, biblioteci specializate, educație formală etc.

Biblioteca publică și dezvoltarea abilităților de a localiza și a accesa informația

În acest sens, biblioteca publică se implică în dezvoltarea abilităților:

- de orientare în fluxul de resurse informaționale – identificarea documentului/sursei de informare în funcție de suportul de fixare a informației (carte, revistă, hartă etc.); după destinația funcțională – monografii, culegeri, teze de doctor, autoreferate, manuale, ghiduri, dicționare etc. Dezvoltarea unor astfel de abilități ar contribui la soluționarea inteligentă a cazurilor de adresări ale utilizatorilor către bibliotecari: „Ajutați-mă să identific autorul revistei...”, „Am citat sursa în felul: Limba română, nr. 2, 2020...” etc.;

- de cunoaștere/învățare a elementelor de identificare a resursei/documentului – nicidecum culoarea copertei, desenul de pe copertă –, ci elementele standardizate: nume, prenume autor, titlu, date editoriale, coduri de identificare etc. Anume bibliotecarul este persoana care învață utilizatorul de ce o carte trebuie să dețină ISBN (cod internațional de identificare a cărților), o publicație serială – ISSN (cod internațional de identificare al publicațiilor seriale), un document electronic în acces deschis – DOI (identificator unic pentru un obiect digital) [4, p. 9]. Ne referim la faptul că o mare parte dintre utilizatorii bibliotecilor publice sunt autori de publicații ori potențiali autori, care ar trebui să cunoască avantajele deținerii unor astfel de coduri;

- de clasificare a resurselor/documentelor: în Republica Moldova autorii, cercetătorii, alți utilizatori de bibliotecă trebuie să cunoască cel puțin ce este CZU (Clasificarea Zecimală Universală), JEL (sistemul de clasificare „JEL” a luat naștere în „Journal of Economic Literature” și este o metodă standard de clasificare a literaturii științifice în domeniul economiei); Articolele publicate în revistele științifice trebuie să fie indexate în baza acestor scheme de clasificare, acest aspect fiind prevăzut de cerințe oficializate [4, p. 9]. Or, această prezență poate fi argumentată, lămurită utilizatorului de bibliotecă de către bibliotecar;

- de utilizare a instrumentelor de căutare și regăsire a informației –

bibliotecarul orientează utilizatorul spre aplicarea algoritmului: de la informația bibliografică la informația primară (surse de acces la textele integrale ale documentelor); sursele bibliografice (cataloge tradiționale și online ale bibliotecii, ediții ale bibliografiei naționale, cărți în curs de apariție la <http://www.bookchamber.md/> și altele) oferă un suport complex, mai vast, în baza căruia sunt regăsite texte integrale ale documentelor: colecții de bibliotecă, biblioteci digitale, portaluri documentare, repozitorii și alte arhive digitale.

O caracteristică esențială a unei persoane este creativitatea, iar biblioteca are un rol important în dezvoltarea capacităților creative. Printre factorii creativității se numără: aptitudinile intelectuale, aptitudinea interogativă (de căutare), flexibilitatea cognitivă. Tehnica muncii intelectuale nu este altceva decât știința dezvoltării personalității umane și mânuirea unor astfel de tehnici influențează direct lectura, precum și calitatea dezvoltării intelectuale. Iar dezvoltarea competenței de a accesa sursele de lectură/informare este o componentă importantă a educației pentru/prin lectură, influențând eficient munca intelectuală.

Ca perspectivă, este important de a dezvolta, a forma utilizatorilor de bibliotecă cunoștințe, dar și abilități/deprinderi privind evaluarea calității surselor, luarea notițelor asupra acestora și, în deosebi, utilizarea etică și corectă a informației – subiecte de centrare pentru alte publicații.

Referințe bibliografice:

1. CORGHENCI, Ludmila. Cultura lecturii și cultura informației: interferențe și condiționare reciprocă. In: *Lectura și scările. Culegere de articole* [online]. Chișinău: Prut Internațional, 2020, pp. 33-38. ISBN 978-9975-3361-9-2. [citată 22 septembrie 2020]. Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1081/Lectura%20si%20scarile.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. CRISTEA, Sorin. *Educația pentru lectură* [online]. [citată 21 septembrie 2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/54_56

[Educatia%20pentru%20lectura.pdf](#)

3. *GHID de redactare a tezei de doctor/doctor habilitat*. Aprobata prin decizia nr. 5 din 18 decembrie 2018 a Consiliului de conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare [online]. [citata 30 august 2020]. Disponibil: <http://ichem.md/files/u1/ghid-redactare-teza.pdf>
4. *REGULAMENTUL cu privire la evaluarea, clasificarea și monitorizarea revistelor științifice* : aprobat prin decizia nr. 6 din 18 decembrie 2018 a Consiliului de conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare [online]. [citata 25 septembrie 2020]. Disponibil: <http://www.cnaa.md/i/attestation-commission/meetings/18122018/files/attestation-commission/meetings/6-18.12.18.pdf/6.regulament-evaluare-reviste.pdf>
5. REPANOVICI, Angela. *Ghid de cultura informației*. București, 2012. 115 p. ISBN 978-973-85962-9-0.
6. ȚURCAN, Nelly. De ce articolele științifice au nevoie de CZU? In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2017, nr. 3 (103), pp. 21-29. ISSN 1814-3199. [citata 26 noiembrie 2020]. Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/03.p.21-29Jurnalism_103.pdf. ISSN 1814-3199

Studii

Lectura și Literale: studiu de caz

Tatiana CIOCOI

Rezumat:

În acest studiu, autorul se referă la opiniile viitorilor filologi, studenți la Limbi și Literaturi Străine. În cadrul unei anchete, ei au răspuns la următoarele întrebări: „Ce profil de dezvoltare ați ales în liceu și de ce?”, „Ce volum din curriculum ați reușit să studiați în liceu?”, „Ați luat vreodată lecții private de literatură?”, „Cine în familia noastră citește?”, „Dețineți acasă o bibliotecă?”, „Ce reprezintă literatura pentru dumneavoastră: o sursă de cunoaștere, de plăcere sau de divertisment”. Răspunsurile lor au demonstrat că este necesar de a cultiva sentimentul valorii actului lecturii încă din familie; un exemplu în acest sens ar trebui să le fie părinții. De asemenea, răspunsurile reflectă faptul că lectura, cartea, domeniul umanist în general fac obiectul unei atitudini discriminatorii încă din învățământul liceal. Separarea claselor pe profiluri (real/umanist) polarizează atitudinea elevilor față de respectivele domenii de cunoaștere, modelându-le percepția în funcție de prejudecățile și stereotipurile menite să le confirme alegerea.

Cuvinte-cheie:

lectură, Litere, Limbi Străine, sistem cultural, „intelect colectiv”, cunoaștere.

Abstract:

In this research the author refers to opinions of the future philologists, students of the Faculty of Foreign Languages and Literatures. To complete the question-

naire, they answered to the following questions: „What profile of study did you select in your secondary school/lycee and why?“, „What volume of curriculum did you succeed to study in your lycee?“, „Did you ever take private lessons in literature?“, „Who reads in your family?“, „Do you have a home library?“, „What literature means to you: a source of learning, pleasure or distraction?“. The answers clearly demonstrated that it is necessary to cultivate sense of value of the reading act yet in the family, where parents should be the example. Answers also reflect the fact that reading, books and huma-

nities in general are discriminated in educational system yet starting from the secondary school. Separation by the profile – technique (real) and humanitarian – polarizes attitude of pupils to corresponding disciplines, shaping their perception, prejudices and stereotypes, predestinated to approve the choice made by them previously.

Keywords:

reading, Philology, Foreign Languages, cultural system, „collective consciousness“, knowledge.

Lectura este o problemă de sistem cultural. Un sistem cultural presupune atât structura instituțională care asigură păstrarea, producerea, valorizarea și valorificarea bunurilor culturale, cât și un soi de „intelect colectiv” [1], care decide, într-un segment temporal dat, asupra actualității (utilității) sau inactualității (inutilității) codurilor culturale. Între structura instituțiilor de cultură și structura supraindividuală a „intelectului colectiv” există un schimb permanent de informații pertinente, datorită căruia societatea (cultura unei societăți) acceptă validitatea codurilor ei culturale. Lăsăm, deocamdată, în suspans structura instituțiilor de resort – cultura și educația – pentru a ilustra modul operatoriu al codurilor culturale. Și iată un exemplu. O facultate de Litere fuzionează cu o facultate de Limbi și Literaturi Străine, adoptând, din raționamente constitutive, titulatura generală a primei facultăți. Acțiunea în sine, justificată prin nevoile practice ale vremurilor, stârnește însă un sentiment de acută nemulțumire în rândul studenților de la Limbi și Literaturi Străine, care, iată, se simt diminuați în aspirațiile lor sociale prin această încorporare forțată în tagma profesională a „literaților”. Sentimentul degradării capătă un aspect catastrofal când respectivii studenți conștientizează că traseul lor educațional se va încununa cu o licență în litere. Atitudinea sus-

numiților studenți este un caz clasic de rezonanță a „intelectului colectiv” în opiniile și convingerile individuale. Sintagma „limbi și literaturi străine”, comprimată, printr-un reduționism mental, la sfera de acțiune a limbilor străine, codifică o serie de elemente simbolice pentru actualul context cultural. „Intelectul colectiv”, care a generat acest cod cultural, este capabil să descifreze în el întreaga informație pe care i-a atașat-o: prestigiul, succesul, cariera, utilitatea, solicitarea, în sfârșit, imaginea, mai *fashionable*, pe care o transmite străinătatea Limbilor Străine. Limbile Străine sunt, în acest caz, un ambalaj viu colorat, în care studenții recunosc imediat gustul produsului pe care îl ascunde. Este gustul speranței de a lucra în străinătate sau cu angajați străini, de a călători în străinătate sau de a se căsători cu un străin. Spre deosebire de Limbile Străine, Literele codifică o realitate culturală domestică, inferioară deja prin raportarea ei la portretul negativ al locului. În absența unei tradiții, „intelectul colectiv” nu poate actualiza semnificațiile superioare codificate în termenul „litere”: cărturarul, omul citit, eruditul, învățatul prin excelență.

În Europa Occidentală, formarea câmpului semantic al termenului coboară către începutul secolului al XVIII-lea. Adrian Marino, care i-a refăcut biografia, notează că pentru stadiul iluminist al culturii europene „tradițională este definiția globală a domeniului culturii, cunoștințelor, științelor, prin termenul bine cunoscut de *lettres, lettere, letters* etc. (...) Sensul didactic cultural și erudit va fi deci consacrat și de dicționarele epocii: «Litere...orice fel de știință și doctrină», literat: «persoană care are cunoștințe dobândite prin studiu», literar: «care aparține literelor». A avea «litere» = a fi cultivat, «fără litere» = incult. (...) Literatura continuă să rămână în primul rând ceea ce a definit-o încă din Antichitate: cultură transmisă prin scris, prin litere. (...) În mod invers, lipsa de instrucție, incultura, sunt definite ca: «fără nicio literatură» (Voltaire), «fără studii și fără litere», «perfectă ignoranță în ce privește literatura» [2, p. 12]. „Avansând pe această linie, literele ajung să fie echivalente cu știința umanistă”, notează în continuare Marino. „Apariția – masivă – a vocabularului științific introduce o nuanță nouă. (...) O primă consecință: «omul de litere» devine un «savant». (...) *Savant, homme de lettres, littérateur*,

scholar in literature, *Gelehrter* sunt sinonime. (...) Termenul care rezumă cel mai bine această «literatură savantă» este erudiția. (...) Ea semnifică un «gen de știință (*savoir*) ce constă din cunoașterea faptelor și care este fructul unei mari lecturi» [2, p. 14].

Iată, așadar, ce sugestie mentală ar fi trebuit să le transmită studenților noștri acest cod cultural, dacă el ar fi existat în straturile latente ale memoriei colective. Niciunui student de la Facultatea de Litere de la, să zicem, Universitatea din Lausanne, nu i-ar trece prin minte ideea că specialitatea aleasă de el se rezumă la învățarea alfabetului, tot astfel cum cei de la tehnologii digitale nu se reduc la studiul cifrelor. Dacă la noi este posibilă o asemenea deducție, fie și numai ca o banalizare extremă a înțelesului, este pentru că „intellectul colectiv” nu a metabolizat firesc civilizația cărților. Literele, ca sferă tradițional afectată umanismului și prestigiului erudiției căpătate prin lectură, este un fenomen de import recent, care funcționează în actuala societate a exaltării bunurilor materiale ca o etichetă bizară dezlipită de conținutul ei valoric specific. Frustrarea studenților de la Limbi Străine nu are nimic ieșit din comun, pentru că ea traduce atitudinea mentalului colectiv față de activitatea „neserioasă” și nerentabilă a cititului cărților. De altfel, vechile și singurele noastre zicale atașate culturii studiului și lecturii – „Cine știe carte are patru ochi” și „Ai carte, ai parte” – vizează mai curând tensiunea supraviețuirii sau a parvenirii, decât admirația pentru activitatea cărturarilor.

Pentru a verifica ipoteza, studenții au fost rugați să răspundă la întrebările unei anchete. La întrebarea referitoare la profilul de dezvoltare ales în liceu, 128 de studenți dintre 142 au afirmat că sunt absolvenți ai profilului real. De ce? Pentru că „e mai serios”, „se învață mai mult”, „e ales de cei mai buni”, „îți oferă mai multe șanse”, „e mai prestigios”. Evident, aptitudinea pentru studiul științelor exacte este ultima preocupare a liceanului care alege, precum și orientarea lui ulterioară spre o facultate umanistă, adică de un profil diametral opus. De remarcat că, în cadrul acestei anchete, nu a existat nicio voce care și-ar fi justificat alegerea prin dragostea sau ura față de lectură. Întrebarea însăși legată de formarea intelectuală prin intermediul lecturii are ceva indecent, ca o glumă de prost gust.

Constatarea acestei stări de fapt ne permite să trasăm o primă concluzie, și anume: cartea, lectura, domeniul umanist în general fac obiectul unei atitudini discriminatorii încă din învățământul liceal. Separarea claselor pe profiluri (real/umanist) polarizează atitudinea elevilor față de respectivele domenii de cunoaștere, modelându-le percepția în funcție de prejudecățile și stereotipurile menite să le confirme alegerea. Astfel, încă din școală, opinia majoritară admite că cei de la profilul realist au un intelect superior, se ocupă de o materie mai complexă și sunt destinați unor profesii mai serioase, respectiv, cu un statut social superior, pe când cei de la profilul umanist, de regulă, feminizat, au capacități intelectuale și ambiții sociale reduse. Faptul că alegerea profilului umanist nu e determinată de vocația elevilor pentru cultura scrisă și nu este întărită de lecturi vaste, diverse și edificatoare intelectual, care i-ar demarca pozitiv de „realiști”, nu face decât să probeze judecata deja făcută.

O altă anormalitate de sistem care decurge de aici este că aceeași liceeni, care și-au încercat capacitățile la fizici și matematici, decid să ia admiterea la Limbi Străine, Istorie sau Politologie, făcând abstracție de „potențialul, vocația și performanțele” umaniste solicitate de aceste domenii, iar respectivele facultăți îi acceptă, ba chiar îi preferă celor de la profilul umanist. Drept consecință, atunci când sunt întrebați dacă opțiunea pentru studiul limbilor străine include ideea unei formări filologice complexe, bazată pe lectura autorilor nativi și a literaturii universale, răspunsul studenților este, aproape invariant, negativ. De unde vine această distorsiune cognitivă în contextul nostru cultural? Dacă se dorește, cu adevărat, o clarificare a acestei situații, puțin de spus, stranii, când cineva care își dorește să studieze o limbă, indiferent care ar fi aceasta, percepe literatura ei ca pe o anexă inutilă, am putea oferi câteva sugestii. Se știe că în Republica Moldova nu a existat tradiția studierii literaturii universale în învățământul preuniversitar. Problema e remediată începând cu 2006, când disciplina este introdusă în parcursul claselor de profil umanist. Judecând după Curriculumul național la literatura universală pentru clasele X-XII (2019), viitorii abiturienți ar trebui să cunoască evoluția literaturii, de la miturile sumero-babiloniene și până la utopiile și distopiile

le postmoderne, cu lecturi întinse din Dante, Shakespeare, Thomas Morus, Lope de Vega, Goethe, Flaubert, Tolstoi și mulți, aproape toți, mari scriitori ai lumii. Dar realitatea nu este nici pe departe cea imaginată. Întrebați ce volum din Curriculum au reușit să studieze în liceu, treisprezece dintre cei doar paisprezece studenți cu un profil umanist la bază, au recunoscut că la orele de literatură universală au făcut fie „limba română”, fie „lecția de dirigenție”.

La această etapă a studiului, este cazul să semnalăm o altă anomalie de sistem. Lecțiile de literatură universală sunt ținute, în liceu, de profesorii de limba și literatura română, care nu au studiat această disciplină, decât numai foarte sumar, în cadrul studiilor universitare. Evoluția literaturii universale din Antichitate și până în prezent, parcurgând toate epocile, curentele și reprezentanții canonici, exact așa cum reflectă Curriculumul recomandat claselor liceale, este inclusă în planurile de învățământ ale specialităților de la Limbi și Literaturi Străine, însă absolvenții acestor specialități, atunci când aleg o carieră pedagogică, nu vor avea în șarja lor didactică decât ore de limbi străine. Oricât ar părea de insignifiantă, situația are consecințe directe asupra conceptualizării rolului formator al literaturii, respectiv al lecturii. Dacă profesorii de română predau o disciplină pe care nu au studiat-o temeinic, iar profesorii de limbi străine nu au posibilitatea de a pune în practică ceea ce au studiat, rezultă că marea și frumoasa literatură a lumii este o realitate ipotetică, incomodă și inutilă, care nu și-a găsit încă rostul în „intelectul colectiv” al locului. Nu punem nicio clipă la îndoială capacitatea și eforturile profesorilor de română de a-i familiariza pe liceeni cu textele unor scriitori străini valoroși sau pur și simplu populari, adică bine vânduți. Dar orice activitate sporadică și susținută de entuziasmul singular al unor profesori îndrăgostiți de meseria lor nu are darul de a transforma cultura lecturii într-o componentă solidă, respectabilă și obligatorie a formării intelectuale. Ce ar fi matematica, fizica sau chimia dacă stimularea interesului pentru ele ar depinde de giumbușlucurile entuziaste ale profesorului, menite să-i convingă pe elevi de frumusețea și utilitatea, să zicem, a mecanicii lui Newton? În mod sigur, statutul disciplinei ar avea de suferit, pentru că efortul de convingere întărește, involuntar, suspiciunile cu privire la utilitatea obiectului reclamat.

Următoarele întrebări din ancheta propusă studenților confirmă validitatea acestor deducții. La întrebarea: „Ați luat vreodată lecții private de literatură?”, 142 dintre 142 de studenți au răspuns negativ. Este un indicator foarte clar al valorii (formative, utilitare, aplicative, simbolice etc.) cărților, care depinde, într-o măsură foarte mare, de decizia investițională a părinților. Situația devine de-a dreptul absurdă când aceeași studenți de la Limbi și Literaturi Străine afirmă că au luat meditații la chimie, fizică sau geometrie. Revenim la problema inițială a repartiției claselor pe domenii (real/umanist), pentru a formula câteva întrebări: cine și cum îi consiliază pe liceeni cu privire la alegerea viitoarei lor profesii? De ce domeniul umanist e rezervat celor care „nu fac față” disciplinelor exacte, și nu celor care își construiesc personalitatea în baza pasiunii pentru cultura scrisă? Cum putem introduce cultura cititului în societate dacă literatura rămâne a fi un domeniu marginal și conotat negativ în percepția comunitară?

Am afirmat, cu alte ocazii, că lectura se supune acelorași strategii de marketing ca orice activitate, produs sau serviciu din sfera comunitară. E, prin urmare, susceptibil de emulație, de repetare mimetică a unui comportament investit fie cu valoare tradițională (ritual), fie cu valoare statutară (reușita socială). Locul primar al acestui mimetism comportamental este familia. De regulă, părinții se arată îngrijorați când copiii lor nu manifestă nicio dorință de a citi cărțile din lista de texte pentru vacanță. Dar aceeași părinți ignoră faptul că mesajele pe care ei le transmit copiilor vor avea o influență covârșitoare asupra deciziilor și conduitei lor ulterioare. Rugați să răspundă la întrebarea dacă dețin acasă o bibliotecă, doar 8 dintre 142 de studenți au răspuns afirmativ. Răspunsul la întrebarea dacă în familiile lor, părinții, buneii, rudele, au „obiceiul” de a citi este și mai dezolant: doar trei studenți au afirmat că mamele lor citesc cărți. Concluzia este la suprafață: elevii nu citesc pentru că în mediul lor familial niciun „stimul subliminal” nu le potențează atitudinea valorizantă a lecturii. Dacă acești părinți își doresc, cu adevărat, să le cultive copiilor sentimentul valorii actului lecturii, ar trebui să o înceapă de la ei înșiși, oferindu-le copiilor exemplul personal al cititului.

Să mai examinăm o situație înainte de a formula câteva concluzii ipotetice.

Întrebați dacă literatura reprezintă o sursă de cunoaștere, de plăcere sau de divertisment, doar 10 dintre studenții chestionați au bifat prima opțiune, 69 considerând că literatura este o plăcere, iar 63 – o distracție. Nu ar fi nimic grav în aceste răspunsuri dacă ele nu ar contura opinia unor studenți de la Limbi și Literaturi Străine, adică, a unor persoane care au ales un traseu profesional axat tocmai pe domeniul de cunoaștere a limbilor și literaturilor. Dacă situația nu apare suficient de absurdă, s-o transferăm într-o altă arie profesională: este la fel cum studenții de la medicină ar considera anatomia o plăcere sau o distracție. Desigur, diferența constă în faptul că literatura este un produs de masă, destinat consumului tuturor tipurilor de cititori, avizați și neavizați, pe când anatomia este rezervată exclusiv consumului specializat. Însă această diferență nu este valabilă decât în contextul cogniției sociale generale, pe când în contextul profesional despre care vorbim, literatura își pierde statutul de „marfă culturală”, devenind obiect de studiu. Dacă un număr atât de mare de studenți nu vede în literatură decât „plăcere” sau „distracție”, este un semnal de alarmă foarte puternic. Aceasta înseamnă că în parcursul educațional al acestor tineri ceva a funcționat greșit. Vom avea de a face, în acest caz, cu o promoție (dacă nu cumva cu o generație) „surdă” nu numai la perioadele istorice și tradițiile estetice ale civilizației europene, dar și la întrebările fundamentale ale omenirii, la experiențele cruciale transmise prin intermediul narațiunilor de viață sau la „succesiunea descoperirilor” care „alcătuiesc istoria romanului european” [3]. Scriitorul Milan Kundera a explicat genial natura cunoașterii românești, adică a aceluia tip de cunoaștere pe care numai romanul ne-o poate oferi: „Romanul îl însoțește pe om permanent și credincios de la începutul epocii moderne. «Pasiunea de a cunoaște» (cea pe care Husserl o consideră ca fiind esențială pentru spiritualitatea europeană) a pus stăpânire pe el permițându-i să scruteze viața concretă a omului și să-l protejeze contra «uitării ființei», permițându-i să țină permanent sub lupă «lumea vieții». În acest sens înțeleg eu și împărtășesc încăpățânarea cu care Hermann Broch repeta: «Să descopere ceea ce numai un roman poate să descopere, aceasta e singura rațiune de a fi a unui roman. Romanul care nu descoperă o parte până atunci necunoscută a existenței este imoral. Cunoașterea

este singura morală a romanului» [3, p. 14]. Orice roman este o «istorie de viață» și un «rezervor de memorie colectivă», pe care actuala sociologie și psihologie socială le consideră esențiale pentru o «lectură» nuanțată a socialului» [4]. În sfârșit, ultimul și cel mai puternic argument se referă la obsedanta noastră dorință de a deveni parte componentă a spațiului (politic) european. Dar Uniunea Europeană nu este doar un teritoriu, ea este, înainte de toate, o „forma mentis”, un anumit tip de gândire și raportare la lume asimilat gradual, de-a lungul secolelor, prin intermediul culturii [5]. Nu există altă cale de a ne „europeniza” decât cea a „forjării” creierului cu aceleași „instrumente” – cărți, idei, filosofii, concepte etc. –, care au „sculptat” mintea europenilor. Este de mirare că, până în prezent, niciun guvern pro-european nu a avut ideea introducerii, în învățământul preuniversitar și cel universitar, a unei discipline obligatorii de formare a mentalității europene prin studiul marilor cărți ale Europei. Trebuie să recunoaștem că în graba noastră de a ne moderniza, de a încropi rapid un pseudo-capitalism, de a reforma și liberaliza economia și justiția, de a prelua acritic orice model străin, noi am pierdut ceva esențial în devenirea noastră.

Declarațiile studenților care au făcut obiectul acestei digresii nu reprezintă o eroare de percepție, ci o eroare de metodă. Fragmentarismul, concepția predării integrate a limbii și literaturii, care utilizează textul literar drept pretext pentru discuții, opinii, jocuri, dezbateri etc., nu poate forma o concepție clară, temeinică și ordonatoare asupra civilizației cărților și, în niciun caz, nu poate forma un bun cititor. Poate că este cazul să ne întrebăm dacă actuala concepție a învățământului, axată pe formarea de competențe, nu ar trebui înlocuită cu vechiul și tradiționalul principiu al cunoașterii.

Ce concluzii ipotetice am putea trage din acest mic, dar foarte elocvent studiu de caz? În primul rând, el pune în evidență faptul că problema lecturii este, în țara noastră, mult mai gravă decât se admite. Ancheta pe care am analizat-o reflectă opinia unor tineri filologi, care, într-un timp apropiat, vor ajunge în câmpul muncii, de presupus, pedagogic, și vor forma câteva noi generații în spiritul literelor asimilate ca o realitate profesională trivială și frustrantă. Opinia lor se va reproduce, pentru că sistemul educațional este o

imensă mașinărie reproductivă. În al doilea rând, ceea ce am vrut să demonstrăm este că o problemă de sistem, așa cum se arată a fi problema lecturii, nu poate fi soluționată decât prin acțiuni sistemice. O abordare sistemică presupune elaborarea unei strategii naționale complexe orientate spre schimbarea „intelectului colectiv”, adică spre integrarea lecturii în ordinea culturală a societății. Aceeași propunere o făceau, acum o jumătate de secol, feministele franceze, care au avut genialitatea de a înțelege că toate eforturile politice, economice și juridice de a schimba statutul secund al femeii în societate sunt sortite eșecului atâta timp cât nu este schimbată cultura. Că temeliile culturii androcentrice au putut fi zdruncinate este, astăzi, de domeniul evidenței, iar aceasta ne face să credem că pot fi zdruncinate și temeliile ignoranței și ale dezinteresului față de carte.

Referințe bibliografice:

1. LOTMAN, Iuri. *Kultura i vzrâv*. Moskva: Gnozis, Progress, 1992. 272 p. ISBN 5-01-003843-9.
2. MARINO, Adrian. *Biografia ideii de literatură*. Vol. II. Cluj-Napoca: Dacia, 1992. 360 p. ISBN 973-35-0305-3.
3. KUNDERA, Milan. *Arta romanului*. București: Humanitas, 2008. 204 p. ISBN 978-973-50-1909-91.
4. GAVRELIUC, Alin. *Psihologia socială și dinamica personalității*. Iași: Polirom, 2019. 520 p. ISBN 9789734676149.
5. NEMO, Philippe. *Ce este Occidentul?*. Chișinău: Cartier, 2008. 159 p. ISBN 978-9975-79-426-8.

Lectura publică în epoca Facebook

Maria PILCHIN

Rezumat:

În era digitală, sau era media, cum mai este numită astăzi, avem senzația că populăm un Paradis artificial. Unele voci critice insistă pe ideea că nu e decât un mare Babilon virtual în care trăim o decadentă a tot ceea ce înseamnă cultură clasică, logocentrică, creștină, tot ce reprezenta cultura occidentală a ultimelor două milenii. Alții vorbesc despre progres, modernizare, inovație prin noile paradigme ale unei noi epoci umane. În plină economie a atenției, bibliotecile sunt instituțiile care facilitează întâlnirea dintre utilizator și serviciile de bibliotecă, în general, și cititor și carte, în particular. Educația lecturii și cultura lecturii rămân a fi cu siguranță direcțiile strategice ale unei biblioteci. Astfel, explicăm interesul sporit pentru platformele digitale și pentru rețelele de socializare din mediul online unde se pot produce diferite evenimente dedicate lecturii.

Cuvinte-cheie:

lecturi publice, mediul online, rețele de socializare, economia atenției, biblioteca digitală.

Abstract:

In the digital / media age (as it is called today), we have the feeling that we are populating an artificial Paradise. Some critical voices insist on the idea that it is just a great virtual Babylon in which we live a decadence of everything that means classical, logocentric, Christian culture, everything that represented the Western culture of the last two millennia. Others speak about

progress, modernization, innovation through the paradigms of a new human age. In the context of the economy of attention, libraries are those institutions which step forward to facilitate the meeting between the user and the library services, in general, and the reader and the book, in particular. Reading education and reading culture certainly remain the strategic directions of a library. This way we can

explain the increased interest to various events dedicated to reading that occur in digital platforms and social networks in the online environment.

Keywords:

public readings, online environment, social networks, economy of attention, digital library.

Conceptul de social media

În epoca așa-numitei *High Modernity*, internetul a contribuit masiv la intensificarea interacțiunilor sociale în mediul online și la o „dezrădăcinare a relațiilor sociale” [2, p. 19] tradiționale. Avem cu toții un cult al prezentului și participăm cu toții la o hiper-contemporaneitate globală. Odată cu apariția platformei de socializare Facebook (2004) și a altor rețele de socializare precum: YouTube (site pentru distribuire de videoclipuri), Instagram (aplicație de socializare specializată pe distribuirea de fotografii), Twitter (platformă de socializare), Flickr (colecție de fotografii), Pinterest (platformă de socializare pentru distribuirea de imagini), LinkedIn (platformă de conectare socială profesională), Futurity (serviciu de agregare de știri pentru cercetări de la universitățile de top), Goodreads (rețea socială pentru cititori și scriitori), Wikimedia Commons (colecție de imagini, materiale video și audio din domeniul public și fără drepturi de autor), WikiQuote (compendiu online gratuit de citate și sursele lor) etc., modalitatea de a comunica și de a-i recepta pe ceilalți s-a schimbat simțitor. Astfel, internetul și-a mai asumat o funcție pe lângă cea de informare, și anume funcția de comunicare [3, p. 5]. Au apărut termenii de *grupuri și comunități* din mediul online. Chiar și noțiunea de *private virtual* nu mai stârnește astăzi scepticismul de acum un deceniu.

Social media s-au impus tot mai mult ca un instrument de comunicare și de exprimare a propriei identități. Comunitatea virtuală a devenit un spațiu în care persoana se poate manifesta. Interacțiunea imediată cu ceilalți mem-

bri ai grupului facilitează după postarea conținutului o posibilă comunicare și diferite posibilități de colaborare în viața reală. Așa cum rețelele sociale au asigurat fiecăruia dreptul la un studio propriu în care se pot produce materiale video, podcasturi, texte, fotografii etc., noi toți am devenit potențiali social media jurnaliști. Și aici ținem să amintim despre gândirea creativă, dar și despre spiritul critic, despre nevoia de discernere a fiecăruia dintre noi, cel care apasă butonul „Postează” sau „Distribuie”, așa cum „internetul este, în mare măsură, un câmp de luptă sângeros pentru războaiele adevărului” [7, p. 63].

Desigur, criticii noii paradigme se raportează la acest tip de comunicare cu multă reticență, invocând pe „Monstrul Conținutului” digital [4, p. 25] care dislocă profunzimea conținuturilor vechii episteme a cunoașterii. Tom Nichols, în „Sfârșitul competenței”, insistă pe faptul că „trăim în vremuri periculoase. Niciodată oamenii nu au avut acces la atât de multă cunoaștere în număr atât de mare, fără ca totuși să și învețe ceva” [9, p. 17]. Este firesc să criticăm, să avem îndoieli, să revenim mereu la felul în care ne exersăm cunoașterea. Un singur lucru este cert, după cum insistă și Teodor Baconșchi în volumul „Facebook: fabrica de narcisism”: „Internetul a schimbat *deja* peisajul umanității. Tot ce putem face este să medităm la impactul său și la viitorul nostru *cu el*” [1, p. 14].

De la economia financiară la economia atenției

Capitalul social, networkingul, despre care vorbim din ce în ce mai mult, presupune o conectare interumană din ce în ce mai mare. Acest tip de relaționare denotă și „mai multă fricțiune socială” [9, p. 21]. Vestea bună e că invocăm „o abilitate care se poate deprinde. Nu este un talent înnăscut, pe care îl ai sau nu-l ai” [13, p. 27]. Internetul este un instrument de conectare globală a tuturor continentelor. Cineva ar putea preciza că în Antarctica nu are cine să îl folosească. John R. Levine și Carol Baroudi, în cartea „Internet pentru toți”, ne asigură că e conectat și acel continent [6, p. 10]. Totul este conectat, toate sunt conectate: „economia noastră este o rețea, relațiile noastre sociale sunt rețele; creierul nostru este o rețea, creierul nostru este o rețea, de-

sigur, internetul este o rețea” [6, p. 96]. În Babilonul digital, dezbatem și despre „economia politică a cunoașterii” [6, p. 112] și despre unele nedreptăți digitale, așa cum „inegalitatea epistemică între anumite grupuri sporește atunci când acestea au un acces inegal la resursele epistemice: biblioteci, internet, educație” [6, p. 119]. Cercetătorii invocă un tip de „neuromedia” [6, p. 17], o posibilitate de a transforma tehnologiile *smart* ca parte componentă a corpurilor noastre. Vorbim despre „o formă digitală de viață” [6, p. 17]. E „aparitia maselor la suprafața istoriei” [1, p. 35] și poate e prima posibilitate a acestora de a ieși din anonimat.

Alvin Toffler, în „Puterea în mișcare”, ne avertiza în privința faptului că „de-acum încolo, lumea va fi împărțită între rapid și lent” [12, p. 394]. Dacă vom ezita, încetineala ne va costa mult pe noi, cei din domeniul culturii. Asistăm la marea bătălie finală pentru un loc sub soare, e *Armaghedonul* ideilor și al conceptelor, e lupta tehnologiilor, a științei, a artelor, a culturii și literaturii cu ignoranța, superficialitatea, cu vandabilul pur și cu lipsa unor valori adevărate. Logosul deja a cedat din pozițiile lui. A se vedea în acest sens manualele de limbă și literatură, programele universitare, chiar și politicile editoriale globale. Sunt marile bătălii pierdute. Vom pierde oare războiul?! Acest sentiment apocaliptic, care a copleșit mai mereu ființa umană, ține de o situație reală? Sau poate celula noastră biologică trage alarma: vin alte generații, vine o altă lume în care nu mai este loc și pentru noi. Sau poate cei din sfera umanistică prea au devenit comozi acolo, în spațiul căldicel al zonei lor de confort? Poate e nevoie de o reinventare, ca de fiecare dată?!

Dacă lăsăm la o parte viitorul și revenim la prezent în modul cel mai imediat și tehnic, atunci survin unele concluzii imediate și ele. Cu cât mai repede acționezi, cu atât mai lesne este să ocupi un loc în imaginarul colectiv. Interacțiunile pe online care vin din partea utilizatorilor sunt o formă de „validare socială când cineva îți remarcă produsul sau serviciul” [4, p. 45]. Este vorba, în acest sens, și despre rapiditatea cu care un actor al spațiului virtual reușește să fie primul în a propune un conținut căutat, astfel satisfăcând o cerere informațională și un orizont de așteptare. Ține de capacitatea de răspuns a individului sau a instituției, dacă ne vom referi la o bibliotecă, e acea „dis-

ponibilitate de a ajuta utilizatorii” [5, p. 27]. Și acest ajutor ține de creativitate, de inovație și de anticipare. Astfel, este o mare diferență între a găsi pe rețele o lectură din „Capra cu trei iezi” și a descoperi lectura dintr-o nouă apariție editorială. Noutatea este în acest context cuvântul-cheie. Și acest aspect face de cele mai multe ori diferența de ofertă a conținutului digital pe care ni-l propun instituțiile infodocumentare.

Trăim în epoca economiei atenției, cultivăm și stimulăm interesul pentru ceea ce facem. Ignoranța e sinonimă astăzi cu scroll-ul telefonului, degetul alunecă în jos, e gestul dezinteresului. Totul trebuie să fie laconic, vizual, incitant. Altfel, nu ai audiență. Dacă vrea să fie un bun universal, scriitorul, culturalul, în general, e nevoit să fie de impact pe rețele. „Nu risc însă să devin așa un bun de larg consum?” – iată întrebarea pe care ajunge să și-o pună orice intelectual. O întrebare care dă de gândit acum când ne-am distanțat unii de alții, având pe fundal spectacolul media, într-o lume în care locul cărților l-au ocupat postările, iar biblioteca e din ce în ce tot mai digitală. Într-un interviu, un vlogger le reproșa scriitorilor faptul că nu sunt vizibili pe rețele, că prea s-au închis în turnurile lor elitiste. Aveam pregătită replica că literatura a fost dintotdeauna elitistă. Apoi mi-am amintit de Molière – un scriitor al maselor, mai degrabă. Unul primit mai greu de biserică și de curte, așa cum comediile lui nu prezentau mare interes pentru spectatorul aristocrat. Ce știm noi astăzi despre acei mulți scriitori care erau acceptați de rege și nobili? Molière e însă aici, peste secole, cu noi.

Lecturile publice și migrarea spre „non-spațiile” virtuale

Lectura a solicitat mereu o intimitate umană, omul a căutat mereu să se retragă undeva pentru a putea citi. Alberto Manguel ne amintește că Antichitatea latină a excelat în acest sens: „Romanii aveau câte un pat (*lectus*) diferit pentru fiecare dintre scopurile ce le puteau fi asociate, inclusiv paturi pentru citit și scris” [8, p. 190]. Lectura era o activitate plăcută a retragerii și a solitudinii. Mai târziu ne-am scos lectica în public, acolo unde, în fața unui grup de oameni, am citit. Era lectura asocierii umane, era cititul împreună, cu voce tare. Pandemia ne-a adus în fața camerei și a aparatului foto și ne-

am pus și acolo pe citit, de acolo din patul nostru virtual. „Contactul fizic a fost înlocuit de o relație telematică” [2, p. 19]. Și dacă până mai ieri, lecturile publice se produceau în sălile festive ale uniunilor de creație, ale școlilor, ale universităților, în biblioteci, muzee, piețe publice etc., acum, mai ales din martie 2020, ele au fost transferate în format digital pe platforme de socializare, care treptat par să substituie toate aceste spații ale culturii.

„Unul din elementele principale ale Facebook este «peretele», conceput ca un fel de piață virtuală” [2, p. 28]. De la Zidul Plângerii, de la Marele Zid Chinezesc și cel al Berlinului, am ajuns la peretele nostru de pe rețele. O agora personală în care ne ținem discursurile, ne jucăm propriile spectacole etc. De acolo ne citim textele și cărțile. Acest tip de lecturi ține de conceptul de bibliotecă digitală, acel „ciclu de viață a informației: crearea, diseminarea, utilizarea, prezervarea, procesul de informare, cunoașterea” [5, p. 22]. Știm că biblioteca digitală are la bază „trei piloni importanți: biblioteca electronică, tehnologiile de informare și de comunicare cu utilizatorul” [5, p. 22]. Să nu uităm și de cele câteva criterii ale conținuturilor online: valoare, creativitate, laconism, vizualitate, accesibilitate, organizare (ore fixe, formatul textului și al imaginii, mesajul) etc. E epoca unui „triumf vizual” [1, p. 144], totul este arătat, totul este văzut.

Abuzurile nu întârzie să intervină, e reacția inversă negativă. Cercetătorii insistă: „Nu ezita să-i ignori, să-i ștergi, să-i blochezi sau să-i reclami pe troli și pe cei care trimit spamuri” [4, p. 82]. Totodată, nu dispăre conștientizarea faptului că ei sunt acolo, că ei fac parte din publicul nostru, că libertatea cuvântului îi presupune și pe ei. Or, „joaca de-a identitățile ține de eterna psihologie a carnavalului. Prin carnaval, ordinea curentă e suspendată nu doar prin sentimentul festiv, ci și prin amestecarea rolurilor sociale. La urma urmelor, *nebulul* ales ca rege al carnavalului ilustrează unul din arhetipurile democrației” [1, p. 71]. Ce-i drept, e o democrație a avatarurilor. Și întrebarea firească este: „Încotro ne îndreptăm?!”

O greșală, în acest context, a managerilor de bibliotecă este să nu ia în serios impactul rețelelor sociale și să le lase pe mâna angajaților mai puțin calificați. Or, este vorba despre o direcție strategică a instituției, așa încât ca-

litatea să fie scopul suprem. În lucrarea „Arta rețelelor sociale” găsim următorul sfat: „Aducă cuvinte-cheie și descrieri clare, în așa fel încât oamenii să poată vedea videoclipurile tale prin căutări. Include numele persoanelor din videoclipuri și asigură-te că sunt în categoriile potrivite” [4, p. 175]. În zona rețelelor sociale, putem constata un interes deosebit pentru organic, natural. Or, sunt foarte apreciate lecturile făcute de însuși autorul unui text. Astfel, firescul lecturii auctoriale este de multe ori apreciat în detrimentul lecturii actoricești. Elaborarea nu este preferată obișnuitului.

Cazul Bibliotecii Centrale, filială a Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” din Chișinău

Cunoașterea a suferit transformări majore în ceea ce ține de definirea, dar și de aplicarea sa nemijlocită. Universitățile și școlile au trecut de la contactul direct cu studenții la cel virtual. Tehnologia virtuală a substituit sala de curs. Formele de predare/învățare au fost supuse unor schimbări uluitoare în ultima jumătate de an. Ne va lipsi privitul ochi în ochi, strângerea de mână, foșnetul hârtiei (manuale, teste, referate) și, desigur, energia umană transmisă de profesor la clasă. Ne vom bucura însă de multiplele posibilități multimedia ale educației și de siguranța medicală.

Ce fac în acest răstimp bibliotecile? Mai există biblioteci publice? Sau individul s-a baricadat în biblioteca de acasă, cu volumele de pe noptieră sau cu vreun e-book?

Pandemia a influențat și oferta serviciilor de bibliotecă, care de mult nu mai este doar un loc de păstrare și conservare a producției editoriale. Bibliotecile s-au schimbat odată cu societatea. În ultimul deceniu, spre exemplu, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” din Chișinău a devenit un spațiu alternativ pentru comunitate, un al treilea spațiu comunitar sociocultural și educațional. Cele douăzeci și opt de filiale din capitală de mult s-au orientat spre oferta digitală a serviciilor sale. O prioritate aparte, în acest sens, a constituit-o atragerea și menținerea scriitorului în spațiul fizic și ideatic al bibliotecii.

Din martie 2020, lecturile publice, prezentările de carte, întâlnirile cu au-

torii, concursurile și programele de lectură, toate au fost transferate în mediul online. Activitatea cenaclurilor, a cluburilor de lectură și de *creative writing* e susținută de diferite platforme și aplicații digitale. Bibliotecile produc conținut virtual: interviuri cu scriitorii, ședințe ale cenaclurilor și cluburilor, materiale video de promovare a cărților, podcasturi ș.a.m.d. Din Babilonul scris ne-am mutat în Babilonul virtual și din simpli bibliotecari a trebuit să devenim deodată jurnaliști culturali, prezentatori, interpreți de texte, promotori literari. Și totul a devenit deodată afișat, distribuit și la vedere. Toți au migrat spre rețelele sociale. Chiar și academiile, uitând de elitism, sunt acolo. Literatura, cultura toată, era deja acolo, marea majoritate a scriitorilor în ultimul deceniu deja avea un cont pe una dintre ele, iar rețelele sociale arată a niște alei cu busturi de scriitori contemporani care se distribuie și se apreciază reciproc. Cine nu este acolo nu există!

Și biblioteca a acceptat regulile acestui joc. În secolul like-ului, s-a convertit și ea la contemporaneitate, ce-i drept, una zgomotoasă, bulversantă și uneori agasantă. Aici un rol important îl are discernerea. Noua paradigmă a epistemei media ne-a plasat într-un târg al ofertelor de conținut. Instituțiile publice, universitățile, academiile, uniunile și asociațiile de creație au ajuns să se bată pe like-uri. Chiar dacă Facebookul e și locul unor false identități, al veleitarismelor și narcisismelor de tot felul, e și spațiul în care unii și-au găsit editura, cititorii, biblioteca, o comunitate de referință și chiar celebritatea. O comunitate de avataruri căreia scriitorii nu au întârziat să i se alătore. Un bâlci al deșertăciunilor virtuale, ar zice cineva și nu l-am contrazice. Doar că mereu e nevoie să nuanțăm – un bâlci fără de care, mai nou, nu se mai poate și confirmarea a venit cu acea impusă distanțare socială. Un bâlci în care conținutul cultural și educațional e nevoit să concureze cu divertismentul digital, dar și cu grafomania și egolatria umană. Michael Patrich Lynch afirmă pe bună dreptate: „Noi trăim acum în bibliotecă – Biblioteca Babel [...] o bibliotecă virtuală” [7, p. 27] dintr-o „societate abstractă” [7, p. 45]. Este o comunitate-bibliotecă populată de „triburile din cadrul bibliotecii” [7, p. 48] care duc un război continuu între ele în ceea ce ține de cărțile cui să fie considerate drept deținătoare de adevăr.

Lecturile publice de la Biblioteca Centrală au drept scop cultivarea unui cititor cult, a unui utilizator selectiv prin evitarea unei mentalități de turmă în ceea ce privește gusturile literare. Biblioteca participă la structurarea/neutralizarea (adesea necesară) acelor cascade informaționale care ne parvin pe rețelele de socializare. Pentru o bună desfășurare și diseminare a lecturilor publice pe rețelele bibliotecii și, respectiv, după distribuire, pe alte profiluri, pagini și grupuri, elaborăm și utilizăm mereu un calendar editorial (ce și când postăm, cât de reprezentativ este ceea ce postăm, corespunde strategiei instituționale produsul digital, răspunde el unei cereri comunitare etc.). Și trebuie să menționăm faptul că mai mereu trecem de „testul distribuirii”. Suntem conștienți de faptul că „e drăguț atunci când oamenii apasă pe butonul de «like»”, „e minunat când oamenii comentează”, dar „totuși, redistribuirea conținutului publicat de tine este complimentul suprem” [4, pp. 28-29]. Dacă ar fi să apelăm la imagini din lumea apusă a Antichității, să ne amintim de faptul cum „în arenele circurilor romane, în cursul luptelor cu gladiatori, mulțimea decidea, prin degetul ridicat în sus sau orientat spre pământ, viața sau moartea celui care pierdea lupta” [1, p. 39]. Și noi ducem o luptă, este lupta pentru cultură!

Internetul conține lucruri diferite în sens axiologic. Nu ezităm să folosim blogul pentru a îmbogăți activitatea de pe rețelele sociale cu postări în format lung și să utilizăm rețelele sociale pentru a promova blogul și a cultiva o lectură virtuală a unor texte mai extinse cu un conținut care ar solicita o pregătire umanistă mai profundă în domeniu. Texte critice, prezentări de carte, sinteze despre un anumit gen literar apărut într-un anumit an, cronici de carte ș.a. – sunt cele pe care le promovăm prin intermediul acestuia. În ultimii doi ani, de Ziua Internațională a Cititului cu Voce Tare (*Citim împreună*), am organizat lecturi publice în instituția noastră. În 2019, am invitat opt prozatori (din Republica Moldova și din România) care au citit din textele marilor prozatori universali. Evenimentul a fost transmis live de Radio Europa Liberă Moldova pe pagina de Facebook. În 2020, au fost invitați poeți din cadrul cenaclului *Republica* coordonat de scriitoarea Moni Stănilă. Biblioteca a promovat evenimentul pe rețele. Și poeții de la atelierul „Vlad Ioviță”,

coordonat de Dumitru Crudu, au făcut lecturi publice. Totodată, au fost înregistrate lecturile din timpul lansărilor și întâlnirilor cu scriitorii. În cadrul acțiunii „101 povești cu Maria Bivol” (martie-mai 2020) au fost postate timp de trei luni, zilnic, lecturi din poveștile lumii. Am organizat lecturi poetice cu scriitorii de Ziua Europei, este vorba despre scriitori din Republica Moldova, România și Franța. Pe 1 iunie 2020, am organizat pe pagina de Facebook a filialei un eveniment de lectură publică a copiilor despre copilărie. Pe 2 iulie, de Ziua Comemorării lui Ștefan cel Mare și Sfânt – un eveniment pe Zoom cu copii care au recitat poezii dedicate voievodului. Impactul este asigurat de cei aproape 10 K de urmăritori (10 000 de persoane fizice sau juridice) și de grupul adiacent Biblioteca Online (1.3 K membri).

Așadar, bibliotecarul este un facilitator și un mediator care aduce în fața utilizatorului o bibliotecă hibrid, o instituție infodocumentară și culturală care „îmbină tradiționalul, digitalul și virtualul” [5, p. 23]. Cei care critică vor insista asupra faptului că „trăim într-o lume postindustrială orientată spre informație, în care toți cetățenii se cred experți în orice” [9, p. 19]. Și acest spirit critic nu este de negat, de ignorat, doar că râurile pot fi stăvilite cu greu și până la urmă niciodată fără urmări, iar noile tendințe informaționale și comunicaționale nu pot fi negate, cu atât mai mult interzise. Ele spun ceva, ele semnaleză ceva. Și biblioteca nu trebuie să le ignore! Deși cercetătorii ne propun o delimitare certă, totuși „profilul social al unei persoane sau organizații este adesea asimilat cu datele disponibile pe internet. Capitalul social digital al unei persoane este, în acest caz, determinat de conexiunile și «înfățișările» sale online” [11, p. 105]. Este o lume în care rețelele sociale ajung să fie aproape sinonime cu rețelele de socializare. Este lumea click-ului și a show-ului de rețea.

În loc de concluzii

Ne-am tot întrebat cum arată acel sfârșit al istoriei despre care predica F. Fukuyama. Între timp ne-am schimbat noi, între timp și-a schimbat și Fukuyama viziunile asupra istoriei și regimurilor politice. Noi, intelectualii,

am tot imaginat cataclisme naturale și catastrofe globale. Ne-am adunat fri-cile în texte, în obiecte de artă, în discursuri și acțiuni civice. Întrebarea mai mereu retorică pe care am murmurat-o era: „Cum va fi posibil să disloci o lume veche, edificată de milenii pe tradiția Logosului creștin care, la rândul său, a valorificat cunoșterea clasică a Antichității?”. Ochii minții l-au fixat mereu pe *homo politicus*, de acolo am așteptat să vină sfârșitul unei lumi care părea să-și fi configurat modelele.

Schimbarea însă vine pe o cu totul altă cale. Din sfera ideilor am fost propulsați cu forța unui uragan înspre o estetică sanitară care ne cultivă gândul că starea fizică a individului are mereu întâietate. Or, sănătatea va fi de acum încolo afacerea și speculația secolului. Meritocrația, egalitatea de șanse și libertatea lumii liberale par să fi trecut într-un plan secund. Omul sănătos – iată idealul suprem al omenirii din 2020.

Omul cavernei virtuale le privește pe toate ca pe niște umbre cu nostalgia omului din peștera lui Platon... Lumina ecranului e rece și spleenul nu întârzie să îl copleșească. E melancolia individului solitar, e frica întâlnirii cu sinele. Un sine de pe peretele de FACEBOOK căruia nu îi rămâne decât lectura plăcută și utilă. Sperăm că ea va fi în continuare una formatoare și revigorantă, iar biblioteca va continua să fie un spațiu favorabil și prietenos omului de litere.

Referințe bibliografice:

1. BACONSCHI, Teodor. *Facebook: fabrica de narcisism*. București: Humanitas, 2015. 173 p. ISBN 978-973-50-4755-9.
2. CASADEI, Iacopo, BILOTTO, Andrea. *A fi părinte în vremurile Facebook și WhatsApp*. Padea: Lizuca Educativ, 2016. 143 p. ISBN 978-606-8714-11-0.
3. *Computer și Internet fără profesor*. București: Litera Internațional, 2011. 64 p. ISBN 978-606-600-033-8.
4. KAWASAKI, Guy, FITZPATRICK Peg. *Arta rețelelor sociale*. București: Publica, 2015. 187 p. ISBN 978-606-722-048-3.

5. KULIKOVSKI, Lidia, BURSUC, Oleg, GANEA, Denis, coord. BUNESCU, Violeta. *Biblioteca modernă: Glosar de termeni uzuali*. Chișinău: Tipogr. „Garamont Studio”, 2018. 140 p. ISBN 978-973-37-1912-0.
6. LEVINE, John R., BAROUDI Carol. *Internet pentru toți*. București: Teora, 1996. 458 p. ISBN 973-601-274-3.
7. LYNCH, Michael Patrich. *Internetul nostru*. București: Niculescu, 2017. 173 p. ISBN 978-606-38-0066-5.
8. MANGUEL, Alberto. *Istoria lecturii*. București: Nemira, 2011. 414 p. ISBN 978-606-579-132-9.
9. NICHOLS, Tom. *Sfârșitul competenței: discreditarea experților și compania împotriva cunoașterii tradiționale*. Iași: Polirom, 2019. 282 p. ISBN 978-973-46-7624-8.
10. *O istorie multidimensională a carierelor universitare: instituții, rețele sociale, biografii*. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. Coord. și ed. Sergiu Musteață. Chișinău: ARC, 2017. 360 p. ISBN 978-9975-137-79-9.
11. SAVA, Ionel Nicu. *Sociologia mișcărilor sociale. De ce se revoltă oamenii?*. București: Nemira, 2014. 319 p. ISBN 978-606-579-904-2.
12. TOFFLER, Alvin. *Puterea în mișcare*. București: Antet, 1995. 479 p. ISBN 973-96967-1-6.
13. YEUNG, Rob. *Regulile networkingului*. București: Meteor Press, 2009. 176 p. ISBN 978-973-728-433-4.

Rolul lecturii profesionale în dezvoltarea personalului de specialitate din biblioteci (Studiu de caz)

Rezumat:

Lilia POVESTCA

Autorul evidențiază necesitatea și importanța lecturii profesionale în dezvoltarea personalului de specialitate din biblioteci: abilități de comunicare, îmbogățirea calitativă și cantitativă a vocabularului profesional biblioteconomic, relații interpersonale pozitive, performanțe profesionale, schimb de experiențe etc. Sunt recomandate tehnici de lectură pentru o înțelegere profundă a celor citite. De asemenea, autorul menționează formele de lectură profesională: lentă și rapidă. În lucrare sunt reflectate rezultatele cercetării privind rolul lecturii profesionale în dezvoltarea personalului de specialitate din bibliotecile publice (raională, comunale, sătești) din municipiul Ungheni. Studiul a urmărit realizarea următoarelor obiective: identificarea importanței lecturii profesionale; determinarea necesităților de lectură profesională; studierea surselor de acumulare a cunoștințelor profesionale; determinarea preferințelor de lectură profesională; studierea opiniilor personalului privind utilitatea și beneficiul literaturii de specialitate. În baza studiului, autorul face concluzii și recomandări de dezvoltare continuă a personalului de specialitate din biblioteci prin lectura profesională.

Cuvinte-cheie:

lectură profesională, personal de bibliotecă, dezvoltare profesională, ediții de specialitate, tehnici de lectură, forme de lectură, studii de lectură.

Abstract:

The author highlights the necessity and importance of professional reading in the progress of specialized staff in libraries: improving their communication skills, qualitative and quantitative enrichment of professional vocabulary, positive interpersonal relationships, professional performance, exchange of experiences, etc. Reading techniques are recommended for the deeper understanding of what is read. The author mentions two forms of professional reading: slow and fast. The article reflects the research results on the role of professional reading in the development of public libraries (district, communal, village) specialized staff in Ungheni. The study aimed to achieve the following

objectives: identifying the importance of professional reading; determination of the needs of professional reading; studying the sources of accumulation of professional knowledge; fixing of professional reading preferences; studying the opinions of the staff regarding the usefulness and benefits of the specialized literature. Conclusions and recommendations for continuous development of specialized library staff through professional reading are made on the basis of this research.

Keywords:

professional reading, library staff, professional development, specialized editions, reading techniques, reading forms, reading studies.

Este foarte cunoscut faptul că, indiferent de domeniul de activitate, pentru a evolua și avansa, a ne îmbogăți cultura generală, cea mai simplă și la îndemână metodă este cititul în fiecare zi. Răspunsul la întrebarea: „Cât de importantă este lectura profesională pentru personalul de specialitate din domeniul biblioteconomie și științe ale informării?” este evident – are o mare însemnătate. În societatea cunoașterii, personalul de specialitate din bibliotecă necesită să dețină spectrul larg de competențe profesionale. Una din cerințele de bază ale bibliotecarului modern este să poată gândi critic, să înțeleagă, să fie inovator, să ia decizii și, nu în ultimul rând, să comunice eficient.

Savantul rus Arkadi Sokolov împarte bibliotecarii în două categorii: *intelenți* (realizatori creativi) și *semiintelenți* (realizatori de rutină) (Ganea, p. 40, 2016). Autorul subliniază că, pentru a deveni un bibliotecar inteligent, este necesar nu doar să ai studii profunde, să-ți îndeplinești conștiințios obligațiunile de serviciu, să posezi limba literară, să fii altruist (impulsionat fiind de înțelegerea reală a importanței profesiei în instruirea și culturalizarea comunității), să fii tolerant (în special cu utilizatorii), să fii un specialist de

forță, ci și să citești, în mod deosebit, literatură de specialitate. Aceasta contribuie la dezvoltarea abilităților de socializare, care aduce multiple avantaje:

- relații interumane de o calitate ridicată; bibliotecarii devin carismatici, atrăgători, astfel aduc noi utilizatori în bibliotecă;
- nivel de comunicare mai profund, ce căpătă noi valențe;
- evitarea situațiilor de conflict și de stres;
- sporirea eficienței muncii, avansarea mai rapidă în carieră;
- creșterea gradului de fericire (Bărbulescu, p. 40, 2018);
- acumularea de cunoștințe, deprinderi, abilități specifice muncii eficiente;
- favorizarea înțelegerii literaturii de specialitate;
- familiarizarea cu noutățile din domeniu;
- un punct de plecare în studierea altor materii;
- îmbunătățirea comunicării profesionale la nivel instituțional, național și internațional;
- îmbogățirea vocabularului;
- creșterea încrederii în propriile puteri;
- eliberarea de frica comunicării în public, controlarea emoțiilor etc.

Avantajele sus-menționate duc spre o cunoaștere profundă a domeniului studiat fiind un instrument de studiu sigur ce garantează învățarea pe tot parcursul vieții (Bivol). Bibliotecarul, lecturând publicațiile de specialitate, se orientează să găsească soluții la toate problemele cu care se confruntă, își dezvoltă abilitățile de comunicare, contribuind la creșterea nivelului performanțelor profesionale și stabilirea unor relații interpersonale pozitive. Lectura profesională oferă repere pentru diferite situații de comunicare, asigură îmbogățirea calitativă și cantitativă a vocabularului profesional biblioteconomic. De asemenea, ajută la formarea abilităților de exprimare care sunt extrem de importante în activitatea personalului de specialitate din biblioteci. După cum afirmă Svetlana Hamdohova (Hamdohova, p. 63, 2010), eficacitatea activității profesionale depinde în mare măsură de activitatea comunicativă eficientă și de succes, ea fiind „temelia menținerii unor relații productive, obținerii unei înțelegeri reciproce cu colegii, realizării scopurilor și obiectivelor profesionale și personale, autoperfecționării și autorealizării, precum și o modalitate de depășire a crizelor personale”. Menținerea unei cooperări eficiente între bibliotecă și utilizatori, crearea și fixarea imaginii pozitive în subconștientul lui este

datorită competențelor de comunicare ale bibliotecarului. Acest tip de lectură solicită concentrare, străduință din partea personalului, îl obligă să urmărească rânduri, idei, cuvinte. În continuare, vom puncta tehnici recomandate de specialiști pentru o înțelegere profundă a celor citite: *a lectura pe bucăți* (reconstituind ulterior conținutul, se vor descoperi legăturile între toate fragmentele); *a lectura în întregime* (un pasaj sau textul, dacă este nevoie, de mai multe ori pentru a detalia informația); a efectua *notițe în timpul lecturii* (notițele ne permit să nu ne încărcăm memoria, dar să le conservăm într-un alt fel de format, astfel încât să ne servim ulterior de ele); a realiza *sinteza* celor lecturate (informație exactă și succintă a celor citite) (Bivol). Fiecare bibliotecar își dezvoltă propria tehnică ce-i va facilita lectura de specialitate, transformând-o într-o activitate pe cât de constructivă, pe atât de plăcută.

Lectura profesională presupune cunoașterea fluxului documentar în domeniul biblioteconomie și științe ale informării și a metodelor de asimilare, oferind baza informațională pentru îndeplinirea oricărei funcții de bibliotecă. Lectura profesională include: *lectura specială* (rezultă din nevoia de a rezolva probleme specifice dictate de activitatea profesională zilnică a bibliotecarului); *lectura de perspectivă* (citirea pentru viitor); *lectura de dezvoltare a culturii generale* (cunoașterea domeniilor conexe, care ar putea fi cererea în viitor a utilizatorilor bibliotecii din diverse ramuri).

Automatizarea proceselor bibliotecii și introducerea noilor tehnologii informaționale, calitatea lecturii profesionale a unui bibliotecar joacă un rol important în activitatea profesională, determină în mare măsură eficacitatea acesteia. Este evident că s-a schimbat modelul lecturii profesionale: publicațiile de specialitate care erau destinate unui grup restrâns de specialiști devin necesare și obligatorii pentru majoritatea bibliotecarilor.

Una din problemele personalului de specialitate din biblioteci este că nu întotdeauna dispune de suficient timp pentru educația informală – citirea publicațiilor de specialitate noi. Specialiștii recomandă dezvoltarea abilităților de citire prin studierea constantă a teoriei lecturii și dezvoltarea tehnicii lecturii profesionale raționale pentru a obține în timp scurt perceperea și asimilarea informațiilor în concordanță cu scopul lecturii (Павлюк, p. 66-67). Lecturarea materialelor profesionale de către personalul de specialitate din biblioteci, ca metodă de învățare, are drept obiective principale înțelegerea

unor concepte, fenomene sau procese și respectiv, asimilarea/concentrarea de informații din domeniu. În procesul de acumulare a cunoștințelor pot fi utilizate două forme de lectură:

lectura lentă – înțelegerea și însușirea unor noțiuni, teze, experiențe etc. cuprinse în manuale de specialitate, ediții periodice, culegeri, ediții de referință, articole științifice din domeniu etc.;

lectura rapidă – este orientată în vederea reactualizării unor informații, a sesizării unor elemente noi în cadrul unor abordări mai cuprinzătoare și însușirii unor informații ce nu prezintă o dificultate deosebită. Acest tip de lectură necesită antrenament special.

În această ordine de idei, remarcăm că lectura profesională, pe de o parte, necesită depunerea unui efort continuu pentru a înțelege ideile de bază cuprinse în materialul studiat, axându-se asupra problemelor-cheie, iar pe de altă parte, formează la bibliotecari deprinderi de a analiza critic faptele prezentate în materialul lecturat și de a-și adresa întrebări la aspectele abordate (Nicolescu, p, 41).

Pentru a înțelege mai bine preferințele, atitudinea personalului de specialitate din biblioteci față de lectura profesională, Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, în colaborare cu Serviciul Asistență metodologică, din cadrul BPR „D. Cantemir”, Ungheni, a realizat un studiu privind rolul și necesitatea lecturii profesionale în dezvoltarea personalului.

Scopul cercetării: de a studia rolul lecturii profesionale în dezvoltarea personalului de specialitate din biblioteci.

Obiectivele cercetării: identificarea importanței lecturii profesionale; determinarea necesităților de lectură profesională; studierea surselor de acumulare a cunoștințelor profesionale; determinarea preferințelor de lectură profesională; studierea opiniilor personalului privind utilitatea și beneficiul literaturii de specialitate.

Grupul-țintă: personalul de specialitate din rețeaua bibliotecilor publice (raională, comunale, sătești) din municipiul Ungheni.

Metodologia de cercetare. Pentru studierea rolului lecturii profesionale în dezvoltarea personalului de specialitate din biblioteci a fost utilizată metoda

anchetei pe bază de chestionar. Chestionarul a inclus 12 întrebări structurate: închise, deschise.

Cercetarea s-a realizat în perioada 24-31 august 2020, pe un eșantion de 74 de respondenți din toate bibliotecile publice din rețeaua Ungheni.

Tabelul 1. Datele statistice raportate la eșantion

Total biblioteci publice din m. Ungheni	Total bibliotecari	%	Nr. de respondenți conform eșantionului	%
56	74	100%	62	83,7%

Sursa: Raport statistic privind activitatea bibliotecilor publice din r. Ungheni pentru anul 2019

Tabelul 2. Profilul sociodemografic al respondenților

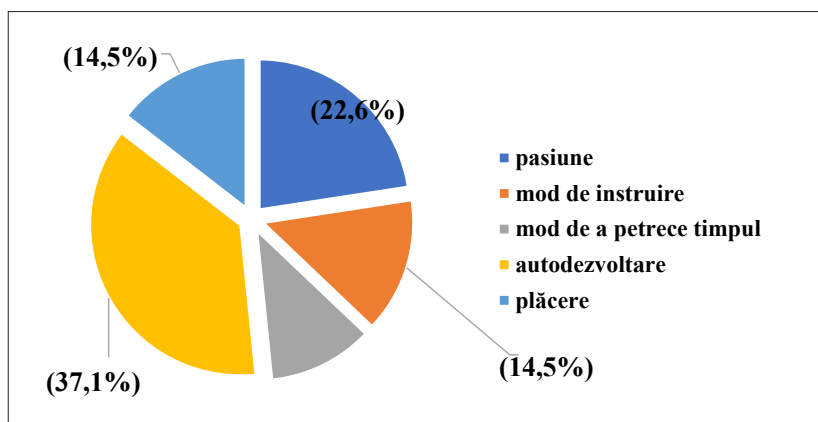
VARIABILA	GRUP	NR. DE RESPONDENȚI	%
Vechimea de muncă în bibliotecă	până la 1 an	4	6,5
	1-2 ani	10	16,1
	2-5 ani	11	17,7
	6-10 ani	6	9,7
	11-15 ani	7	11,3
	16-20 ani	4	6,5
	peste 20 ani	20	32,5
Studii	medii	24	38,7
	medii de specialitate	14	22,6
	superioare	19	30,6
	superioare de specialitate	5	8,1

Categorია de calificare	superioară	1	1,6
	categoria I	18	29
	categoria II	13	21
	fără categorie	30	48,4

Rezultatele cercetării. Din totalul de 74 de chestionare distribuite online pe platforma Google Forms au fost colectate 62 (83,7%) de răspunsuri.

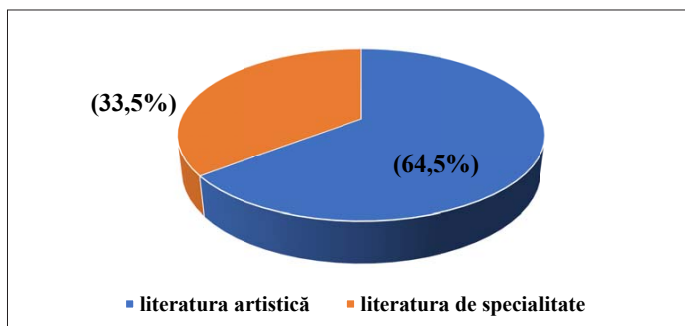
Cu certitudine, lectura este o abilitate funcțională de bază pentru educație și existență în societatea cognitivă. Lectura joacă un rol important în viața bibliotecarului-cititor, în dezvoltarea personalității lui. La întrebarea *Ce reprezintă lectura pentru personalul de specialitate din biblioteci?* răspunsurile s-au repartizat astfel: 23 (37,1%) de persoane consideră că lectura îi ajută să se autodezvolte; pentru 14 (22,6%) respondenți este o pasiune; mod de instruire și plăcere – au afirmat, în mod proporțional, 9 (14,5%) persoane, iar 7 (11,3%) bibliotecari sunt de părerea că este o modalitate de a petrece timpul.

Figura 1. **Opiniile privind lectura pentru personalul de specialitate din biblioteci**

Respondenții preferă atât literatura artistică – 40 (64,5%) de persoane, cât și literatura profesională – 22 (35,5%) de persoane. Datele ne arată că fiecare al treilea respondent preferă să aleagă lectura literaturii de specialitate.

Figura 2. Opiniile privind preferințele de lectură

Chestionații, fiind în calitate de consilieri și asistenți ai utilizatorilor în selectarea cărților pentru lectură și studiu, trebuie să consulte singuri lectură cât mai multă și variată.

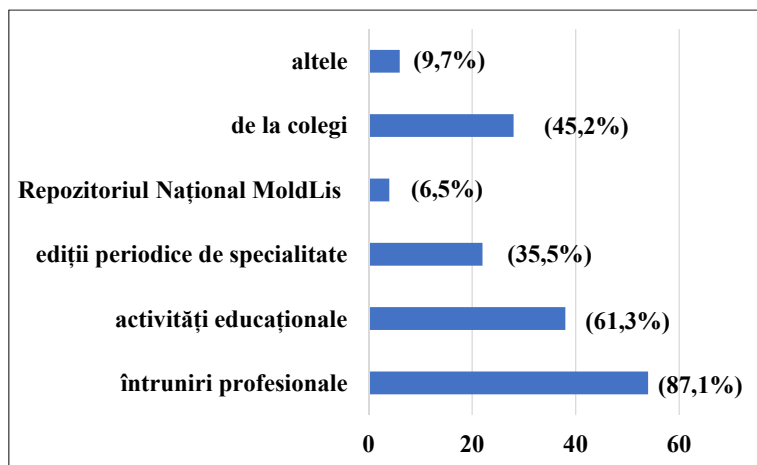
Întrebarea *Cât de importantă este lectura profesională pentru activitatea Dvs.?* a avut drept scop identificarea importanței lecturii de specialitate în activitatea profesională. Din totalul respondenților, 35 (56,5%) consideră că este foarte importantă, 24 (38,7%) de persoane menționează că este importantă și puțin importantă este lectura profesională pentru 3 (4,8%) persoane. Datele despre respondenții care afirmă că lectura profesională este puțin importantă în activitatea profesională:

Tabelul 3. Profilul respondenților pentru care lectura profesională este puțin importantă

Studii	Categoria de calificare	Vechimea de muncă în domeniu
superioare	fără categorie	1-2 ani
superioare de specialitate	categoria I	peste 20 de ani
medii	fără categorie	peste 20 de ani

Personalul de specialitate din biblioteci obține informații profesionale din diferite surse: literatura de specialitate, edițiile periodice, întrunirile profesionale (conferințe, seminare etc.), programe educaționale, repozitoriile ș.a.

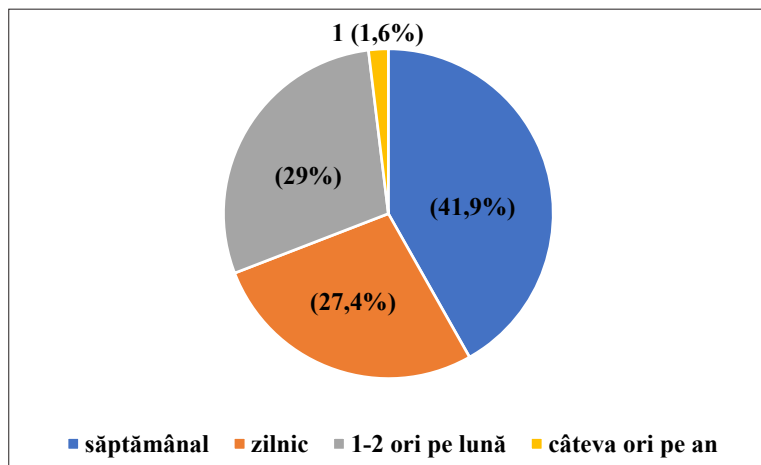
Figura 3. **Opiniile privind sursele de obținere a informațiilor din domeniu**

Datele ne indică că 54 (87,1%) din respondenți își acumulează informațiile și cunoștințele din domeniu în urma participării active la conferințe, simpozioane și seminare. Pentru 38 (61,3%) din chestionați activitățile educaționale sunt sursă importantă și sigură de îmbogățire a cunoștințelor. Din edițiile periodice de specialitate obțin informații 22 (35,5%) de persoane, iar prin schimb de experiență cu colegii au indicat 28 (45,2%) de persoane. Doar 4 (6,5%) persoane consultă Repozitoriul Național Tematic MoldLis.

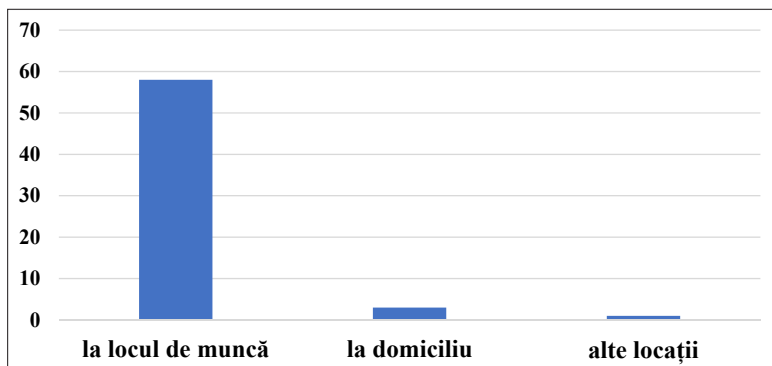
Întrebarea *Cât de des apelează personalul de specialitate din biblioteci la lectura profesională?* a urmărit scopul de a cunoaște care este periodicitatea, frecvența consultării literaturii de specialitate. Răspunsurile s-au repartizat astfel: săptămânal – 26 (41,9%); zilnic – 17 (27,4%); 1-2 ori pe lună – 18 (29%); câteva ori pe an – 1 (1,6%). Paradoxal este faptul că persoana care consultă literatura de specialitate doar câteva ori pe an are o vechime de muncă în domeniu între 6-11 ani, deține studii superioare și categoria de calificare I. Plus la toate, nu a consultat nicio revistă de specialitate care conține cele mai curente informații din domeniu.

Figura 4. Opiniile privind periodicitatea lecturii profesionale

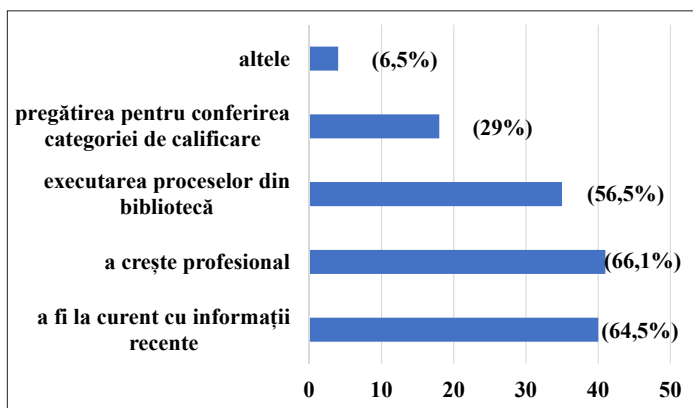
La întrebarea *Unde consultați cel mai mult literatura de specialitate?* majoritatea respondenților 58 (93,5%) au menționat că la locul de muncă. La domiciliu consultă literatura de specialitate 3 (4,8%) persoane, iar o persoană în alte locații.

Figura 5. Locul de consultare a literaturii de specialitate

Cercetarea a presupus de a identifica *cu ce scop apelează bibliotecarii la lectura profesională*. A fi la curent cu cele mai recente informații consideră 40 (64,5%) de persoane, pentru a crește profesional susțin 41 (66,1%) de persoane, pentru executarea proceselor din bibliotecă – 35 (56,5%) de persoane, iar 18 (29%) au nevoie pentru conferirea categoriei de calificare (este una din cerințele stipulate în Regulamentul de conferire a categoriei de calificare pentru personalul de specialitate din biblioteci).

Figura 6. **Opiniile privind scopul apelării la literatura profesională**

Scopul acestui studiu este de a determina rolul lecturii profesionale în dezvoltarea personalului de specialitate din biblioteci. Respondenții au apreciat pe o scală de la 1 la 5 rolul lecturii profesionale asupra dezvoltării profesionale. Au fost colectate următoarele date: 48 (63,1%) de respondenți au dat o notă maximă de 5 puncte; 12 (19,4%) au apreciat cu nota 4, iar 2 (3,2%) respondenți – cu nota 3. Media de apreciere constituie nota 4.

Pe parcursul unei luni, 39 (62,9%) de respondenți consultă 1-2 reviste de specialitate; 18 (29%) citesc 3-4 reviste din domeniu; 2 (3,2%) – mai mult de 5 reviste, iar 3 (4,8%) chestionați nu lecturează nicio revistă de specialitate.

Tabelul 4. **Profilul respondenților care nu consultă nicio revistă de specialitate lunar**

Studii	Categoria de calificare	Vechimea de muncă în domeniu
superioare	categoria I	6-11 ani
superioare	fără categorie	1-2 ani
superioare	fără categorie	2-5 ani

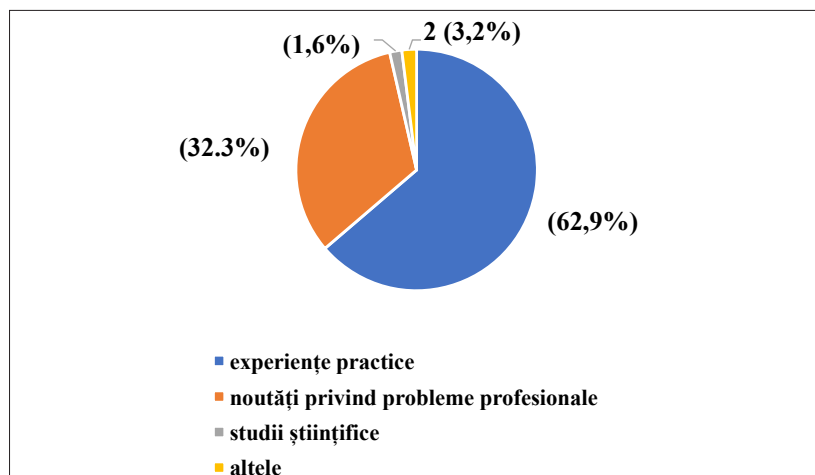
Printre cele mai solicitate reviste de specialitate de către respondenți sunt:

- Reviste de specialitate în limba română:
 - ✓ *Cartea. Biblioteca. Cititorul: Buletin metodic* – 34
 - ✓ *BiblioPolis* – 31
 - ✓ *Biblioteca: Revista de bibliologie și știința informării* – 19
 - ✓ *Realități culturale: Revistă de etnografie, folclor și cultură contemporană* – 16
 - ✓ *Magazin bibliologic* – 10
 - ✓ *Revista ABRM* – 3
 - ✓ *Aniversări culturale* – 3
 - ✓ *Călăuza bibliotecarului* – 1
 - ✓ *Gazeta bibliotecarului* – 1
- Reviste de specialitate în limba rusă:
 - ✓ *Современная библиотека* – 4
 - ✓ *Библиотековедение* – 3
- Alte publicații:
 - ✓ *Literatura și arta* – 5
 - ✓ *Unghiul* – 3
 - ✓ *Expresul* – 3
 - ✓ *Învățătorul modern: Revistă științifico-metodică* – 2
 - ✓ *Florile dalbe* – 2
 - ✓ *Noi* – 1
 - ✓ *Făclia* – 1

Unii respondenți, 4 persoane, au indicat buletinul informativ „Biblioteconomie. Științe ale informării”. Publicația informativă are drept scop diseminarea informațiilor, transferul practicilor și experiențelor inovative aplicate de biblioteci, facilitarea accesului la informația utilă personalului de specialitate și este editată anual de către Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Alții nu au putut indica titluri de reviste, doar menționând: „publicații periodice pe site”, „publicații din ziare și reviste în ajutorul bibliotecarului”, „din arhiva unei familii de bibliotecari”, „reviste în limba engleză”.

La întrebarea *Ce subiecte în lectura profesională sunt cele mai interesante pentru Dvs.?* au fost colectate următoarele răspunsuri: experiențe practice – 39 (62,9%) de persoane; noutăți privind probleme profesionale – 20 (32,3%) de persoane; studii științifice – 1 (1,6%) și altele – 2 (3,2%) persoane.

Figura 7. Opiniile privind subiectele de interes profesional

Ultima întrebare de tip deschis a urmărit scopul de a identifica rolul lecturii profesionale în dezvoltarea profesională, contribuția ei în activitatea respondenților la exercitarea atribuțiilor. Majoritatea respondenților au

menționat că lectura profesională îi ajută: „la creșterea și dezvoltarea profesională și personală”, „autodezvoltare”, „să-mi fac lucrul bine”, „pentru a fi la curent cu cele mai recente informații, a acumula noi cunoștințe în domeniu, a-mi cizela abilitățile personale și a crește profesional, deoarece activitatea în bibliotecă necesită cunoștințe profunde și dezvoltare continuă”, „pentru extinderea nivelului de creativitate, îmbogățirea cunoștințelor”, „dezvoltarea competențelor în domeniul profesional”, „să fac față cerințelor și necesităților utilizatorilor”, „îmbogățirea vocabularului”, „la dezvoltarea competențelor de comunicare”, „la îmbunătățirea capacităților de gândire și limbaj”, „la elaborarea programului de activitate”, „la organizarea expozițiilor memorabile”, „la implementarea proiectelor”, „la planificarea activității”, „să fiu la curent cu cele mai recente informații din domeniu”, „să cunosc alte experiențe profesionale”, „să mă autoperfecționez”, „să fiu la curent cu noutățile din biblioteconomie, ideile noi”, „acumularea de noi experiențe”, „obținerea informațiilor despre evenimente, servicii și produse informaționale”, „pentru formarea și perfecționarea profesională”, „să pot ajuta și pe alți colegi în soluționarea problemelor din domeniu”, „să-mi îmbogățesc universul profesional”, „să descopăr experiențe noi și să le aplic”.

Concluzii:

▪ Activitatea profesională a oricărui specialist se schimbă în timp (mijloace, metode, standarde, cadrul normativ etc.). Cerința dezvoltării profesionale continue este o caracteristică esențială a societății moderne. Lectura profesională este un element important al sistemului de formare profesională continuă pentru bibliotecari. Cu cât un bibliotecar este mai competent, cu atât este mai puțin satisfăcut de propria sa pregătire. În această ordine de idei, lectura profesională este o sursă importantă de cultură a informației și creștere a nivelului de calificare a bibliotecarului. Citirea literaturii profesionale este una dintre modalitățile și una dintre condițiile pentru ca activitatea profesională a unui bibliotecar modern să fie cât mai eficientă.

▪ Toată activitatea bibliotecii, în special procesul de servire a utilizatorilor, depinde de nivelul de cultură generală și lectură al bibliotecarilor. Respondenții au menționat rolul important al lecturii în viața bibliotecarului-

cititor, în dezvoltarea personalității lui – 23 (37,1%) de persoane consideră că lectura îi ajută să se autodezvolte. Preferințele personalului de specialitate este pentru literatura artistică – 40 (64,5%) de persoane, urmată de literatura profesională – 22 (35,5%) de persoane.

- Pentru 35 (56,5%) de respondenți lectura profesională este foarte importantă în activitate. Credem că este necesar ca majoritatea personalului de specialitate să conștientizeze acest fapt, inclusiv cei care consideră lectura profesională puțin importantă – 3 (4,8%) persoane.

- Personalul de specialitate din biblioteci obține informații din domeniu din diferite surse: literatura de specialitate, edițiile periodice, întrunirile profesionale (conferințe, seminare etc.), programe educaționale, repozitorii etc. Atunci când li s-a cerut să claseze lectura din edițiile periodice de specialitate printre alte modalități de a obține informații profesionale, s-au înregistrat următoarele rezultate: întrunirile profesionale (conferințele, seminarele etc.) au fost numite principala sursă de informații de către 54 (87,1%) de respondenți, fiind urmată de activitățile educaționale – 38 (61,3%) de respondenți și informații de la colegi – de către 28 (45,2%) de persoane; lectura a venit pe locul patru – 22 (35,5%) de persoane.

- În acest context, pe parcursul unei luni, 39 (62,9%) de respondenți consultă 1-2 reviste de specialitate; 18 (29%) persoane citesc 3-4 reviste din domeniu și doar 2 (3,2%) persoane – mai mult de 5 reviste.

- În topul celor mai consultate reviste de specialitate au fost menționate: în limba română:

- ✓ *Cartea. Biblioteca. Cititorul: Buletin metodic* – 34

- ✓ *BiblioPolis* – 31

- ✓ *Biblioteca: Revista de bibliologie și știința informării* – 19

- în limba rusă:

- ✓ *Современная библиотека* – 4

- ✓ *Библиотековедение* – 3

- Subiectele de interes profesional sunt experiențele practice – 39 (62,9%) de persoane, și noutățile privind problemele profesionale – 20 (32,3%) de persoane.

▪ Frecvența consultării literaturii de specialitate pentru cei mai mulți din personal este săptămânală – 26 (41,9%). Considerăm că este un indicator mic comparativ cu 18 (29%) persoane care citesc literatura de specialitate de 1-2 ori pe lună.

▪ Majoritatea respondenților – 58 (93,5%) au menționat că consultă cel mai mult literatura de specialitate la locul de muncă. Prin urmare, în programul de activitate al bibliotecarilor este necesar să se aloce timp lecturii literaturii profesionale.

▪ Personalul de specialitate din biblioteci apelează de cele mai dese ori la lectura profesională în scopul de a fi la curent cu cele mai recente informații – 40 (64,5%) de persoane și pentru a crește profesional, susțin 41 (66,1%) de persoane.

▪ Media de apreciere pe o scală de la 1 la 5 a rolului lecturii profesionale în dezvoltarea profesională este de 4 puncte.

▪ Actul comunicării devine un instrument de promovare a propriilor calități, abilități și cunoștințe. În baza răspunsurilor, observăm că personalul de specialitate din biblioteci conștientizează că lectura profesională contribuie la dezvoltarea abilităților de socializare necesare, poate mai mult ca oricând, pentru a face față cerințelor utilizatorilor. Fără o bună comunicare profesională nu ar fi posibilă dezvoltarea și reinventarea serviciilor de bibliotecă. În plan profesional, comunicarea cu colegii din alte instituții, cu furnizorii, cu diferiți parteneri este un element important al reușitei în carieră. Competența de comunicare profesională presupune competența de a comunica într-un limbaj caracteristic specialității și include componenta *cunoștințe* din domeniul respectiv. Competența de comunicare profesională în limbajul biblioteconomic ar presupune cunoștințe, aptitudini și deprinderi cu referire la limbajul de specialitate (Busuioac). Lectura profesională contribuie, de asemenea, la îmbogățirea vocabularului, îmbunătățirea capacităților de gândire și limbaj, extinderea nivelului de creativitate, îmbogățirea cunoștințelor din domeniu, la descoperirea experiențelor noi și aplicarea lor. Respondenții afirmă că lectura profesională îi ajută la planificarea activității, organizarea expozițiilor și evenimentelor culturale, implementarea proiectelor, crearea serviciilor și produselor informaționale etc. Majoritatea respondenților consideră că lec-

tura profesională contribuie la dezvoltarea și autodezvoltarea profesională. „*Literatura de specialitate este cheia informațiilor necesare pentru a putea fi la nivelul bibliotecarului modern*”.

Recomandări:

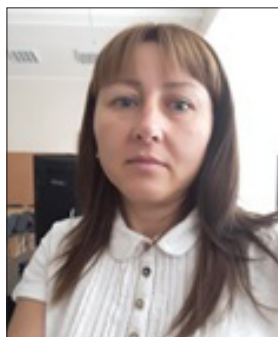
- campanii de promovare a cărții și lecturii de specialitate;
- lansări de carte profesională;
- plasarea pe blog, site-uri, rețele sociale a informațiilor despre publicațiile de specialitate;
- promovarea Repozitoriului Național Tematic MoldLis (<http://moldlis.bnrm.md/>);
- studierea cu atenție a noilor apariții editoriale și recomandarea acestora colegilor pentru formarea deprinderilor de a consulta edițiile de referință din domeniu, edițiile periodice;
- organizarea în mod regulat a expozițiilor tematice specializate de literatură pe probleme de actualitate ale biblioteconomiei, bibliologiei, bibliografiei și a noilor tehnologii informaționale;
- amenajarea unor zone profesionale cu achiziții noi în domeniu și cele adiacente, activarea și schimbarea punctului de vedere în timpul lecturii;
- expoziții de reviste de specialitate străine, fiindcă un bibliotecar modern calificat trebuie să cunoască despre inovațiile bibliotecilor străine;
- planificarea în programele de activitate în compartimentul „Dezvoltarea profesională”, rubrica „lecturi profesionale” (timp, număr publicații);
- motivarea/implicarea personalului de specialitate din biblioteci în actul de a citi literatură profesională;
- dezvoltarea abilităților de căutare online a informațiilor din/despre publicațiile de specialitate;
- recomandarea literaturii de specialitate naționale și internaționale în cadrul activităților educaționale;
- promovarea publicațiilor de specialitate în acces deschis, motivul fiind creșterea prețurilor la publicațiile profesionale și scăderea numărului de abonamente în biblioteci;
- elaborarea și promovarea buletinelor informative în scopul facilitării accesului la informația utilă din domeniu personalului de specialitate din biblioteci;

▪ studii științifice permanente privind lectura personalului de specialitate din sistemul național de biblioteci în ceea ce privește conținutul, natura impactului.

Referințe bibliografice:

1. BĂRBULESCU, Mihaela. Biblioteca, un mediu propice dezvoltării metodelor de comunicare. In: *AXIS LIBRI: Revistă culturală*. 2018, nr. 39, pp. 11-12. ISSN 1844-9603.
2. BIVOL, Lidia, ZINGAN, Olga. *Lectura textului științific și de specialitate: abordări teoretice și tehnici de lucru* [online]. [citat 1 septembrie 2020]. Disponibil: http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/2596/Conf_UTM_2014_II_pg396_397.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. BUSUIOC, Aliona. *Conceptul de competență de comunicare profesională: conținut și structură* [online]. [citat 30 august 2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/202_211_Conceptul%20de%20competenta%20de%20comunicare%20profesionala_continut%20si%20structura.pdf
4. GANEA, Varvara. Vocația de bibliotecar. In: *Confluente bibliologice: Revistă de biblioteconomie și științele informării*. 2016, nr. 3-4, pp. 36-42. ISSN 1857-0232.
5. NICOLESCU, Ovidiu. *Prospectarea cunoștințelor*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1988. 119 p.
6. ПАВЛЮК, В.Н. Чтение библиотекаря-профессионала. In: *Библиофера*, 2007, nr. 2, pp. 65-68. ISSN 1815-3186.
7. ХАМДОХОВА, С.М. Развитие коммуникативных способностей студентов будущих преподавателей в процессе обучения в вузе. In: *Вестник Костромского государственного университета*. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика [online]. 2010, vol. 16, nr. 4, pp. 63-67. [citat 30 august 2020]. ISSN 2073-1426. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-kommunikativnyh-sposobnostey-studentov-buduschih-prepodavateley-v-protssesse-obucheniya-v-vuze>

Impactul lecturii în oglinda indicatorilor statistici și de performanță

Valentina POPA

Rezumat:

Articolul reflectă rezultatele cercetării statistice privind activitatea bibliotecilor din sistemul național de biblioteci în anii 2018-2019. Autorul relevă evoluția de utilizare a bibliotecilor și a serviciilor acestora. O primă imagine a gradului de utilizare a bibliotecilor, respectiv a serviciilor acestora, ne este oferită de indicatorii statistici și indicatorii relaționali precum: utilizatori activi, intrări per utilizatori, împrumuturi, indicele mediu de lectură etc.

Cuvinte-cheie:

sistemul național de biblioteci, carte, lectură, indicele mediu de lectură.

Abstract:

The article reflects the results of the statistical research on the activity of libraries in the National Library System in the years 2018-2019. The author reveals the evolution of the use of libraries and their services. A portrayal of the degree of importance of the libraries, respectively of their services, is provided by means of statistical indicators and relational indicators, such as: active users, inputs per user, library loans, average reading index, etc.

Keywords:

National Library System, book, reading, average reading index.

În ultimii ani se vorbește tot mai mult despre criza lecturii. Cert este faptul că îngrijorarea privind starea lecturii, ca bază a cunoașterii, este una de proporții internaționale.

Timpurile se schimbă, apar noi tehnologii, iar pentru tânăra generație devine plictisitor să răsfoiască o carte. Tânăra generație se declară a fi prea ocupată și nu mai găsește timp pentru citit. De ce nu mai citesc tinerii? De ce interesul pentru lectură și literatură este din ce în ce mai scăzut în rândul generațiilor tinere? De ce pragurile bibliotecilor sunt din ce în ce mai rar călcate de adolescenți, de elevi, în general? De ce vârsta celor care intră într-o librărie a crescut semnificativ în ultimii ani, în timp ce numărul celor care răsfoiesc o carte într-o librărie a scăzut? Aceste întrebări ni le punem nu doar noi. Fenomenul este extins și se manifestă în multe țări, nu doar în cele europene.

Sondajele realizate în ultimii ani în rândul adolescenților arată că marea majoritate nu citește nici măcar o carte pe an, iar cei care citesc alocă foarte puține minute pe zi lecturii unei cărți. Timpul liber, în general, nu și-l ocupă cu cititul cărților. Adolescenții preferă distracțiile, dar cel mai mult și mai îngrijorător, o spun din ce în ce mai des și mai apăsător specialiștii în educație și psihologii, aceștia își ocupă o bună parte din timpul liber, dacă nu tot, stând pe rețelele de socializare și pe internet. Oare care este motivul că ne îndreptăm spre o societate în care nu se mai promovează lectura? Prezența lecturii și, respectiv, absența acesteia are un impact colosal.

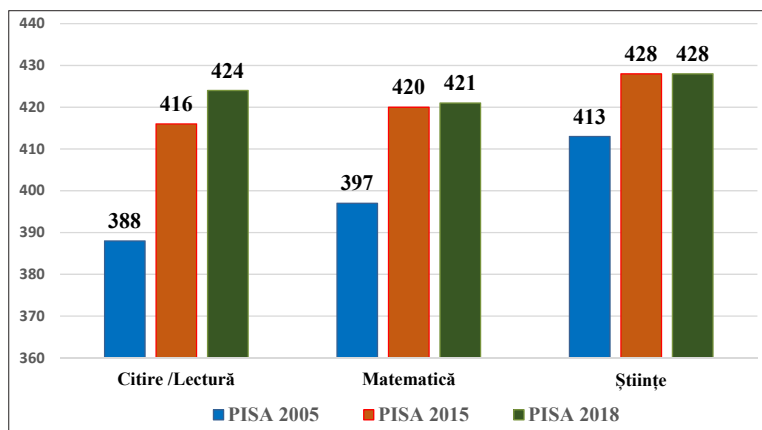
Criticul literar Dan C. Mihăilescu a declarat într-un interviu că, dacă ar trebui să încurajeze tinerii să citească, le-ar spune că lectura „te face om nu doar moral, ci și material”.

Potrivit raportului Programului pentru Evaluare Internațională a Elevilor – PISA 2018, lansat de către Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, Republica Moldova se află pe locul 51 din cele 79 în clasamentul

acestui program internațional, care evoluează o dată la trei ani competențele elevilor cu vârsta de 15 ani, în trei domenii de bază: citire/lectură, matematică și științe. În cadrul PISA 2018, Republica Moldova a înregistrat un punctaj mediu de 424 de puncte la citire/lectură, 421 de puncte la matematică și 428 de puncte la științe, comparativ cu media Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) – 487 de puncte la citire/lectură și 489 de puncte la matematică și la științe. Raportul arată că 43% dintre elevi din țara noastră nu ating nivelul minim de competență la domeniile citire/lectură și la științe, iar 50% – la matematică. Asta înseamnă că persoana, deși instruită în sensul parcurgerii școlarității, nu este capabilă să înțeleagă, să decodeze ceea ce citește sau aude, nu poate explica/exprima ceea ce citește, are dificultăți în efectuarea unor operații matematice simple, are inabilități în privința competențelor de bază, în realizarea conexiunilor dintre cunoștințele dobândite (6).

Datele prezentate demonstrează că Republica Moldova a reușit performanța de a nu descrește punctajele medii la niciunul dintre domeniile evaluate. Suntem printre cele 16 țări care nu au descreșteri la punctaje. Chiar avem și o ușoară creștere (5).

Diagrama 1. Evoluția punctajelor medii în PISA ale elevilor din Republica Moldova

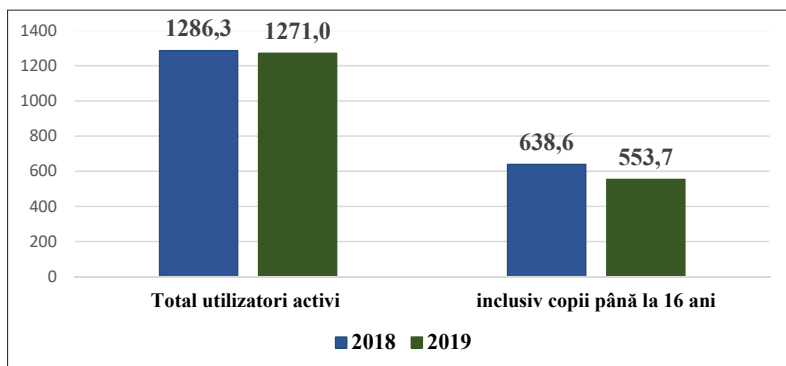
În speranța influențării opiniei celor care consideră cititul o pierdere de timp, cercetările demonstrează adevăruri evidente ale beneficiilor lecturii:

- îmbogățește cultura generală;
- dezvoltă abilitatea de-a învăța, de-a munci;
- dezvoltă memoria;
- îmbogățește vocabularul;
- este un instrument de dezvoltare și educare personală;
- lărgeste orizontul cunoștințelor;
- face bine sufletului și psihicului.

Biblioteca modernă își consolidează rolul în Societatea Informației și Cunoașterii ca „... un serviciu public de asigurare a accesului la lectură și de dezvoltare a interesului pentru informare, învățare, educație și cercetare, activități culturale, precum și prin sporirea capacităților de implicare a bibliotecii în transferul de cunoștințe și în formarea liberă a opiniilor” (3, art. 1).

Materialul ce urmează prezintă rezultatele cercetării statistice privind activitatea bibliotecilor din sistemul național de biblioteci în anii 2018-2019. Să urmărim evoluția utilizării bibliotecilor și serviciilor acestora. O primă imagine a gradului de utilizare a bibliotecilor, respectiv a serviciilor acestora, ne este oferită de datele statistice anuale ale utilizatorilor activi.

Diagrama 2. Utilizatori activi în sistemul național de biblioteci în anii 2018-2019

Observăm o scădere continuă a numărului de utilizatori activi, față de anul 2018. Micșorarea numărului de utilizatori activi cu vârsta până la 16 ani reprezintă un factor de îngrijorare pentru biblioteci.

Cercetările psihologice au demonstrat: dragostea de carte poate fi cultivată până la vârsta de nouă ani. Mai târziu să trezești interesul pentru lectură este mai complicat, câte odată chiar imposibil. Așadar, această responsabilitate cade pe umerii părinților, căci ei sunt cei care le spun povești copiilor înainte de somn, răspund la multe întrebări de genul: „De ce...?”. S-a dovedit că anume copiii cărora li s-au citit din primii ani de viață, au succese mai bune la școală. Fiecare părinte își dorește un copil educat, deștept, inteligent și apreciat. Una dintre căile de realizare a acestor obiective este lectura. Lectura trebuie să constituie o activitate cotidiană fundamentală, deoarece contribuie la îmbogățirea vieții fiecăruia dintre noi (2). Odată cu formarea la copii a culturii informației și a culturii lecturii, ei vor utiliza serviciile oferite de biblioteci, conștientizând importanța acestor instituții în viața lor.

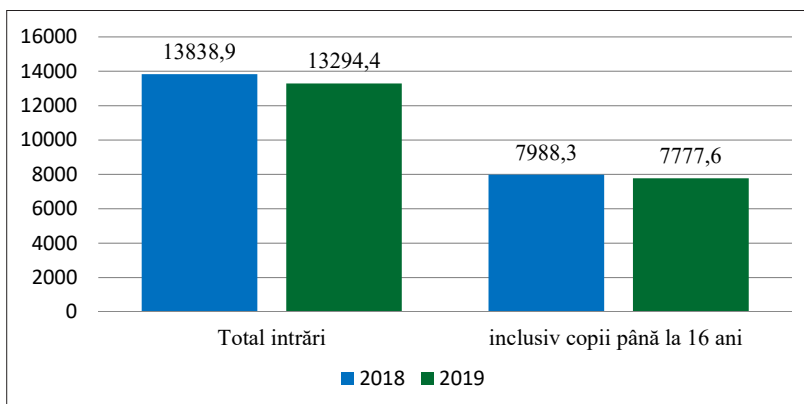
În activitatea de educare a culturii lecturii la copii și adolescenți, bibliotecile acordă sfaturi utile părinților: să discute mai mult cu copiii, să se joace cu copiii; să stabilească cel puțin 10 minute pe zi pentru a lectura în familie; să aleagă cărțile împreună cu copiii; să citească corect, fluent și expresiv; să citească pe roluri împreună cu copilul; să citească pretutindeni și întotdeauna; de sărbători să ofere în dar cărți; să viziteze librăriile, bibliotecile împreună cu copiii; să discute despre cartea citită; să creeze minibiblioteci la domiciliu; să demonstreze interesul pentru lectură prin exemplul propriu; să nu pedepsească copilul, obligându-l să citească (2).

Lectura constituie și un izvor de cunoștințe în toate domeniile, fiindcă un copil care a căpătat deprinderea lecturii va citi peste ani nu numai cărți de povești, distractive, dar și lucrări științifice, despre gospodărie, agricultură etc. În materiile de educație, prin intermediul lecturii, vom dezvolta anumite sentimente, imaginația, educația morală, iubirea de țară, de părinți, de bătrâni, semenii, adulții etc.

În anul 2019, odată cu scăderea numărului de utilizatori activi în biblioteci, vine și micșorarea numărului de intrări realizate în această perioadă de timp

comparativ cu anul 2018. Calculând indicatorul relațional de intrări în bibliotecă pe cap de utilizator (prin raportarea numărului total de vizite fizice la numărul total de utilizatori activi), observăm că fiecare utilizator activ în anul 2019 a utilizat serviciile bibliotecii în medie de 10 ori, ceea ce este considerat în mediul profesioniștilor un rezultat destul de bun.

Diagrama 3. **Intrări în sistemul național de biblioteci în anii 2018-2019**

Numărul de împrumuturi este un indicator reprezentativ în demonstrația importanței bibliotecilor și a relevanței activității lor pentru utilizatori. Demersul interpretativ asupra nivelului de utilizare a serviciilor de lectură oferite de biblioteci este semnificativ și important în direcția optimizării activităților care ar contribui la îmbunătățirea lor. În corelație cu scăderea numărului de intrări în biblioteci vine și scăderea indicatorilor relaționali de utilizare a serviciilor de lectură ale bibliotecii, adică micșorarea numărului de împrumuturi realizate în această perioadă de timp. Valorile statistice corespunzătoare împrumuturilor, prezentate în tabelul de mai jos, confirmă acest fapt.

Tabelul 1. Dinamica împrumuturilor în SNB: date statistice comparative 2018-2019

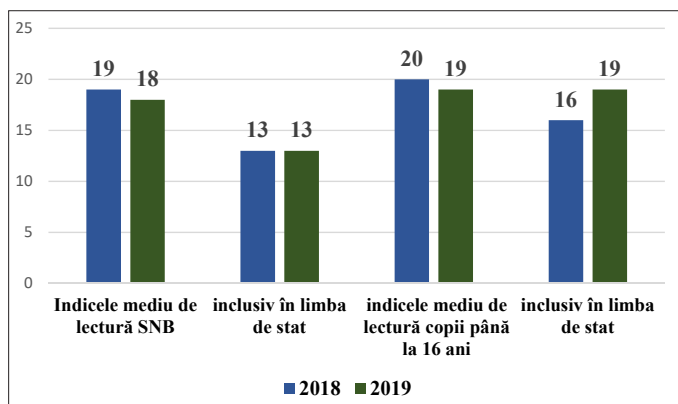
Anul	Total împrumuturi	în limba de stat	Din care copii până la 16 ani	În limba de stat	Împrumut per utilizatori activi
2018	24 180.2	17 022.4	12 984.8	10 074.9	19
2019	23 039.5	16 917.6	11 892.2	9 608.4	18

Indicele mediu de lectură

Indicele mediu de lectură reflectă relația dintre numărul de împrumuturi, raportat la numărul de utilizatori activi.

Datele expuse în *diagrama nr. 4* ne prezintă interesul pentru lectură al utilizatorilor activi, inclusiv utilizatori activi până la 16, în dinamică în anii 2018-2019. Indicele mediu de lectură al edițiilor în limba de stat, copii până la 16 ani, a înregistrat o creștere în anul 2019, ceea ce ne confirmă repetat că interesul pentru lectură al acestui segment de utilizatori ai bibliotecilor este mai mare.

Diagrama 4. Indicele mediu de lectură în sistemul național de biblioteci în anii 2018-2019

Pentru satisfacerea necesităților utilizatorilor biblioteca trebuie să acționeze în vederea îmbunătățirii și înnoirii colecției pe diverse suporturi, în special documentelor în limba de stat. Volumul colecțiilor de publicații în limba de stat, deținute de biblioteci, crește foarte lent. În anul 2019, publicațiile în limba de stat constituiau doar 40,3% din totalul colecțiilor deținute, iar 59,7% reprezentau publicațiile în alte limbi, inclusiv publicații cu grafie chirilică.

Calitatea colecțiilor unei biblioteci este reflectată în mare parte prin rata medie de circulație a colecției și rata medie de înnoire a colecției.

Rata de circulație a colecțiilor este un indicator al calității colecțiilor de a răspunde cerințelor informaționale ale utilizatorilor, în anul 2019 ea fiind de numai 0,4 – este cea mai mică cifră înregistrată vreodată de sistemul național de biblioteci.

Conchidem faptul că interpretarea acestor indicatori ar trebui să constituie un subiect aparte în procesul de negociere a bugetului pentru achiziții, dar și o atenționare serioasă pentru factorii decizionali responsabili de politica de editare și industria cărții. O altă măsură eficientă care ar contribui la soluționarea problemei existente ar fi organizarea activităților de advocacy ce pot atrage surse financiare, donații.

Tabelul 2. Analiza indicelui mediu de lectură pe tipuri de biblioteci: date statistice comparative 2018-2019

Tipul bibliotecii	Total utilizatori activi anul 2018	Total împrumuturi anul 2018	Împrumut per utilizatori activi anul 2018	Total utilizatori activi anul 2019	Total împrumuturi anul 2019	Împrumut per utilizatori activi anul 2019
Biblioteci naționale (2 biblioteci)	18 725	633 437	39	17 843	557 758	31
Biblioteci publice teritoriale (1 324 biblioteci)	776 830	11 472 061	15	767 416	11 148 580	15

Biblioteci ale instituțiilor de învățământ (1 317 biblioteci)	473 463	11 394 633	24	470 551	10 631 555	23
Biblioteci specializate (31 biblioteci)	17 324	680 031	39	15 224	701 567	46

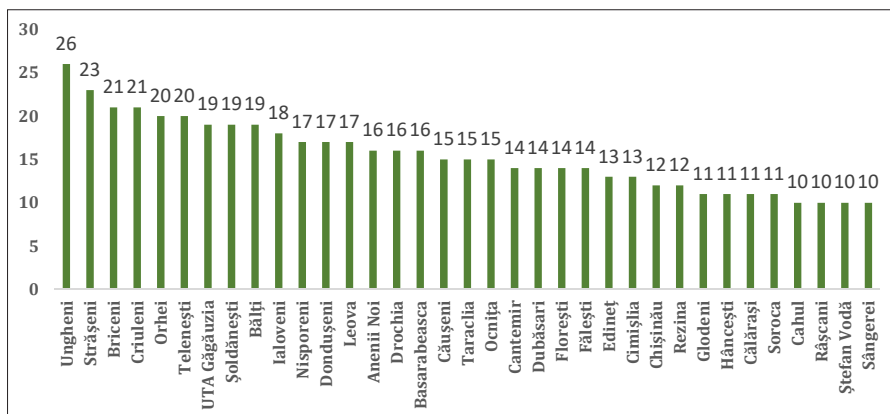
În baza analizei comparative pe tipuri de biblioteci din cadrul SNB, indicatorii anului 2018, în comparație cu anul 2019, demonstrează o creștere a indicelui mediu de lectură per utilizator în bibliotecile specializate – unul din motivele creșterii acestui indicator ar fi utilizarea mai vastă a documentelor electronice deținute de aceste biblioteci. De exemplu, Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) deține 22 600 de documente electronice.

Comparând datele statistice privind indicele mediu de lectură pe alte tipuri de biblioteci, observăm următoarea situație: biblioteci naționale – indicele mediu de lectură a scăzut puțin în anul 2019. O justificare ar fi că Biblioteca Națională deține o colecție de documente specială și este vizitată de un spectru mai deosebit de utilizatori cum ar fi: cercetători, doctoranzi, studenți etc.

În bibliotecile instituțiilor de învățământ, acest indice a scăzut nesemnificativ, iar în bibliotecile publice teritoriale, indicele mediu de lectură per utilizator activ, pe parcursul anilor 2018-2019, rămâne neschimbat.

Conform situațiilor statistice din anii 2018-2019, a fost elaborat un clasament privind evoluția indicelui mediu de lectură per utilizator activ pe raioane. Situația se prezintă în felul următor: în topul clasamentului se află bibliotecile din raionul Ungheni cu 26 cărți per utilizator activ, urmat de raionul Strășeni cu 23 cărți per utilizator activ, în raioanele Briceni și Criuleni acest indice reprezintă 21 de cărți per utilizator activ, iar în raioanele Orhei și Telenești – 20, urmează UTA Găgăuzia, raioanele Șoldănești și Bălți – 19 și raionul Ialoveni – 18 cărți per utilizator activ.

Diagrama 5. Clasamentul raioanelor privind indicele mediu de lectură în anul 2019

De aici se poate concluziona că în aceste raioane este mai evidentă grija organelor de decizie față de bibliotecă și față de membrii comunității. Completarea și actualizarea colecțiilor în aceste biblioteci sunt realizate și dezvoltate în raport cu nevoile de informare ale utilizatorilor prin mijloace financiare alocate de către fondatori.

Numeroase proiecte și programe culturale organizate de biblioteci fac ca mesajul *pro carte, pro lectură, pro bibliotecă* să fie auzit atât în rândurile cercurilor largi de cititori, cât și în rândurile decidenților de toate nivelurile. În anul 2019, în sistemul național de biblioteci au fost organizate 95 795 de activități (culturale, educaționale, științifice) de promovare a cărții și lecturii, dintre care 43 524 de expoziții de carte. În comparație cu anul 2018, numărul total de activități prezintă o creștere impunătoare: au fost organizate cu 1 355 de activități mai mult.

Pentru a spori interesul și atractivitatea utilizatorilor, în cadrul proiectelor și programelor *pro lectură*, bibliotecile aplică diverse forme de activitate, cum ar fi: lecturi cu voce tare, pe roluri; întâlniri cu scriitorii; expoziții cu prezentări de carte; cenacluri literare, ore de lectură. Totodată, se recurge și la tehnici mai moderne: plasarea pe pagina web și bloguri a celor mai solicitate titluri, pro-

movarea celor mai solicitate cărți în prezentări PowerPoint, diverse filmulețe plasate pe rețelele sociale Facebook, Twitter etc. Aceste programe au transformat bibliotecile în ateliere de lucru, în spații ale interferenței dintre joc, lectură, comunicare și informație, în care se modelează gustul pentru lectură.

Tabelul 3. Activități de promovare a lecturii organizate în SNB: date statistice comparative 2018-2019

Tipul bibliotecii	Nr. de activități (culturale, educaționale, științifice) anul 2018	din care pentru copii până la 16 ani	din care numărul de expoziții	din care pentru copii până la 16 ani	Nr. de activități (culturale, educaționale, științifice) anul 2019	din care pentru copii până la 16 ani	din care numărul de expoziții	din care pentru copii până la 16 ani
Biblioteci naționale (2 biblioteci)	1 333	1 108	301	133	1 774	1 498	283	141
Biblioteci publice teritoriale (1 324 biblioteci)	63 864	38 781	26 885	17 418	66 502	43 739	25 645	16 978
Biblioteci ale instituțiilor de învățământ (1 317 biblioteci)	28 689	21 512	19 298	14 350	26 827	19 518	17 110	12 063
Biblioteci specializate (31 biblioteci)	554	0	559	0	692	0	486	0

Concluzii:

Problema analfabetismului funcțional este în vizorul specialiștilor din cadrul instituțiilor educaționale, bibliotecilor etc. Bibliotecile pot stabili care organizații locale și naționale vor fi implicate în această activitate de diminuare a analfabetismului și pot dezvolta parteneriate cu ele, pentru a-și aduce contribuția prin resursele deținute și prin expertiza lor.

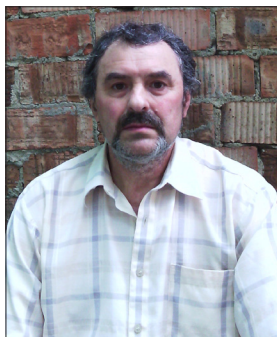
Bibliotecile de azi trebuie să se adapteze cerințelor societății, să țină pasul cu schimbările și modificările acestor cerințe, să se orienteze pe strategii de dezvoltare a comunicării cu utilizatorii, strategii de atragere a utilizatorilor noi, având în vedere faptul că-și adresează serviciile întregii comunități. Reieșind din rezultatele cercetărilor statistice anuale, realizate de Centrul de statistică al BNRM, bibliotecile din Republica Moldova sunt spații de în-

credere, deschise pentru toți, axate pe promovarea lecturii, informației, cunoașterii și culturii. Instituțiile din sistemul național de biblioteci au reușit să se adapteze și să se reinventeze pentru a face față necesităților în continuă schimbare ale oamenilor și comunităților.

Referințe bibliografice:

1. *DATE statistice comparative privind activitatea sistemului național de biblioteci între anii 2017-2019* [online]. [citată 20 septembrie 2020]. Disponibil: <http://bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca>
2. *LECTURA în familie – o condiție primordială pentru cultivarea dragostei de lectură a copiilor* [online]. [citată 19 septembrie 2020]. Disponibil: <https://bibliotecaciorescu.wordpress.com/publicatii/lectura-in-familie-o-conditie-primordiala-pentru-cultivarea-dragostei-de-lectura-a-copiilor/>
3. *LEGE cu privire la biblioteci*: [nr. 160 din 20 iulie 2017] [online]. [citată 19 septembrie 2020]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371219>
4. *RAPORT statistic centralizator privind activitatea sistemului național de biblioteci în anul 2018* [online]. [citată 20 septembrie 2020]. Disponibil: <http://bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca>
5. *RAPORT statistic centralizator privind activitatea sistemului național de biblioteci în anul 2019* [online]. [citată 20 septembrie 2020]. Disponibil: <http://bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca>
6. *REPUBLICA Moldova în PISA 2018* [online]. [citată 19 septembrie 2020]. Disponibil: https://ance.gov.md/sites/default/files/raport_pisa2018.pdf
7. *SISTEMUL național de biblioteci din Republica Moldova: Studiu statistic 2017-2018* [online]. [citată 20 septembrie 2020]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/publicatii/situatii%20statistice.pdf>
8. *SISTEMUL național de biblioteci din Republica Moldova: Studiu statistic 2017-2019* [online]. [citată 20 septembrie 2020]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Studiu%20statistic%202017-2019.pdf>

Un alfabet prezumtiv românesc din secolele VI-VII

Vlad D. GHIMPU

Rezumat:

Conform inscripțiilor parietale ale Catedralei „Sf. Sofia” și ale altor biserici din orașul Kiev, capitala Rusiei Kievene, inclusiv din Catedrala „Sf. Sofia” din Novgorod, pot fi evidențiate unele caracteristici esențiale pentru trecutul istoric și cultura românilor. Astfel, unele comunități românești au fost menționate în orașul Kiev și Novgorod încă de la începutul Evului Mediu timpuriu. Ele au fost atestate prin denumirile caracteristice ale unei epoci postlatine, romanice, precum și de trăsături românești ale perioadei medievale ulterioare, cunoscute din acte documentare, unele existente până în ziua de azi. Prin specificul scrierii scurte a unor note de rugăciune sgraffitate, alături de imaginea sfinților sau a altor locuri din biserici, au fost evidențiate o serie de nume românești, precum și unele forme lingvistice tipice ale vorbitorilor de limba română (sau postlatină), iar conținutul multor evocări pioase cu vocative românești poartă un caracter distinctiv al numelor sfinților creștini, înainte de cultura ortodoxă a slavilor.

Cuvinte-cheie:

Kiev, Novgorod, Catedrala „Sf. Sofia”, nume românești, creștinism preslavon, alfabet românesc.

A presumptive Romanian alphabet developed in the 6th – 7th centuries

Abstract:

According to the wall inscriptions of St. Sofia Cathedral and other churches in the city of Kiev, the capital of Kievan Russia, also in the cathedral of St. Sofia in Novgorod, some essential features of the historical past and culture of Romanians can be highlighted. Thus, some Romanian communities have been mentioned in the city of Kiev and Novgorod since the beginning of the early Middle Ages. They were attested by the characteristic names of a post-Latin, Romanesque era, as well as by Romanian lineaments of the later medieval period, known from docu-

mentary acts, some of them existing till now. By specifics of the short writing of some sgraphed prayer notes, placed next to the image of saints or in other spots of churches, a number of Romanian names have been highlighted, as well as some typical linguistic forms of Romanian (or postlatin) speakers. The content of many devout evocations with Romanian vocations bears a distinctive characteristics of the names of Christian saints, prior to the Orthodox culture of Slavs.

Keywords:

Kiev, Novgorod, Saint Sofia Cathedral, Romanian names, pre-Slavic Christianity, Romanian alphabet.

În anul 1976, Serghei Aleksandrovici Văsoțki, un specialist cunoscut al cercetării epigrafice parietale din bisericile vechi ale orașului Kiev, într-o nouă monografie cu inscripții sgratitate și studii din Biserica „Sfânta Sofia”, construită în anul 1037, printre o mulțime de scrieri din interior a publicat și un alfabet compus din litere grecești, având și câteva litere noi¹. Alfabetul cu 27 de litere, sec. XI², scrise la rând pe perete în altar untr-un singur șir, 27 la număr, asemenea cu literele grecești, însă fără Psi (Ψ), + plus patru litere noi, mai multe decât cel grecesc care avea 24, dar mai puține decât cel slavon, de circa 38 de litere în secolul X, iar mai apoi dezvoltat până la 43 de litere (în secolul al XI-lea). Iată cum a fost reprodus pe perete³ (fig. 1):

¹ С. А. Высоцкий, Средневековые надписи Софии Киевской (По материалам граффити XI – XVII вв.), Киев: Наукова Думка, 1976 nr. 100.

² Bineînțeles, la început, autorul l-a datat cel mai devreme după construcția bisericii.

A. [Б]. В. Г. Д. Е. [Ж]. З. Н. О. П. К. Л. М. Н. З̄. О. П. Р. С. Т. У.
Ф. Х. [Ш]. [Щ]. Ѡ.

Figura 1. Alfabetul nou din Kiev: foto și decalc

Împeună cu desene mici cu cai, inclusiv o vacă, cu inscripție pe ea: „muu” (mu-u)! S. A. Vâsoțki susținea că este un alfabet nou deosebit (uzual), care nu era grecesc (dar nici slavon, propriu-zis), ci necunoscut. Însă, cu toate acestea, autorul recunoaște că noul alfabet este foarte aproape de cel grecesc, cu excepția a patru litere noi – [Б], [Ж], [Ш], [Щ], pe care le socotea slave⁴. În același timp, scrie autorul, și aranjamentul literelor denotă, de asemenea, o apropiere strânsă de ordinea literelor celui grecesc, inclusiv cu o datare foarte veche. Unele litere au asemănări cu alfabetul uncial grec din secolul al VII-lea⁵. Iar dânsul încerca să explice apariția alfabetului nou, scris pe peretele absidei interioare a altarului Sf. Mihail, acolo unde aveau accesul numai preoții, prin existența în trecut a unor texte cu acel alfabet, el fiind rămas ca un autograf de la mijlocul secolului XI, inclusiv ca material didactic pentru clerul tânăr, care învăța știință de carte la mitropolie. Argumentul său era condiționat și de faptul că textele propriu-zise, cele mai vechi atestate din „Sf. Sofia” (sec. XI), se deosebeau de acel alfabet, deoarece se scriau cu un număr de litere mai mare, deci, deosebite de *alfabetul kievean nou*⁶, cum îl va numi autorul, atestate pe perete. Cu o excepție, S. A. Vâsoțki va găsi totuși o asemănare dintre alfabetul vechi descoperit în unele cuvinte uzuale, ca remi-

³ Parantezele pătrate le-am pus noi pentru a evidenția literele în plus adăugate în alfabetul grecesc.

⁴ De fapt, erau numai de perspectivă slave, incluse apoi în alfabetele slavone cunoscute mai târziu.

⁵ Высоцкий, Средневековые надписи Софии Киевской, p. 230.

niscentă a alfabetului kievean deosebit. Toate circumstanțele lui autorul le-a privit în contextul evidențiat de o fază veche de scriere a slavilor, în încercarea de a folosi alfabetul grec (după surse legendare), dezvoltat apoi de slavi. Conținutul românesc al mai multor însemnări onomastice din „Sf. Sofia”⁷, ne dă și nouă argumentul să luăm în discuție și să încercăm să atribuim vechiul alfabet kievean din secolele VI-VII anume românilor Evului Mediu timpuriu.

Despre alfabetul preslavon descoperit în Kiev S. A. Vâsoțki a stabilit că este unul din cele mai vechi alfabet bazate pe litere grecești, apreciindu-l ca o fază timpurie a celui chirilic al slavilor, prin exemplul a patru litere noi. În analiza sa, autorul descoperitor a separat alfabetul grec de cele în plus patru litere noi (Б, Ж, Ш, И), care ulterior s-au perpetuat în scrierea așa-zisă chirilică, iar în baza lor atribuind paternitatea întregului alfabet vechi, datat în secolele VI-VII, slavilor. „Să fi fost așa?”, ne întrebăm noi. Implicit, după evaluările cu nume și creștinism românesc al sfinților, studiate după sgraffitele bisericilor din Kiev și Novgorod. Nu a fost acel alfabet grecesc inventat și utilizat de românii Evului Mediu timpuriu? S. A. Vâsoțki a adus și un exemplu publicat în sgraffito, ca un indiciu ce releva influența vechiului alfabet rămas într-o inscripție mai nouă. Îl reluăm și noi: Rugă către Sf. Maria (nr. 141)⁸. „{ΘΜ}: ΗΓΝΑΤΗΣ, ΠΕΤΡ(Υ), ΡΟΥ ΜΟΗΣ, ΛΗΔ(Η)Σ. ΜΑΡ(Η)ΙΑ”. Monograma Maicii Domnului (în greacă), rugăciune pentru Ignat(iu) (declinate), și Petr(u), și roaba Lidia – Lid(iu), iar Sf. Maria s-a mai menționat la sfârșit și în scris. În această însemnare sgraffitată, S. A. Vâsoțki evidențiază folosirea îmbinării „ΗΣ” (iu) în locul literei „ю”, în cuvintele „ΗΓΝΑΤΗΣ și ΜΟΗΣ”, adică Игнатию și мою (ΛΗΔ(Η)Σ văzut mai neclar, era mai puțin sigur), ca un argument al unei reminiscențe a alfabetului preslavon, mai vechi.

În continuare, noi vom aduce și alte dovezi ale acelui alfabet mai vechi, întâlnite în textele publicate din Catedrala „Sf. Sofia” din Kiev, ca și în Catedrala „Sf. Sofia” a orașului Novgorod, ce făcea și el parte din Rusia

⁶ Nou (adică necunoscut până atunci), în sensul descoperirii noi, cu datare din secolul al VII-lea.

⁷ Inclusiv, realizat într-un studiu mai larg nepublicat încă.

⁸ Высоцкий, Средневековые надписи Софии Киевской, nr. 141.

Kieveană. Mai întâi, descoperind și alte îmbinări de expresie după acel alfabet, inclusiv altele din „Sf. Sofia” a orașului Kiev⁹: însemnare (nr. 101), „МЦА ОУННА...”, luna (i)unie, care reprezintă partea a doua a diftongului „iu”, unie, în original în loc de „и” și „ю”, este pus numai „u”, fără „i”, ceea ce nu este o greșeală. Aceasta denotă că așa a fost intenția, ca o reminiscență a pronunției romanice, unde avem factologic peste tot în datele de pe pereți aproape toate lunile anului scrise în formă românească, iar aici doar s-a disimilat litera „i” din uitare. Chiar să admitem că s-a scăpat din neatenție o literă, ea putea fi numai „i”, iar împreună cu „u” (oy) existent oricum refăcea diftongul „iu” românesc, un diftong slavon cu „u” (unie – июня) era pur și simplu imposibil (adică, fără litera „ю”). Următoarea notare se referă iarăși la luna iunie (nr. 152), „ПРЕСТАВНС(А) РАББЖНН ЛАЗО(Р)Ъ МЦА НУНА ВЪ Θ(9-Й) ДЕ(НЬ)”. S-a săvârșit robul Domnului Lazor¹⁰ în luna... Luna iunie, scrisă românește¹¹, repetată după transcrierea ei cu litere latine (din „iunius”), adică urmărim aici o evoluție a scrierii latine și romanice, din trecerea ei de la literele latine la cele grecești, prin calchiere. Astfel, constatăm încă o dovadă de invenție a alfabetului așa-numit chirilic, evoluat din limbă romanică. Și în alt exemplu, aici sunt semnate câteva nume (nr. 155)¹²: „ФНЛНПА ПРОКОПЪ ОУЛЫАНЪ”.

Analiza lor în întregime am explicat-o în altă lucrare, dar mă opresc din nou la prenumele Uliana, un nume tipic latin, Iuliana (din lat. *Iulianus*), care a fost adus de români înainte de apariția alfabetului cu litera „ю”, dar și înaintea diftongului vechi slavon „ѣ” (iu) preluat, iar în urma simbiozei în care românii au fost asimilați, a rămas până astăzi, scris prin disimulare, la inițiala cu litera „U”.

Alte argumente de același fel le-am depistat și în Biserica „Sf. Sofia” din Novgorod, construită în anul 1050¹³: „(Г)Н ПОМО(З)Н РѦ(Б)ОУ СВОЕМОУ ВИСНЛНЖ” (nr. 173). Doamne, ajută robul tău Vasilii. Declinat, Vasilii se sfârșește în –

⁹ Ibidem, nr. 101, nr. 152.

¹⁰ Lazor, scris între prenumele românești din actele medievale, cf. A. I. Gonța, *Documente privind istoria României. A. Moldova, veacurile XIV-XVII (1384-1625). Indicele numelor de persoane*, București: Editura Academiei Române, 1995, pp. 377-380.

¹¹ Cu terminația declinării rusești.

¹² Высоцкий, Средневековые надписи Софии Киевской, nr. 155.

(H) „Ѣ”, scris scris din nou ca diftongul romanic (i) „iu” cu litere din slava veche, în loc de „ю” (existent deja din secolul al X-lea în alfabetul bulgarului Cernorizeț Hrabr)¹⁴. În felul acesta, demonstrăm următoarele dovezi de apariție a diftongului românesc „iu” cu ascendență în limba latină, trecut de timpuriu prin slava veche, înainte de veacul al X-lea sau chiar mai devreme, prin „юсь” (iусь) mare „Ѣ” iotat și atestat în Bulgaria. În același context, reluăm și un alt text mai lung (tot din Novgorod), compus din două părți, de asemenea, edificator în argumentele noastre (nr. 235)¹⁵: (1) „...Н ПО(М)ОЗ(Н) РѢ(Б)ОУ СВ(ОЕ)МОУ ФЕОДОРУ, РѢ(Б)ОУ СВО(ЕМОУ) ВАСНЛНОУ.” (2) „ГН ПОМОЗ(Н) РѢ(Б)ОУ (С)ВОЕМОУ (В)ѢСНЛНУ”. Două propoziții scrise separat de aceeași mână, cum s-a specificat, iar noi evidențiem în ce fel s-a declinat numele Vasilii, în expresiile din ambele cazuri: (1) „ВАСНЛНОУ” și (2) „(В)ѢСНЛНУ”, care trebuiau scrise cu terminația „ю” – „Василию”; deci avem iarăși alte două cazuri lingvistice, când s-a scris terminația după diftongul românesc „iu”.

După argumentele concludente, cu îmbinări de litere slavone nefirești în cuvintele de mai sus, să încercăm și dovada indirectă, adică să înțelegem mai clar de ce românii au asimilat acest alfabet grecesc anume într-o așa structură, aducând în plus patru litere, care se vor dovedi ulterior de perspectivă slavă. În evaluarea lui S. A. Vâsoțki despre alfabetul nou descoperit în Biserica „Sf. Sofia” din Kiev, care era foarte apropiat celui grecesc, dânsul a procedat și la o comparație inversă, pentru a-și susține punctul său de vedere despre originalitatea acestuia. În opoziție cu alfabetul nou descoperit cu datare din sec. VI-VII, el a prezentat acel alfabet ca și cum acesta ar fi fost de concepție slavă, adică mai apropiat scrierii și limbii slave, nu celei grecești, cum era în realitate. Vom reproduce și noi comparațiile sale. Reluăm aici structura alfabetului nou descoperit, mai apropiat de literele grecești, în primul caz:

A. [Б]. В. Г. Д. Е. [Ж]. З. Н. Ѡ. І. К Л. М. Н. З. О. П. Р. С. Т. у. Ф. Х. [Ш]. [Щ]. Ѡ.

¹³ А. А. Мединцева, Древнерусские надписи новгородского Софийского собора, XI-XIV века, Москва: Наука, 1978, nr. 173.

¹⁴ Cf., Высоцкий, Средневековые надписи Софии Киевской, p. 19.

Iar în cazul al doilea, cu același număr de 27 de litere, dacă acest alfabet ar fi trebuit să redea o concepție slavă propriu-zisă, realizat de S. A. Vâsoțki, el trebuia să arate altfel¹⁶:

А. Б. В. Г. Д. Е. Ж.С. З. Н. И. К Л. М. Н. О. П. Р. С. Т. Оу. Ф. Х. У. Ц. Ч.Ш.

Autorul a analizat alfabetele din mai multe puncte de vedere, conținutul literelor, ordinea lor, forma etc. Noi ne vom axa numai pe unele litere esențiale, lipse în prezumtivul alfabet românesc, și anume literele Ц. (ts, ț) și Ч. (č), mai târziu scrisă în altă formă („ч”). Conform analizelor sunetelor latine din latina populară, cum arăta Nicolae Corlăteanu¹⁷, ele au evoluat în așa fel că litera „č”, înainte de „e” și „i”, și-a modificat sunetul și se pronunța ca grecescul kappa, adică se scria *cervum*, dar se pronunța *kervum*. La unii autori sub această influență se citea *Kikeron*, *prinkipia*, *kenturiones* (în loc de *Cicero*, *principia*, *centuriones* ș.a.). Ce-i drept, aceste atestări le-a stabilit pentru limba latină occidentală. În Balcani și în Italia, acest grup de litere „č+e, i” se citea ca africată „tš” (și „ts”), adică *tšerb* în română¹⁸, iar *tserb* în aromână. Deci, în aceste condiții, românii nu au avut nevoie inițial de literele (sunetele) „č” (Ч), dar nici de „Ц” (ts). Pentru ultima literă (sunet), care se reda compus (ts) cu litere grecești, noi putem aduce și alte exemple de cuvinte românești cu origine din această limbă – țafă (gr. *tsatsa* – mamă), țol (gr. *tsol*), țâfnă (gr. *tsifna*)¹⁹. Deci, și prin analiza inversă (a excluderii), noi putem argumenta că alfabetul descoperit în „Sf. Sofia” din Kiev putea fi, prezumtiv, opera românilor, și că ei au putut avea la început texte scrise anume prin aceste litere grecești și cu invenția de patru litere noi, scriere care apoi s-a constituit în punctul de plecare pentru alfabetul slavon dezvoltat.

¹⁵ Медынцева, Древнерусские надписи новгородского Софийского собора, nr. 235.

¹⁶ Высоцкий, Средневековые надписи Софии Киевской, p. 18.

¹⁷ Н. Г. Корлэтяну, Исследование народной латыни и ее отношений с романскими языками, Москва, 1974, p. 144. Iar noi analizăm epigrafia sgraffitată în biserici și din punctul de vedere al foștilor vorbitori de latină populară.

¹⁸ Ibidem, p. 145. Pronunția respectivă sau apropiată ei o găsim și astăzi în rostirea populară, atunci când cuvântul *cerb* se rostește „șerb”.

¹⁹ Скурт дикционар етимоложик ал лимбий молдовенешть/*Scurt dicționar etimologic al limbii moldovenești*, Chișinău, 1978.

Ne reîntoarcem și la la cele patru litere inovatoare, ca adaos la literele din alfabetul grec vechi din Kiev, să revedem rădăcinile, eventual romanice, ale invenției lor – [Б], [Ж], [Ш], [Ц]. Cum au apărut ele? Litera „Б” (B latin) se presupune a fi invenția în alfabetul din „Sf. Sofia” din altă formă a unei litere grecești „Β” (V latin)²⁰, dar ea era și în alfabetul latin, așa că putea fi o reproducere aproape în firea lucrurilor, transpusă de cărturari romanici, după alfabetul latin în cel al grecilor. Urmează „Ж” (j)²¹, dezvoltată din fricativa „Ž”, evoluată în toate limbile romanice, cf. „Joc” (жок) în română și „Jeu” în limba franceză. De asemenea, fricativa „Š”, iarăși e prezentă în limbile romanice și dezvoltată diferit, în franceză „chanter” din lat. *cantare*, iar la noi evoluată mai întâi fonetic, apoi prin inventarea lui „ш” (ș), шарпе (șarpe), care provenea din lat. *serpens*²², alături sau în cadrul alfabetului grecesc. A patra invenție, litera Ц (št) a fost într-o strânsă evoluție cu „Ш” (š), folosită cu acest sunet atât în actele slavone medievale ale românilor, cât și în româna cu litere slavone. Prezența ei în alfabetul scris în „Sf. Sofia” din Kiev a provocat foarte multe discuții între cercetătorii sovietici (ruși, ucraineni). S-a susținut, de fapt, greșit că ea s-a folosit mai rar în Bulgaria, ca „št”, iar în Rusia, citită ca sunetul „št” contravenea limbii ruse vechi. În încheierea analizei sale, S. A. Vâsoțki se oprește la diferențele grafice de redare a ei, atât în Bulgaria, cât și în Rusia, și conchide că s-ar putea să fi apărut în cadrul unor comunități creștine rusești înainte de creștinarea din anul 988²³.

Noi mai putem adăuga din exemplele scrise în sgraffitele studiate că această literă a fost înțeleasă mai greu în mediul celor cunoscători de carte din aceste biserici rusești, împreună cu redarea cu grafia „Ц” (št), se citea adesea ca litera „ш”. În sfârșit, inventarea literei Ц (št) părea problematică și pentru limba română. Sunetul ei putea fi scris și prin două grafeme compuse „Ц” - št, adică, „š” și „t” alături. Cu toate astea, era totuși o motivație – o mare parte a toponimiei românești (până astăzi) se scria cu terminația în „-Ц(и)”, atât în

²⁰ Высоцкий, 1976, p. 232.

²¹ Inventată, cum se susține, prin trasarea unei linii drepte pe mijlocul literei „X”.

²² Корлэтыну, 1974, p.136.

²³ Высоцкий, Средневековые надписи Софии Киевской, p. 232-234.

documentele slavo-române, cât și în româna cu litere slavone (cf., de pildă, în Moldova)²⁴: БАЛАНЕЩИ, БРАЕЩИ, ИЛИШЕЩИ, КОСТЕЩИ, МИЛИШЕЩИ, МОЖЕЩИ, ПОПЕЩИ, РУСНАЗЕЩИ (Bălănești, Brăiești, Pișești, Costești, Milișești, Popești, Rusnăzești) și altele. Inclusiv, litere ca început de cuvinte cu origine latină²⁵: ашти, аștere; ca și în mijlocul lor – аșteпта, аștere, ацътига, ацноаște, адеșteпта, пеște, вештед etc. Această literă „Ш” (št) s-a scris pe larg și în mediobulgară, utilizată și de români²⁶. Ea continuă să fie în uz și în bulgara contemporană²⁷.

Apărută din litera „ш” (š), ca evoluție din latina clasică în latina populară (romanică), litera „Ш” (št), invenție românească prin trecerea la alfabetul grecesc, a făcut și ea istorie proprie în viitorul alfabet slav, asemenea cu temelia lui, care a fost dezvoltată apoi împreună cu comunitățile slavilor de sud și de est. Pentru a vedea contribuția ei în cadrul limbii ruse vechi, vom reveni din nou la exemple din inscripțiile sgraffitate în bisericile din Kiev²⁸: (nr. 23), „... МА ГРѢЦЬН(А)Г(О)... ХВѢДА” (Федора), folosită impropriu, ca „š” (ș); (nr. 42), „СТН М ЖУЕННИН ПОМОЗЫТЕ РА СВ(ОЕ)МОУ”, de influență bulgară; (nr. 46), „СТЫН ОНОУФРНЕ²⁹ МОЛН БА МНОСТНВАГО ЗА РАБОУ СВОЮ ЕЛЕНУ... Н ПОМОЩН...”, de influență bulgară³⁰; (nr. 59), „СЕ АЗ ГРѢШЬНЫ(Н) ННКОЛА (НА)ПСАХЪ МЪ(Л)АСА Гу Н БГ СВОЕМУ ДА НЗБАВНТЬ (М)А - ЦНСЛЕНЬХЪ ГРЕХЪ”, impropriu, ca „č”; (nr. 63), „ГРѢСЦЬНОМЪ МНТРОПОЛНТ ФЕОГНОСТЪ ВСЕА РОУСН МНОЛЕТ”, impropriu, ca „š” (ș); (nr. 110)³¹, „СТЫН ФОКО НЖЕ ПОРОУЧЕНЪ ОТ БА ПЛАВАЮЩИМЪ ВЪ

²⁴ Moldova în epoca feudalismului, documente slavo-moldovenești (veacul XV – întâiul pătrar al veacului XVII, vol. I, Chișinău, 1961.

²⁵ Nu ne referim la cele multe, cu etimologii necunoscute, iar unele de origine germanică.

²⁶ A se vedea, printre altele, și lucrarea *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, ediție facsimilată după unicul manuscris păstrat, București: Roza vânturilor, 1996.

²⁷ Cu sunetul „št” (št), ea se redă grafic astăzi împreună cu rusescul „щ”.

²⁸ С. А. Высоцкий, Древнерусские надписи Софии Киевской, Выпуск 1, Киев, 1966, nr. 23, nr. 42, nr. 46, nr. 59, nr. 63.

²⁹ Onufrie documentar la noi, cf., în Gonța, 1995, p. 532.

³⁰ Dintre primele cărți scrise ce au circulat erau din Bulgaria, care s-a creștinat mai devreme.

³¹ Высоцкий, Средневековые надписи Софии Киевской, nr. 110, nr. 128, nr. 146, nr. 191, nr. 193, nr. 221-222.

МОРН ПРАВНТЕЛЕ НАПРАВН МА ПОТОПЛЕМА ВОЛНАМН - НТННСКАМН³², de influență bulgară; (nr. 128), „...ЖНВУЦАГО ВО ПУСТЪНН...”, de influență bulgară; (nr. 146), „ПРЪЗВИЦЬМН НМА САЕТАТЪ...”, de influență bulgară; (nr. 191), „...ТНТА³³ МОЛМЦА” cu sunetul „šč” (șci); (nr. 193), „О ПОМОЦН МО... ВОЗНД(У) ПАТ Бє...”, de influență bulgară; (nr. 221-222) (fig. 2),

Figura 2. Cu speranță la (Sf.) Somn

„СѢ С(О)МНЪ СѢМ СОФН³⁴... МН ПОМОЦНИК(Н)”, de influență bulgară; (nr. 305)³⁵, „ПНСЛЪ ПОЦАЦН АЛЕЛОУНА” (sec. XII), cu sunetul „šč” (șci). Și din Novgorod³⁶: (nr. 67) „...ШЪДЪЦН...”, impropriu, ca „š” (ș); (nr. 112), „ВІ(С)ЛЪ ГРЪЦЪНН”, impropriu, ca „š” (ș); (nr. 128), „ОХЪ ТЪЦНО ДШ ГРЪЦЪН(Н) АСНЪ ПСЛЪ”, impropriu, ca „š” (ș); (nr. 129), „ОХЪ ТЪЦНО ГєРєБѢНОУ ГРЪЦНУКОУ”, impropriu, ca „š” (ș); (nr. 237), „ОХЪ ОХЪ ТЪЦНО ВЛДКО”, impropriu, ca „š” (ș); (nr. 250), „Стѣа Бц(а) (п)ОМ(О)ЦН МН ГРЪШЪНОУМОУ ПРНПАД(Ю)ЦНОУМОУ КЪ ТЕБѢ ПОДЪ КРОВЪ”. La sfârșitul sec. XIII - începutul sec. al XIV-lea, cu sunetul „šč” (șci). Desigur, acesta-i un segment îngust de populație cărturară rusă, dintre cei ce frecventau bisericile, iar în general, „Ц” (št-iul) românesc din alfabetul kievean a devenit „Щ” (šč) (șci), revalorificat în Rusia cu un coraport de populație slavă mult peste români în comparație cu cel de la sud de Dunăre și Carpați³⁷.

³² Ibidem, nr. 110, cu Sf. Foco (Foca), scris în variantă romanică; - „нтннскамн” (...житийскими) = valurile vieții.

³³ Prenumele Tit, de la Titus latin, plauzibil să fie adus de români.

³⁴ Sf. Somn, Sf. Sofie, de expresie românească.

³⁵ С. А. Высоцкий, Киевские граффити XI – XVII вв., Киев: Наукова Думка, 1985, nr. 305.

³⁶ Мединцева, 1978, nr. 67, nr. 112, nr. 128, nr. 237, nr. 250.

³⁷ Ulterior, de fapt, a trecut adaptarea și din pronunția bulgară, transformând fonetica cu] (șt) a unor cuvinte din cărțile bulgare.

Astfel, noi am prezentat mai multe dovezi că inițiatorii celui mai vechi alfabet slavon, ori, de facto, ce poate fi altfel numit, al unui alfabet preslavon, asimilat ulterior și de slavi, au fost românii Evului Mediu timpuriu, în perioada când Bizanțul a trecut de la limba oficială latină la cea greacă, în sec. VI-VII. Aici poate fi invocat și argumentul conceptual. Deși au început să scrie în limba greacă, printr-o nouă evoluție etnică la nivelul limbii, bizantinii se autodenumeau în continuare ca în trecut „romei”, adică tot romani. Trecerea la limba greacă se transforma astfel într-un act evolutiv firesc, pe care au trebuit să-l accepte și românii, în special, pentru a ține legătura cu biserica oficială din Constantinopol, prin limba greacă. De unde a apărut și necesitatea de a scrie în limba românească cu grafie greacă, ajustând alfabetul grec prin patru litere noi. Slavii, după experiența lui Chiril și Metodiu, care au inventat mai târziu alfabetul glagolița³⁸, mai rudimentar, s-au reorientat și ei ulterior către alfabetul romanic nou (postlatin), adăugând apoi împreună cu românii și alte litere, proprii noii fonetici romanice – românești și slave.

Concluzii. După analizarea unui alfabet preslavon, bazat pe litere grecești, care a fost descoperit de S. A. Văsoțki în Biserica „Sf. Sofia” din Kiev, construită în 1037, și datat în secolul al VII-lea, se poate vedea o scriere latină populară, explicată prin combinații de litere care reflectă cuvinte romanice. Acest fenomen cultural a corespuns situației de tranziție de la latina oficială la limba greacă în Bizanț în secolele VI-VII, atunci când populația romanică a trebuit, de asemenea, să se adapteze la utilizarea scrierii cu litere grecești, adăugând în plus patru litere noi, specifice latinei populare balcanice, prezentate de N. Corlăteanu, și limbii române timpurii, ca factor de menținere a legăturilor cu Biserica Ortodoxă Constantinopolitană. Unii dintre acei locuitori postlatini (români) au emigrat apoi pe teritoriul Rusiei Kievene și au propagat acea scriere, după care, împreună cu slavii, au perfecționat-o într-un alfabet slavon dezvoltat, folosit atât de români, cât și de slavii din sud și din est.

³⁸ Chiar și în invenția glagolică a lui Chiril și Metodiu s-au împrumutat două litere prezumtiv românești – III (ș) și IIII (șt).

Experiențe de promovare a
lecturii pe meridianele lumii

Cultural advancement projects of Odesa National Scientific Library: experience, achievements, prospects of book promotion and reading in modern society

(Proiecte de dezvoltare culturală ale Bibliotecii Naționale Științifice din Odesa: experiență, realizări, perspective ale promovării cărții și lecturii în societatea modernă)

Iryna BIRIUKOVA

Rezumat:

Articolul examinează ariile de inovații în activitățile sociale și implementarea proiectelor de dezvoltare culturală ale Bibliotecii Naționale Științifice din Odesa, care au făcut din bibliotecă un lider adevărat în inovarea serviciilor de bibliotecă, promovarea cu succes a proiectelor editoriale, literaturii, lecturii și cărții.

Cuvinte-cheie:

inovații în bibliotecă, proiecte editoriale, lectură și cărți.

Abstract:

The article examines the innovative areas of social activities and implementation of cultural advancement projects of Odesa National Scientific Library, which have made the library a leader in innovation in

the library industry and successfully promote publishing projects, literature, reading and books.

Keywords:

innovation in the library, publishing projects, reading and books.

The intellectual development of society depends on many objective and subjective factors, which are the development of book publishing, book distribution, book promotion and reading. The introduction of systematic measures to promote books and reading in modern society remains an extremely important mechanism of cultural, professional and intellectual enrichment, and, in general, the development of human capital, its sustainable economic and social progress, increasing the competitiveness of the state in global political, economic, cultural and information space.

Libraries' activities are constantly looking for innovations and inextricably linked with the process of raising of the level of education and culture. Thus, the most urgent task for Ukrainian libraries remains the promotion of citizens' rights to knowledge, education, use of cultural achievements and free-for-all access to information resources, popularization of reading as a way of world cognition, developing educated and versatile individuals capable to apply the acquired knowledge and experience for the development of independent Ukraine.

Given the challenges of today, Odesa National Scientific Library uses both successful traditional and innovative forms of activities, which, thanks to relevant content, creativity, involvement of a wide range of partners, draw public attention to books and reading, and attract new visitors to the library.

Annually, Odesa National Scientific Library (ONSL) implements about 300 socio-cultural projects at the international, national and regional levels, aimed at promoting library resources and services, advocacy of library institutions, attracting new readers, expanding the range of cognitive reading interests, meeting and developing information needs and requests of the population, the formation of meaningful leisure.

For many years, the traditional socio-cultural projects of ONSL have been

successfully implemented, in particular, Shevchenko Readings, which have been held since 1999 and allow to reveal the works of the outstanding Ukrainian writer, artist, public figure, T.G. Shevchenko; Christmas Readings that serve to harmonize interfaith and interethnic relations, revive the spirituality and traditions of Ukrainians - an important factor in establishing unity and interethnic balance in society, numerous other exhibitions and meetings with writers etc. The charity event „Library of the Ukrainian Soldier” contributed to promotion of reading. Since 2015 under the auspices of the Ministry of Culture of Ukraine, it continues to collect books for libraries of the Armed Forces of Ukraine, thus supporting the formation of a highly spiritual and moral personality of the defender of the Ukrainian state.

In 2018-2019, major innovative projects were implemented, which gained worldwide recognition: „The Old Engraving - Cultural Heritage of Ukraine”. For the first time were presented the results of many years of hard work of librarians on scientific collection of unique engravings by masters from England, Italy, the Netherlands, Germany, Ukraine, France of XVI-XIX centuries, which have been stored in ONSL collection of rarities. The project provides remote access to collection for art lovers, researchers of Ukrainian and world culture, art critics, historians, museum workers, restorers and librarians around the world. Since 2019, one more project „Treasures of Ukraine: Digital Collection of Book Rarities in Odesa National Scientific Library” provides remote access to the most valuable rare books from ONSL collection, which are of exceptional historical and cultural value and subject to inclusion in the State Register of National cultural heritage.

Since 2019, the Intellect Forum project has been implemented at a high professional level, it combines two powerful streams of events of the All-Ukrainian Exhibition-forum „Ukrainian Book in Odesa Region” and OdesaBiblioSummit, a program of professional communication for librarians in Ukraine and abroad.

In our opinion, the most significant in terms of the sustainable impact on the development and maintenance of reader demand for new book editions is the nationwide cultural and promotional project of the All-Ukrainian Ex-

hibition-Forum „Ukrainian Book in Odesa Region”, which was founded in 1999 and for 21 years in a row provides comprehensive presentation of publishing projects, reading and promotion of book publishing in Ukraine, as well as represents Ukrainian books in the world.

The founder and main organizer of this most important cultural festival of the South of Ukraine is Odesa National Scientific Library (initiator) under the auspices of the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, with the partnership support of public authorities and local governments, the professional community and civil society institutions (Odesa Regional State Administration, Odesa Regional Council, Odesa City Council, Book Chamber of Ukraine, Ukrainian Association of Publishers and Booksellers, Ukrainian Book Institute, Ukrainian Library Association, Odesa Regional Writers' Association of Ukraine, National, state, regional, city libraries, etc.).

The main purpose of this exhibition-forum is to preserve and increase the spiritual and cultural heritage of Ukrainian people, to create favorable conditions for the publication and popularization of Ukrainian books, to replenish the libraries of the Southern region with new publications. The same important are distribution of books among readers, nurture reading culture and love for books on the best examples of domestic and world literature, support of young writers, poets and artists, guiding of youth.

The participants of the exhibition-forum are publishing houses, cultural institutions, literary agencies, public organizations, unions, educational institutions, creative and professional associations, authors and illustrators of books, etc.

Every year the program of the All-Ukrainian Forum „Ukrainian Book in Odesa Region” provides a complex of more than 50 professional and literary events, including a book exhibition and fair in the main reading hall of the library. Presentations of books and publishing projects, personal meetings with writers and historians; literary, poetic and musical evenings, master classes with demonstration of books of the corresponding profile, intellectual games, chess tournaments, autograph sessions, discussions, author's readings, press conferences, various performances which attract attention of

the general public, local authorities, mass media, creative circles of Ukraine .

The importance of this forum for Odesa region and the South of Ukraine is evident: within mere 20 years, more than a thousand different events have been held to promote reading; about 300 participants - leading publishing houses of Ukraine - presented their newest publications and publishing projects; the events of the exhibition-forum were attended by about 120 thousand people.

The exhibition-forum „Ukrainian Book in Odesa Region” became one of those resonant and cultural events, due to which Odesa in 2019 received the status of „City of Literature of UNESCO”, joining the network of creative cities of the world.

Traditionally, most famous Ukrainian writers take part in the events of the exhibition-form, meetings with famous cultural and scientific persons from Ukraine and other countries of the world. Celebrity guests always attract the readers, contribute to improvement of reading culture and love for the printed word through the best examples of Ukrainian literature. It is worth mentioning the high motivation of the authors when meeting with their readers. Personal meetings of authors with their readers make an incredibly strong impression, when the author has the opportunity to receive positive feedback or critical comments on their own literary work. Not to mention the aesthetic pleasure of young readers’ communication with the author. Such mutual interest makes the event extremely bright, interesting, and effective in promotion of books and reading.

For example, in different years there were the meetings: with Taras Fedyuk, poet, vice-president of the Association of Ukrainian Writers, winner of Taras Shevchenko National Prize, one of the leaders of the contest „Coronation of the Word” (2007, 2012); with well-known journalist Zoya Kazanzhy (2014); meeting with children’s writer and screenwriter Irene Rozdobudko (2016, 2020); a special guest of the exhibition in 2017 was the writer Myroslav Dochynets, winner of the Taras Shevchenko National Prize of Ukraine and the President of Ukraine Prize „Ukrainian Book of the Year”; in 2018 the exhibition was visited by Yevhen Polozhiy, Ukrainian writer and journalist,

editor-in-chief of the newspaper „Panorama” (Sumy) and many other famous people from literary circles; in 2019 a meeting was held by fiction writer Andriy Kokotyukha, winner of the Golden Writer of Ukraine .

In 2019, our international partners joined the forum. National Parliamentary Library of Georgia’s director, poet, writer and TV anchor Georgy Kekelidze presented his work.

Traditionally, a number of events are held to promote children’s books, including author’s readings and meetings: with Volodymyr Rutkivsky, poet and novelist, well-known Ukrainian children’s writer, winner of Taras Shevchenko National Prize of Ukraine; Inna Ishchuk, children’s writer, winner of the 5th International Competition for the best work for children (Korniychuk Prize, 2017) in the category „Poetry for Children”, and other contemporary children’s writers. Meetings with Serhiy Dmytryyev, Head of Odesa Regional Organization of the National Union of Writers of Ukraine, head of the literary studio for novice writers of the Odesa Region „School of the Young Author”, Associate Professor of the Department of General and Slavic Linguistics of Odesa National Mechnikov University; Mykola Senchenko, Director of the Book Chamber of Ukraine, Doctor of Technical Sciences, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, supports the project with his active participation, speeches, and presentation of newly published books; soirees, presentations of books, author’s readings by Oleksandr Afoin, Honored Worker of Culture of Ukraine, prose writer, poet, President of the Ukrainian Association of Publishers, and Book Distributors were of great interest.

Traditionally, the exhibition is visited by leading specialists in library science, librarians and representatives of central and local authorities, prominent public and religious figures, leaders of public opinion.

The forum takes place in Odesa National Scientific Library, branch libraries, museums, theaters of the city, as well as in the District centers of Odesa Region, which contributes to the development of cultural life in the region.

The obligatory bright component of the forum is the book festival trip to remote district cities of Odesa region. During the outing of the Book Festival,

the district centers' life is flourishing, a special atmosphere of the holiday is created. The Book Festival and this cultural event become one of the most important events in the cultural and book life of the town. „Culture promoting invasion” consists of librarians, writers, publishers, scientists, artists who organize a book fair, presentations, meetings, autograph sessions, workshops that allow local citizens to get as close as possible to information. It also creates conditions for receiving new books in remote cities, replenish the collections of district centralized library systems, rural and school libraries, orphanage libraries. About 45,000 books were donated to social institutions during these field trips. And books with autographs and personalized inscriptions of authors during autograph sessions are stored in family libraries as valuable items.

An important point of the project is to determine the winners of the competition „The Best Book of the Exhibition-Forum”.

The competition of readers' reviews „Utter a Word about the Book”, launched by ONSL in 2011, helps to support the reading activity of young people, attract new readers, promote reading and capture attention to new books. For the past two years, the competition has been supported by the local branch of the Rotary Club, which has provided cash prizes for the best work. During the competition, participants are invited to write a review of books from the list of publications that have received awards from various domestic book competitions. Library specialists form a relevant book exhibition in the main reading room of the library, drawing readers' attention to new books. The best reviews are published in the catalog of the exhibition-forum „Ukrainian Book in Odesa Region” and, since 2019, on the website of ONSL.

The exhibition-forum also includes conferences, round tables, discussions of experts on ways how to cooperate and coordinate the efforts of libraries and publishers to promote Ukrainian books and reading among young people. The growing relevance of this series of events led to the launch in 2019 of OdesaBiblioSummit project as a program of professional communication for professionals and library partners, with the aim to create, develop and implement innovative practices in libraries, popularize books and reading,

optimize customer service, discuss current problems of professional activity and exchange of work experience.

The long-term practice of holding the exhibition-forum „Ukrainian Book in Odesa Region” proved the effectiveness of events that productively contribute to the development of Ukrainian cultural and artistic environment, popularization of books as an intellectual product and attribute of modern lifestyle, reading among various segments, and improving the art of book publishing.

A new initiative that has become a trademark of the library and found a passionate response from the book lovers’ community is a culture promotional project „Night in the Library. Poetics of Love”. This is a broad-ranging cultural event, which was held for two years in a row on International Book Donation Day and St. Valentine’s Day.

The project is aimed primarily at attracting young people to read but intends not only to draw attention to books and reading. It also demonstrates the capabilities of libraries to prove that visiting the library can be not only for research or educational needs, but it can be brightened by creativity or might be a well-spent meaningful leisure time.

In total, the events of the project „Great Odesa Library Night” were attended by more than 1.5 thousand guests. During such an action different activities take place in all corners of the library, characterized by elements of theatre and game, which always causes interest of participants, whether it is a book exhibition, literary work, book illustration, book installation, theatrical performance, literary and musical performance, poetry readings or classes from masters of folk art. The festive atmosphere is created by musical performances of professional musicians and singers. For example, the increased interest of visitors was caused by originally decorated book exhibition „Book Symphony of Love”, the intellectual game „What? Where? When? ..”, the display of hats from the Fashion Houses of Chante and the „RoyalFamilyModels ..”, accompanied by a retrospective discourse on the role of the headdress in a woman’s life with a thematic exhibition of books and rare fashion magazines about the art of hat design.

People of all ages gladly participated in selfie quests, which gathered about a hundred participants each year. The route of the quest was laid out on the most interesting places of the exquisite library building. A book was hidden in each location, which the quest participant had to find and take a photo with it. By quest results all participants have received their prizes. For the little ones a children's space - „KinderLand” – was arranged, where young visitors, future readers of the Library, spent an interesting and useful time and had fun.

During the preparation of events the organizers of the project try to consider the preferences of all segments of the population and of different age groups. In 2020, the event was positioned in the media as the Great Odesa Library Night thanks to the involvement of partners from the libraries and cultural and artistic centers of Odesa and region. “Night in the Library” brings together patrons with different interests, backgrounds and levels of activity. Practice shows that the events were interesting for both young people who seek active action, and elder people who enjoyed spending the evening in the intellectual cultural environment. Currently, Odesa public community is looking forward to this event in the library, preparing and being aware of how to spend the evening of February 14, 2021.

All events are broadly announced and promoted in local and regional media, by online publications, information portals, social networks, etc. Press conferences are held, TV stories are prepared. In 2019, there were 209 mentions in the media, as of September 2020 - 124, which definitely contributes to maintaining a positive image of the library as a place of meaningful leisure for the whole family, where both library and reading culture are promoted.

The events were free to attend, on the terms of free donation in support of the “Litera” project. In support of above-mentioned social project „Litera” there was also organized a charity fair „From Heart to Heart”. Library visitors had the opportunity to buy a souvenir, book or decoration from the librarians who donated for this: bakery, sweets, handmade jewelry for every taste, various souvenirs, collectible dolls, all sorts of things for the kitchen, utensils, piggy banks, figurines, woolen socks, a bouquet of dried lavender, beautiful

books and coffee set for a cozy winter reading-with-coffee. At the same time in the courtyard of the library turns into the dancing party, disco under the stars.

By the way, the above mentioned project of equipping the open summer reading area „Litera” in the courtyard of the library as an open public space for residents and guests of the city, where they can read a book and relax in a cozy atmosphere in the fresh air, became an unconditional professional challenge and pleasure for ONSL staff. It stimulated the further introduction of innovative forms of popularization of books and reading, attracting the attention of the locals, raising funds for project development through crowdfunding mechanisms.

To underline a positive effect on the image of the library aesthetically designed advertising and information printed materials are presented: brand walls, billboards, posters, flyers, booklets, bookmarks, postcards, pocket calendars and more. It adds to recognizable identity of the organization, determines the mission of the institution, and attracts its visitors.

The unusual theatrical project, the first in the history of the country, where ONSL acted as a partner, deserves special attention. In 2018, the Ukrainian company „U!Zahvati” presented a collaboration of theater and library - an immersive performance-promenade „DIALOGY”. Thanks to the support of the Ukrainian Cultural Foundation, a theatrical performance took place in two national libraries (Odesa and Kyiv). The audience of both libraries had the opportunity to gain a new theatrical experience. Being placed into the narrative, everyone could become a co-author of the performance, get acquainted with the immersive form, feel the dialogue with the action and with himself. After the library closing time in the evening, a group of 20 spectators had come to its premises, exchanging their phones for headphones to fully immerse themselves in the plot. Each spectator had his own personal dialogue with the storyline. The idea, drama and script were written specifically for the library space by the famous Ukrainian writer Tamriko Sholi.

Thus, the creation of interesting, meaningful, unusual events, innovative projects that increase the number of library visitors and attract media atten-

tion, is one of the most effective elements of encouraging reading among different age groups and segments of the population.

Through the implementation of cultural advancement projects, the library effectively reveals its powerful informational, resource, service, historical and cultural potential, is constantly evolves, overcomes the challenges of time, and moves forward.

New initiatives, cultural promotion projects and socio-cultural programs put the library in a position of the leading information center, and, at the same time, form a positive image of the library, and achieve a balanced relationship between the library and the public. Such a popular and resonant events invite attention of sponsors and patrons. That helps to develop partnerships, expand the circle of „friends of the library” and to attract additional funding, which is a necessary component in the activities of the library.

A positive impact of the projects is recognized to not only promote library collections and meet the interests of readers, but also reveal the creative potential and abilities of users and patrons, shape their aesthetic tastes, reading preferences and more.

In a modern society the library acts as a distinctive communication cultural platform, an intellectual space, a place of self-education and career guidance, a center of historical and national-cultural heritage, and an educational and scientific center, filled with various means of information interaction.

Reference:

1. БІРЮКОВА, І. О. Створення електронного інформаційного ресурсу «Старовинна гравюра у фондах Одеської національної наукової бібліотеки». В: *Бібліотеки, архіви, музеї як центри освіти та саморозвитку особистості : матеріали XXI Всеукр. Наук.-практ. Конф.* (Харків, 24 жовт. 2018 р.). Харків. Держ. Акад. Культури; [редкол.: В. Д. Ракитянська (голова) та ін.]. Харків, 2019, с. 29-34.
2. ВАСИЛЕВСЬКА, Е. І. Всеукраїнська виставка-форум „Українська книга на Одещині” : історія та традиції. В: *Скарбниця культури: зб.*

- Ст. О., 2014, вип. IV: до 185-річчя ОННБ імені М. Горького, с. 113-126; іл.
3. ВИЛЕГЖАНІНА, Т. І. Криза читання як одна із проблем українських реалій. В: *Бібліотечна планета*. 2020, № 1 (87), с. 4-7.
 4. ДРАГУНОВСЬКА, Н. В. Відродження культурної спадщини України через призму читання. В: *Бібліотечний форум : історія, теорія і практика*. 2018, № 4 (14), с. 17-18.
 5. СТРАТЕГІЯ розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [online]. Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p#Text>
 6. ЯЩУК, І. Підтримка інтересу до читання в новому інформаційному середовищі. В: *Філологічний дискурс*. 2017, вип. 6, с. 199-211.

Biblioteca verde și educația pentru dezvoltare sustenabilă în comunitatea de la Șirna, județul Prahova

Iuliana-Camelia PÎRVU

Rezumat:

În lucrarea de față se prezintă traiectul implicării Bibliotecii Comunale Șirna, județul Prahova, în educația pentru dezvoltarea sustenabilă a comunității. Acest demers inovativ reprezintă un mijloc de diversificare și promovare a instituției și a serviciilor de bibliotecă, inclusiv a celor tradiționale, în care se circumscriu cartea și, implicit, lectura. Lucrarea își propune să prezinte, în manieră proprie, modul în care conceptul de „bibliotecă verde” a depășit stadiul de idee, prinzând contur în lumea concretă a unei mici biblioteci din mediul rural din România.

Totul începe în 2014, odată cu câștigarea de către bibliotecă a unui premiu constând în panouri fotovoltaice. Următorii ani au venit cu activități concrete de educare a tinerei generații în spiritul sustenabilității, promovând Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale Agendei ONU 2030. Acțiunile întreprinse au fost evaluate de către o echipă de experți internaționali, cu prilejul depunerii unei aplicații la o competiție IFLA – „Green Library Award 2018” – unde biblioteca s-a clasat pe locul III mondial, oferind astfel vizibilitate comunității, instituției, profesiei de bibliotecar. Ieșirea din zona de confort a însemnat, ulterior, participarea la expoziția internațională organizată de Biblioteca Națională și Universitară din Zagreb, Croația – „The World’s Best Green Libraries” – alături de alte 5 biblioteci. Anul 2019 marchează participarea bibliotecii noastre la

Congresul IFLA de la Atena cu posterul „From a small green library to a sustainable community, a path marked with SDGs”. Anul 2020 a adăugat acestui demers de durată 2 proiecte Erasmus+ câștigătoare, destinate educației adulților: „Biblioteca verde pentru o comunitate durabilă – Lib4Green”, proiect deus de Biblioteca din Șirna și „Împreună pentru o viață mai bună”, proiect deus de Biblioteca Județeană „Nicolae Iorga”, Prahova, pentru consorțiul în care și Biblioteca din Șirna este partener. Implementarea cu succes a acestor proiecte va însemna concretizarea unui nou serviciu: „Biblioteca Verde”.

Cuvinte-cheie:

Biblioteca Comunală Șirna, județul Prahova, Șirna, Pîrnu Iuliana-Camelia, Biblioteca Verde, IFLA ENSULIB, ANBPR, Fundația Progress, Agenda ONU 2030 pentru dezvoltare durabilă, CRS, Libraries4Future, Erasmus+, Biblioteca Verde pentru o comunitate durabilă.

Abstract:

The article presents the direction of involvement of the Șirna Rural Library from Prahova County in education for sustainable development of the community. This innovative approach represents a means of diversification and promotion of the institution and the library services, including traditional ones - the books and, implicitly, reading. In a personalized manner the research aims to present how the

concept of „green library” turned from the idea into reality, taking the form of a small library from a rural area in Romania. It all started back in 2014, when the library won an award consisting of photovoltaic panels. The following years the concrete activities come to educate the young generation of the spirit of sustainability, promoting the Sustainable Development Goals from The UN 2030 Agenda. The actions undertaken were evaluated by a team of international experts, with the occasion of submitting an application to the IFLA competition – „Green Library Award 2018” – where the library ranked third in the world, thus offering visibility to community, to the institution itself, and to the librarian profession. Stepping out of the comfort zone meant participating of the library in the international exhibition organized by the National and University Library from Zagreb, Croatia – „The World’s Best Green Libraries” – along with 5 other libraries. The year 2019 marks the participation of our library at the IFLA Congress in Athens with the poster „From a small green library to a sustainable community, a path marked with SDGs”. The year 2020 added to this long-term approach two winning Erasmus + projects for adult education: „Green Library for a sustainable community – Lib4Green”, project submitted by the Library of Șirna, and „Together for a better life”, project submitted by „Nicolae Iorga” Prahova County Library, for the consortium in which also the library from Șirna was the partner. The successful implementation of these

projects will mean the start of a new service: „The Green Library”.

Library, The UN 2030 Agenda for Sustainable Development, IFLA ENSULIB, ANBPR, Progress Foundation, CRS, Libraries4Future, Erasmus+, Green Library for a sustainable community.

Keywords:

Șirna Rural Library, Prahova County, Șirna, Pîrvu Iuliana-Camelia, The Green

Suntem în anul pandemiei, dar și în anul în care Biblioteca Comunală Șirna, județul Prahova, împlinește 30 de ani de când și-a reînceput activitatea, ca de altfel multe biblioteci comunale din România ce s-au redeschis după Revoluție. Tot atunci, în septembrie 1990, și-a început cariera profesională și singurul bibliotecar angajat al bibliotecii din localitate. De aceea, anul 2020 este prin excelență un an al retrospectivelor. Acum, când umanitatea trece prin momente de cumpănă, când sărbătoresc 30 de ani de viață de bibliotecar, devine firească întrebarea: „Care este cea mai frumoasă dintre poveștile adevărate de la tine din bibliotecă?”. Răspunsul curge rapid și firesc atunci când este dat de cel care a plămădit în istoricul bibliotecii locale o mare parte din viața și din sufletul său: „Cea mai frumoasă poveste care încă se scrie este despre Biblioteca Verde”. Ea nu a fost încă așternută pe hârtie în întregime, așa cum a curs, de la izvor și până astăzi. Maniera de prezentare pe care am ales-o nu este strict științifică, iar povestea pare mai degrabă fantastică.

Sunteți provocați la lectura ei, cu atât mai mult cu cât prilejul este unul sa-lutar: Conferința Internațională „Lectura, ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, ediția a 2-a, 2020, desfășurată la Chișinău în contextul Anului Lecturii, sub patronajul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Nu este o împrejurare întâmplătoare, întrucât povestea bibliotecii verzi din Șirna are în ea filoane de simțire românească și de dincoace, și de dincolo de Prut. Chiar la debutul poveștii noastre, 10 bibliotecari din Republica Moldova au găsit un loc de „acasă” la noi în bibliotecă (19), iar la Chișinău am scris o filă din istoria „bibliotecii verzi”, pe care o voi prezenta în această lucrare la momentul potrivit.

Ideea de „bibliotecă verde” a apărut încă din anul 2014. Atunci, în luna martie, am aplicat la un concurs Earth Hour, alături de alți 4 410 români. Premiul concursului „Energie de la soare, de Ora Pământului” (14), oferit de

„WWF România” și compania austriacă „Fronius”, a constat într-un sistem complet de captare a energiei solare în valoare de 20 000 de euro. Dorința de a avea o „bibliotecă verde” a stat la baza depunerii acestei aplicații, chiar dacă visul părea prea mare pentru o bibliotecă mică.

Cine ar fi crezut că în urma unui concurs destinat cetățenilor români, persoanelor fizice încurajate să se implice sau să facă schimbări pentru un viitor durabil, ce pune în joc un singur premiu atât de valoros, avea să câștige o bibliotecă mică?! Fiind o competiție destinată persoanelor fizice, aplicația a fost depusă de bibliotecar în calitate de cetățean al comunei Șirna, nu pentru propria casă, ci pentru clădirea în care funcționează biblioteca și care adăpostește și grădinița de copii din localitate. Se spune că obțin ceea ce își doresc nu cei care iau, ci aceia care dăruiesc. Așa a ajuns Biblioteca Comunală Șirna să câștige acest premiu însemnat, care a făcut ca în prezent să putem primi energie direct de la soare, în locul binecuvântat care deja pune laolaltă energia din cărți și energia din oameni.

Era începutul unei povești verzi, iar atunci când ridicam hotarul dinspre trecut al acestei istorii, au fost prezenți și au pus câte o cărămidă de lumină la temelie lui „a fost odată” mai mulți bibliotecari din Republica Moldova. Am primit în vizită de studiu colegi de la Chișinău, din Izbiște, Mașcăuți, Măgdăcești, Pașcani, Ișnovăț, Ohrincea, Slobozia-Dușca, Mălăiești. Au venit însoțiți de reprezentanți ai Bibliotecii Naționale a României și ai Centrului Român de Politici Europene, grație proiectului „Consolidarea fondului de carte românească în bibliotecile rurale din Republica Moldova” („Cărți peste Prut”), inițiat de Centrul Român de Politici Europene (CRPE) cu susținerea Departamentului Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni (DPRP). Această vizită nu a rămas fără ecou (20), dăinuind până azi ca un liant de lumină.

Tot în 2014, la scurt timp după această vizită, biblioteca publică din comuna Șirna a fost instituție gazdă pentru o altă mobilitate, primind în vizită de studiu, în cadrul Programului Global Libraries, 21 de bibliotecari din Turcia, din Programul Librar-E Turkey.

Povestea continuă cu planuri de Advocacy, cu implicarea autorităților locale, care au investit sume importante pentru reabilitarea/modernizarea ter-

mică/energetică a clădirii. Și pentru că „noblesse oblige”, a urmat implicarea bibliotecii în promovarea responsabilității față de mediu, a dezvoltării durabile, inteligente și ecologice a comunității, prin educarea unei noi generații de cetățeni verzi.

Chiar dacă este un loc de poveste, biblioteca trebuie să aibă perspectivă, o proiecție în viitor, fiind ancorată în realitățile prezentului. Viitorul, așa cum este zugrăvit și în Agenda ONU 2030 pentru dezvoltare durabilă, are multe tonuri de verde. Comunitățile trebuie să devină reziliente, sustenabile. Biblioteca, instituție ce se pune în slujba comunității cu servicii dintre cele mai novatoare, poate să fie un avanpost al dezvoltării durabile.

Bazată pe imaginea pozitivă pe care a dobândit-o în timp în comunitate, de instituție credibilă, Biblioteca din Șirna a trecut la acțiune, începând să formeze voluntari ecologiști dintre utilizatorii de diferite vârste, în special copii. La vârste fragede este mult mai ușor să se însușească bunele deprinderi, iar copiii pot deveni chiar „mici educatori ecologiști” ai persoanelor adulte, începând cu cei din familie, așa cum au confirmat ulterior unii părinți și bunici.

Prima acțiune în care au fost mobilizate 70 de persoane a fost o noutate și pentru bibliotecar, și pentru voluntari. Am învățat de la cei cu mai multă experiență cum se organizează o acțiune de ecologizare, în urma încheierii unui parteneriat, în luna septembrie 2017, cu Fundația Comunitară Prahova și JYSK România. Am participat cu voluntarii bibliotecii la acțiunea „Maratonul curățeniei în județul Prahova” (4), ce avea ca scop ecologizarea unor zone din județ, strângerea materialelor re folosibile și instruirea participanților în legătură cu importanța reciclării deșeurilor.

Impactul acestei acțiuni a fost însemnat, el fiind măsurat și prin creșterea numărului de voluntari ce au participat la o a doua acțiune de ecologizare, organizată de această dată de bibliotecă și desfășurată în comunitatea Șirna. Colaborarea definește cel mai bine activitățile în comunitate, iar educația se face și prin implicare directă, și prin puterea exemplului. Așa că, în octombrie 2017, la acțiunea „Curățenia de toamnă în comuna Șirna” (8) biblioteca a antrenat și alți actori sociali de la nivel local: Primăria, Poliția locală, școala, dar și Asociația „Let’s Do It, Romania!” în județul Prahova, fiecare entitate

parteneră având responsabilități clare. Aproape 100 de voluntari, dintre care un număr însemnat de elevi, au mers pe ulițele satului, în parcul din localitate, pe terenul de sport, făcând curățenie. Copiii pot fi uneori cei mai buni educatori pentru cei mari, care nu respectă mediul în care trăim, dacă înțeleg pe viu ce implică ignorarea normelor elementare de conduită ale omului în relație cu tot ce îl înconjoară.

Urmărind acest plan de implicare în educația pentru un mediu sustenabil, care să conducă în timp la dezvoltarea durabilă a comunității, Biblioteca Comunală Șirna a aplicat la un concurs organizat de asociațiile de bibliotecari și biblioteci din România și din Republica Moldova – ANBPR, ABR și ABRM – care au lansat, în contextul implementării proiectului Agenda for Sustainable Development – A Recipe from Libraries, susținut de IFLA, un concurs pentru selectarea a 20 de bibliotecari din cele două țări, 10 din România, 10 din Republica Moldova. Biblioteca din Șirna a fost singura bibliotecă comunală din România ce a obținut grantul de participare. Atelierul Internațional de Advocacy al IFLA, intitulat „Bibliotecile, Dezvoltarea și Implementarea Agendei 2030 a Organizației Națiunilor Unite” a făcut parte din Programul Internațional IFLA de Advocacy. Workshopul, susținut de un trainer din Serbia, s-a desfășurat la Chișinău, la sfârșitul lunii martie 2018. În urma participării la atelierul de lucru de la Chișinău, s-a făcut diseminare în rândul bibliotecarilor din bibliotecile publice din județul Prahova.

Ulterior acestui important eveniment, înscrierea bibliotecii noastre în competiția organizată de IFLA – „Green Library Award 2018” – și situarea ei în topul bibliotecilor verzi din lume prin ocuparea locului III este o pagină importantă din această poveste verde de la Șirna, care ne dorim să aibă cât mai mulți cititori (6) pe care să-i inspire și să-i încurajeze să se implice.

IFLA – Federația Internațională a Instituțiilor și Asociațiilor de Biblioteci – este corpul internațional de conducere reprezentând interesele serviciilor de bibliotecă și ale utilizatorilor lor. ENSULIB (Environment, Sustainability and Libraries Special Interest Group), o nouă secțiune a IFLA, a organizat în 2018 a 3-a ediție a concursului „Green Library Award”. Premiul acordat la acest concurs are ca obiectiv sprijinirea și promovarea mișcării Bibliotecii

Verzi la nivel mondial și dorește să încurajeze Bibliotecile Verzi să își prezinte activitățile către o audiență internațională. Potrivit declarației IFLA privind bibliotecile și dezvoltarea durabilă, premiul promovează profesia prin punerea în lumină a rolului bibliotecilor și bibliotecarilor în ceea ce înseamnă standardele de durabilitate și promovarea cunoștințelor de specialitate în cadrul practicilor profesionale. La această competiție, IFLA a invitat toate tipurile de biblioteci să participe, astfel că din România a concurat Biblioteca din Șirna, unica bibliotecă din țară care folosea energia solară, la momentul respectiv.

Deși pentru Premiul IFLA au fost depuse 32 de aplicații de către biblioteci mari din lume, (inclusiv din Argentina, Brazilia, Bulgaria, China, Columbia, Croația, Franța, Ungaria, India, Indonezia, Iran, Coasta de Fildeș, Kazahstan, Kenya, Letonia, Pakistan, Filipine, Spania, Ucraina, SUA și Uzbekistan), biblioteca noastră a ocupat un onorant loc III, plasând România între primele țări, după China și Ungaria. Aplicația depusă, „Biblioteca Comunală Șirna crește cetățeni implicați”, are la bază ilustrarea activităților de educare a tinerii generații în scopul dezvoltării durabile.

Evaluarea aplicațiilor a fost făcută de 17 recenzori internaționali din Australia, Franța, Finlanda, Kenya, Germania, Pakistan/Noua Zeelandă, Portugalia, Spania, Suedia și SUA, profesioniști din biblioteci publice și academice, dar și din alte domenii (arhitecți, studenți). Evaluatorii au apreciat că au avut o grea misiune, dată fiind varietatea bibliotecilor și diferențele semnificative de buget cu ajutorul cărora s-au desfășurat programele/proiectele înscrise în competiție. După multe deliberări, a fost aleasă pe primul loc Biblioteca Foshan („Foshan Library’s Green Practice”), situată în orașul nou Foshan, care este zona cheie de construcție a orașului burete în provincia Guangdong, China. ENSULIB a felicitat următorii cinci clasați, după cum urmează:

1. József Attila County and City Library, Tatabánya;
2. Biblioteca Comunală Șirna, Prahova County;
3. National Library and Archives of Iran;
4. United States International University – Africa;
5. National and University Library in Zagreb (17).

Pentru România, evaluatorii apreciază că eforturile bibliotecii au fost

uriae. Ei menționează: „Biblioteca Comunală Șirna, județul Prahova, reprezintă un bun exemplu al modului în care bibliotecile pot și trebuie să se angajeze în comunitățile locale pentru îngrijirea mediului, mai ales cu generațiile tinere. Biblioteca a realizat progrese semnificative cu o serie de programe care au schimbat comunitatea – cu un buget foarte mic, dar cu rezultate foarte mari – copiii ca lideri pentru alții. Biblioteca a dezvoltat parteneriate impresionante cu organizațiile locale, regionale și naționale pentru a oferi educație continuă în domeniul practicilor sustenabile”. De asemenea, se subliniază că Biblioteca din Șirna, prin „angajarea eficientă a tinerilor și a comunității cu un buget și un personal foarte limitat, servește ca un model inspirator pentru toate bibliotecile cu orice buget și nivel de personal, ca un exemplu al posibilităților nesfârșite ce pot fi obținute printr-un angajament profund al unui bibliotecar, al unei biblioteci mici, pentru o societate mai bună”.

Performanța Bibliotecii verzi de la Șirna a fost evidențiată în cadrul Congresului IFLA de la Kuala Lumpur, Malaysia, din 2018, în prezentarea „IFLA – Green Library Award 2018”, făcută în cadrul atelierului ENSULIB (Environment, Sustainability and Libraries Special Interest Group) de către dr. Petra Hauke de la Institut für Bibliotheks- und Informationswissenschaft din Berlin, secretar ENSULIB. La Conferința ABR de la Sibiu, din luna septembrie 2018, dr. Victoria Frâncu de la Biblioteca Centrală Universitară București, având ca sursă și informațiile furnizate, a prezentat lucrarea „Inovația și creativitatea pentru susținerea schimbării în bibliotecile de azi”, în care a vorbit și despre realizările Bibliotecii de la Șirna.

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale Agendei ONU 2030 au fost prezentate și în cadrul Conferinței Internaționale de la Bacău din luna mai 2018, unde responsabilul bibliotecii, Iuliana-Camelia Pîrvu, a avut o prezentare în plen. De asemenea, la Conferința ANBPR din toamna aceluiași an, din noiembrie, a prezentat lucrarea „Impactul premiului IFLA asupra atragerii de resurse la Biblioteca Comunală Șirna”.

În urma participării cu succes la competiția IFLA „Green Library Award 2018” Biblioteca Comunală Șirna, Prahova, intră în Grupul ENSULIB IFLA SIG – Grupul de interes pentru mediu, sustenabilitate și biblioteci al IFLA la

invitația președintelui Harri Sahavirta din Finlanda și, de asemenea, în Grupul informal al bibliotecilor verzi și sustenabile, Green@Library.

Ca membră ENSULIB, Biblioteca Comunală Șirna din România, prin intermediul bibliotecarului, a fost convocată de ENSULIB să participe la Workshopul din perioada 27 iunie-16 iulie 2018 pentru realizarea Raportului IFLA Library Global Vision 2018 și a participat cu idei la realizarea acestuia, alături de specialiști cu experiență în domeniul bibliotecilor din alte 11 țări: Finlanda, Germania, Portugalia, Kenya, Filipine, SUA, India, Suedia, Pakistan, Iran și Australia. Tot astfel, bibliotecarul de la Șirna a înscris ideile proprii și la IFLA Global Vision Ideas Store în luna octombrie 2018 (2).

Înțelegem, așadar, că „biblioteca verde” nu este o denumire, un titlu, nu este nici măcar o destinație, ci este o cale un drum pe care uneori nu te poți bucura de toate oportunitățile. Așa se face că, din cauza lipsei de fonduri, invitația la Prima Conferință a Bibliotecilor Verzi din Zagreb, Croația, din noiembrie 2018, nu s-a putut participa. Dar în 2019, la Biblioteca Comunală Șirna a sosit prin poștă o scrisoare din partea directorului general al Bibliotecii Naționale și Universitare din Zagreb, Tatijana Petrić, ce conținea invitația de a participa cu materiale la Expoziția Internațională „The World’s Best Green Libraries” din 23 mai – 8 iunie 2019, care urma să se desfășoare în Croația. La această expoziție au fost expuse postere cu acțiunile desfășurate de șase biblioteci verzi din China, Ungaria, România, Iran, Kenya și Croația (12). Biblioteca Națională și Universitară din Zagreb, Croația, cu sprijinul IFLA ENSULIB și în cooperare cu Grupul de lucru pentru bibliotecile verzi ale Asociației Bibliotecilor Croate, a prezentat exemple de bune practici din biblioteci verzi din întreaga lume, scoțând în evidență câștigătorii și finaliștii Premiului IFLA Green Library 2018 (7).

Biblioteca Comunală Șirna a inclus tematica sustenabilității în evenimentele de promovare a lecturii. Astfel, în 2019, într-unul dintre proiectele cu cel mai mare impact în comunitate, „Ora șă ȘTIM” (13), care a numărat 792 de participanți la activități ce au vizat consolidarea interesului față de lectură și temele ȘTIM (Știință, Tehnologie, Inginerie, Matematică) în rândul copiilor cu vârste cuprinse între 3 și 10 ani, au fost abordate teme legate de ocrotirea

mediului înconjurător, teme din domeniul educației pentru sănătate și dezvoltare durabilă, adaptate nivelului de înțelegere al copiilor. Grație Fundației „Progress” din România, care și-a extins implicarea în susținerea bibliotecilor, prin colaborarea la nivel internațional cu Deutsche Telekom Stiftung din Germania, în proiectul „STEM Volunteer Readers”/„Ora să ȘTIM”, la Biblioteca din comuna Șirna au avut loc în 2019, începând cu data de 1 februarie, 59 de evenimente de lectură, 21 de evenimente pentru copiii între 3 și 6 ani și 38 de evenimente de lectură pentru copiii între 7 și 10 ani. Biblioteca din Șirna a avut în proiect 9 parteneri, între care 3 școli și 5 grădinițe de copii, aproape toate activitățile desfășurându-se în bibliotecă. Toți copiii din învățământul primar și de vârstă preșcolară din comuna Șirna (3-6 ani) au participat la activități. Și toți au fost recompensați cu daruri constând în cărți, dulciuri și rechizite școlare prin intermediul proiectelor „Daruri de Crăciun” (decembrie 2019) și „Back to School” (septembrie 2020) implementate de către Consiliul Județean Prahova și de către Biblioteca Județeană „Nicolae Iorga”, Prahova, cu care biblioteca din Șirna a încheiat parteneriate.

Pentru că au prins drag de carte, 50 de copii dintre cei mai activi utilizatori ai serviciilor bibliotecii au primit în luna iunie 2020 daruri de carte, grație parteneriatului Bibliotecii cu Asociația „OvidiuRo”, în urma participării bibliotecarului la Concursul de idei „Cum citim cu copiii în vara aceasta?”, lansat în primăvară de această asociație. Proiectul nostru local, implementat cu sprijinul voluntarilor, numit „Primește, citește, oprește sau redăruiește”, a avut ca țintă Obiectivul 4 al Agendei ONU 2030 pentru dezvoltare durabilă, și anume Educație de calitate, urmărind și educarea copiilor în spiritul empatiei și solidarității între oameni.

De asemenea, un sprijin însemnat am primit din partea Bibliotecii Naționale a României, care a răspuns solicitării noastre și a donat Bibliotecii Comunale Șirna, în anul 2020, 610 volume din fondul disponibil al Rezervei Naționale de Publicații, în vederea completării și înnoirii colecțiilor bibliotecii, în condițiile în care la Șirna nu s-a achiziționat carte nouă de foarte multă vreme.

Pentru dezvoltarea durabilă a comunității, biblioteca a încheiat parteneri-

ate cu Ambasada SUA și American Councils for International Education. În luna aprilie, în 2018, 2019 și 2020, a înscris comunitatea pe care o deservește pe harta proiectului „4/4 pentru prieteni”, propunând activități de voluntariat precum: „Voluntariat ecologic la Biblioteca Comunală Șirna”, „Voluntariat ecologic la Biblioteca verde Șirna”. Pe 4 aprilie, ziua când se celebrează la nivel național valorile voluntariatului și ale prieteniei (22), biblioteca a luat ca parteneri Primăria, Poliția locală și școala din localitate, pentru a desfășura activități de voluntariat. Cu 45, respectiv 39 de voluntari înscriși în 2018 și 2019, biblioteca a căutat să răspundă Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale Agendei ONU 2030 – Educație de calitate, Orașe și comunități sustenabile – răspunzând astfel „întrebării celei mai urgente și insistente a vieții: *Ce faci pentru ceilalți?*” (dr. Martin Luther King Jr.). În 2020, acțiunea de voluntariat ecologic de pe 4 aprilie (1) propusă de Biblioteca din Șirna, la care s-au înscris 60 de voluntari, nu s-a mai putut desfășura, din motive lesne de înțeles, România fiind la acea dată în stare de urgență, instituită prin decret prezidențial, având în vedere pandemia de coronavirus.

Acțiunea climatică este, fără îndoială, un alt subiect fierbinte al planetei noastre în perioada actuală. Pornind de la această realitate și în temeiul Obiectivului 13 de Dezvoltare Durabilă al Agendei ONU 2030 – Acțiunea asupra climei – Biblioteca Comunală Șirna, județul Prahova, se alătură inițiativei internaționale a bibliotecilor de a participa activ la combaterea crizei climatice globale și devine parte activă a Libraries4Future (9). În acest demers, Biblioteca a acționat la recomandarea Grupului de interes special pentru mediu, durabilitate și biblioteci al Federației Internaționale a Asociațiilor și Instituțiilor de Biblioteci (IFLA ENSULIB). De asemenea, instituția aderă la principiile manifestului bibliotecilor pentru mediu Libraries4Future și contribuie cu o traducere a acestuia în limba română (11), documentul fiind disponibil pe lângă română încă în 15 limbi.

Strategia IFLA 2019-2024 adoptată recent, precum și orientările emise anterior pentru comunitatea globală de biblioteci, îndeamnă aceste instituții să facă un pas mai departe în îndeplinirea rolului lor tradițional de gardieni și promotori ai patrimoniului cultural și științific, susținători ai alfabetizării

și furnizori de acces gratuit la informații, prin organizarea de programe și activități care să contribuie la implementarea cât mai reușită a Agendei ONU 2030 și a Obiectivelor sale de Dezvoltare Durabilă.

Astfel, în eforturile lor de a sensibiliza publicul cu privire la rolul social important al bibliotecilor în societatea actuală ca centre ale comunităților locale, bibliotecile încearcă să fie recunoscute ca parteneri indispensabili ai guvernelor și ai altor organe ale administrației publice în implementarea Agendei ONU (10).

În această ordine de idei, Biblioteca din Șirna a devenit, încă din 2018, membru și participant în Coaliția România Sustenabilă (CRS), ce acționează prin contribuția voluntară, individuală și colectivă a membrilor și a participanților săi implicați în dezvoltarea și implementarea activităților menite să conducă la îndeplinirea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) în România. Coaliția din care face parte și biblioteca din Șirna (5) contribuie la implementarea Strategiei naționale de dezvoltare durabilă.

Scopul CRS este de a oferi o bază coerentă pentru consultare cu Guvernul și cu alte instituții publice pe teme care au impact asupra dezvoltării sustenabile a României. Coaliția România Sustenabilă a fost înființată în cadrul Ambasadei Sustenabilității din România, care este un program al Asociației „Responsible Business”, inițiat după o idee a echipei The CSR Agency. Programul este finanțat de partenerul fondator – Kaufland România și de partenerii Platinum HeidelbergCement România și Lidl România, având alături în acest efort Ambasada Olandei, Ambasada Germaniei și Guvernul României prin Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă. Ambasada Sustenabilității în România promovează colaborarea între companiile responsabile, comunitățile implicate și instituțiile statului pentru o Românie sustenabilă. CRS este principalul instrument de colaborare. Membrii și participanții coaliției contribuie voluntar cu resursele și expertiza necesare formulării unor opinii comune cu privire la politici publice cu impact asupra mediului, economiei și societății, toate în sprijinul dezvoltării sustenabile a României. Biblioteca Comunală Șirna semnează, în februarie 2020, un Acord de reprezentare în vederea semnării de către CRS a Acordului de colaborare cu Secretariatul General al

Guvernului, prin Departamentul de Dezvoltare Durabilă.

Potrivit Barometrului siguranței și sustenabilității naționale, principala temă percepută de români ca amenințare la siguranța națională o constituie lipsa orașelor și comunităților sustenabile (93%) (3).

Obiectivul 11 de Dezvoltare Durabilă – Orașe și comunități sustenabile – precum și ODD-urile 4, 7, 13 și 17 ale Agendei ONU 2030 (Educație de calitate, Energie accesibilă și curată, Acțiunea asupra climei, Parteneriate pentru Obiective), promovate prin intermediul acțiunilor specifice desfășurate, au constituit tema posterului cu care Biblioteca Comunală Șirna s-a calificat la Congresul IFLA din Grecia, de la Atena, desfășurat în luna august 2019.

Lucrarea cu titlul „From a small green library to a sustainable community, a path marked with SDGs” (15) ilustrează activitățile desfășurate de Biblioteca din Șirna cu ocazia Orei Pământului, Zilei Voluntariatului și a Prieteniei, Zilei Mondiale a Curățeniei, dezvoltând parteneriate cu Ambasada SUA și American Councils for International Education, Let’s Do It, Romania!, autoritățile locale, instituțiile de învățământ, ASPTMR (o asociație de combatere a tuberculozei), cu Direcția Silvică Prahova (DSP), care a donat copaci pentru plantarea și ecologizarea regiunii. Obținerea unui sprijin durabil de la o companie (Cert Transilvania) care a donat baterii pentru panouri solare (în valoare de 1000 de euro) a fost un rezultat direct al activității de advocacy desfășurate de Biblioteca Comunală Șirna.

În toamna anului 2018, biblioteca a mobilizat voluntari și a plantat câteva zeci de paltini, obținuți ca urmare a demersurilor făcute de bibliotecar la DSP, în cinci sate din comunitate, cu ocazia Centenarului Marii Uniri. Paltinul este un copac simbol pentru comunitate (în satul Hăbud din comuna Șirna se află 5 exemplare ale acestei specii de arbori, care sunt monumente ale naturii și au peste 500 de ani). Plantarea acestor copaci și cele 300 de exemplare ale cărții „Contribuția satului Hăbud la făurirea României Mari”, autor învățător George A. Costea, ediția a 2-a revăzută și adăugită de bibliotecara Iuliana-Camelia Pîrvu, cu un cuvânt-înainte de conf. univ. dr. Gheorghe Calcan (carte scoasă pe cheltuiala proprie a bibliotecarului și a familiei sale, distribuită gratuit, prezentată și la Conferința ANBPR din 2018 de la Alba Iulia), au constituit

darurile Bibliotecii din Șirna făcute comunității, în memoria eroilor care s-au jertfit pentru România Mare; copaci și cărți care au unit comunitatea (16).

În primăvara anului 2019, 1 370 de arbori donați de Direcția Silvică Prahova, au fost plantați de autoritățile locale.

Chiar dacă nu am putut ajunge la Congresul de la Atena să prezint posterul câștigător din cauza lipsei de fonduri alocate bibliotecii, lucrarea a fost expusă în cadrul Congresului de la Atena, grație sprijinului primit de la Biblioteca Județeană „Nicolae Iorga”, Prahova, a cărei echipă s-a ocupat și de prezentarea posterului nostru, care a fost apreciat și promovat de reprezentanții ENSULIB prezenți la Congres.

Cu toate acestea, am avut bucuria de a-l vedea expus la Conferința ANBPR de la Miercurea-Ciuc, din octombrie 2019, în spațiul expozițional denumit „Bulevardul Bibliotecilor”. La Miercurea-Ciuc am susținut și un atelier de lucru legat de Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale Agendei ONU 2030, alături de alte două colege de la Biblioteca Metropolitană București și de la Biblioteca Județeană Satu Mare. În cadrul atelierului am prezentat și lucrarea: „Biblioteca Comunală Șirna, Prahova, susține dezvoltarea durabilă”.

La Conferința de la Miercurea-Ciuc am participat la o prezentare în plen și la un atelier de lucru legat de proiectele de mobilitate Erasmus+ destinate educației adulților, susținut de Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP) și am aflat, cu acest prilej, de existența unor granturi pentru participarea personalului din instituții eligibile la *Atelierul MobilitateE+, Educația Adulților – pentru organizații implicate activ în educația adulților*, ce urma să se desfășoare în noiembrie 2019, la București. Scopul atelierului era acela de a oferi un cadru adecvat de interacțiune și sprijin personalizat în vederea finalizării etapei de proiectare și completării unui formular de candidatură pentru un proiect de mobilitate în cadrul programului Erasmus+. Am depus o aplicație în vederea participării la acest atelier, iar candidatura a fost aprobată (21).

După participarea la acest atelier m-am implicat în scrierea și depunerea unui proiect de mobilitate Erasmus+ pe domeniul educației adulților, denumit „Biblioteca verde pentru o comunitate durabilă – Lib4Green”, proiect

care, în urma evaluării, a fost declarat câștigător în luna iulie 2020 (18).

Capacitatea operațională mică a instituției (un singur angajat, în condițiile legii, și buget mic), interesul scăzut al adulților din comunitate pentru acțiuni educaționale organizate de bibliotecă, slaba motivare a voluntarilor bibliotecii pentru implicarea în activitățile de dezvoltare durabilă sunt problemele a căror rezolvare o reprezintă implementarea acestui proiect Erasmus+.

Prin proiectul „Biblioteca verde pentru o comunitate durabilă – Lib4Green” se va derula o activitate de mobilitate de job shadowing în parteneriat cu o mare bibliotecă verde din Europa, Biblioteca Națională și Universitară din Zagreb, Croația, cu care am mai colaborat. Activitatea de job shadowing la care participă bibliotecarul și voluntari implicați în activitățile bibliotecii, vizează acumularea de cunoștințe despre activități, grupuri de lucru, documente specifice de politică durabilă, servicii/structuri organizaționale ale unei mari biblioteci verzi, cunoașterea specificului muncii într-o mare bibliotecă implicată în educația adulților și în dezvoltarea durabilă, ce sprijină îndeplinirea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale Agendei ONU 2030, specificul lucrului cu publicul adult, metode creative/inovative utilizate, specificul lucrului cu voluntarii locali, colaborarea cu partenerii locali interesați de dezvoltarea durabilă a comunității.

Obiectivele proiectului sunt: crearea unui corp de sprijin al bibliotecii, specializat în context european, denumit „Consiliul Verde”, constituit ca un pilon de sprijin al bibliotecii, având rolul de a implica adulți din comunitate în acțiuni educative cu impact asupra dezvoltării durabile a comunității; crearea unui nou serviciu de bibliotecă, denumit „Biblioteca Verde”, care să contribuie la consolidarea capacității bibliotecii de a opera eficient, la nivel local, național, european și internațional, creând cadrul instituțional de dezvoltare și încorporare a educației pentru dezvoltare durabilă în lucrul cu adulții, abordând teme precum protecția mediului, responsabilitate civică, antreprenoriat ecologic, sănătate și bunăstare, pornind de la exemple europene de bună practică; redactarea de către Consiliul Verde și supunerea spre aprobare de către autoritățile locale, a unui document de politică durabilă a bibliotecii, în vederea alinierii instituției la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale Agen-

dei ONU 2030, care să poată servi ca model și altor biblioteci.

Proiectul va avea un impact pozitiv îndeosebi asupra participanților la mobilizare, asupra Bibliotecii Comunale Șirna și a comunității, atât în timpul, cât și după durata proiectului, care este de 2 ani. Rezultatele proiectului pot fi folosite și după finalizarea acestuia, pot fi ușor transferate și către alte domenii de către voluntarii care vin din alte medii profesionale, pot fi adaptate altor nevoi ale instituției și comunității și pot fi folosite pentru influențarea practicilor și politicilor ecologice, atât local, la nivelul comunității rurale, cât și la nivel județean, regional, național, european și internațional.

Proiectul își propune să stimuleze dezvoltarea sustenabilă a comunității, coeziunea socială, iar participarea la acțiunea de mobilitate va determina, sperăm, dezvoltarea cooperării locale, județene, naționale și transnaționale durabile, întărind colaborarea și cooperarea cu o mare bibliotecă europeană ce are aceleași preocupări pentru dezvoltarea durabilă.

În această vară am făcut deja un pas în plus pentru utilarea noului serviciu al bibliotecii, denumit „Biblioteca Verde”, prin obținerea unor donații din partea S.C. Heart Media Publishing S.R.L. pentru Biblioteca Comunală Șirna, urmare a activității susținute desfășurate în biblioteca publică locală din localitate, făcute prin intermediul Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR). Prima donație are ca obiect mobilier nou și cărți de educație pentru sănătate al căror autor este dr. Vasi Rădulescu, iar a doua donație constă în echipamente IT noi (2 calculatoare, un laptop, o multifuncțională).

Tot legat de proiectele Erasmus+, Biblioteca Comunală Șirna este membră, alături de alte 9 biblioteci comunale, în consorțiul constituit de Biblioteca Județeană „Nicolae Iorga”, Prahova, pentru implementarea proiectului Erasmus+ din domeniul educației adulților „Împreună pentru o viață mai bună”, proiect de mobilitate declarat, de asemenea, câștigător în iulie 2020.

Acest proiect are ca obiectiv general sprijinirea timp de 2 ani a unui număr de 15 bibliotecari din mediul rural și urban pentru a dobândi cunoștințe, abilități și competențe la nivelul standardelor europene, necesare în lucrul cu publicul adult. Bibliotecile comunale partenere sunt din localitățile Berteau,

Cornu, Izvoarele, Măgurele, Măneciu, Păulești, Sângeru, Slănic, Șirna, Valea Călugărească, Valea Doftanei-Teșila.

Așadar, dacă ai curajul să urmezi o anumită cale, în față ți se deschid o mulțime de alte drumuri care te așteaptă, nu fără obstacole. Implementarea acestor proiecte, amânată momentan în timpul pandemiei din motive lesne de înțeles, sperăm să se desfășoare așa cum am prevăzut, în beneficiul comunității noastre.

A fost destul de grea abordarea subiectului poveștii verzi de la Șirna cu detașarea unui specialist. În primul rând, pentru că bibliotecarul care a slujit singur într-o instituție timp de 30 de ani ajunge să se identifice sufletește cu aceasta. Apoi, pentru că biblioteca este nu numai despre cărți și lectură, biblioteca este și despre viață. Ea se întrepătrunde cu viețile celor care îi sunt eroi și care se vor regăsi în poveste, atunci când, vreodată, vor căuta motive de mândrie, fie și numai de mândrie locală.

Povestea bibliotecii verzi de la Șirna este o realitate în care cred, deși pentru unii încă pare de domeniul fantasticului.

Referințe bibliografice:

1. *4/4 pentru prieteni* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <https://americancouncils.ro/44pentruprieteni/Prahova/>
2. *ATTRACT local social partners to raise funds for green-impact library actions* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <https://ideas.ifla.org/ideas/opportunities/opp6/country/romania/?show=75>
3. *BAROMETRUL siguranței și sustenabilității naționale* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: https://ambasadasustenabilitatii.ro/wp-content/uploads/2020/07/Barometrul-Siguranței-si-Sustenabilitatii_Ambasada-Sustenabilitatii_Reveal.pdf
4. *BIBLIOTECA din Șirna la „Maratonul curățeniei în județul Prahova”* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <http://infoploiesticity.ro/social/797-biblioteca-din-sirnal-maratonul-curateniei-in-judetul-prahova.html>
5. *BIBLIOTECA Comunală Șirna, județul Prahova* [online]. [citată 15 august

- 2020]. Disponibil: <https://ambasadasustenabilitatii.ro/membri-CRS/biblioteca-comunala-sirna/>
6. *BIBLIOTECA Comunală Șirna, Prahova. Singura bibliotecă verde din România premiată de IFLA în cadrul competiției „Green Library Award 2018”* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <http://ziarulploiestii.ro/beta/wp-content/uploads/2018/08/1844-pt-site.pdf>
 7. *BIBLIOTECA Verde pentru Croația Verde – o inițiativă de educație pentru mediu* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <https://anbpr.org.ro/index.php/biblioteca-verde-pentru-croatia-verde-o-initiativa-de-educatie-pentru-mediul/>
 8. *CURĂȚENIA de toamnă în comuna Șirna, județul Prahova* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <https://ziare.com/ploiesti/stiri-actualitate/curaesenia-de-toamna-in-comuna-sirna-judeesul-prahova-7017646>
 9. *LIBRARIES4FUTURE* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <https://libraries4future.org/mapathon-forfuture-sa-30-5-11-uhr/>
 10. *LIBRARIES4FUTURE: NSK joins international initiative calling upon libraries to actively participate in tackling global climate crisis* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <https://www.nsk.hr/en/libraries4future-nsk-joins-international-initiative-calling-upon-libraries-to-actively-participate-in-tackling-global-climate-crisis/>
 11. *LIBRARIES4FUTURE. Principii* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <https://libraries4future.org/declaration-ro/>
 12. *NSK to put on „The World’s Best Green Libraries” exhibition* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <https://www.nsk.hr/en/nsk-to-put-on-the-worlds-best-green-libraries-exhibition/>
 13. PÎRVU, Iuliana-Camelia. *A venit Ora să ȘTIM, pe 1 februarie, de Ziua Internațională a Cititului Împreună* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <http://ziarulploiestii.ro/beta/wp-content/uploads/2019/01/1865-pt-site.pdf>
 14. PÎRVU, Iuliana-Camelia. *Energie de la soare pentru Biblioteca Comunală Șirna* [online]. [citată 15 august 2020]. Disponibil: <https://ora-pamantului.ro/panoul-solar-oferit-de-wwf-si-fronius-este-castigat-de/>

15. PÎRVU, Iuliana-Camelia. *From a small green library to a sustainable community, a path marked with SDGs* [online]. [citat 15 august 2020]. Disponibil: <http://library.ifla.org/2604/>
16. PÎRVU, Iuliana-Camelia. *Norocul de a fi român în anul centenarului* [online]. [citat 15. august 2020]. Disponibil: <http://ziarulploiestii.ro/beta/wp-content/uploads/2018/12/1861-pt-site.pdf>
17. QUTAB, Saima, HAUKE, Petra. *IFLA Green Library Award 2018 Winners Announced* [online]. [citat 15 august 2020]. Disponibil: <https://www.ifla.org/node/60935?og=479>
18. REZULTATE selecție proiecte de mobilitate în domeniul Educația adulților, termen limită 5 februarie 2020, termen prelungit la 11 februarie 2020 [online]. [citat 15 august 2020]. Disponibil: https://www.erasmusplus.ro/library/Adulti/2020/KA1/Rezultate%20Educatia%20Adultilor_KA104.pdf
19. RUSU, Alexandru. *Bine ați venit de acasă – acasă!* [online]. [citat 15 august 2020]. Disponibil: http://bibliotecapublicaizbiste.blogspot.com/2014/11/bine-ati-venit-de-acasa-acasa_13.html?m=1
20. RUSU, Alexandru. *Cărți peste Prut... schimbări pozitive la Criuleni* [online]. [citat 15 august 2020]. Disponibil: <http://bibliotecapublicaizbiste.blogspot.com/2014/11/>
21. STINGA, Cornel. *Atelier MobilitatE+, Educația Adulților – pentru organizații implicate activ în educația adulților, București* [online]. [citat 15 august 2020]. Disponibil: <https://www.anpcdefp.ro/evenimente-det/vrs/Idev/1546>
22. VOLUNTARIAT ecologic la Biblioteca Comunală Șirna – un răspuns marca „4/4 Pentru Prieteni” [online]. [citat 15.08.2020]. Disponibil: <https://ziare.com/ploiesti/stiri-actualitate/voluntariat-ecologic-la-biblioteca-comunala-sirna-un-raspuns-marca-4-4-pentru-prieteni-7243511>

Metode și tehnici
de promovare
a lecturii

Clubul de lectură și locul acestuia în instituția de învățământ

Alexandru MOLCOȘEAN

Rezumat:

În acest demers am încercat să surprindem importanța constituirii unui club de lectură în școală. Necesitatea de popularizare a lecturii a contribuit la scrierea acestui articol. Cititul în cadrul unei comunități se intersectează cu o serie de discipline de studiu, asigurând modelul interdisciplinar stipulat de curriculumul modernizat, ediția 2019. Pentru a afla opinia elevilor în vederea susținerii acestui demers, am recurs la un chestionar în vederea obținerii unei imagini de ansamblu. Rezultatele colectate oferă un punct de plecare pentru un eventual demers care să se axeze asupra creării și funcționării unui cerc de lectură.

Cuvinte-cheie:

educație, cultură, literatură, club de lectură, școală, elevi, chestionar.

Abstract:

In this article we tried to detect the importance of setting up a reading club in a school as well as focus to the necessity of popularization of reading. The reading process within a community are intersecting with a series of study disciplines, that is stipulated in the interdisciplinary model of the modernized curriculum, 2019 edition. In order to find out the students' opinion in the sight of supporting of this approach, we have used a questionnaire - to get the picture. The obtained

results has provided a starting point for a possible approach that focuses on creating and operating a reading circle or club.

Keywords:

education, culture, literature, books club, school, students, questionnaire.

Introducere

Societatea actuală trece printr-o serie de transformări radicale în ce privește lectura informației. Cititul a devenit un trend și nu o necesitate în domeniul informării. Acțiunea de identificare a informației este lăsată în seama internetului, care dă dovadă de o inteligență demnă de invidiat. Cărțile reușesc să atragă cititorii prin modalitatea clasică de marketing, denumită cerere și ofertă. Publicul larg nu se mai mulțumește cu marii clasici din spațiul românesc sau universal, este nevoie de ceva actual care să fie citibil. Astfel că subiectele sensibile, gen: discriminarea femeilor, conflicte militare cu ecou în întreaga lume, teorii ale conspirației, romane erotice (în unele cazuri atingând limita vulgarului) reușesc încet, dar sigur să atragă cititorii. Constatăm astfel că este nevoie de a readuce în atenția publicului larg cartea bună. Iar o modalitate eficientă (considerăm noi) pot fi cluburile de lectură organizate în rândul elevilor.

Ipotetic vorbind, clubul de lectură oferă o serie de avantaje: dezvoltarea relaționării cu alți cititori, expunerea impresiilor de lectură în vederea verificării corectitudinii percepției mesajului cărții, susținerea argumentată a unui punct de vedere, crearea unui mediu cult în rândul elevilor, încurajarea cititului prin cooptarea membrilor noi, valorificarea cărților și cultivarea pasiunii pentru acestea, reducerea analfabetismului funcțional (problemă tot mai pregnantă în societate) etc.

În acest articol accentuăm importanța constituirii clubului de lectură în școală și tangențele acestuia cu diverse discipline de studiu cu care se intersec-tează (caracterul interdisciplinar pe care îl are lectura). Nu în ultimul rând vom prezenta opiniile elevilor pe marginea fondării unui club de lectură și cât de dispuși sunt ei să devină membrii acestuia în vederea promovării cititului.

Pentru a ne forma o idee despre cât de familiarizați sunt elevii în vederea creării clubului de lectură, a fost realizată o statistică utilizând metoda chestionarului pentru a depista gradul de interes pe care poate să-l trezească lectura în cadrul unui grup omogen. Literatura de specialitate în domeniul abordat de noi nu se prezintă ca fiind una abundentă, sporadic depistăm articole care vin cu sugestii și recomandări în vederea organizării și funcționării unui club/cerc/atelier de lectură. Ideea de a scrie acest demers a fost inspirată de Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 291 din 10.03.2020 cu privire la promovarea lecturii. Acesta prevede centrarea contribuției bibliotecilor, instituțiilor educaționale, comunităților și factorilor de resort la amplificarea interesului față de carte, dezvoltarea competențelor de cultura lecturii și de cultura informației. Clubul de lectură dovedindu-se a fi una dintre modalitățile de promovare a lecturii în care se încadrează instituția educațională.

În acest studiu sunt vizați elevii din clasele IX-XII, deoarece vârsta acestora ne permite să identificăm preferințele lor literare. Perioada cuprinsă între 15-19 ani este desemnată ca fiind una care modelează copilul, încearcă să-i formeze personalitatea, astfel, modele de urmat pot fi întruchipate de personajele operelor supuse lecturii.

Clubul de lectură – un nucleu cultural

O definiție generală a clubului de lectură poate fi înțeleasă ca fiind un loc unde se adună un grup de oameni care discută despre o carte pe care au citit-o împreună. Datând cronologic, germenii primelor grupuri care discutau despre cele citite sunt atestați pe la sfârșitul secolului al XVI-lea. Conversația în cadrul acestor adunări era centrată pe învățăturile biblice și interpretarea acestora. Literatura de ordin general era un deficit pentru majoritatea categoriilor sociale, astfel Biblia era cartea de căpătâi pentru comunitățile religioase. Anne Hutchinson este considerată ca fiind pionier în vederea organizării unor adunări, membrii acestora fiind doar femei (inițial) unde se puneau în discuție predica ascultată la biserică. Personalitatea acestei femei a fost pusă în valoare

de autoarea Eve LaPlante în cartea „American Jezebel: The Uncommon life of Anne Hutchinson, the Woman Who Defied the Puritans” (LaPlante, 2005).

În societatea franceză, erau organizate saloane literare dedicate conversațiilor pe diverse teme, inițiate de participanți care proveneau din interiorul elitei societății acelor vremuri. În romanul „Mizerabilii”, Victor Hugo descrie astfel de întâlniri unde se purtau discuții pe marginea evenimentelor politice, diverselor schimbări din societate, lecturii unor pasaje din ziarele timpului. Unul dintre subiectele cel mai frecvent abordate de personajele lui Hugo este perioada Vechiului Regim (de până la 1789).

Discuțiile pe marginea operelor literare au fost propulsate de-a lungul timpului, fiind generate de apariția tot mai frecventă a cărților și a nivelului de accesibilitate al acestora. Cartea a început să fie mai ieftină în achiziție, alfabetizarea societății a permis și categoriilor sociale mai „inferioare” accesul la literatură. Un mecanism important în vederea popularizării cluburilor de lectură îl reprezintă instituțiile de învățământ. La prima vedere, acest actor nu pare să aibă un rol important și poate fi trecut lesne sub lumina obscurului. Școala este ca un generator care inspiră. Odată ce elevii vor fi familiarizați cu existența unor astfel de practici în domeniul lecturii, ei vor putea organiza independent pe viitor întruniri care vor avea drept epicentru – cartea.

Lectura organizată în cadrul unor grupuri vine însoțită de avantaje ca: „stimularea lecturii într-un cadru organizat, în vederea formării de deprinderi de lectură și acasă, identificarea unor personaje-model, dezvoltarea capacităților elevilor de a scrie compuneri pe teme date” (Ciubotaru, 2018, p. 51). Observăm deci o tangență ajutătoare în cazul alcătuirii unor texte scrise. De un real folos în ajutorul profesorului, atelierul de lectură contribuie la „formarea/exersarea competențelor și pentru atingerea performanțelor” (Lupu, 2020, p. 99). Cititul și apoi dezbaterile organizate pe marginea cărții favorizează o dezvoltare a aptitudinilor de comunicare în cadrul unor grupuri. Raisa Gavriliță i-a oferit clubului de lectură o denumire și mai elegantă – cafeneaua literară, loc organizat în incinta bibliotecii raionale, în sala de lectură (Gavriliță, 2015, p. 33). Prin urmare, o activitate destinată cititului nu

are doar tendința cultivării unui om cult și elevat, ci se și intersectează direct cu dimensiunea didactică pe care o înglobează.

Inițial, moderator al discuțiilor poate fi însuși profesorul care este abilitat în vederea formulării întrebărilor și dirijării discuției. Pe parcurs, elevii pot fi încurajați pentru a fi formatori, șansă care poate să-i inspire în alegerea viitoarei profesii. Discuțiile colective vor încuraja libera exprimare în public, dar și cultivarea bunei conduite în vederea ascultării interlocutorului, contribuind astfel la formarea unei culturi a comunicării.

Conexiunea cu terțe discipline

Odată cu actualizarea actelor normative din domeniul educației, au fost incluse aspecte noi ce țin de crearea unor interacțiuni între mai multe discipline de studiu, care să pună în evidență același subiect. Curriculumul modernizat din anul 2019 introduce noțiunile de interdisciplinaritate și transdisciplinaritate, având statut de elemente de noutate. Conceptul de a iniția un club de lectură în instituția de învățământ corespunde întocmai noilor prevederi curriculare. Olga Cosovan menționează că atelierul de lectură „poate fi proiectat pentru diferite discipline școlare sau activități educative în clasele de gimnaziu. Nu numai la limba și literatura română, dar și la discipline precum istoria, educația moral-spirituală, educația civică, geografia, limbile moderne, demersul didactic va avea de câștigat din activități netradiționale concepute ca atelier de lectură” (Cosovan, 2020, p. 122). Prin urmare, lectura este încurajată și în rândul disciplinelor considerate că nu pun foarte mult accentul pe citit. Analizând actele normative destinate organizării diverselor discipline de studiu, am constatat că au în comun un aspect foarte important, și anume comunicarea. Fie că este vorba de comunicarea scrisă sau orală, elevul trebuie să posede abilități de transmitere și recepționare a mesajului.

Cadrul de referință al curriculumului național din anul 2017 prezintă o serie de competențe transversale, cele vizate în acest studiu se referă la compartimentul comunicarea eficientă. Acesta presupune următoarele:

- a) Utilizează metode adecvate pentru a comunica cu ceilalți;

- b) Răspunde în mod adecvat atunci când receptează mesajele;
- c) Evaluează eficiența comunicării.

Este sesizabil faptul că agentul învățării nu este doar un receptor de informație care se îmbibă periodic cu aceasta. Ba din contra, caută diverse metode de comunicare în funcție de situația în care se află, deține o cultură a comunicării atunci când trebuie să ofere niște răspunsuri, și cel mai important aspect pe acest segment îl constituie evaluarea unei comunicări pentru ca într-un final să-și formuleze o opinie personală.

Vom prezenta în continuare disciplinele școlare (în baza curriculumului actualizat din anul 2019) care abordează competențele specifice ca: elemente de comunicare, lectură, interacțiuni verbale, analiză a informațiilor, crearea unui cetățean model și responsabil anume prin nivelul cultural de care dă dovadă. Acestea pot fi dezvoltate mai intens în cadrul cluburilor de lectură organizate în școală (săli de clasă, biblioteca școlii etc.). Pentru comoditate, vom plasa competențele specifice în ordinea prezentării acestora de curriculum.

Tabelul 1. Competențele specifice disciplinelor de studiu care pot fi valorificate în cadrul clubului de lectură

Disciplina de studiu	Competențe specifice disciplinei (CS)
Limba și literatura română (clasele V-IX)	CS.2. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare orală, dovedind coeziune și coerență discursivă CS.3. Lectura și receptarea textelor literare și neoliterare prin diverse strategii, demonstrând spirit de observație și atitudine creativă CS.6. Integrarea experiențelor lingvistice și de lectură în contextele școlare și de viață, dând dovadă de atitudine pozitivă și interes

Limba și literatura română (clasele X-XI)	CS.2. Racordarea discursului la diverse situații de comunicare personală și publică, dovedind atitudine constructivă și bunăvoință CS.3. Lectura și interpretarea textelor literare și de graniță, demonstrând gândire critică și atașament față de valorile naționale și general-umane CS.6. Valorificarea experiențelor lingvistice și de lectură în vederea dezvoltării personale pe parcursul vieții, demonstrând interes axiologic și estetic
Literatura universală	CS.2. Valorificarea experiențelor de lectură în abordarea inter/transdisciplinară, manifestând respect, toleranță pentru diversitatea culturală CS.3. Exprimarea identității culturale proprii în contextul universal, dovedind interes și implicare în dialogul intercultural
Limba străină (clasele V-IX)	CS.4. Competența pluri/interculturală: Aproximarea elementelor specifice culturii țărilor limbilor țintă, manifestând deschidere și motivație pentru dialog intercultural
Istoria românilor și universală (clasele V-IX)	CS.3. Analiza critică a informației din diferite surse, pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil

Sesizăm, așadar, că anume competența specifică nu suferă o modificare crucială atunci când are loc trecerea de la ciclul gimnazial la cel liceal, aceasta suferă doar o mică reinterpretare în momentul când urmează a fi utilizată de către elev.

Competențele specifice exprimate în actele normative ale procesului de învățământ vizează ca elevul, odată ce părăsește mediul școlar, să dispună de capacitatea necesară de a se integra în societate în vederea realizării

conviețuirii dintre sine și restul. Un element esențial în această integrare îl reprezintă comunicarea. Discuția orală, scrisă, gestuală transmite interlocutorului informații valoroase despre emițător. Scopul întrunirilor organizate în cadrul unui club de lectură constă în prelucrarea abilităților de emitere și recepționare a mesajelor prin intermediul conversației, iar cititul reprezintă motivul organizării unei întâlniri între cititori. Cartea va reprezenta agentul omogen al discuțiilor. Tipul cărții selectat în vederea lecturii nu exprimă o pondere importantă, de bază este parcursul conversației și direcția în care aceasta poate să ducă. Un aspect interesant îl reprezintă lectura cărților din domeniul universal (moment în care autorii curriculumului atrag atenția asupra respectului și toleranței pentru diversitate), care poate fi însoțită de unele surprize specifice regiunii geografice în care se petrece acțiunea descrisă de autor. Diversitatea culturală poate să intrige cititorul care riscă să cadă în plasa prejudecății. De exemplu, modul de viață oriental reprezintă pentru Occident o ciudățenie, condiționat fiind de slaba informare a cititorilor/elevilor în domeniul vizat. Putem rămâne mirați de organizarea castelor din India și modul de viață al elitelor societății descris în lucrarea „Maitreyi” a lui Mircea Eliade. Un alt exemplu elocvent despre cultura civilizațiilor orientale îl constituie cartea „Obosit de viață, obosit de moarte”, de Mo Yan, care prezintă succesiunea procesului de reîncarnare a sufletului omenesc, fenomen ce nu este specific mediului occidental. Elevilor li se oferă posibilitatea de a combina literatura artistică cu istoria, religia, artele, esteticul prin intermediul unui club de lectură în vederea percepției mai detaliate a unor societăți.

Conchidem, așadar, că elevii care participă în cadrul unui cerc de lectură pot să dezvolte cunoștințe, capacități de percepere a mesajului unui text, competențe de comunicare și relaționare socială mai avansate decât elevii care beneficiază doar de învățarea în sala de clasă.

Poziția elevilor față de înființarea unui club de lectură în școală

În vederea formării unei imagini de ansamblu privind organizarea unui club de lectură în școală, am recurs la metoda chestionarului. Considerăm chestionarea elevilor ca pe o metodă simplă și eficientă în vederea depistării

gradului de interes pe care îl manifestă elevii față de lectură. Este necesar să menționăm următorul fapt: chestionarea a trecut printr-o singură fază, cea a constatării. Situația actuală creată din motive epidemiologice nu a permis desfășurarea experimentului propriu-zis, de creare a clubului de lectură, ca mai apoi să urmeze a doua chestionare. În general, rezultatele s-au dovedit a fi pozitive, lucru încurajator.

Perioada de aplicare a chestionarelor a fost cuprinsă între 7-11 septembrie 2020 pe un lot de 267 de elevi. Considerăm că rezultatele obținute sunt valide deoarece în acest proces au fost antrenate trei instituții de învățământ din municipiul Bălți, și anume: Liceul Teoretic „B. P. Hasdeu”, Liceul Teoretic Republican „Ion Creangă”, Colegiul Pedagogic „Ion Creangă” din cadrul Universității de Stat „Alecu Russo”. Respondenții chestionarelor au fost elevii claselor a IX-a – a XII-a, dintre care 84 – băieți și 183 – fete. Sarcina care le-a fost pusă consta în cititul întrebării și acordarea răspunsului DA sau NU pentru opțiunea aleasă. Menționăm faptul că înainte ca elevilor să li se ofere chestionarul, aceștia au fost informați ce presupune un club de lectură și care sunt avantajele acestuia. Răspunsurile și opiniile elevilor exprimate în acest studiu nu reflectă neapărat poziția instituțiilor de învățământ în care s-a realizat chestionarea. În continuare, prezentăm întrebările care le-au fost adresate elevilor, precum și numărul de răspunsuri oferite de aceștia.

1. Ți place să citești cărți în timpul liber? (Da – 186 / Nu – 81);
2. Consideri că lectura poate să dezvolte orizontul cunoștințelor? (Da – 264 / Nu – 3);
3. Ți-ar plăcea să împărtășești impresiile de lectură cu alte persoane? (Da – 197 / Nu – 70);
4. Crezi că discuțiile purtate cu alți cititori pe marginea unei cărți pot ajuta la înțelegerea mai profundă a mesajului literar? (Da – 235 / Nu – 32);
5. Ai susține ideea ca în școală/liceu să se organizeze un club de lectură? (Da – 220 / Nu – 47);
6. Dacă s-ar înființa un club de lectură, ai deveni membru al acestuia? (Da – 156 / Nu – 111);
7. În viziunea personală, un club de lectură poate să-i motiveze pe elevi

să citească mai mult? (Da – 213 / Nu – 54);

8. Cum crezi, este necesar ca în școlile din Republica Moldova să se încurajeze mai mult cititul prin intermediul cluburilor de lectură? (Da – 234 / Nu – 31).

În baza acestui chestionar au fost depistate următoarele aspecte:

I. Există o pondere mare a elevilor care citesc. În total am obținut un număr de 1 705 răspunsuri pozitive, ceea ce demonstrează faptul că lectura nu este ignorată în rândul elevilor. Cititul este practicat mai mult individual, fără a mai fi purtate discuții despre opera lecturată. În linii generale, trendul lecturii la etapa actuală spre asta tinde, „cititul izolat”, realizarea unor notițe după caz, recomandarea cărții prietenilor/prietenelor prin expunerea a două-trei argumente despre cât de interesantă este cartea. Acest aspect poate constitui un semnal de alarmă, deoarece elevii ar dori să discute despre o carte citită, dar nu au posibilitatea, liantul omogen nefiind prezent în acest caz.

II. Au rezultat 429 de răspunsuri negative cu privire la lectură și ideea constituirii unui club care să adune cititorii. În acest caz există două ipoteze care merită interpretate: prima ipoteză ne conduce la ideea că unii elevi au drept hobby alte activități care nu sunt legate de lectură. Acestea pot fi variate: sport, desen, muzică, cercuri de invenție și aeromodelism etc. A doua ipoteză ar fi că pe moment ce un club de lectură încă nu există, elevii nu cunosc specificul acestuia, prin urmare avem și răspunsuri negative. Este necesar ca mai întâi de toate să încadrăm elevii într-un astfel de cerc, ei să-și împărtășească impresiile în comunitatea lor, să atragă noi membri (poate chiar și pe unii colegi care s-au dovedit a fi sceptici la început), ca mai apoi să fie reluată chestionarea.

III. Elevii s-au declarat pro în vederea înființării unui club de lectură și ar dori să devină membri ai acestuia în cazul unei eventuale constituirii. Observăm întrebarea 5 cu un număr de 220 de răspunsuri pozitive, iar la întrebarea nr. 6, 156 de elevi au spus „Da”. Rezultă faptul că ideea unei mici comunități de cititori este încurajatoare. Rămâne doar pentru a fi aplicată.

Ne rezumăm, așadar, la faptul că un club de lectură constituie o idee interesantă pe care elevii au salutat-o pozitiv. Deducem din răspunsurile colec-

tate de la aceștia că lectura în cadrul unor grupuri este benefică și poate oferi o altă perspectivă, mai extinsă, decât în cazul cititului individual fără a-și expune impresiile sau a discuta pe marginea unor subiecte. Unii elevi au fost reticenți față de o posibilă inițiativă, dar faptul acesta este explicabil prin lipsa condițiilor create pentru ca ei să vină cu o altă viziune asupra demersului nostru.

Concluzii

Clubul de lectură nu trebuie perceput ca o muncă în plus venită din partea profesorului sau ca o pierdere de timp a copiilor. Socializarea și interacțiunea cu colegii pot oferi elevului avantajele încadrării rapide într-un grup. Abilitatea de comunicare poate servi drept bonus. Lectura desfășurată în cadrul acestor cercuri se poate dovedi a fi mult mai eficientă dar și interesantă. Elevii pot să lectureze cărțile pe care le-a recomandat profesorul de limba și literatura română sau literatura universală. În funcție de preferințele fiecărui membru, cărțile pot fi selectate după diferite criterii. Prezentul demers poate avea o continuitate în cadrul unui club de lectură deja creat. În cazul acesta vor fi supuse chestionării alte criterii decât cele enunțate în cuprinsul articolului. Suntem convingși de eficacitatea unei astfel de inițiative deoarece în statele din Europa Occidentală acest lucru funcționează, cluburile fiind frecventate de adulți sau persoane în etate.

Pe această cale țin să aduc mulțumiri elevilor implicați în procesul chestionării și colegilor care au contribuit la acordarea ajutorului logistic. Considerăm, așadar, că cercul/atelierul/clubul de lectură trebuie să ocupe un loc central în instituțiile de învățământ din Republica Moldova.

Referințe bibliografice:

1. CIUBOTARU, Adriana. Cititori în devenire. In: *Lectura de plăcere de la teorie la exemple de bune practici*. Simpozion național: „Importanța stimulării interesului pentru lectura de plăcere la elevi, ed. I. Cluj-Napoca, 2018, nr. 1, pp. 52-53. ISSN 2601-9914.

2. COSOVAN, Olga. Atelierul de lectură: formarea cititorului reflexiv. In: *Didactica Pro*, 2002, nr. 3-4 (13-14), pp. 122-125. ISSN 1810-6455.
3. GAVRILIȚĂ, Raisa. Motivația elevilor pentru lectură. In: *Didactica Pro*, 2015, nr. 3 (91), pp. 32-34. ISSN 1810-6455.
4. LUPU, Doina. Atelierul de lectură – formă de organizare a lecțiilor de română. In: *Materialele Conferinței Republicane a cadrelor didactice*, 2020, vol. 3, pp. 99-102. ISBN 978-9975-76-303-5.
5. LaPLANTE, Eve. *American Jezebel: The Uncommon life of Anne Hutchinson, the Woman Who Defied the Puritans*. San-Francisco: Harper Collins, 2005. 336 p. ISBN 0-06-056233-1.

Lectura și disciplinele STEM

Nicoleta VERMAN

Rezumat:

În acest articol, autoarea își propune să analizeze importanța lecturii, importanța învățării interdisciplinare, activ-participative pe care o propune educația STEM (acronim pentru Science, Technology, Engineering, Mathematics), învățarea prin proiecte. Educația STEM presupune documentarea, adică folosirea lecturii. Acestea au ca puncte comune: dezvoltarea gândirii critice, rezolvarea de probleme.

Cuvinte-cheie:

lectură, cultură generală, educație STEM, învățare prin experiment, gândire critică.

Abstract:

The author analyses the importance of reading, significance of interdisciplinary active and participative learning, study by the projects – all that STEM (“Science, Technology, Engineering, Mathematics”) education proposes. This education presumes using of documentation and reading. Common points are: development of critical thinking, solving of problems.

Keywords:

reading, general culture, STEM education, learning through experiment, critical thinking.

Tot mai multe studii demonstrează influența benefică a lecturii asupra minții. Se accentuează, în special, importanța lecturii textelor mari și învățarea textelor, în special a poeziilor. Tot mai multe voci se pronunță asupra importanței lecturii de plăcere, care se face în timpul liber și nu este impusă de necesitățile profesionale, cum este lectura motivațională care predomină clasamentele. Mai rămâne ca aceste adevăruri să ajungă la mintea și înțelegerea a cât mai multor potențiali cititori. Nu este greu de pătruns în esența îndemnului scriitorului Michel Tournier: „Citiți, citiți, cititul vă face fericiți și inteligenți”. Privitor la inteligență, totul este foarte clar, cât privește fericirea, aceasta poate fi gândită și prin prisma faptului că lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esența existenței conștiente.

Literatura de specialitate prezintă numeroase exemple, studii etc. Despre importanța lecturii. Unele studii demonstrează că lectura prelungește viața omului și cu cât omul citește mai mult, cu atât trăiește mai mult, altele că lectura cărților bune face omul mai bun, că lectura poate ajuta omul să se însănătoșească mai repede, există chiar un curent care se ocupă de biblioterapie. Un studiu publicat în „Economic Journal” și realizat de economiștii Giorgio Brunello, Guglielmo Weber și Christoph Weiss, de la Universitatea din Padova, demonstrează importanța cărților și cât de mult înseamnă să le oferim copiilor acces la lectură de la vârste cât mai fragede. Copiii înconjurați de cărți au șansa de a câștiga mai mult ca adulți, demonstrează studiul care a implicat 6 000 de subiecți, din nouă țări europene. Cercetarea arată că persoanele care au crescut înconjurate de un număr mare de cărți au înclinația naturală de a învăța cât mai mult pe parcursul vieții, curiozitate intelectuală și capacitatea de a se adapta mai ușor, în timp ce pentru persoanele care nu s-au bucurat de avantajul lecturii în copilărie, provocările intelectuale sunt, în general, destul de greu de depășit. „Este important să le oferi copiilor cărți și să-i încurajezi să citească, pentru că asta va avea, cu siguranță, efecte pozitive asupra performanțelor lor școlare și le va oferi condiții socioeconomice avantajoase”, mai spun realizatorii cercetării publicate în „Economic Journal”.

Lectura este importantă deoarece dezvoltă mintea. Este nevoie de exercițiu. Înțelegerea cuvântului scris este un mod în care mintea crește în ca-

pacitatea sa. Învățând copiii mici să citească, îi ajutăm să-și dezvolte abilitățile lingvistice. De asemenea, lectura îi ajută să învețe să asculte.

Citirea este modul în care descoperim lucruri noi. Cărțile, revistele și chiar internetul sunt instrumente de învățare excelente, care necesită abilitatea de a citi și de a înțelege cele citite. O persoană care știe să citească se poate educa în orice domeniu de activitate de care este interesată.

Citirea dezvoltă imaginația. Citirea este fundamentală în dezvoltarea unei imagini bune despre persoana proprie. Non-cititorii sau cititorii slabi au adesea opinii slabe despre ei înșiși și abilitățile lor. Citirea ajută la extinderea vocabularului.

Lectura în viața adolescentului este primordială pentru că îl formează așa cum nimic altceva nu reușește. Din păcate, tot mai puțini adolescenți citesc literatură, unii din lipsa timpului, alții pentru că nu le place această activitate, iar alții sunt atrași de calculator, nu de cărți. Dacă un tânăr nu citește este în primul rând vina părinților. Copiii trebuie învățați încă de mici cu acest obicei, uneori chiar obligați, pentru că un copil neîndrumat foarte rar va face o astfel de activitate din propria inițiativă. De aceea este bine să le insuflăm de mici copiilor noștri iubirea pentru lectură.

Un copil neîndrumat de părinți foarte târziu își va cunoaște vocația și pasiunea pentru ceva, de aceea este bine să facem tot ce ne stă în putință pentru a călăuzi copilul către activități care să îl formeze frumos, ca om. Dacă sportul și dansul mențin sănătatea fizică și îi fac disciplinați, atunci lectura are mult mai multe beneficii. Cititul este cea mai frumoasă și mai înălțătoare îndeletnicire și poate schimba radical viața unui om.

- Lectura lărgeste orizonturile. În momentul în care citești mai multe cărți, afli lucruri nebanuite, lucruri pe care ai vrea să le trăiești, întâmplări și locuri pe care ai vrea să le cunoști. Astfel, adolescentul devine mai ambițios, își va dori să reușească în viață. Va învăța să privească lucrurile din mai multe unghiuri și nu va mai fi închisat;

- Cititul face bine sufletului și psihicului. Lectura unei cărți aduce liniște interioară, aduce odihnă, deconectarea de la gândurile de zi cu zi și plus de asta este și o terapie pentru adolescent. Dacă acesta suferă, să spunem, cititul

îl va ajuta să se sustragă de la zbuciumul său, va descoperi noi posibilități, pentru că eliberându-și creierul de stres, va găsi soluții. Cartea înseamnă relaxare și plăcere;

- Lectura îmbogățește cultura generală. Foarte mulți dintre cei care citesc au o cultură generală demnă de invidiat. Școala nu reușește să acopere tot ceea ce noi ar trebui să știm, ea nu va putea niciodată să ne aducă la cunoștință totul, de aceea este esențial să citim cărți. Întotdeauna autodidacții sunt de cele mai multe ori mult mai deștepți decât cei care au mers pe un singur fir al educației;

- Cititul face viața mai frumoasă și mai ușoară. Un adolescent care citește va lua din cărți tot ceea ce îl interesează și va folosi acele informații în viața de zi cu zi;

- Lectura educă și disciplinează. În toate cărțile sunt personaje bune și personaje negative și aproape în orice carte vedem că oamenii răi, cu multe defecte sau apucături nefaste, sfârșesc rău. Pe principiul binele învinge răul, tânărul va învăța că prin tertipuri și răutate nu va ajunge nicăieri și, datorită cărților, își va dori să fie bun, drept, muncitor;

- Cititul evidențiază omul. Un tânăr care citește se va putea integra oriunde și în orice grup. Datorită cunoștințelor sale, va putea să poarte orice discuție și va reuși să se facă plăcut și apreciat;

- Cititul te ajută să cunoști viața. În cărți sunt dezbătute toate problemele omului, toate riscurile, eșecurile, împlinirile și reușitele. Citind, adolescentul va învăța să le înfrunte cu optimism și curaj. Nu va claca la prima piedică;

- Cărțile formează. Lectura formează un om fără doar și poate. Face dintr-un tânăr cu multe temeri, un matur de toată isprava. Face omul inteligent, romantic, respectuos, tandru, luptător, încrezător, curajos, bun, milos și așa mai departe. Practic îi arată care sunt adevăratele valori ale vieții;

- Lectura înseamnă bogăție. Un tânăr care citește mult va fi un om împlinit sufletește și va dobândi o spiritualitate ieșită din comun.

Educația STEM este un concept despre care la noi în țară a început să se vorbească destul de recent, dar despre care se crede că va deveni un punct-cheie în pregătirea tinerelor generații pentru viitor. Conceptul depășește

educația formală din școli și ajunge pe un tărâm al creativității și imaginației, mergând până la prima formă de învățare din viața copiilor: joaca. De aceea există jucării STEM menite să stârnească tocmai curiozitatea științifică, tehnologică, inginerescă și matematică din primii ani de formare.

Educația STEM își propune să promoveze și utilizeze metode de predare bazate pe investigare și analiză directă, pentru a implica elevii în mod direct, dar și prin prezentarea unor modele de carieră în domeniu, astfel încât copiii mai mari să regăsească un model pe care vor să-l urmeze în viața adultă.

Cel mai simplu mod pentru a înțelege ce înseamnă educație STEM este să pornim de la un exemplu. Pentru că viitorul înseamnă tot mai mult Internet of Things, Artificial Intelligence și Voice Recognition, ce poate fi mai interesant pentru un copil decât să învețe luând parte efectiv la procesul creației.

Noțiunile din robotică pot fi complicate pentru un copil de școală primară, însă nu și atunci când transformi teoria în experiment. Kiturile de construire a roboților îi inițiază pe cei mici în programare, mecanică și robotică într-un mod captivant, noțiunile tehnice acumulându-se natural și coerent prin joacă.

Avantajele educației STEM

Copiii, indiferent de vârstă, ar trebui încurajați să gândească profund, astfel încât să aibă șansa de a deveni inovatori și lideri care pot rezolva cele mai presante provocări cu care s-ar confrunta în viitor. Proiectele STEM pun bazele unei deschideri către noțiuni cu care, în mod normal, s-ar întâlni mult mai târziu și mai mult teoretic.

Avantajele educației STEM sunt multiple, amintim doar câteva:

1. Proiectele STEM și STEAM promovează învățarea prin experiment. Proiectele de acest gen permit explorarea deschisă și investigarea, identificarea problemelor de rezolvat și găsirea soluțiilor potrivite. Cu cât sunt mai multe simțuri implicate în educație, cu atât îi vor ajuta să își amintească mai ușor ceea ce învață. Când copiii construiesc, creează și explorează, învățarea are sens pentru ei. Experiența care vine din proiecte hands-on aduce învățarea la viață.

2. Educația STEM include activități reale de soluționare a problemelor mondiale. Temele proiectelor STEM au la bază întotdeauna situații reale din viața de zi cu zi. Includerea activităților de acest fel ajută copiii să se concentreze asupra părților importante ale educației, cum să o aplice în viața reală.

Fundamentele curriculumului integrat STEM

1. Curriculumul trebuie să se bazeze pe utilizarea unor practici pedagogice solide, activ-participative și centrate pe elev, și care să vizeze rezolvarea provocărilor din lumea reală prin cercetare și elaborare de proiecte; contexte care să permită formularea și rezolvarea de probleme de tip deschis (non-standard);

2. Curriculumul nu trebuie „rupt” de abordarea disciplinară, ci raportat la standardele curriculare ale fiecărui domeniu conex STEM (standarde naționale).

3. Curriculumul trebuie să fie rezultatul asamblării optime a conceptelor, proceselor și abordărilor din tehnologie și inginerie, care abordează standardele/conținutul educațional corespunzător nivelului fiecărei discipline individuale, diminuând orgoliile disciplinare și potențând utilitatea integratoare a cunoașterii.

4. Curriculumul trebuie dezvoltat de experți care reprezintă o gamă largă de discipline, incluzând atât mediul universitar, cât și reprezentanți din zona pieței muncii; obligatoriu, finisajele unui astfel de curriculum trebuie realizat de o echipă de experți în abordări interdisciplinare.

Obiective și rezultate:

1. Utilizarea cunoașterii disciplinare din domeniul STEM într-o abordare integrată, prin învățarea bazată pe probleme non-standard și pe elaborarea de proiecte.

2. Formarea unei percepții solide privind faptul că problemele din lumea reală sunt rar rezolvabile monodisciplinar, doar prin utilizarea cunoștințelor și abilităților dintr-o singură disciplină.

3. Implicarea elevilor în situații de învățare autentice, semnificative, care

includ proiectarea, realizarea, testarea, reflectarea și documentarea.

4. Facilitarea de contexte de explorare a problemelor din lumea reală, care dezvoltă elevului gândirea critică și autocritică.

5. Înțelegerea tehnologiei dincolo de utilizarea acesteia doar ca instrument de rezolvare a problemelor.

6. Definirea și comunicarea clară a așteptărilor privind învățământul STEM integrat.

Lectura este importantă pentru formarea adultului de mâine, la fel și educația STEM, care propune învățarea interdisciplinară, prin proiecte. Legătura dintre lectură și educația STEM se realizează prin faptul că aceasta din urmă presupune documentarea care se poate face prin lectură. Ambele dezvoltă la tineri gândirea critică și capacitatea de a rezolva diferite probleme.

Referințe bibliografice:

1. *LECTURA Central: în ajutor activității de promovare a cărții și alecturii ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură* [online]. [cit 7 septembrie 2020]. Disponibil: <https://lecturacentral.wordpress.com/b-avantajele-lecturii>
2. *IMPORTANȚA lecturii în viața adolescentului* [online]. [cit 7 septembrie 2020]. Disponibil: <https://adolescentisenzationali.wordpress.com/2013/06/17/importanta-lecturii-in-viata-adolescentului/>
3. *EDUCAȚIA STEM: ce înseamnă și de ce este importantă pentru copii* [online]. Disponibil: <https://blog.robofun.ro/2019/09/11/educatia-stem-ce-este-si-de-ce-este-importanta-pentru-copii/F>
4. *STEM – o necesitate în strânsă conexiune cu realitatea* [online]. [cit 7 septembrie 2020]. Disponibil: <https://tribunainvatamantului.ro/stem-o-necesitate-in-stransa-conexiune-cu-realitatea/>

Experimentul lecturii la „ORA SĂ ȘTIM”

Alexandru RUSU

Rezumat:

Autorul se referă la experiența Bibliotecii Publice Izbiște din cadrul proiectului „Ora să ȘTIM”, dar și la importanța lecturii în perceperea științei și tehnicii. Fără cercetare, nu există știință, iar fără lectură, cercetarea s-ar opri. Deci totul pornește de la lectură. Autorul are convingerea că formarea și cultivarea gustului pentru lectura științifico-cognitivă reprezintă unul dintre obiectivele importante ale bibliotecilor.

Cuvinte-cheie:

educație STEM, lectură, gândire critică, „Ora să ȘTIM” în Republica Moldova, bibliotecă.

Abstract:

Author refers to the experience of the Public Library from Izbiște accumulated during the project „Hour to KNOW”, as well as to importance of lecture in perceiving of science and technique. Science doesn't exist without research, and research will stop without reading. So, everything starts with reading. Author believes that formation and cultivation of taste for scientific and cognitive reading in users respects one of the most important objectives for librarians.

Keywords:

STEM education, reading, critical thinking, „Hour to KNOW” in the Republic of Moldova, library.

Introducere

*„Experimentul Philadelphia înseamnă nimic
pe lângă experimentul literar.”*

Betty Marcovici

Lectura, prin definiție, este parcurgerea unui text scris sau tipărit pentru a lua cunoștință de conținutul lui. O definiție simplă la prima vedere ar fi trebuit să aibă un impact la fel de simplu de înțeles: adică ai citit, ai făcut cunoștință, ai memorat și cam atât.

E așa și nu chiar așa...

Mai ales în secolul vitezei, progresului tehnico-științific și al schimbărilor continue. Și mai cu seamă când vine vorba despre promovarea lecturii și pasiunii față de lectură în rândul celor mai juni cititori: copiii de vârstă preșcolară și școlară primară. Singurul lucru care te poate face să iubești lectura sunt cărțile. Iar ca să iubești cărțile, trebuie se îndrăgești în primul rând lectura. Nu este un joc de cuvinte, ci este un proces combinat între calitatea lecturii și modul de interacțiune cu conținutul cărții.

Când oamenii spun că nu le place lectura, este cel mai probabil din cauza unei experiențe negative pe care au avut-o în copilărie cu cineva care nu a știut să îi atragă, să îi stimuleze suficient...

Să citești cărți alături de alți oameni care citesc, iar mai apoi să încerci „să pipăi” ceea ce ai citit, este o experiență de neuitat – o trăire inedită a lecturii în cea mai fragedă etapă a vieții! Și în acest proces un rol decisiv desigur îl joacă părinții, profesorii și în primul rând noi, bibliotecarii.

Și mai e ceva: cunoaștem foarte bine faptul că nu poți ajuta un copil să învețe un lucru dacă nu îl înveți mai întâi să asculte și să acorde atenție, de aceea lectura este cel mai potrivit proces care îi ajută pe copii să se concentreze. Iar a citi împreună cu copiii este cea mai bună metodă de a-i obișnui să citească și singuri. Așa sunt crescuți cititorii pasionați de lectură pe viață, nu care citesc doar pentru că li se impune la școală. Lectura cu voce tare este considerată cea mai importantă activitate pentru dezvoltarea deprinderilor

necesare unei persoane ce va iubi lectura, iar lectura în grup destramă unele stereotipuri și complexe legate de acest proces, stereotipuri deseori promovate în mediul sau comunitățile locale.

Lectură versus știință

„Nu poți fi un adevărat matematician fără să fi puțin poet.”

S. I. Vavilov

Mulți oameni cred că știința se referă la activități și experimente practice, calcule și teoreme fără de sfârșit și uneori plictisitoare. Dar, în timp ce activitățile practice pot fi extrem de valoroase pentru studiul științific, lectura este o parte importantă în cunoașterea lumii și proceselor înconjurătoare. Cititul nu este doar o modalitate crucială pentru copii de a înțelege, ci și o parte importantă a ceea ce fac oamenii de știință profesioniști. Un studiu a constatat că oamenii de știință și inginerii petrec mai mult de jumătate din timpul lor de lucru citind, interpretând și producând text.

Fără cercetare, nu există știință, iar fără lectură, cercetarea s-ar opri. Deci totul pornește de la lectură. Formarea și cultivarea gustului pentru lectura științifico-cognitivă reprezintă unul dintre obiectivele importante ale bibliotecilor. Prin lectura respectivă, copiii sunt ajutați să-și formeze capacitatea de a surprinde, de a descoperi conținuturi și forme ale realității, exprimate printr-o multitudine de modalități de expresie, de a le asocia unele cu altele, ceea ce le permite să-și extindă aria cunoașterii.

Deci, cum le citim copiilor? Cu ce îmbinăm lectura ca aceasta să fie nu numai un proces de petrecere a timpului liber sau un suport în cadrul programei școlare, ci un proces de cunoaștere distractivă, magie și știință, descoperiri și noi întrebări? Cea mai optimă metodă este combinarea lecturii și conținutului lecturii cu știința, experimentele și jocurile experimentale. Deoarece lectura nu este doar o modalitate extraordinară prin care copiii învață conținutul științific, ci este, de asemenea, o parte importantă a ceea ce fac oamenii de știință.

Este demonstrat faptul că copiii sunt, încă din primii ani de viață, buni ingineri, cercetători și oameni de știință. Putem spune acest lucru dacă ne gândim la câte întrebări primim de la ei zilnic: „Cum se rotesc planetele?“, „Unde pleacă soarele seara?“, „Cum își fac păsările cuib?“ și multe altele care încep cu de ce, când, cum, unde, cât. Dacă copiii de mici știu să întrebe, noi trebuie să-i învățăm să descopere și să exploreze prin lectură, joc și experimente, deoarece ei o fac în mod natural.

Și cel mai important lucru este că lectura și știința trebuie să fie distractive pentru copii la început, ca mai apoi să se transforme într-o pasiune adevărată.

De aceea, este deosebit de important să încurajăm copiii să descopere lucruri noi prin lectură, să le facem plăcute cărțile de experimente, cărțile științifice. Citindu-le astfel de cărți copiilor, aceștia vor învăța cum să creeze experiențe uimitoare, care să încurajeze descoperirea prin joc, să îi învețe să pună întrebări, să exploreze și să-și folosească creativitatea pentru a rezolva probleme simple.

Ca bibliotecari, ar trebui să ne dezvoltăm curiozitatea împreună cu copiii, făcând observații despre lumea din jurul nostru, punând întrebări și încercând să explicăm de ce lucrurile sunt așa cum sunt. Doar prin a fi curioși, observând și întrebând cum funcționează lucrurile, putem privi curiozitatea naturală a copiilor și putem crea dorința de a învăța și citi mai mult.

Să dăm o nouă viață lecturii cu ajutorul STEM!

„Lectura, iată învățătura cea mai bună.”

A. S. Pușkin

STEM reprezintă un concept educațional ce se bazează pe ideea de educare a copiilor în patru domenii: științe, tehnologie, inginerie și matematică, folosind o abordare largă bazată pe experimente, observări și aplicații. Prin urmare, lectura își are impactul său semnificativ în cadrul acestui tip de educație. Și viceversa, de ce nu: toate aceste domenii științifice, combinate cu lectura interactivă, pot da o nouă viață lecturii.

Literatura și lectura STEM pot fi ușor clasificate după conținut: științe,

tehnologie, inginerie și matematică. Dar aici se poate încadra aproape orice tip de literatură pentru copii, important e ca să încercăm să vedem necunoscutul în cartea lecturată. Drept dovadă putem aduce povestea „Cinci pâini”, de Ion Creangă, operă care cu ușurință putem să o atribuim literaturii STEM, mai precis științelor exacte – matematicii; și foarte ușor putem improviza un joc matematic pe roluri, astfel încât tâlcuirea judecătorului să rămână în memoria copiilor ca o operație de matematică simplă, la prima vedere, dar cu o dezlegare surpriză la final.

Deci, pentru a da viață și culoare lecturii STEM, însoțite de experimentele conținutului, sunt necesare o serie de calități și metode de lucru ale bibliotecarului:

- creativitate
- artă teatrală
- comunicare
- lucru în echipă
- gândire abstractă

Conform DEX-ului, experimentul reprezintă un procedeu de cercetare în știință, care constă în provocarea intenționată a unor fenomene în condițiile cele mai propice pentru studierea lor și a legilor care le guvernează.

Iar în artă și literatură, experimentul reprezintă folosirea cu caracter experimental a unor modalități și tehnici noi de creație și descoperire a frumosului și culturii. Experimentul științific, combinat cu cel al lecturii, dă o nouă viață cărților, lecturii acestora și bibliotecilor în general.

Dacă vorbim despre formarea deprinderii de lectură la copii, trebuie să avem în vedere programele și metodele folosite pentru a obișnui acești cititori cu autonomia la nivelul receptării cunoștințelor pe această cale. „Cum le citim?” și „Ce le citim copiilor?” sunt întrebări pe care nu le putem ocoli în cadrul orelor de lectură STEM. Și aici ne amintim de schema cunoscută de lectură detaliată: întrebări introductive, discuții asupra titlului cărții, apoi lectura primei părți a cărții, în care copilul face cunoștință cu subiectul, întrebări cu privire la conținut și la forma internă, eroi și acțiuni, explicarea și analiza pe parcurs a fenomenelor, însoțite de exemple, și, în final, reflecții

asupra textului, păreri și sugestii pe marginea celor lecturate.

Însemnătate primordială are, de asemenea, și materialul didactic și experimental folosit la ora de lectură STEM. Când vorbim de material didactic, avem în vedere ustensilele folosite în cadrul experimentelor. Desigur, aici cu ușurință putem folosi seturile de ustensile profesionale pentru experimente, fie tot ceea ce putem folosi pe baza celor lecturate: de la crengi și păiuș pentru a modela un cuib până la o sticlă de oțet, bicarbonat de sodiu sau colorant alimentar. Și desigur sunt și echipamente sau aparate de precizie folosite la următoarea etapă a cunoașterii și sunt de mare ajutor când vine vorba de observațiile astronomice (telescoape) și biologice (microscopie).

Avantajele lecturii cu ajutorul disciplinelor STEM

„Cititul e pentru minte ceea ce e sportul pentru corp.”

Sir Richard Steele

1. Promovează lectura și învățarea prin experiment. Proiectele de acest gen permit explorarea deschisă și investigarea, identificarea problemelor de rezolvat și găsirea soluțiilor potrivite. Când copiii construiesc, creează și explorează, lectura capătă un nou sens pentru ei.

2. Lectura STEM include activități legate de soluționare a problemelor locale și chiar mondiale. Temele proiectelor de lectură STEM pot avea la bază situații reale din viața de zi cu zi. Includerea activităților de acest fel ajută copiii să se concentreze asupra părților importante ale educației, cum să o aplice în viața reală.

3. Integrează literatura cu știința într-un tot întreg, conectând subiecte aparent contrare. Copiii învață să lucreze împreună în proiecte care presupun lectură și inginerie, meditație și matematică, narațiune și proces chimic, ajutându-i să înțeleagă exact cum funcționează anumite lucruri.

4. Încurajează curiozitatea și gândirea analitică. Copiii sunt curioși în mod natural, dar, de multe ori, metodele educaționale tradiționale împiedică acest lucru. Lectura și educația STEM le permit să citească, să întrebe, să se

întrebe, să experimenteze și să exploreze. Prin aceste metode se fac noi descoperiri și invenții.

5. Le oferă copiilor un control mai mare asupra înțelegerii conținutului cărții, iar un avantaj cu adevărat important în educația STEM a copiilor este că le oferă o parte din controlul procesului de cunoaștere. Când au control, le pasă mai mult. Vor prelua sarcina mai ușor și vor fi mai implicați și mai dispuși să facă lucrurile să se întâmple.

6. Dobândirea de noi cunoștințe. Abordarea diferitelor teme și tratarea de subiecte din varii domenii de interes ajută copilul să achiziționeze informații utile și să își formeze o cultură generală vastă, necesară atât în școală, cât și în viața zilnică.

„Ora să ȘTIM” – un proiect ce aduce „apa la moară” în bibliotecile noastre!

*„Biblioteca fără lectură e ca moara fără apă...”
(citată propriu)*

Cu câțiva ani în urmă, cineva spunea despre proiectul „NOVATECA” că este o gură de aer proaspăt, o boare de vânt nou ce va umfla pânzele bibliotecilor noastre. Adică: ceva total nou, un necunoscut ademenitor, o schimbare la față a bibliotecilor din republică.

Ca să fac o comparație între aceste două proiecte devenite naționale, metaforic vorbind, eu aș spune că „Ora să ȘTIM” este ca expresia românească „a-ți veni apa la moară”, adică e genul de proiecte și activități la care bibliotecarii sunt cei mai pricepuți: lectura și promovarea lecturii în rândul celor mai mici cititori. Acest proiect a demonstrat încă o dată că bibliotecarii sunt universali: sunt și fizicieni, și chimiști, și biologi, și actori, magicieni etc. Și niciodată lectura nu a fost mai captivantă decât atunci când este combinată cu un experiment sau activitate în baza celor lecturate.

„Ora să ȘTIM” trebuie să devină o inițiativă națională, obiectivul căreia constă în stimularea interesului copiilor pentru lectură și alte subiecte din

aria ȘTIM (Știință, Tehnologie, Inginerie, Matematică). Proiectul trebuie implementat cu ajutorul bibliotecarilor din bibliotecile publice din țară. Bibliotecarii necesită cunoștințe și aptitudini noi în a lectura copiilor cu vârste cuprinse între trei și zece ani cărți cu tematică ȘTIM și să organizeze experimente din domeniile respective.

Transmisiunile directe, filmulețele video și postările din cadrul acestor laboratoare de lectură cresc vădit vizibilitatea bibliotecilor în comunitate, iar de acest proiect sunt interesate și alte categorii de utilizatori: părinți, profesori, administrația publică locală, agenți economici etc. Bibliotecile participante la proiect pot elabora o serie de infografice și materiale media (fig. 1), care pot fi folosite de către profesori în organizarea atelierelor similare în cadrul disciplinelor școlare, ceea ce contribuie la diversificarea serviciilor oferite de bibliotecă.

Ora sa ȘTIM!

Activitate pentru copii cu vârsta
7-10 ani, bazată pe lectura cărții

**Hai-hui prin
UNIVERS**
de MAURA KUNNAS

Atrageți atenția copiilor asupra formelor și mișcării planetelor.
Pregătiți întrebările:
De ce merele cad în jos?
De ce Luna se rotește în jurul Pământului și nu pleacă în cosmos?
Care este forma orbitelor planetelor?

EXPERIMENT:
Gravitația

Materiale experiment 1:
Sistemul solar: improvizat dintr-o bucată de pânză elastică și un cerc;
Soarele: o greutate pentru cântar(1-1,5 kg);
Planetele: biluțe mici din metal sau sticlă;

Materiale experiment 2:
Un borcan cu capac din metal;
O agrafă de birou;
Magnet(rotund)
Lipici
Ață

Biblioteca Publică Izbiște
O BIBLIOTECĂ CĂT UN UNIVERS!

Figura 1. Material vizual în suportul laboratoarelor STEM

Sunt nespus de mândru și mă simt onorat să scriu despre acest proiect, eu, unul din puținii bărbați bibliotecari care au aderat până acum la aceste activități. Și dacă la început eram sceptic și nu eram sigur pe mine, nu credeam în reușita lui, acum recomand cu fermitate genul de activități din incinta bibliotecii.

Inițial am zis în sinea mea că sunt prea matur ca să mă las dus de valul magiei copilăriei, zicând că lectura și experimentele sunt ca apa și uleiul: sunt două lichide cu densitate diferită ce nu se vor amesteca niciodată.

Acum sunt pur și simplu îndrăgostit de experimentul lecturii de la „Ora să ȘTIM”!

„Ora să ȘTIM” la Biblioteca Publică Izbiște

„Cărțile bune te fac să-ți pui întrebări.”

Scott Westerfeld

În implementarea proiectului, Biblioteca Publică Izbiște a fost asigurată de către partenerii proiectului: Deutsche Telekom Stiftung din Germania, Fundația „Progress” din România, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, care i-au pus la dispoziție un set de carte din domeniul STEM, gratuit. În timpul atelierelor, copiii au ascultat fascinați povești interactive și au realizat mici experimente din domeniul STEM, fiecare experiment fiind legat de conținutul celor lecturate.

Din totalul de 20 de cărți lecturate în cadrul laboratoarelor STEM din incinta bibliotecii, au fost realizate, de asemenea, 14 experimente, 2 activități sub formă de joc și 2 excursii demonstrative. La atelierelor de lectură interactivă au participat peste 250 de copii, dintre care 97 de copii cu vârsta cuprinsă între 3-6 ani și 156 de copii cu vârsta cuprinsă între 7-10 ani.

Bugetul local al proiectului a constituit circa 14 521 lei dintre care: 1 986,50 pentru literatură STEM; 965 lei pentru echipament de protecție; 320 lei pentru soluții și ingrediente pentru experiențe și 11 250 lei pentru tehnică și echipament tehnologic. Toate aceste surse financiare au fost obținute din partea donatorilor și susținătorilor proiectului, 8 la număr, în mare parte reprezentând diaspora localității de peste hotare. Au fost create 6 parteneriate, dintre care 2 internaționale, iar în cadrul activităților au participat 7 voluntari locali.

La aceste activități au fost antrenați și profesori, educatori, voluntari. În cadrul unui laborator STEM din incinta bibliotecii, o elevă din clasa a IX-a,

voluntară în cadrul „Orei să ȘTIM”, fascinată de magia experimentelor pentru cei mici, mi-a reproșat:

- Domnule bibliotecar, da pentru noi, elevii mai mari, când organizați astfel de laboratoare și experimente?

- Pentru voi e mai complicat, am răspuns eu, deoarece pe voi puține pot să vă mire, doar de să vă aduc luna pe tavă, la o azvârlitură de băț...

Și atunci am zis: „De ce nu?”. Continuarea proiectului, deja adaptat la cerințele elevilor mai mari a fost prin organizarea câtorva laboratoare de observație astronomică, cu ajutorul unui telescop profesional, obținut de la donatori.

Figura 2. Infograficele realizărilor din cadrul proiectului

Anexa cărților și activităților în baza celor lecturate

„Autobuzul magic în stupul de albine”, de Joanna Cole și Bruce Degen

Experiment: Mierea naturală și mierea artificială: cum le deosebim? Ustensile: un borcan plin cu miere naturală și un borcan cu miere artificială. Întorcând brusc borcanele cu capacul în jos vom observa că în mierea naturală se formează o bulă de aer ce se ridică încet în sus. În mierea artificială acest proces este neînsemnat sau lipsește.

Activitate: Vizită la o prisacă. În parteneriat cu un apicultor local puteți organiza o vizită împreună cu copiii la prisaca acestuia. Apicultorul poate demonstra procesul de scoatere a mierii de pe ramă și uneltele necesare muncii de apicultor. Plus la aceasta, ei își vor îmbogăți vocabularul cu termeni ce țin de apicultură. Explicați rolul albinelor în viața de zi cu zi și însemnătatea lor pentru natură.

„Tati, te rog, adu-mi luna de pe cer”, de Eric Carle

Experimentul 1: Demonstrarea fazelor lunii. Ustensile: biscuiți „noaptea zi”, un desen cu șase faze lunare și Pământul în centru. Biscuitul întors cu partea întunecată în sus a servit drept lună nouă, apoi prima semilună ca o hrincă de harbuz, apoi primul pătrar, sau primul trimestru, după care luna bombată crescând până la luna plină – un biscuit întors cu partea deschisă în sus. Și în ordine inversă: luna bombată, apoi ultimul pătrar, ultima semilună și iarăși lună nouă.

Experimentul 2: Observarea directă a lunii cu ajutorul unui telescop. Timp: seri sau nopți senine cu lună. Ustensile: telescop și oculare de 4-10 mm.

„În iarbă”, de Yukiko Kato și Komako Sakai

Activitate în aer liber: o excursie în poiana cu iarbă. Atrageți atenția copiilor la părțile componente ale unui fir de iarbă (rădăcină, tulpină, frunze). Explicați prin ce se înmulțește iarba și însemnătatea ei pentru om și natură.

„Autobusul magic – în adâncul oceanului”, de Joanna Cole și Bruce Degen

Experiment: Densitatea apei în raport cu alte lichide.

Ustensile: diferite lichide: miere, alcool etilic, gel de vase, ulei, apă colorată, un pahar. Turnăm atent lichidele rând pe rând în pahar: Mai întâi mierea,

că e cea mai densă și mai vâscoasă, apoi gelul de vase, apoi apa, peste apă uleiul și deasupra – alcoolul etilic. Observăm că lichidele nu se amestecă datorită proprietăților diferite ale acestora.

„Hai-hui prin Univers”, de Mauri Kunas

Experimentul 1: Gravitația Pământului

Ustensile: Un borcan cu capac de fier, un magnet (rotund), o agrafă metalică de birou, ață, lipici. Cu ața de lungimea borcanului legăm agrafa și o lipim de fundul borcanului cu lipici. Punem magnetul în capac astupând borcanul. Dacă întoarcem borcanul cu capacul în jos, atunci agrafa va fi atrasă de magnet ținând ața întinsă, iar dacă întoarcem invers borcanul, atunci agrafa ținută de ață va plana în apropiere de magnet sub acțiunea forței de atracție a magnetului.

Experimentul 2: Legea atracției solare din Sistemul Solar

Ustensile: o bucată de pânză elastică, un cerc (diametrul de circa 1-1,5 m) pentru a putea fixa pânza întinsă, o greutate (1-1,5 kg), biluțe mici din sticlă sau fier.

Punem cercul cu materie în poziție orizontală, așezăm greutatea în centru (Soarele) și dăm orbită „planetelor”, rotind biluțele una după alta în „pâlnia” formată.

„Păianjenul cel harnic”, de Eric Carle

Joc-experiment: Cum își țese păianjenul pânza?

Ustensile: ghemuri de ață. Copiii fac un cerc, iar unul din ei „țese” o pânză de păianjen cu ajutorul ghemului mergând în cruce la jucători. Drept rezultat iese o „pânză” de păianjen.

„Crocodilul și dentistul”, de Taro Gomi

Experiment: Pastă de dinți pentru crocodil. Ingrediente: drojdie, apă caldă, colorant alimentar, peroxid de hidrogen, soluție de spălat vasele și 2 pahare. Drojdia o punem în pahar (2 lingurițe), apoi turnăm apa caldă. În alte 2 pahare turnăm câte un pic de peroxid de hidrogen, apoi câteva picături de soluție de spălat vasele, după care câteva picături de colorant alimentar. În final, drojdia dizolvată în apă caldă. Paharele se vor umplea cu spumă de diferite culori.

„Omida mâncăcioasă”, de Eric Carle

Ioc-experiment: Maratonul omizilor

Ustensile: farfurie albă, marker, bazin improvizat dintr-o tavă, pai pentru suc. Desenăm cu carioca fructele pe fundul farfuriei, apoi turnăm apă: fructele plutesc. Desenăm 2-3 omizi în bazinul nostru (tava), turnăm apă, apoi, cu ajutorul tubușoarelor pentru suc, ajutăm „omida” să ajungă la finiş.

„Călătorie printre ierburi și lumină”, de Iulia Iordan și Cristina Radu

Experiment: Cum organizăm un ierbar. Ustensile: foi de album, mapă cu șine, folii de plastic, frunze, ierburi, flori strânse de copii în natură. Uscăm plantele culese, le lipim pe foi aparte, le dăm denumire, apoi le adăugăm în foliile mapei noastre. Astfel, avem un ierbar al grupei sau clasei.

„Ce poți face cu o idee?”, de Koby Yamada

Experiment: Cum să dezvoltăm o idee, în cazul nostru să umfli un balon fără să suflăm în el. Ustensile: baloane, un recipient din plastic, bicarbonat de sodiu, oțet de masă, pâlnie. Turnăm un pic de oțet în recipient, apoi, cu ajutorul pâlniei, turnăm 1-2 lingurițe de bicarbonat de sodiu în balon, îmbrăcăm gura balonului pe recipient și lăsăm să intre în reacție bicarbonatul de sodiu cu oțetul: în consecință, balonul se umflă singur în urma acestei reacții.

„Ai o pasăre pe cap!”, de Mo Willems

Activitate-experiment: Cum își fac păsările cuib? Ustensile: o creangă de copac ramificată în partea superioară, frunze, iarbă uscată. Copiii vor fi împărțiți în 2-3 echipe, căpitanii vor primi câte o creangă de copac, iar membrii echipei vor încerca din firele de iarbă și frunze să facă un cuib. Echipa care va face cuibul mai rapid, mai durabil și mai frumos va câștiga. Cuiburile pot fi agățate în copaci cu participarea copiilor.

„Ziua când au plecat creioanele colorate”, de Drew Daywalt

Experiment: Evadarea creioanelor prin apă. Ustensile: creioane colorate bine ascuțite, o pungă incoloră din plastic. Umplem punga cu apă (mai mult de jumătate), strângem gura pungii cu o mână, iar cu cealaltă străpungem punga cu creioanele. Creioanele vor ieși pe partea cealaltă fără ca apa să curgă. Putem străpunge punga cu 8-10 creioane.

„Amos e răcit”, de Philip C. Stead

Activitate-experiment: Igiena mâinilor – cum ne spălăm corect pe mâini; cum se poartă o mască medicinală. Ustensile: apă, săpun lichid, șervețele umede, mască medicinală.

„Scrisori din Laponia”, de Victoria Pătrașcu

Experiment: Fabricarea zăpezii artificiale. Ingrediente: aproximativ 500 g de bicarbonat de sodiu și spumă de ras. Într-un vas se mestecă bine cu o lingură sau cu mâinile bicarbonatul de sodiu cu 3/4 de spumă de ras. Acum aveți zăpadă la voi în bibliotecă!

„La plimbare prin junglă”, de Julie Lacombe

Experiment: Învățăm să construim o busolă și să ne orientăm în pădure. Ustensile: Un bol de sticlă pentru apă, o frunză, un ac, magnet, busolă, o bucată de lână. Turnăm apa în bol, punem pe suprafața apei frunza, magnetizăm acul cu ajutorul magnetului sau frecându-l de bucata de lână sau păr și îl așezăm în frunză. După stabilizarea frunzei, capetele acului vor arăta exact polii magnetici ai pământului. Puteți verifica cu ajutorul busolei.

„Ursule brun, Ursule brun, ce vezi?”, de Eric Carle și Bill Martin Jr.

Experiment: Curcubeu din farfurie. Ustensile: bomboane colorate M&M's, o farfurie, lapte sau apă caldută. Bomboanele le aranjăm în cerc pe fundul farfuriei, apoi turnăm apa sau laptele caldută până la bomboane. În scurt timp, ele se vor decolora, formând un curcubeu în farfurie.

„Sus, jos și de jur împrejur”, de Katherine Ayres și Nadine Bernard Westcott

Activitate de cunoaștere: Vizită în grădina cu legume. Prin parteneriatul cu un legumicultor local puteți organiza o vizită în grădina sau sera acestuia, demonstrând care din legume crește deasupra solului și care în sol („în sus” sau „în jos”).

„Leul și pasărea”, de Marianne Dubuc

Joc-activitate: Primul ajutor medical în caz de fractură de braț. Ustensile: bandaj elastic, tifon medicinal, fixator (o bucată de lemn). Fixăm brațul cu lemnul sau creanga, aplicăm bandajul cât mai atent.

„Pete motanul”, de James Dean și Eric Litwin

Activitate-experiment: Cum a intrat apa în tenișii lui Pete? Ustensile: pa-

hare, farfurii, colorant alimentar, apă, lumânări și chibrituri. Turnăm apă în trei farfurii, adăugăm în fiecare farfurie colorant alimentar de diferită culoare, așezăm în centru o lumânare și o aprindem. Apoi astupăm brusc lumânarea cu paharul, punându-l peste lumânare cu gura în jos, în farfurie. Flacăra va arde consumând oxigenul din interiorul paharului, iar când nu va mai fi oxigen, va „trage” și apa din afară, aceasta urcând miraculos în susul paharului.

Concluzii:

„Nu poți deschide o carte și să nu înveți ceva.”

Confucius

1. Este nevoie de entuziasm și creativitate pentru o mai bună conexiune dintre lectură și activitatea experimentală de după lectură, pentru ca transmiterea informației și conținutului cărții în diverse moduri să fie cât mai originale și eficiente;

2. De asemenea, este nevoie de efort susținut în activitățile laboratorului de lectură STEM, pentru a sparge stereotipurile de oră de lectură tradițională bazată pe lectura propriu-zisă și povestit;

3. Fără înțelegerea lecturii, cartea își pierde proprietatea de a-i ajuta pe copii să acumuleze noi cunoștințe. Pe lângă deprinderea cunoașterii, abilitățile de comunicare scrisă și orală sunt în continuu dezvoltate, datorită expunerii la noi idei și la noul vocabular. Abilitățile de înțelegere a lecturii amplifică plăcerea și eficiența cititului. Prin aceste ore de lectură experimentală, copiii capătă aceste abilități;

4. Modalități și metode pentru dezvoltarea laboratoarelor STEM în bibliotecă: experimente, explorări, observarea, jocurile cognitive, învățare în mediul real, exerciții practice, proiectare, modelare și interpretare;

5. Nu poți atribui un tip unic sau un concept de experiment pentru fiecare carte în parte. Unul și același experiment poate fi folosit pentru diferite lecturări și invers: în timpul unei lecturi din cadrul proiectului poți folosi mai multe experimente și activități diferite. De exemplu, experimentul curcubeu-

lui în farfurie (cu bomboane M&M's) poate fi folosit la lectura cărților: „Ziua când au plecat creioanele colorate” (Drew Daywalt) și „Pete motanul” (James Dean, Eric Litwin);

6. Bibliotecarii au nevoie de competențe speciale în dezvoltarea experimentelor și activităților pe baza cărților lecturate, integrarea proceselor de cunoaștere cu cele de comunicare și lectură;

7. Bibliotecile trebuie susținute centralizat cu literatură specifică activităților STEM;

8. Utilizatorii de azi, mai ales cei mai mici, mereu au cerințe noi. Dacă literatura din domeniul STEM mai mult timp a fost ca o „Cenușăreasă” în domeniul literaturii artistice, actualmente, valoarea ei se ridică și bibliotecile trebuie să satisfacă această creștere prin oferte concrete de literatură și activități din domeniul educației STEM.

Referințe bibliografice:

1. *BENEFICIILE lecturii asupra copiilor* [online]. [citat 24 august 2019]. Disponibil: <https://www.librex.ro/blog/beneficiile-lecturii-asupra-copiiilor.htm>
2. OSOIANU, Vera. *Lectura ca bază pentru cultură: culegere de articole* [online]. [citat 15 august 2019]. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1098/Oasoianu_Personalit%C4%83%C8%9Bi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. *EXPERIMENTE științifice pentru copii pe care le poți face acasă*. Pentru părinți [online]. [citat 2 septembrie 2019]. Disponibil: <https://www.la-doi-pasi.ro/sfaturi/experimente-stiintifice-pentru-copii-pe-care-le-poti-face-acasa.html>
4. BUSUIOC, Nicolae. *Între sensibilitate și rigoare: introducere în arta și știința lecturii*. Iași: Ed.Vasiliana '98, 2011. 250 P. ISBN 978-973-116-223-2.
5. CARTEA. *Biblioteca. Cititorul: buletin metodic*. Chișinău, 2014, fascicula 23. 88 p. ISBN 978-9975-928-15-1; ISSN 1857-1182; ISBN 978-9975-4420-7-7.

6. COLUCCI-GRAY, Laura. (Project lead, University of Aberdeen). *Reviewing the potential and challenges of developing STEAM education through creative pedagogies for 21st learning: how can school curricula be broadened towards a more responsive, dynamic, and inclusive form of education*. UK: BERA Research Commissions [online]. [citat 6 septembrie 2019]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/319213173_BERA_Research_Commission_Reviewing_the_potential_and_challenges_of_developing_STEAM_education_through_creative_pedagogies_for_21st_learning_how_can_school_curricula_be_broadened_towards_a_more_respons

Platformele online – instrumente de stimulare a lecturii

Mariana
HARJEVSCHI

Rezumat:

În acest articol ne-am propus să elucidăm felul în care am implementat la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” platforma **Evenimente. Servicii. Programe**. Inițial am configurat contextul sociocultural în care activează instituția noastră: pandemie, nevoia stringentă de servicii virtuale și digitale, oferta de tehnologii digitale la nivel global, concurența virtuală și cererea venită din partea utilizatorului de bibliotecă. Apoi am descris câteva servicii de bibliotecă care au fost promovate prin intermediul acestei platforme, accentuând și nuanțând impactul acestora asupra ofertei și importanței sociale a Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”. Concluzia la care am ajuns: organizațiile inteligente sunt în stare să modeleze comunități inteligente. O societate inteligentă – iată dezideratul oricărei instituții infodocumentare.

Cuvinte-cheie:

platformă digitală, servicii de bibliotecă, necesități comunitare, oferta virtuală, societate digitală, inovarea disruptivă.

Abstract:

The article elucidates the way in which The Municipal Library „B. P. Hasdeu” implemented the platform **Events. Services. Programs**. Initially we configured the socio-cultural context in which our institution operates

currently: the urgent need for virtual and digital services in the pandemic time, the global offer of digital technologies, virtual competition and the demand from the library user. The article reveals some library services that were promoted through this platform, emphasizing their impact on the offer and social importance of the Municipal Library „B. P. Hasdeu”. The conclusion that we have reached is as follows:

smart organizations are able to shape smart communities and an intelligent society is the desideratum of any infodocumentary institution.

Keywords:

digital platform, library services, community demand, virtual supply, digital society, disruptive innovation.

Introducere

Într-un timp foarte scurt, platformele online au devenit accesibile și deosebit de importante pentru diverse domenii ale activității umane și pentru specialiștii de referință ai acestora. Valorificatoare de idei inovatoare, instrumentele comunicării în cadrul unor rețele și potențialul domeniilor de aplicare a lor, ca atare, ne pot oferi multiple avantaje. Punerea în funcțiune a platformelor în cotidianul bibliotecilor a adus beneficii de profunzime pentru utilizatori, inclusiv pentru fondatorii noștri, facilitând interacțiunea cu o mai mare ușurință și eficiență. Acestea au creat noi direcții și oportunități, precum servicii moderne, produse electronice și o interacțiune eficientă cu beneficiarii etc.

Utilitatea pe care platformele online au adus-o, în general, în diverse sfere a fost atât de semnificativă, încât cele mai de succes au atins un rating fără precedent și au atras sute de milioane sau chiar și miliarde de utilizatori. Cele mai frecvent vizitate platforme web din lume sunt platformele online, iar companiile care le gestionează se clasează în mod regulat printre cele mai remarcabile din lume. Platformele online efectuează o multitudine de funcții și sunt caracterizate prin diverse dimensiuni și tipuri.

O incursiune lapidară în concept

Termenul de „platformă online” a fost utilizat în variate contexte pentru a descrie o serie de servicii disponibile pe internet, inclusiv piețe de desfacere, motoare de căutare, social media, puncte de vânzare de conținut produs

de industriile creative, magazine de aplicații, comunicații de servicii, sisteme de plăți, servicii care cuprind așa-numita „economie colaborativă” sau „concertată”. „O platformă online poate fi definită și ca un serviciu digital”, menționează autorii Poell, T., Nieborg, D., și van Dijck, J., „care facilitează interacțiunile dintre două sau mai multe grupuri distincte, dar interdependente de utilizatori (indiferent dacă sunt firme sau persoane fizice) care interrelaționează prin intermediul serviciului pe internet.” Platformele online au câteva aspecte importante. Dintre acestea, vom evidenția, în primul rând, oferirea informațiilor și utilizarea tehnologiilor de comunicare pentru a facilita interacțiunile dintre utilizatori, colectarea și folosirea datelor despre aceste interacțiuni și efecte de rețea. Ele stimulează soluțiile noi și joacă un rol vital în societatea digitală.

„Platforma a devenit și un concept dominant în companiile de social media pentru a se poziționa pe piață și pentru a se adresa utilizatorilor, fiind preluată pe scară largă de către consumatori și presă”, remarcă Anne Helmond. Conceptul platformei a câștigat importanță prin atragerea atenției asupra participării și a socialității, care definește platforma drept o infrastructură utilizată pentru a construi aplicații. Companiile Web 2.0 au introdus un sens mai larg al termenului „platformă” ce depășește sensul său inițial, care se baza pe ideea de a construi. Aceste companii au adăugat în mod inovativ-civic conotația de loc din care să vorbești și să fii auzit; *figurativ* – oportunitatea unei promisiuni abstracte a unui lucru practic; și *arhitectural*, direcția unei comunicări verticale, spre exemplu YouTube, ca o facilitare de exprimare egalitară, nu ca un gardian elitist cu restricții normative și tehnice.

Dar cum pot fi acestea relevante pentru biblioteci? Desigur, cei din domeniul antreprenorialului vor sublinia că actorii implicați în servicii, precum bursele de valori, serviciile de partajare a conținutului video sau audio, magazinele online de produse pot și trebuie să beneficieze enorm de pe seama acestor construcții online. Printre cei care folosesc și beneficiază de aceste platforme nu sunt doar consumatori individuali, dar și angajații, guverne și întreprinderi mari și mici, care pot acționa în calitate de cumpărători, vânzători sau angajatori. Bibliotecile, din acest considerent, au toate proprietățile

să beneficieze de oportunitățile platformelor online. O platformă online este distinctă de un ecosistem digital, care este un concept mai larg și care poate include mai multe platforme online. În această ordine de idei, ecosistemele digitale sunt combinații de aplicații interoperante, sisteme de operare, platforme, modele de afaceri și/sau hardware. Astfel, acestea la fel implică mii de afaceri, așa precum și bibliotecile funcționează în cadrul rețelelor de biblioteci, oferind diverse servicii – acces la baze de date partajate, împrumut interbibliotecar etc. Menționăm că și orașele inteligente sunt descrise ca un „ecosistem digital omniprezent”, realizat de o multitudine de servicii centrate pe informație, dispuse să interacționeze între ele ca mediu pentru partajare, colaborare, interoperabilitate și experiențe excelente. Bibliotecile mereu au fost și vor rămâne parte a ecosistemului informațional, ele fiind axate atât pe infrastructuri tehnologice, cât și pe infrastructuri intelectuale care oferă diverse oportunități pentru comunitate.

Pentru biblioteci, platformele pot avea un rol fundamental în stabilirea unei relații digitale cu utilizatorii, alocându-le informații și date. Pentru a permite și coordona contribuțiile utilizatorilor, platformele pot să standardizeze și să fragmenteze procesele de muncă. În studiul *Platformisation*, autorii subliniază legătura dintre platformă și automatizare. De fapt, este vorba despre giganții tehnologici care folosesc datele utilizatorilor pentru a produce soluții de inteligență artificială și de învățare automată pentru o gamă extinsă de probleme. Într-adevăr, platformele contemporane – de la GAFAM (de exemplu: Google, Apple, Facebook, Amazon și Microsoft) din Occident până la așa-numitele „trei regate” ale internetului chinezesc (de exemplu: Baidu, Alibaba și Tencent) – reconfigurează producția, distribuirea și monetizarea conținutului cultural în moduri uimitor de complexe. Astfel, criticii din domeniul culturii au venit cu diverse opinii pentru a aborda aceste schimbări, susținând că, de fapt, concentrarea pe platformare este un mod deosebit de util de a înțelege aceste schimbări și implicațiile acestora pentru societate într-un sens mai larg. În acest context, platformele online devin un adevărat serviciu digital care facilitează interacțiunile între două sau mai multe grupuri de utilizatori, având posibilitatea de a fi interdependente (indiferent dacă

sunt firme sau persoane fizice), interacționând prin intermediul serviciului pe internet. Astfel, avantajele bibliotecilor de a migra spre platformele online devin vizibile, oferind inclusiv și beneficii culturale, sociale și economice:

– *efectul de rețea* – atât bibliotecarii, cât și utilizatorii interacționează și se completează prin oferta de servicii; totodată, crește eficacitatea și calitatea serviciilor bibliotecii;

– *acoperirea globală* – interoperabilitatea platformelor online oferă posibilitatea de a atrage utilizatori din întreaga lume; datorită extinderii, platformele online pot să-și dezvolte rapid și eficient serviciile pentru a satisface cererea pe care instituțiile o generează;

– *domeniul panoramic* – unele companii economisesc în proiectele investiționale; costurile de dezvoltare sau datele/informațiile pot fi partajate;

– *inovarea disruptivă* – creează noi piețe sau le reconfigurează pe cele vechi, folosind competențele tehnologice deja existente.

Există diverse tipologii ale platformelor care ar putea fi utilizate în activitatea bibliotecilor (ele sunt necesare pentru a se potrivi și a fi relevante), instituțiilor: promovare (marketing); comunicare; tranzacționare; inovare; stocare conținut; livrare produse; susținere de social media etc.

Profilul Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”

În acest context, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” a construit platforme bazate pe tehnologii pentru a susține o comunicare mai prietenoasă cu utilizatorii, furnizându-le servicii noi, inclusiv soluții inteligente care au permis bibliotecii moderne să îmbunătățească calitatea comunicării și obținerii de noi cunoștințe chișinăuienilor.

Un exemplu elocvent a fost serviciul *Voi stați acasă, noi povestim*, care a reușit să aducă mai aproape provocarea și satisfacția lecturii, semnificația profundă a povestirilor și a basmelor pentru cei mai mici cititori, precum și utilitatea socială a lecturii în pandemie, invitând părinții, bunei să se bucure împreună cu echipa de bibliotecari și prieteni ai bibliotecii, care narează și împărtășesc sfaturi de alfabetizare funcțională timpurie. Acest serviciu a fost

creat pe o platformă interactivă, care întrunește poveștile narate de bibliotecari, în format audio și video, fiind însoțite de exerciții practice și interactive pentru bibliotecari.

În această cursă agitată de transformare inteligentă, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” s-a bazat pe facilitarea accesului la comunicarea în mediul online cu utilizatorii, poziționând biblioteca în dialog și cu diaspora, prin crearea unei colecții de conținut video și/sau audio, în care utilizatorii au citit cărți pentru copii cu vârsta între 7-12 ani în diverse limbi de circulație internațională. Serviciul **Lecturi în voce** este disponibil 24/24 pentru mulți cititori ai bibliotecii, lecturile fiind oferite de părinți, prieteni sau admiratori/urmăritori care au dorința de a citi cărți într-o limbă străină pentru a încuraja, dar și a consolida abilitățile verbale și scrise de lectură, comunicare, gândire.

Bibliotecile inteligente sunt considerate biblioteci moderne care avansează și se adaptează la noi oportunități sociale și tehnologice, punând accent pe dimensiunile sociale și umane, ele sunt interconectate la mediul urban al orașelor inteligente. Pentru a face față noilor provocări sociale și tehnologice, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” a dezvoltat un alt concept de promovare și comunicare a serviciilor/programelor bibliotecilor-filiale, și anume platforma **Evenimente. Servicii. Programe**, găzduită pe www.evnimente.hasdeu.md. Deși exista mereu o agendă complexă a evenimentelor livrate chișinăuienilor, totuși, instituția nu dispunea de o agendă unificată, care să ofere oportunitatea de a efectua căutarea după diverse criterii: subiect, oră, loc etc. Elaborarea acestei aplicații disponibile și pe smartphone-uri, dar și cu informații actualizate despre toate evenimentele, serviciile întregii rețele de biblioteci a suscitât interesul pentru participarea din partea chișinăuienilor la evenimente, atât online, cât și offline.

Conceptul inovativ și original **Provocarea verii** a oferit un mediu laborios de formare a abilităților digitale necesare oricărui copil și adolescent activ în explorarea creativă și gândirea critică cu sloganul: „*Lectură. Joc. Experiment*”. Acest program a reușit prin experimente, activități la disciplinele STEAM, teste, jocuri, aplicații și lectură să adune utilizatori, inclusiv online. O colecție

de tutoriale, jocuri și experimente a fost postată pe platforma <http://provo-careaveriibm.tilda.ws/>. Această resursă electronică a inclus și recomandări de lectură organizate la distanță ca parte a *Turnirului lecturii*, înscriindu-se perfect în susținerea alfabetizării funcționale.

Biblioteca Municipală a pledat mereu pentru îmbunătățirea accesului la cercetare, în general, și la cel biblioteconomic, în particular. Noua platformă online, dedicată *revistei BiblioPolis*, a fost concepută pentru a facilita dezvoltarea accesului deschis, oferind o infrastructură tehnică pentru prezentarea online a articolelor din revistă – <http://ojs.hasdeu.md/index.php/bibliopolis>. Avem în vedere sporirea nivelului de transparență a activității bibliotecii și a accesului la informația de interes public prin intermediul paginii oficiale. Noua platformă permite dezvoltarea unui mecanism de navigare bazat pe logica intuitivă, care îi poate ajuta pe vizitatori să acceseze mai simplu și mai comod conținutul și să se orienteze mai ușor pe pagina web, efectuând un număr minim de acțiuni pentru a ajunge la informația dorită. Acest model de platformă reprezintă un punct de conexiune al tuturor platformelor deja create (bloguri, reviste, catalog etc.)

Accentul pus pe informație și multidimensionalitatea face ca, într-un mod eficient, conceptul de bibliotecă inteligentă să devină atractiv pentru dezvoltarea variatelor servicii de bibliotecă. Cu toate acestea, este mai presus de orice dimensiunea umană a bibliotecii inteligente, rolul și dezvoltarea creativității, educației, învățării și cunoștințelor, ceea ce face ca proiectul aplicat să fie atractiv atât pentru bibliotecari, cât și pentru utilizatori. Constatăm astfel un concept incluziv și multidimensional, care descrie transformarea serviciilor bibliotecii publice într-un punct de dialog și comunicare pentru toți. A avut un impact major, dar și aprecieri multiple din partea utilizatorilor de bibliotecă și *Life la bibliotecă* (de exemplu: *De-ale scriitorilor*, *Joi la bibliotecă*, *Dialogurile bibliotecii*, *Recomandări de lectură*, *Soliloc de bibliotecă*), care a reușit să ofere un model de serviciu de interacțiuni și dialog cu intelectualii, scriitorii și alți oameni de cultură, găzduit de contul de pe Youtube al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” <https://www.youtube.com/c/BibliotecaHasdeuChisinau/playlists>. De asemenea, acesta este relevant și dintr-un alt motiv: compo-

nentele lui principale au afinități caracteristice orașului inteligent.

În loc de concluzie:

Toate acestea s-au produs pentru ca Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” să realizeze mai multe finalități, să ajungă să reușească în mai multe dimensiuni, valabile pentru cele 27 de filiale: servicii inteligente, lectură inteligentă, spații inteligente, învățare inteligentă, resurse inteligente, tehnologii inteligente, produse inteligente, abordări și comunicare inteligentă pentru a dezvolta o comunitate inteligentă.

Referințe bibliografice:

1. HELMOND, Anne. The Platformization of the Web: Making Web Data Platform Ready [online]. In: *Social Media+Society*. 2015, July – December. [citată 20 septembrie 2020]. Disponibil: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2056305115603080>
2. POELL, T. & NIEBORG, D. & van DIJCK, J. Platformisation [online]. In: *Internet Policy Review*. 2019, 8 (4). [citată 20 septembrie 2020]. Disponibil: <https://doi.org/10.14763/2019.4.1425>
3. GRAHAM Mark, DUTTON William H. *How Networks of Information and Communication are Changing Our Lives, Society and the Internet*: Oxford Scholarship, 2014. 416 p. ISBN: 9780198843498.
4. DUFFY B.E., POELL T., NIEBORG D.B. Platform Practices in the Cultural Industries: Creativity, Labor, and Citizenship [online]. In: *Social Media + Society*. 2019, October – December. [citată 20 septembrie 2020]. Disponibil: doi:10.1177/2056305119879672

Cărțile audio – o experiență la fel de interesantă și valoroasă ca și cititul clasic

Rezumat:

Autorul face o incursiune în istoria apariției cărții audio, evidențiază avantajele și dezavantajele lecturii cărților audio, rolul cărții audio în redarea celor tineri a gustului pentru lectură, precum și avantajele folosirii publicațiilor audio în procesul didactic. De asemenea, face o radiografiere a pieței cărții audio în diferite țări, inclusiv în Republica Moldova.

Angela DRĂGĂNEL

Cuvinte-cheie:

carte tipărită, carte audio, carte vorbită.

Abstract:

The author makes an excursion into the history of the appearance of the audio book, highlights the pros and cons of reading/listening of audio books, the role of audio book in restoration of the young people's taste for reading, as well as the advantages of using audio publications in the teaching process. The author does the analysis of the audio book market in different countries, including the Republic of Moldova.

Keywords:

printed book, audiobook, taped book.

Cu mult înainte ca lectura să devină o chestiune particulară, un *tête-à-tête* între operă și cititor, era numai un eveniment colectiv, consumat cu voce tare. Acolo unde se citea, nu domnea liniștea pe care o asociem astăzi cu bibliotecile, ci un murmur permanent, produs de rostirea textelor. Forma sonoră făcea parte din conversația dintre carte și cititor, așa cum lectura nu se făcea doar cu privirea, ci cu întregul corp. Augustin, sub influența lui Aristotel, era de părere că literele fuseseră inventate „ca să putem vorbi cu cei care nu sunt de față”. Și din acest motiv, până în secolul al XVI-lea, scriitorii erau convinși că publicul va recepta textul lor în primul rând auditiv (11, 67).

Majoritatea cititorilor de astăzi iau un prim contact cu textele exact în același mod: ascultă, în timp ce le este citit fie de părinți, fie de rude, fie se bucură de o carte audio. Sunetul a fost și a rămas unul dintre cele mai sigure criterii de evaluare a celor scrise.

Lectura cu voce tare presupune însă și devoțiune, fiind de fapt un gest de iubire. Joacă un rol principal în dezvoltarea vorbirii, dar și stabilirea legăturilor emoționale cu copilul, așa cum arată un studiu al Fundației „Stiftung Lesen”, din 2017: Cu cât mai mult li se citește copiilor (de preferință încă în primul an de viață), cu atât mai mult cresc și șansele lor de a deveni mai târziu cititori. Generația babyboomerilor este cea dintâi care a beneficiat masiv de acest tratament, din partea părinților, în perioada postbelică – urmată de alte și alte generații. Așa se pot explica în parte și creșterile substanțiale ale pieței cărții audio, din dorința copilului de a îndrăgi un ritual, ca să se bucure de el mai departe (11, 68).

Istoria ne dezvăluie că înregistrările de cuvinte vorbite au apărut odată cu invenția fonografului de Thomas Edison în 1877. *Cărțile fonografice* au fost una dintre aplicațiile originale preconizate pentru a le „vorbi oamenilor orbi fără efort din partea lor”. Cuvintele inițiale rostite în fonograf au fost recitalul lui Edison din versurile pentru copii a autoarei americane *Sarah Josepha Hale* „Mary had a little lamb” (*Mary a avut un miel mic*). În 1878, o demonstrație la Instituția Regală din Marea Britanie a inclus versurile folclorice pentru copii „Hey Diddle Diddle” și o linie de poezie a scriitorului Alfred Tennyson, o personalitate importantă a literaturii britanice din epoca victoriană,

stabilind astfel, de la începutul tehnologiei, asocierea *cărților vorbitoare* cu literatura vorbită.

Termenul de *carte vorbită* a luat naștere în anii 1930 odată cu programele guvernamentale destinate cititorilor nevăzători din America, în timp ce termenul *carte audio* a intrat în vigoare în anii '70, când casetele audio au început să înlocuiască înregistrările. În 1994, Asociația Editorilor Audio a stabilit termenul de *audiobook* ca standard al industriei editoriale (3).

Cartea audio (în engleză *audiobook*, tradus direct *carte auzită*) este o înregistrare a lecturii cu voce tare a unui text (însoțit sau nu de fundal muzical și efecte sonore). Purtătoarele de informație utilizate în acest scop au evoluat în timp, fiind actualizate la nivelul publicului căruia i se adresează, oferind alternative la posibilitățile existente de acces la informație. Începând cu înregistrările pe fonograf cu o durată de până la 4 minute, continuând cu cele de până la 12 minute pe plăcile de patefon, urmate de înregistrări pe discurile audio clasice, apoi pe bandă magnetică, pe CD, DVD, industria editorială a cărților audio a profitat la maximum de oportunitățile oferite de noile tehnologii. Astfel, putem asculta cărți audio direct de pe site-ul web care le găzduiește sau le putem descărca pe calculator într-un format compatibil cu orice player audio. De cele mai multe ori, întâlnim cărți audio MP3, datorită popularității câștigate de acest format în industria muzicală. Datorită compatibilității cu aproape orice player, cărțile audio în format MP3 pot fi ascultate cu ușurință pe calculator sau transferate pe smartphone, tabletă sau MP3 player (5).

Cartea audio apărută odată cu dezvoltarea și popularizarea mijloacelor de înregistrare și de reproducere a sunetelor a fost utilizată frecvent, în ajutarea nevăzătorilor sau celor cu probleme de vedere. În multe orașe din lume s-au creat biblioteci cu plăci de patefon sau casete cu bandă cu cărți vorbite, care în timp și-au completat colecțiile cu cărți audio în alte formate. În Republica Moldova există o astfel de bibliotecă – Centrul Național de Informare și Reabilitare al Asociației Nevăzătorilor din Moldova, cu o colecție de 55 612 exemplare de documente audiovizuale. Asociația Nevăzătorilor din România are în jur de 1 200 de titluri audio.

Cărțile audio sunt produse în două moduri: textul este citit de o persoană sau se folosesc programe de sintetizare a vocii. Există cărți audio produse de profesioniști, cu expresie și pronunție corectă, și cărți sonorizate de amatori. Dar de popularitate se bucură înregistrările unor poezii sau piese de teatru citite de înșiși autorii lucrărilor sau de mari actori și cărțile audio cu basme bine citite pentru copii. Cărțile audio facilitează accesul omului la cultura pe care, de altfel, el nu o respinge, ci doar o împinge într-un plan secund din lipsă de timp. Acestea schimbă calitatea individului din cititor în ascultător, permițându-i astfel să desfășoare alte activități în același timp cu audierea unei cărți, deoarece cărțile audio surprind prin caracterul de simultaneitate, oferind ascultătorului o altă modalitate de a experimenta complexitatea textului scris. Caracteristicile unei cărți audio fac din aceasta un instrument ideal pentru crearea suportului de curs necesar oricărei instituții de învățământ, care practică învățământul la distanță asistat de calculator (5).

Dacă prin secolele al XIX-lea și al XX-lea, cărțile au început să fie accesibile unui public mult mai larg, în ziua de azi le putem găsi gratis pe internet, în diferite formate (pdf, epub ș.a.), dar și în format audio. Această „haină” nouă pe care a îmbrăcat-o cartea, cu ajutorul tehnologiei, nu este încă una populară, cunoscută și accesibilă fiecărui om, însă, în timp, această mișcare ia amploare, multe persoane din diverse categorii socioprofesionale ascultă cărți din diferite motive. Dar care sunt avantajele pe care le oferă cărțile audio și de ce este bine să profităm de ele (4)?

Avantajele cărților audio:

- posibilitatea de a se familiariza cu cartea pentru persoanele cu probleme de vedere și care nu pot citi (de exemplu, preșcolarii);
- utilizarea mai eficientă a timpului. Este vorba, desigur, despre persoanele care pot face mai multe lucruri în același timp. Puteți asculta cărți audio atunci când stați la coadă, când faceți sport, când călătoriți în transportul public, când mergeți cu bicicleta, gătiți, faceți treburile casnice, când faceți lucrări în grădină, când vă plimbați cu câțelul, când stați pe plajă sau când vă ocupați timpul cu orice altă activitate care nu necesită o concentrare foarte

mare. Concluzie – se poate asculta romanul preferat oriunde și oricând, economisind timp prețios;

- ascultarea simultană a aceluiași text de mai multe persoane, într-o escapadă de weekend sau cu familia pe un traseu de vacanță etc., și promovarea discuțiilor (12), schimbului de idei, opinii și puncte de vedere;

- **previne stresul vizual, protejează vederea.** În timp, vederea poate slăbi din cauze diverse, una dintre acestea fiind cititul. Persoanele care, având vederea suprasolicitată din cauza ocupației, vor totuși să „citească”, fie și cu ajutorul urechilor, folosesc cărțile audio. Cartea audio este bine-venită și pentru persoanele în vârstă;

- zonele auditive ale creierului au conexiuni asociative diferite, ceea ce vă permite să înțelegeți informațiile pe care le auziți într-un mod nou. O carte audio bine realizată oferă mai multă plăcere estetică decât versiunea sa tipărită: o voce plăcută, sunetul apei, foșnete, pași, muzică. Posibilitatea de a include fundaluri special selectate în cărțile audio duce la îmbunătățirea memoriei, îmbunătățirea stării de sănătate etc. Există chiar posibilitatea de a asculta povestiri liniștitoare sau texte captivante seara, înainte de culcare, la fel ca în copilărie, când părinții le povestesc celor mici povești ca să-i adoarmă (17);

- **memorie auditivă mai bună.** Ținând cont de faptul că fiecare persoană are un stil de învățare propriu, anumitor persoane le este mai ușor să învețe ceva ascultând, asimilează mai bine informația prin auz. Astfel de persoane au o memorie auditivă mult mai dezvoltată decât altele și reușesc să se concentreze mai ușor și mai repede ascultând un material audio, decât vizionând unul care se adresează memoriei vizuale, iar cei care au memoria auditivă mai puțin antrenată o pot dezvolta;

- persoanele care învață limbi străine pot asculta texte cu pronunția și dicția corecte;

- **vocabular bogat.** Cititul, după cum se știe, contribuie la dezvoltarea vocabularului. Lucrul acesta funcționează nu doar în cazul cărților tipărite, ci și în cel al cărților în format audio;

- cost redus al cărților audio;

- compactibilitate și portabilitate: înregistrările audio ocupă puțin spațiu și nu necesită dulapuri pentru depozitare, iar pentru cărțile audio în formate noi ar fi nevoie doar de un smartphone sau o tabletă. Acest lucru poate fi foarte practic pentru a citi într-un mijloc de transport public aglomerat, fără a fi nevoie să mînuieți o carte sau pentru a citi în întuneric;

- altă ocazie de a comercializa versiunea „tipărită/pe hârtie” a cărții;
- protejarea mediului – nu se consumă lemn;
- rapiditatea de publicare în comparație cu versiunile pe hârtie;
- ascultarea informațiilor este mai eficientă decât citirea: creierul percepe cuvântul rostit mai repede decât cel tipărit și îl stochează pentru mai mult timp. Vă poate oferi o înțelegere mai bună a intențiilor autorului pe care s-ar putea să nu le fi perceput citind textul tipărit. Uneori poate fi și un mod de a redescoperi o operă deja citită dintr-un unghi nou (12);

- **perspectivă nouă.** În viața de zi cu zi putem observa că există o diferență semnificativă între a primi un mesaj irepetabil și a asculta de mai multe ori aceleași cuvinte. Unele studii spun că ascultarea ar putea avea beneficii similare cu lectura tradițională, capacitatea de captare a informației fiind de fapt aceeași (4).

Dezavantajele cărților audio:

- ascultarea unei cărți audio necesită atenție, deci nu este compatibilă cu activitățile care necesită o concentrare ridicată: calcule matematice, completarea documentelor. Este greu să te concentrezi pe ascultarea cărților audio în public;

- lectura proastă ar ucide plăcerea receptării textului. Poate exista antipatie pentru vocea cititorului sau cel care a citit cartea audio își impune propria percepție asupra cărții;

- nu toți oamenii sunt buni în asimilarea informațiilor prin auz. În urma unui experiment desfășurat într-una dintre școlile din Rusia, s-a constatat că, atunci când ascultă o carte audio, nu toți elevii își pot aminti numele personajelor minore și nu pot reconstitui secvența temporală a evenimentelor, deși la citirea textelor tipărite, au făcut cu ușurință acest lucru cu texte cu o structură

narativă mai complexă (18);

- scade gradul de alfabetizare a populației, copiii, în cea mai mare parte, învață să scrie corect prin contactul vizual cu textul care lipsește atunci când ascultă cărți audio;

- este imposibil să fie folosite imagini, tabele, diagrame;
- viteza de pronunție a unei cărți audio este mai mică decât viteza de citire cu ochii;

- în spectacolele audio, textul operei originale este adesea scurtat, lăsând doar scene-cheie și dialoguri. Se introduce lucrarea doar în termeni generali, fapt neagreat de toți ascultătorii (17);

- este necesar de respectat volumul mediu al sunetului. Ascultarea la volumul maxim al sunetului ar putea duce la pierderea auzului.

Au fost aduse mai multe argumente pro utilizare de cărți audio, decât argumente contra. Dar este oare ascultarea unei cărți la fel de utilă și valoroasă ca și lectura clasică? Iată ce spun unii experți:

Beth Rogowsky, profesor la Universitatea Bloomsburg din Pennsylvania, un fan al cărților audio, deși le considera o înșelătorie, și-a pus ipotezele la încercare într-un studiu efectuat în 2016 pe un eșantion de studenți. Un grup din studiul ei a ascultat secțiuni din *Unbroken (De neînvins)*, o carte non-ficțiune despre al Doilea Război Mondial, de Laura Hillenbrand, în timp ce un al doilea grup a citit aceleași părți pe un e-reader. Ea a inclus un al treilea grup care a citit și a ascultat în același timp. După aceea, toată lumea a făcut un test pentru a determina cât de bine au învățat materialul. „Nu am găsit diferențe semnificative de înțelegere între citire, ascultare sau citire și ascultare simultană”, a constatat Beth Rogowsky.

Daniel Willingham, profesor de psihologie la Universitatea din Virginia și autor al lucrării *Creșterea copiilor care citesc*, coautor al unui studiu efectuat în anul 2010, a descoperit că studenții care au ascultat o lecție pe podcast au avut rezultate cu mult mai slabe la un test de înțelegere decât cei care au citit aceeași lecție în variantă tipărită. În comparație cu cititorii, ascultătorii au obținut o medie cu 28% mai mică la test. Interesant este faptul că, la începutul experimentului, aproape toți studenții și-au dorit să facă parte din grupul de

podcasturi. Dar, chiar înainte de a le da testul, întrebați din nou în ce grup ar dori să fie, majoritatea dintre ei s-au răzgândit și au vrut să fie în grupul de lectură, știau că nu învățaseră atât de mult. Daniel Willingham spune că este posibil ca, prin practică, ascultătorii să câștige teren în fața cititorilor. „Ne pricepem la ceea ce facem și am putea deveni ascultători mai buni dacă ne antrenăm să ascultăm mai critic”, spune el. Cu toate acestea, un factor final poate înclina ferm baremul de înțelegere în favoarea lecturii și aceasta este problema caracterului de simultaneitate. „Dacă încercați să învățați în timp ce faceți două lucruri, nu veți învăța la fel de bine”, spune Willingham. „Dacă citiți sau ascultați pentru petrecerea timpului liber – nu pentru muncă sau studiu – diferențele dintre cărțile audio și cărțile tipărite sunt probabil foarte mici. Cred că există o coincidență uriașă în înțelegerea textului audio versus înțelegerea textului tipărit”, adaugă el (8).

Elena Suff (Cartaleanu), în articolul *Cărțile audio ca resursă didactică în studiul limbii și literaturii* publicat în revista *Didactica Pro*, examinează oportunitățile didactice prezentate de utilizarea cărților audio de calitate în predarea/învățarea limbii și literaturii, atât în cazul limbii materne/de studiu, cât și în cazul limbilor moderne și clasice, în contextul învățământului preuniversitar. Autoarea propune variante de valorificare a cărților audio drept material didactic în diverse contexte de învățare și în scopul realizării mai multor obiective de învățare cum ar fi:

- ascultarea de către elevi a unei lecturi profesioniste și învățarea de a pune accentele la locul lor nu numai în cazul studierii limbilor moderne, ci și în cazul textului în limba maternă de studiu;
- de indicat elevului cum să pronunțe substantivele proprii (toponime, nume de personaje, porecle de animale etc.) și eventualele lexeme de origine străină (feluri de bucate, arme, instrumente etc.) prin intermediul cărții audio, în cazul unui text tradus din literatura străină.

La fel, autoarea recomandă materialele audio din manualul-antologie electronic pentru liceu *Limba și literatura română*, unde recitalurile au fost înregistrate special pentru proiect de către actori și actrițe din Republica Moldova pentru a transforma audierea într-un exercițiu de ascultare activă (15).

Cartea audio a crescut în popularitate în ultimii ani, având un public din toate generațiile. Acest fenomen se întâmplă în special în țările anglo-saxone, în țările nordice. Vânzările de cărți audio reprezintă 10% din comerțul total de carte în Finlanda și 20% în Suedia (2019). În Marea Britanie, vânzările de cărți audio s-au triplat în ultimii 5 ani, iar 5% din locuitori au ascultat o carte audio pe parcursul anului 2019 (9). În Germania și Statele Unite, cărțile audio reprezintă mai mult de 10% din piața cărților. În Franța, în ciuda unui început timid, sectorul cărților audio câștigă treptat teren. Potrivit unui sondaj realizat în 2017 de Uniunea Națională a Editurilor, 82% dintre persoanele chestionate nu au ascultat niciodată cărți audio, iar 14% dintre respondenți spun că sunt interesați de acest mod de lectură (2). Peste 470 de milioane de oameni în China, 64 de milioane în Statele Unite și peste 7 milioane în Franța au introdus cartea audio în viața lor de zi cu zi. În Africa, în ciuda faptului că sectorul editorial este în declin, cartea audio devine populară. Conform rezultatelor unui sondaj realizat de Compania de Producție și Distribuție de Cărți Audio „Ayokafrica”, în 2018, 79,2% dintre respondenții care au ascultat deja o carte audio au apreciat această experiență (1).

În Rusia, cele mai populare sunt versiunile audio ale operelor clasice. Într-un interviu, scriitorul Boris Akunin recunoaște: „Pentru a crea ceva propriu, trebuie să procesați o cantitate imensă din experiența literară a altcuiva. O experiență clasică, de calitate. Acum am găsit o modalitate de a citi literatura clasică. O ascult” (17).

În România, pe primul loc în topul vânzărilor înregistrate, se află volumul audio după cartea lui Neagu Djuvara, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*, în care întâmplările scrise sunt redade de chiar vocea scriitorului. Populară este și creația lui Gabriel Liiceanu, *Itinerariile unei vieți: E. M. Cioran*, care dezvăluie ascultătorului fascinanta personalitate a lui Emil Cioran, spiritul încă viu al marelui scriitor și filosof. Actrița Oana Pellea este cea care citește, pentru audiobook, *Povestirile orientale* ale autoarei Marguerite Yourcenar și *11 elegii*, de Nichita Stănescu, iar Răzvan Vasilescu și-a pus amprenta prin intermediul vocii sale inconfundabile pe *Metamorfoza* lui Kafka. O altă capodoperă în varianta audio este și *Moartea lui Ivan Ilici*, de Lev Tolstoi,

lectură magistral de Victor Rebengiuc. Pentru piața românească, oferta este mai restrânsă, dar există tendința de dezvoltare a acestui segment. Aproape fiecare editură de renume, printre care Humanitas Multimedia, Curtea Veche, Cartea Românească și Casa Radio, au realizat în cadrul site-urilor proprii o secțiune prin care aceste audiobookuri pot fi comandate online (7).

În Republica Moldova, se vehiculează că primul audiobook creat de autori autohtoni a fost *Parfumul*, realizat în 2013 de Augustina Șiman (3). Dar găsim și o altă informație despre o carte audio creată puțin mai devreme, în decembrie 2012, și anume *Povești pentru copii cuminți* a Vioricăi Nagacevschi, realizată în colaborare cu Jurnal TV (10). Rămâne să descoperim care este adevărul... Important e că acest segment de producție a cărții audio a ajuns și la noi. Menționăm aici și alte cărți bune care pot fi lecturate și în formatul audio:

✓ În 2016, pentru ediția a VII-a a romanului *Tema pentru acasă*, Editura „Bestseller” a lansat cartea în format audio în lectura autorului Nicolae Dabija. Romanul a ajuns la peste 50 000 de exemplare vândute și tradus în șapte limbi.

✓ Tot în 2016, jurnalista Stela Popa, în cadrul evenimentului de lansare a cărții sale *Semincioara fermecată*, publicată la Editura „Cartier”, a oferit în dar varianta audio a cărții. Cartea a apărut în seria *Povești pentru Dănuț*, iar varianta audio a poveștii *Semincioara fermecată* este citită de vedete din Republica Moldova.

✓ În iunie 2017, Radio „Europa Liberă” a editat versiunea audio a cărții *Voci sau dublul suicid din zona lacurilor*, de Vladimir Beșleagă. Lansarea cărții a avut loc la Biblioteca Societății Nevăzătorilor din Soroca. Și lista continuă.

Rezultatele sondajului de opinie privind nivelul de cunoaștere de către populația Republicii Moldova a riscurilor generate de contrafacere și piraterie, realizat la inițiativa AGEPI de către Centrul de Investigații Sociologice și Studii de Marketing „CBS-AXA”, în perioada 6-19 aprilie 2012, pe un eșantion reprezentativ de 710 respondenți din toată țara, ne arată că doar 7% din ei descarcă cărți audio (14).

La nivel mondial, astăzi, majoritatea bestsellerurilor sunt publicate conco-

mitent în versiunea de hârtie și în cea audio. Totodată, cărțile audio devin din ce în ce mai populare printre tineri. Aceștia nu mai au timp și nici răbdare să stea să citească o carte liniștiți, iar cărțile audio ar fi o modalitate de a le reda gustul pentru lectură. O cercetare efectuată de către Deloitte Global din SUA în 2018 ne arată că 49% din utilizatorii cărților audio sunt tinerii cu vârsta cuprinsă între 25-44 de ani, cu studii medii de specialitate sau superioare finisate și tinerii angajați. Tot Deloitte Global prognozează că piața globală a cărților audio va crește cu 25%, în 2020 (16).

În perioada crizei pandemice, Federația Editorilor Europeni a constatat că 33% dintre oamenii din întreaga lume au citit mai multe cărți/ascultat mai multe cărți audio. Bibliotecile, în această perioadă, au popularizat pe larg site-uri cu cărți online, dar și cu cărți audio. Iar tinerii, în special, au preluat informația și au lecturat **mult** în această perioadă. Actualmente, bibliotecile din Republica Moldova nu duc o statistică aparte pentru cărțile audio, ele fiind incluse în indicatorul de documente audio-vizuale, dar am găsit unele informații la acest capitol. De exemplu, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” are plasate pe site-ul instituției 67 de cărți audio.

Comercianții de carte au pe site-urile lor și carte audio. Site-ul <https://www.elefant.md/> comercializează azi 183 de titluri de cărți audio. Alte rețele de librărie comercializează cărți pentru copii însoțite de varianta audio pe CD a textului, îndeosebi povești, dar și cărți de studiere a limbilor moderne. Editura „Bestseller” este un producător de cărți audio în Moldova.

Interesul pentru cărțile audio devine din ce în ce mai mare datorită numeroaselor gadgeturi portabile pe care le poți folosi pentru a le asculta. Vă recomand să încercați, cel puțin o dată, acest format de prezentare a unei cărți. Nu este exclusă posibilitatea ca pentru unii să nu funcționeze la fel de bine ca lectura de pe hârtie, cu propriii ochi, deoarece le este mai ușor să se concentreze și să înțeleagă ce citesc în format tradițional. Iar mirosul cărților tipărite, precum și sentimentul pe care îl au atunci când țin o carte în mâini și îi pot pipăi paginile nu pot fi înlocuite de nimic. Există însă șansa de a descoperi că sunteți dintre aceia cărora le face plăcere să asculte. În acest ultim caz, cărțile audio s-ar putea dovedi tovarăși buni, pe termen lung, cu

beneficii colaterale (4).

Cărțile tipărite vor exista atâta timp cât va exista civilizația. Publicațiile în format electronic, cărțile audio nu le înlocuiesc în totalitate pe cele tipărite. Ele sunt și ar trebui să rămână doar un instrument de a aduce cartea către cititor. Cum menționa scriitorul și istoricul Iurie Colesnic, la una din recente sale întâlniri cu cititorii: „Important să găsim echilibru dintre computer și cartea tipărită. Noi ne computerizăm, dar pierdem omul, pierdem sensibilitatea omenească. Sufletul se duce, este ignorat și, în felul acesta, noi ne dezumanizăm. Iar dezumanizarea va duce la dispariția civilizației”. Să nu lăsăm să se întâmple acest lucru.

Referințe bibliografice:

1. *3 avantages du livre audio* [online]. [citat 15 septembrie 2020]. Disponibil: <https://medium.com/@ayokafrica/3-avantages-du-livre-audio-65987df3807b>
2. *5 bonnes raisons d'écouter des livres audio* [online]. [citat 15 septembrie 2020]. Disponibil: <https://www.edilivre.com/5-bonnes-raisons-decouvrir-livres-audio/>
3. *AUDIOBOOK* [online]. [citat pe 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://ro.qwe.wiki/wiki/Audiobook>
4. BUTNARU, Evelina. *Cărțile audio și beneficiile lor* [online]. [citat 1 septembrie 2020]. Disponibil: <https://respiro.ro/books/blog/cartile-audio-si-beneficiile-lor>
5. *CARTEA vorbită* [online]. [citat 10 septembrie 2020]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Carte_vorbit%C4%83
6. *CĂRȚI audio gratuite – alternativă la cărți tipărite și ebooks* [online]. [citat 11 septembrie 2020]. Disponibil: <https://www.giz.ro/filme-bune/carti-audio-6759/>
7. *CE sunt cărțile audio?* [online]. [citat 17 septembrie 2020]. Disponibil: <https://revistatango.ro/ce-sunt-cartile-audio-1564>
8. HEID, Markham. *Are audiobooks as good for you as reading? Here's what*

- experts say* [online]. [citat 11 septembrie 2020]. Disponibil: <https://time.com/5388681/audiobooks-reading-books/>
9. FEDERATION OF EUROPEAN PUBLISHERS. *Report of activities 2019-2020* [online]. [citat 17 septembrie 2020]. Disponibil: <https://efp-fee.eu/-Publications->
10. *JURNALUL cu povești – cadoul ideal pentru copilul tău!* [online]. [citat 17 septembrie 2020]. Disponibil: <https://unica.md/monden/jurnalul-cu-povesti-cadoul-ideal-pentru-copilul-tau/>
11. LOVENBERG, Felicitas von. *Citește! Te rog, citește!*. Buc.: Baroque Books & Arts, 2018. ISBN 9786068977195.
12. *QUELS sont les avantages du livre audio?* [online]. [citat 15 septembrie 2020]. Disponibil: <https://www.audiolib.fr/questions-frequentes/quels-sont-les-avantages-du-livre-audio>
13. ȘIMAN, Augustina. *Literatura poate rezista, evolua și câștiga în continuare admiratori grație cărților audio* [online]. [citat 17 septembrie 2020] Disponibil: <http://curentul.md/cultura/interviu-augustina-siman-literatura-poate-rezista-evolua-si-cistiga-in-continuare-admiratori-gratie-cartilor-audio.html>
14. SONDAJUL CBS-AXA: *majoritatea populației din Republica Moldova nu cunoaște semnificația termenilor „piraterie” și „contrafacere”* [online]. [citat 18 septembrie 2020] Disponibil: <http://agepi.gov.md/ro/news/sondajul-sbx-axa-majoritatea-populatiei-din-republica-moldova-nu-cunoaste-semnificatia>
15. SUFF, Elena. Cărțile audio ca resursă didactică în studiul limbii și literaturii [online]. In: *Didactica Pro*, 2019, nr. 3, pp. 25-28. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/25-28_19.pdf; <https://zenodo.org/record/3462637#.X31hmGgzaUk>
16. STEWART, Duncan, CASEY, Mark, WIGGINTON, Craig. *The ears have it: The rise of audiobooks and podcasting* [online]. [citat 18 septembrie 2020]. Disponibil: <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/industry/technology/technology-media-and-telecom-predictions/2020/rise-of-audiobooks-podcast-industry.html>

17. АУДИОКНИГА [online]. [citat 11 septembrie 2020]. Disponibil: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Аудиокнига>
18. ВЕЖЛЯН, Евгения. Книга и ее заместители, или Этюд о пользе глаз для слуха [online]. In: *Новый Мир*, 2007, nr. 3. ISSN: 0130-767. [citat 11 septembrie 2020]. Disponibil: https://magazines.gorky.media/novyi_mi/2007/3/kniga-i-ee-zamestiteli-ili-etyud-o-polze-glaz-dlya-sluha.html

Campania raională de promovare a cărții și lecturii „Satul meu citește o carte”

Aliona MANCIU

Rezumat:

Autoarea se referă la Campania raională de promovare a cărții și lecturii „Satul meu citește o carte”, organizată de către Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir” în anul 2020. Sunt menționate obiectivele, etapele ei, regulamentul în baza căruia a fost organizată și impactul pe care l-a avut în comunitate. Rezultatele obținute în urma campaniei ne fac să conștientizăm că necesitatea promovării cărții și lecturii prin toate mijloacele posibile este o prioritate pentru biblioteci.

Cuvinte-cheie:

carte, lectură, bibliotecă, Anul Lecturii.

Abstract:

The author refers to regional campaign of promotion of book and reading “My village reads a book”, organized by the “Dimitrie Cantemir” Regional Public Library in the year 2020. Objects and stages of it, the regulation document on which it was based, as well as its impact to society's life are specified. The results obtained give us the awareness that books and reading promotion by every possible means should be a priority for the libraries.

Keywords:

book, reading, library, the Year of Reading.

„A citi înseamnă a învăța...”

Nicolae Manolescu

„Procesul de lectură corespunde imperativului suprem al comunicării, socializării umane și al modelării intelectuale, al promovării cărții nu doar ca instrument de cunoaștere, de informare multiaspectuală, ci și ca obiect estetic, ce asigură barthesiana plăcere a textului.”

Mihai Cimpoi

Lectura reprezintă o formă de petrecere a timpului liber care nu numai că detensionează și relaxează, ci și educă și dezvoltă mental. Un om citit se bucură de o cultură generală sporită, precum și de volumul de cunoștințe necesar dezvoltării sale personale. Biblioteca este punctul de legătură dintre comunitate și carte care poate cultiva gustul lecturii, dar depinde de măiestria și tactica bibliotecarului, cât de rafinat și ce pași va întreprinde pentru a ajunge la inima cititorului. Multiplele programe de promovare a cărții și lecturii, în special Programul Național *Lectura Centrală*, centreză eforturile bibliotecii publice, amplificând rolul și locul bibliotecii în stimularea lecturii, promovarea culturii lecturii. Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, Ungheni, nu rămâne indiferentă față de recomandările și propunerile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, implicându-se activ în concursurile de promovare a cărții și lecturii.

În calitate de centru biblioteconomic raional, Biblioteca Publică Raională

„D. Cantemir”, coordonează activitatea metodologică a unei rețele armonioase de biblioteci: 56 de biblioteci publice din raza raionului Ungheni. Unul dintre obiectivele prioritare ale Serviciului Asistență metodologică este inițierea și realizarea proiectelor educaționale de promovare a bibliotecii, lecturii și cărții, atât la nivel local, cât și național.

Chiar și în anul pandemic, acest obiectiv a fost realizat prin inițierea și organizarea acțiunilor de promovare a lecturii și imaginii bibliotecilor în comunitate precum:

✓ Campania raională „Satul meu citește o carte”. Scopul: promovarea cărților din topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2018, conform studiului elaborat de BNRM. Elaborarea regulamentului privind organizarea și desfășurarea Campaniei de lectură „Satul meu citește o carte”;

✓ Proiect raional expozițional „S-aveți poftă de lectură”. Scopul: abordarea modernă a conceptului expozițional. Elaborarea suportului metodologic de organizare a expozițiilor interactive cu exemple practice (în proces);

✓ Concursul Raional „Cel mai bun eseu despre lectură”. Elaborarea regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursului. Elaborarea broșurii electronice „Rânduri – gânduri despre carte și lectură”. <https://www.youtube.com/watch?v=bsZaJE3voFY>;

✓ Proiect instituțional „Străzi unghenene. GPS literar și istoric. Cunoaștem orașul, cunoaștem scriitorul”. Scopul: promovarea scriitorilor români prin intermediul străzilor ce le poartă numele. Realizarea regulamentului de organizare și desfășurare a proiectului. Crearea a 11 povești digitale. <https://www.youtube.com/watch?v=U9gpmtR-ja8>.

Campania de lectură „Satul meu citește o carte” reprezintă o acțiune comunitară de lectură, în care fiecare bibliotecă publică teritorială sătească se obligă ca, în perioada campaniei, să desfășoare în comunitate o campanie de promovare a uneia dintre cărțile selectate din topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2018, top realizat anual de către Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Scopul fundamental este centrat pe constituirea unei comunități capabile să poată asimila textul artistic în societatea cunoașterii, educarea culturii

lecturii, încurajarea lecturii ca mijloc de dezvoltare culturală și creativă prin promovarea lucrărilor noi și actuale, a tinerilor scriitori, orientarea cititorului spre valorile literare și artistice autohtone, valorificarea experienței de lectură a locuitorilor de la sate.

Obiectivele Campaniei ar fi: afirmarea bibliotecilor teritoriale rurale din raionul Ungheni în calitate de îndrumător, sfătuitor, ghid în lumea cărților; orientarea lecturii spre valori literare autohtone; dezvoltarea sentimentului de apartenență comunitară prin participarea, alături de alți concetățeni, la o acțiune culturală comună; conștientizarea importanței și frumuseții cititului și a plăcerii de a citi; evidențierea contribuției bibliotecii la organizarea timpului liber în mod util și interesant, orientarea spre o receptare adecvată a valorilor literare și artistice.

Pentru buna organizare a proiectului a fost întocmit un regulament privind desfășurarea Campaniei de lectură „Satul meu citește o carte”. (Anexa 1)

Campania a cuprins următoarele etape:

- **Informarea, chestionarea, intervievarea comunității.** Crearea postelor interactive de informare a cetățenilor despre topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2018; discuții cu cititorii și intervievarea și chestionarea comunității despre ce carte își propune să lectureze;

- **Activitatea de advocacy.** Convingerea APL de a aloca surse financiare pentru achiziționarea publicațiilor și asigurarea bibliotecilor/filialelor cu minimum 5 (cinci) exemplare pentru utilizatorii bibliotecii;

- **Concursuri de promovare a cărții:** *Cea mai captivantă fotografie de promovare a cărții; Cel mai reușit pliant de promovare a cărții; Cel mai original mesaj pentru scriitor;*

- **Activități cu publicul – forme interactive de lecturare a cărții** (discuții/dezbateri, ore de lectură, înscenări teatralizate, lecturi publice);

- **Întâlnire cu scriitorul.** Întâlnire cu Marinela Lungu, s. Valea Mare, 28 de persoane participante; întâlnire virtuală cu Tatiana Țibuleac, 70 de participanți.

Campania „Satul meu citește o carte” s-a bucurat de popularitate, fiind promovată în presa locală (2 articole), multiple comentarii, dar și apreciată în cadrul Programului Național *LecturaCentral* ca cel mai original proiect de

promovare a cărților din topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2018. Indicatorii obținuți (38 de biblioteci participante, 5 titluri (122 de exemplare procurate), 330 de cititori, 2 întâlniri cu scriitorii, 3 concursuri, 2 articole în ziar) ne fac să conștientizăm că necesitatea promovării cărții și lecturii prin toate mijloacele posibile este o prioritate pentru biblioteci.

Anul 2020 – Anul LECTURII care NU are sfârșit, iar Cititorii de azi sunt oamenii integri de mâine.

Anexa 1

REGULAMENT
privind organizarea și desfășurarea
Campaniei de lectură
„Satul meu citește o carte”
/biblioteci publice teritoriale, Ungheni/

Capitolul I. Cadrul general

1. Prezentul regulament definește cadrul specific de organizare și desfășurare a Campaniei raionale de lectură /biblioteci publice teritoriale, Ungheni/ „Satul meu citește o carte”.

2.

a) Campania de lectură „Satul meu citește o carte ”, numită în continuare Campanie, reprezintă **un act cultural colectiv, o acțiune comunitară de lectură**, în care fiecare bibliotecă publică teritorială sâtească se obligă în perioada campaniei să desfășoare în comunitate acțiuni de promovare a uneia dintre cărți, selectată în cadrul bibliotecii locale, din topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2018, top realizat anual de BNRM (lista este anexată).

b) **Scopul** fundamental este centrat pe constituirea unei comunități capabile să poată asimila textul artistic în societatea cunoașterii, educarea culturii lecturii, încurajarea lecturii ca mijloc de dezvoltare culturală și creativă prin promovarea lucrărilor noi și actuale, a tinerilor scriitori, orientarea cititorului spre valorile literare și artistice autohtone, valorificarea experienței de lectură

a locuitorilor de la sate, insistarea asupra lecturilor bune ghidate de bibliotecar, contribuirea la promovarea plăcerii de a citi.

A citi în comun și *a reveni* asupra celor citite se conjugă bine cu verbul *a fi* și înseamnă informare, simț artistic și cetățenesc, trăire intensă, gândire descătușată etc.

c) Obiectivele programului sunt axate pe:

- afirmarea bibliotecilor publice teritoriale rurale din r. Ungheni în calitate de îndrumător, sfătuitor, ghid în lumea cărților;
- orientarea lecturii spre valori literare autohtone;
- dezvoltarea sentimentului de apartenență comunitară prin participarea, alături de alți concetățeni, la o acțiune culturală comună;
- conștientizarea asupra importanței și frumuseții cititului și a plăcerii de a citi;
- evidențierea contribuției bibliotecii la organizarea timpului liber în mod util și interesant, orientarea spre o receptare adecvată a valorilor literare și artistice.

3.

a) Campania se desfășoară în perioada iulie-septembrie și se adresează tuturor locuitorilor satelor din r. Ungheni.

b) Segmentele de vârstă participante la Campanie sunt alese în dependență de cartea selectată pentru lectură de către biblioteca din comunitate.

Capitolul II. Organizarea Campaniei

4. Campania este organizată de Biblioteca Publică Raională „D. Cantemir”, Ungheni.

5. Etapele de organizare a Campaniei „Satul meu citește o carte”:

- Etapa locală (1 iulie – 31 august)
- Etapa raională (1 – 15 septembrie)

a) Etapa locală este organizată de bibliotecile publice teritoriale în cooperare cu APL locale și cuprinde următoarele etape:

- Achiziționarea publicațiilor și asigurarea bibliotecilor/filialelor cu minimum 5 (cinci) exemplare pentru utilizatorii bibliotecii prin inițierea *campaniei de advocacy*;

- Promovarea Campaniei prin: produse promoționale (afiș, pliante, semne de carte, anunțuri plasate pe panourile de informații și distribuite în comunitate), emisiuni radio/TV, pagina web, rețele de socializare, bloguri, Flickr, Youtube;

- Desfășurarea Campaniei prin organizarea *activităților cu publicul* (în format online): discuții/dezbateri, ore de lectură, înscenări teatralizate, activitate expozițională, lecturi publice, prezentări de carte, interviu cu scriitorul și cititorii.

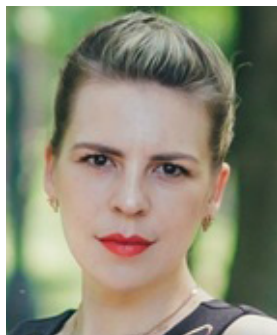
b) Etapa raională este în responsabilitatea Bibliotecii Publice Raionale „D. Cantemir”, Ungheni, prin organizarea conferinței finale cu participarea autorului: delegarea cititorilor activi de la fiecare filială/bibliotecă, invitarea personalităților notorii din cultură, discuție/dezbatere autor-cititor, acordarea scrisorii de grațitudine autorului și diplomelor pentru cititori.

Capitolul III. Dispoziții finale

6. Regulamentul privind organizarea și desfășurarea Campaniei de promovare a lecturii „Satul meu citește o carte” intră în vigoare din data semnării de către directorul Bibliotecii Publice Raionale „D. Cantemir”, Ungheni.

Impresii de lectură.
Îndemn la lectură

451° Fahrenheit. Distopie sau cum putem face față provocărilor lumii noi

Ecaterina PAVLOVA

Rezumat:

În epoca noastră a câștigurilor și a pierderilor sau epoca progresului regresiv, este extrem de dificil să stabilim cine suntem, unde și cum trăim. Mecanismele puternice și manipulator de sofisticate de influență asupra conștiinței de masă dau naștere unui amestec uimitor de mituri și realități.

Percepția distorsionată a realității este blestemul tuturor timpurilor și al popoarelor. Nu privim lumea printr-un cristal, ci printr-o prismă multilaterală a intereselor personale, de grup, de clasă. Când contradicțiile dintre punctele de vedere se agravează, atunci, în numele unei ideologii mărețe, prietenii devin dușmani, iar liderii falși se impun. Întrebarea este: vom fi oare noi capabili să separăm mitul de realitate, ficțiunea necesară de adevărul dificil de înțeles?

Guy Montag, personajul principal al romanului-cult „Fahrenheit 451”, semnat de Ray Bradbury, este un cetățean fericit al unei societăți distopice, care treptat începe să perceapă lumea în jurul lui ca fiind una perversă și superficială. De-a lungul unei părți importante din carte, Montag nu știe prea multe și crede ce aude, dar ajungând în conflict cu ideologia, în final, iese de sub influența ei, reprezentând un model demn de urmat pentru tinerele generații ale epocii noastre.

Cuvinte-cheie:

epoca noastră, mit, realitate, Ray Bradbury, distopie.

Abstract:

In our time of gains and losses or the time of regressive progress, it is extremely difficult to determine who we are, where and how we live. The powerful and disgustingly sophisticated mechanisms of influence on the mass consciousness bring to life an amazing mixture of myths and realities.

The distorted perception of reality is the curse of all times and peoples. We do not look at the world through a crystal, but through a multilateral prism of personal, group and class interests. When the contradictions between points of view intensify – then, in the name of a great ideology, friends become enemies and false leaders impose themselves. The question is: will we be able to separate myth from reality,

necessary fiction from truth difficult to understand?

Guy Montag, the main character of the cult novel „Fahrenheit 451”, signed by Ray Bradbury, is a happy citizen of a dystopian society, who gradually begins to perceive the world around him as perverse and superficial. Throughout the largest part of this book Montag does not know much and believes all he hears, but in the end comes into conflict with the ideology, exits from its influence, representing a model worth following for the younger generations of our time.

Keywords:

our age, myth, reality, Ray Bradbury, dystopia.

Vă aduceți aminte ce gust are ploaia? A ce miros frunzele veștejite de toamnă? Ați observat vreodată porii de pe fața vieții? Da, pentru a le observa trebuie să vă uitați atent, foarte atent.

În 1953, un bărbat pe nume Ray Bradbury, pe atunci un scriitor tânăr și aproape că necunoscut de treizeci de ani, a publicat romanul „Fahrenheit 451”. Această poveste aparent fantastică, scrisă în genul distopiei¹, a pictat viitorul într-un mod destul de pesimist.

Denumirea romanului este explicată prin epigraf: *„451 grade Fahrenheit este temperatura la care hârtia din care sunt făcute cărțile ia foc și se mistuie...”*.

O jumătate de secol mai târziu, într-un interviu, Ray Bradbury va spune: *„Nu fascismul la care am asistat m-a inspirat să scriu această carte. Ci arderea bibliotecii din Alexandria acum 3 000 de ani. Biblioteca este un loc sfânt pentru*

¹ **distopie** (< fr.) s. f. Termen modern construit prin opoziție cu utopie și care se aplică unei lumi imaginate și negative. Printre creațiile distopice sunt mai renumite „Mașina timpului” a lui G. H. Wells, „1984” de G. Orwell și „Noi” de E. Zamiatin. sursa: DE (1993-2009).

mine. Nu am mers niciodată la facultate. Am crescut într-o bibliotecă, care, de fapt, a devenit o universitate pentru mine și, când în copilăria îndepărtată am citit despre arderea bibliotecii din Alexandria, am fost profund mișcat ... ”.

Structura romanului este una simetrică, fiind alcătuită din trei părți.

Partea întâi se intitulează „Vatra și salamandra”. Simbolul suprem al acestei părți este cel al salamandrei care trăiește prin foc. Aici se conturează intriga, conflictul și majoritatea caracterelor principale. Iar întrebarea-cheie este: „De ce sunt arse cărțile?”. Răspunsul pe care ni-l oferă căpitanul Beatty este unul destul de logic: „O carte e o pușcă încărcată, ascunsă în casa vecină: pune-o pe foc, smulge-i armei focosul, zdrobește cugetul omului! Cine știe ce poate să pună la cale un om cult?”. Ritmul vieții noastre, dezvoltarea multor alte surse de informații noi ne lasă din ce în ce mai puțin timp pentru lectură, care necesită concentrare pentru a pătrunde în esență, pentru a te cufunda treptat în tema tratată. Acest lucru face într-adevăr cartea învechită din punct de vedere moral și, prin urmare, din ce în ce mai puțin relevantă.

Oamenii vor să fie fericiți și sunt gata să distrugă sau, cel puțin, să fugă de ceea ce îi împiedică. „*Seninătate, Montag. Tihnă, Montag! Scoate-ți zbulciumul afară. Și mai bine-ar fi să-l azvârli în crematoriu. În mormântările sunt un obicei păgân... Să nu-i plângem pe cei morți. Să-i dăm uitării! Arde tot, arde orice*” – asta-i lecția pe care o predă maestrul de foc Beatty personajului principal Guy Montag.

Așadar, cum este omul fericit? În loc de sunetele vieții, el are căști – „scoici”, în loc de orizont – pereți TV, în loc de prieteni – „rude” din programul TV. El trăiește o viață îndulcită care nu-i aparține, fugind în orice mod posibil de el însuși și de ceilalți. Încercarea de a face viața cât mai confortabilă pentru trai duce spre hibernarea inutilă a oamenilor. În cele din urmă, omul își pierde valoarea: „*Omul de azi e ca un șervețel de hârtie: îți sufli nasul în el, îl mototolești, îl arunci, apoi iei un altul și-ți sufli nasul în el, îl mototolești și-l arunci. Oamenii nu mai au fizionomie proprie*”.

În aceste condiții, creșterea numărului rapoartelor potrivit cărora orașenii se sinucid, oricât de blasfemator ar suna, inspiră optimism. Înseamnă că oamenii nu au pierdut complet omul în sine. Înseamnă că undeva, în adâncul

sufletelor lor, există încă un judecător tăcut, care nu-i permite să moară în întregime. Poate că acesta este singurul și ultimul lor „mijloc” de a-și face cu adevărat alegerea.

La sfârșitul primei părți, Clarisse îi pune lui Montag o întrebare foarte importantă: „Ești fericit?”. În momentul acela, Montag va realiza că, de fapt, nu mai este și va face tot posibilul pentru a găsi o licoare pentru nefericirea sa.

Partea a II-a cuprinde desfășurarea acțiunii și este intitulată „Ciurul și nisipul”. Simbolul central al acestei părți apare într-un flashback al copilăriei lui Montag, când acesta a fost provocat să încerce să umple o sită cu nisip. Era prea tânăr pentru a înțelege inutilitatea totală a eforturilor sale, dar a continuat să încerce până când frustrarea a obținut tot ce-i mai bun din el. Acum, fiind adult, Montag simte din nou că încearcă să umple o sită cu nisip. El își dă seama de inutilitatea societății în care trăiește și de natura incoloră a existenței sale, de aceea încearcă să caute un remediu, apelând la bătrânul Faber. Profesorul îi explică: *„Nu de cărți ai nevoie dumneata, ci de unele dintre lucrurile care erau cândva în cărți... Trei lucruri lipsesc din viața noastră... Primul lucru, ... , e calitatea cunoștințelor noastre. Al doilea lucru, ... , e răgazul necesar penru a le digera. Iar al treilea lucru e dreptul de a săvârși fapte întemeiate bazându-ne pe ceea ce învățăm din primele două.”*

Cărțile sunt o amintire care îi lipsește atât lui Montag, cât și lumii în care trăiește. Nu întâmplător cartea pe care o salvează protagonistul este Biblia, una dintre cele mai vechi cărți care simbolizează memoria întregii omeniri.

La urma urmei, Bradbury scrie despre modul în care noi înșine, pas cu pas, fără să observăm și fără să protestăm într-un mod special, ne îndreptăm spre o lume fără adâncime, fără viață și fără memorie. *„Nu-mi cere garanții. Și nu căuta să te salvezi agățându-te de vreun lucru, om, mașină sau bibliotecă. Salvează-te singur, iar dacă te îneci, măcar să mori știind că te îndreptai spre țarm.”*

Partea a III-a reprezintă punctul culminant al romanului și este intitulată „Strălucirea focului” („Burning Bright”, din titlul unui poem al lui William Blake). În poezie, tigrul arde puternic, simbolizând arderea răului în lume. În „Fahrenheit 451”, lumea zugrăvită este una malefică și, pe parcur-

sul desfășurării acțiunii, arde treptat. Astfel, focul și arderea sunt simbolurile centrale ale întregului roman. Pompierii nu mai sting focurile, ci le provoacă prin arderea cărților. Clarisse îi pune o întrebare arzătoare lui Montag, făcându-l să pună la îndoială vocația sa de pompier. Montag este chemat să-și ardă propria casă, după aceea, pentru a nu fi arestat, îl omoară pe Beatty, arzându-l. Iar când protagonistul, în cele din urmă, scapă de urmărirea câinelui mecanic, îi găsește pe intelectualii exilați așezați lângă foc. Ultima imagine incendiară este cea a orașului nimicuit de bombele aruncate din cer. După câte observăm, focul are semnificație dublă. Deși este folosit de societatea totalitară ca o forță distructivă, intelectualii cred că focul din oraș a purificat societatea de răul suprem, ei cred că acesta se poate ridica ca o pasăre Phoenix din propria-i cenușă. În finalul romanului, grupul de exilați, în frunte cu Montag, merge spre orașul ars pentru a reconstrui o societate nouă și liberă, unde cărțile vor fi prețuite și ideile vor fi împărtășite.

„Toate își au vremea lor. Dărâmarea își are vremea ei și zidirea își are vremea ei. Tăcerea își are vremea ei și vorbirea își are vremea ei.”²

Referințe bibliografice:

1. BRADBURY, Ray. *Fahrenheit 451*. Traducere din engleză și note de Petre Solomon. București: Editura ATR, 2013. 184 p. ISBN 978-973-1249-71-1.
2. HONCIUC, Bogdan. *Transcodarea realității istorice în ficțiune: antiutopie în opera literară a lui Jonathan Swift și Dimitrie Cantemir*, 2016 [online]. Disponibil: <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A26120/pdf>
3. SIMUȚ, Andrei. *Romanul românesc postcomunist între trauma totalitară și criza prezentului. Tipologii, periodizări, contextualizări*. Lucrare realizată în cadrul proiectului „Cultura română și modele culturale europene de cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat din FONDUL SOCIAL EUROPEAN prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Contract nr. POSDRU/159/1.5/S/136077

² Citate din cartea biblică *Eclesiastul* (Vechiul Testament).

- [online]. [citat 10 septembrie 2020]. Disponibil: http://www.cesindcultura.acad.ro/images/fisiere/rezultate/postdoc/rapoarte%20finale%20de%20cercetare%20stiintifica%20ale%20cercetatorilor%20postdoctorat/lucrari/Simut_Andrei.pdf
4. BLAKE, William. *Tiger, tiger, burning bright*. Traducere de Dan Alexe, 12.02.2015 [online]. [citat 10 septembrie 2020]. Disponibil: <https://cabalinkabul.com/2015/02/12/calarind-logosul-sau-traducerea-ca-adaptare-5-w-blake-tigre-tigre-lucitoriu-the-tyger-2/>
 5. ГЕВКОРЯН, Эдуард. *Чем вымощена дорога в рай?* [online]. 1989. [citat 10 septembrie 2020]. Disponibil: http://www.fandom.ru/about_fan/gevorkyan_2.htm
 6. РЕЙ Брэдбери: «Русские издатели грабят меня больше пятидесяти лет». В: *Столичная вечерняя газета (утренний выпуск)* [online], 2003, № 028-001. [citat 10 septembrie 2020]. Disponibil: <http://epizodsspace.airbase.ru/bibl/intervy/bredbery.html>

Literația, între lectura de plăcere și combaterea analfabetismului funcțional

Mihaela BĂSU

Rezumat:

Literația este, probabil, cea mai importantă parte a educației, oferă un întreg mod de gândire. Literația presupune cunoștințele și abilitățile pe care elevii trebuie să le acceseze, să înțeleagă, să analizeze și să evalueze informațiile, să le găsească sensul, să exprime gânduri și emoții, să prezinte idei și opinii, să interacționeze cu ceilalți și să participe la activități de la școală și în viața lor dincolo de școală.

Este esențial ca profesorii de limba și literatura română și limbi străine să nu fie singurii din școală care să sublinieze importanța alfabetizării. Este de datoria tuturor cadrelor didactice să faciliteze învățarea prin alfabetizare, căci literația trebuie să vină înainte ca orice alt tip de învățare să poată apărea și nu putem să creștem ca societate fără alfabetizare.

Analfabetismul funcțional este corelat cu absentismul și abandonul școlar. Acestea produc un dublu eșec: o dată pentru cei care nu înțeleg lumea în care trăiesc și se simt marginalizați, și încă o dată pentru lumea însăși, care pierde unul dintre membrii săi, ce ar fi putut să contribuie la dezvoltarea omenirii.

Pentru ca elevii noștri să se angajeze într-o conversație academică sau să vorbească cursiv, au nevoie de o mulțime de practici cu conversații informale. Utilizați frecvent strategii moderne pentru a construi abilitățile orale ale elevilor, căci aceștia trebuie să vorbească, să își comunice ideile, nu să fie pasivi. De asemenea, un vocabular bogat și o fluentă sunt semnificative, căci

elevii trebuie să poată merge dincolo de simpla înțelegere literală a unui text; ei trebuie să fie capabili să facă deducții și să evalueze importanța cuvintelor.

Nu există o singură rețetă pentru o învățare de calitate și eliminarea analfabetismului funcțional, există multe abordări diferite care pot fi utilizate cu succes. Acest articol prezintă doar câteva sugestii pentru cadrele didactice. Depinde de fiecare profesor să găsească soluții prin care elevii să citească de plăcere, să se instruiască, să dobândească competențe care să îl pregătească pentru viața de adult.

Cuvinte-cheie:

literație, analfabetism funcțional, învățare de calitate, strategii moderne.

Abstract:

Literacy is probably the most important part of education, it offers a whole way of thinking. Literacy involves the knowledge and skills that students need to access, when understand, analyze and evaluate information, find meaning and express themselves, their thoughts and emotions, present own ideas and opinions, interact with others and participate in learning activities at school and in their own lives beyond school. It is essential that teachers of Romanian language and literature and of foreign languages would not be the only ones in the school who emphasize the importance of literacy.

It is the duty of all teachers to facilitate learning through literacy, which must come before any other type of learning. Without literacy we cannot grow as a society. Functional illiteracy is correlated with absenteeism and school dropout. They produce a double failure: once for those who do not understand the world in which they live and feel marginalized, and once again for the world itself, which loses one of its members that could contribute to the development of mankind. In order for our students to engage in an academic conversation or to speak fluently, they need a lot of practice with informal conversations. Use frequently modern strategies to build students' oral skills - they need to speak, communicate their ideas, not be passive. Also, a rich vocabulary and fluency are significant, because students must be able to go beyond the simple literal understanding of a text; they should be able to make deductions and evaluate the importance of words. It isn't the only recipe for quality learning and eliminating functional illiteracy, there are many different approaches that can be used successfully. The article presents only a few suggestions for teachers. It is up to each teacher to find solutions for students to read with pleasure, to be instructed, to acquire skills that would prepare them for adult life.

Keywords:

literacy, quality in learning, modern strategies.

Alfabetizarea a fost definită mult timp ca abilitatea de a citi și de a scrie, dar astăzi este văzută ca un întreg proces în care elevii dobândesc competențe complexe. Alfabetizarea nu dă acces doar la cunoașterea faptelor sau la formarea competențelor.

Argumentele pentru alfabetizare sunt deseori insuficient explicate. Nu este vorba doar de producerea de adulți care pot fi angajați, nici de stimularea PIB-ului, nici de a fi mai vizibili în lume. Scopul educației este de a face oameni mai buni, mai capabili de a lua hotărâri în deplină cunoștință, capabili să se integreze deplin în societate.

A deveni literat nu este doar despre cunoștințe și abilități. Literația oferă un întreg mod de gândire; ne permite să urmărim argumente mai lungi și mai complexe decât sunt disponibile fără scriere, ne permite să purtăm discuții cu oameni din diferite medii sociale sau vârste diferite.

Dacă ne pasă cu adevărat de faptul că toți elevii noștri trebuie să aibă competente legate de literație, este vital să înțelegem și să definim complexitatea alfabetizării. Se fac confuzii între analfabetismul funcțional și imposibilitatea de a citi sau a scrie. În timp ce lectura este o parte a alfabetizării, alfabetizarea este un concept mult mai complex, care se schimbă în permanență datorită formelor tot mai diferite în care se dezvoltă.

Literația este probabil cea mai importantă parte a educației. Fără alfabetizare, toate celelalte învățări sunt imposibile. O bază solidă în alfabetizare poate fi un aspect esențial al progresului în carieră sau al succesului și o cale deschisă pentru cititul de plăcere.

Literația implică folosirea citirii, scrierii, vorbirii, ascultării și vizionării pentru a obține mai multe cunoștințe. Fără capacitatea de a avea oricare dintre aceste abilități, nu există absolut nicio modalitate de a dobândi alte cunoștințe. Literația este esențială pentru învățare.

Este esențial ca profesorii de limba și literatura română și limbi străine să nu fie singurii din școală care să sublinieze importanța alfabetizării. Este de datoria tuturor cadrelor didactice să faciliteze învățarea prin alfabetizare, căci literația trebuie să vină înainte ca orice alt tip de învățare să poată apărea și nu putem să creștem ca societate fără alfabetizare.

Literația presupune cunoștințele și abilitățile pe care elevii trebuie să le acceseze, să înțeleagă, să analizeze și să evalueze informațiile, să le găsească sensul, să exprime gânduri și emoții, să prezinte idei și opinii, să interacționeze cu ceilalți și să participe la activități de la școală și în viața lor dincolo de școală.

Adolescenții contemporani au nevoie de niveluri avansate de alfabetizare pentru a avea succes în viața profesională, pentru a acționa ca cetățeni responsabili și pentru a-și gestiona viața personală.

Analfabetismul funcțional este corelat cu absenteismul și abandonul școlar. Acestea produc un dublu eșec: o dată pentru cei care nu înțeleg lumea în care trăiesc și se simt marginalizați, și încă o dată pentru lumea însăși, care pierde unul dintre membrii săi, ce ar fi putut să contribuie la dezvoltarea omenirii.

Conform ultimului raport al Asociației Internaționale de Literație (ILA), alfabetizarea timpurie este considerată vitală. Anumite comportamente și dispoziții îi ajută pe elevi să devină cursanți eficienți care sunt încrezători și motivați să-și folosească abilitățile de literație.

Având în vedere că standardele de conținut se dezvoltă, este ușor să ne concentrăm doar asupra conținutului pe care îl predăm și asupra materialului. Avem atât de multe pentru a le spune elevilor și a le împărtăși... dar oferim elevilor suficient timp zilnic pentru a practica abilitățile de comunicare? Întrebați-vă: „Cum putem transmite mai mult informațiile și cunoștințele elevilor?”

În condițiile în care din ce în ce mai mulți copii din România abandonează școala, este nevoie de o strategie pentru stoparea fenomenului. În calitate de cadre didactice, avem responsabilitatea cultivării și dezvoltării intelectului tinerilor.

O componentă esențială a acestei sarcini este aceea de a ne asigura că elevii sunt educați.

Pentru ca elevii noștri să se angajeze într-o conversație academică sau să vorbească cursiv, au nevoie de o mulțime de practici cu conversații informale. Utilizați frecvent strategii moderne pentru a construi abilitățile orale

ale elevilor, căci aceștia trebuie să vorbească, să își comunice ideile, nu să fie pasivi. De asemenea, un vocabular bogat și o fluență sunt semnificative, căci elevii trebuie să poată merge dincolo de simpla înțelegere literală a unui text; ei trebuie să fie capabili să facă deducții și să evalueze importanța cuvintelor.

O strategie ar fi ca la fiecare 5-8 minute de explicație a profesorului, elevii să aibă posibilitatea de a se exprima liber. Puteți să vă plimbați și să ascultați, să evaluați informal și să verificați înțelegerea. Conversația ajută foarte mult la procesarea conținutului și conceptelor noi. De asemenea, elevii vor avea mai multe răspunsuri fructuoase de împărtășit. Asigurați-vă că întotdeauna oferiți timp de gândire suficient atunci când puneți întrebări elevilor.

De asemenea, elevii trebuie să scrie în fiecare zi, în fiecare clasă. Scrierea este un proces important. Nu este un simplu set de pași în care se pot colecta informații. Simpla învățare a pașilor procesului de scriere este lipsită de valoare. Elevii trebuie să vadă modul în care acești pași sunt folositori și îi vor ajuta în formarea lor. Pot fi utilizate scheme, desene, grafice pentru o mai bună înțelegere și învățare.

Prin încurajarea elevilor să citească de plăcere și să scrie, profesorii pun bazele educației solide și le oferă copiilor instrumentele necesare pentru un viitor de succes. În cadrul predării lecțiilor se pot folosi strategii eficiente de predare prin lecturarea textelor noi, înainte, în timpul și după citirea acestora, cum ar fi: vizualizarea textului, citirea unui obiectiv/scop, realizarea predicțiilor și a conexiunilor. Vocabularul nou trebuie predat odată cu restul lecției, și nu separat de aceasta. Dacă elevii citesc un text, cuvintele noi trebuie explicate și legate de diferite contexte și astfel rata de reținere a noilor cunoștințe va fi mult mai mare. Utilizarea organizatorilor grafici va fi de folos pentru toți elevii.

Unele abilități pot fi mai ușor de învățat prin imagini sau video, iar unele lucruri pot fi învățate doar prin practică.

Educația digitală joacă și ea un rol în acest sens prin promovarea conștiinței contextuale, utilizând atât abilitățile cognitive, cât și cele tehnice, și este deja o prioritate a școlilor din România.

Cunoașterea digitală este abilitatea de a utiliza tehnologiile informației și

comunicațiilor pentru a găsi, evalua, crea și comunica informații care necesită atât abilități cognitive, cât și tehnice. Prin integrarea tehnologiei informațiilor în experiența de învățare, elevii sunt capabili să absoarbă informații din medii diferite și să le rețină cu mai multă ușurință.

În cadru nonformal, misiunea profesorilor de a-i face pe elevi să vorbească cursiv, să citească de plăcere și să scrie devine mai ușoară. Prin activitățile extracurriculare se formează o punte între cunoștințele predate și punerea lor în practică. Educația nonformală scapă elevul de stresul notelor, disciplinei stricte, temelor, dar aduce o plusvaloare prin stimularea creativității și a lucrului în echipă. Are rolul de a dezvolta mai multe competențe transversale precum vorbitul în public, lucrul în echipă, abilitățile de comunicare și socializare, leadershipul.

Implicarea elevilor în activități extracurriculare prin care să își exerseze abilitățile de literație este foarte importantă. În context nonformal, copiii capătă încredere să exploreze, să întrebe, să citească ceea ce doresc, să scrie proiecte și să își formeze competențe care îi vor ajuta în viața de adult.

Nu există o singură rețetă pentru o învățare de calitate și eliminarea analfabetismului funcțional. Există multe abordări diferite care pot fi utilizate cu succes, iar dacă profesorii nu sunt mereu de acord cu modul în care sunt predate lecțiile, acest fapt nu trebuie să constituie o problemă.

O metodă poate funcționa mai bine pentru un profesor, în timp ce pentru altul funcționează mai bine alta, dar explorarea diferitor stiluri de abordare a lecțiilor și activităților extrașcolare nu poate duce decât la progres.

Referințe bibliografice:

BĂSU, M., Berea, G. *Să stăm de vorbă fără catalog*. Iași: Editura StudIS, 2013.

Impactul psihologic al lecturii asupra elevilor clasei pregătitoare

Mirela
CHIDON-FRUNZĂ

Rezumat:

Educația permanentă include totalitatea activităților de învățare realizate de fiecare persoană de-a lungul vieții, începând cu educația timpurie, în scopul dobândirii de cunoștințe, formării de deprinderi/abilități și dezvoltării de atitudini, semnificative din perspectivă personală, civică, socială și sau ocupațională. Lectura oferă beneficii pentru dezvoltarea psihomotorie a copilului:

- ✓ formează copiilor abilitățile de a asculta, de a acorda atenție, de a se concentra, de a memora;
- ✓ îi ajută să înțeleagă sensul cuvintelor, familiarizându-i cu sunetele și limba, construindu-le, în timp, vocabularul;
- ✓ ridică apetitul copiilor pentru lectură și pentru deprinderea de a căuta noi informații;
- ✓ îmbunătățește abilitățile de comunicare prin dezvoltarea simțurilor;
- ✓ stimulează imaginația și creativitatea;
- ✓ facilitează înțelegerea unor concepte, atitudini, norme sociale, oferind informații despre lumea din jurul lor;
- ✓ ajută copiii să deprindă abilități de gândire încă de la vârste fragede; când i se citește, copilul învață să înțeleagă cauza și efectul, învață să exerseze logica și să gândească în termeni abstracti;
- ✓ lectura îi ajută pe copii să depășească stările de anxietate și stres.

Cuvinte-cheie:

educație timpurie, lectură, dezvoltare psihomotorie, impact psihologic, clasa pregătitoare.

Abstract:

Lifelong learning includes all the learning activities performed by each person throughout life, starting with early education, in order to acquire knowledge, develop skills / abilities and attitudes, significant from a personal, civic, social and / or occupational perspective.

Reading offers benefits for the child's psychomotor development:

✓ it forms children's skills to listen, to pay attention, to concentrate, to memorize;

✓ it helps them to understand the meaning of words, to familiarize them with sounds and language, to build, over time, their vocabulary;

✓ it raises children's appetite for reading and the ability to look for new information;

✓ it improves communication skills by developing the senses;

✓ it stimulates imagination and creativity;

✓ it facilitates the understanding of concepts, attitudes, social norms, providing information about the world around them;

✓ it helps children to obtain thinking skills from an early age; when read to him, the child learns to understand cause and effect, learns to practice logic and to think in abstract terms;

✓ reading helps children to overcome anxiety and stress.

Keywords:

early education, reading, psychomotor development, psychological impact, preparatory class.

***„Copilul este aiudoma albinei care adună
nectarul pentru a face miere.***

Copilul preface totul în miere.”

Antoine de Saint-Exupéry

Conform **Proiectului Legii educației naționale**, „*educația permanentă este un drept garantat de lege*” (art. 22, alin 1). Totodată, „*educația permanentă include totalitatea activităților de învățare realizate de fiecare persoană de-a lungul vieții, începând cu educația timpurie, în scopul dobândirii de cunoștințe, formării de deprinderi/abilități și dezvoltării de atitudini, semnificative din perspectivă personală, civică, socială și/sau ocupațională*”.

În **Curriculumul pentru învățământul preșcolar** se arată următoarele: „Educația timpurie, ca primă treaptă de pregătire pentru educația formală, asigură *intrarea copilului în sistemul de învățământ obligatoriu* (în jurul vârstei de 6 ani), prin formarea capacității de a învăța. Investiția în educația timpurie este cea mai rentabilă investiție în educație, după cum arată un studiu elaborat de *R. Cuhna*, unul dintre laureații Premiului Nobel în Economie. Învățarea timpurie favorizează oportunitățile de învățare de mai târziu. Deprinderile și cunoștințele dobândite devreme favorizează dezvoltarea altora ulterior, iar deficiențele de cunoștințe și deprinderi produc în timp deficiențe mai mari, oportunități de învățare ratate sau slab valorificate.

În România, începând din 2012, se discută despre educație timpurie odată cu intrarea copilului în clasa pregătitoare. În același context, se consideră că aceasta asigură mediul care garantează siguranța și sănătatea copiilor și care, ținând cont de caracteristicile psihologice ale dezvoltării copilului, implică atât familia, cât și comunitatea în procesul de învățare”. Ea constituie baza personalității, iar pentru reușita educațională a copilului e necesar să fie antrenati toți factorii care interacționează, începând cu membrii familiei, personalul din instituțiile de educație și terminând cu comunitatea. Familia este mediul de inserție a copilului în societate și cultură: ea constituie poarta prin care acesta este introdus în viața umană și în cadrul căreia își va forma personalitatea. Educația la vârste timpurii respectă principii și valori general valabile, astfel: fiecare copil este unic, cu nevoile lui specifice și particulare.

Fiecare copil va fi preluat ca o individualitate și va fi tratat diferit, pentru că nevoile lui sunt importante. Până a ajunge la învățare, copiii au anumite nevoi (iubire, încredere, libertate, stimulare). Înțelegându-le nevoile, putem să găsim modalități prin care să-i instruiem. Mediul are un rol fundamental în educarea copilului. Nu ne putem aștepta ca acesta să ajungă o persoană cultivată, pozitivă, instruită și eficientă în societate, fără baza pe care o primește acasă.

Formarea și dezvoltarea competențelor specifice domeniului cognitiv pentru vârsta de 6-7 ani este un proces complex ce presupune organizarea de către profesor a unei situații de predare, învățare și evaluare sistematică,

în strânsă interdependență cu particularitățile de vârstă și individuale ale elevului.

Caracteristicile de bază ale dezvoltării cognitive sunt:

- Percepția (perceperea formei, culorii, mărimii, orientarea în spațiu și în timp);
- Gândirea (capacitatea de a utiliza operațiile gândirii: analiza, sinteza, comparația, generalizarea, clasificarea);
- Limbajul (volumul vocabularului, verbalizarea acțiunii în activități, lexical, gramatical);
- Reprezentări (clare, diferențiate, încadrate într-un sistem mai larg de imagini);
- Imaginația (reproductivă și creatoare);
- Creativitatea (înlocuirea unor personaje din povești, organizarea unor jocuri de rol/scenete/serbări, să formeze obiecte variate din forme geometrice cunoscute, să utilizeze acțiuni de aplicație și modelare în jocul liber, să compună un cântecel pentru versurile memorizate, să transfere materialele dintr-un centru în altul pentru a îmbogăți produsul final);
- Temperamentul (trăsături temperamentale: mobilitate, stabilirea conduitei, intensitatea reacțiilor, rezistența la dificultăți); trăsături de caracter (pozitive și negative).

Pentru dezvoltarea acestor capacități este nevoie de următoarele: să-i oferim copilului posibilitatea de a lucra în grupuri mici și în perechi în cadrul activităților, să-i acordăm timp în fiecare zi pentru lectură, să îi stimulăm inițiativa, să îi oferim posibilitatea de a alege activitatea sau partenerii, să îl susținem în inițiativele sale și să îi punem la dispoziție diverse materiale (cărți, ilustrate, enciclopedii pentru copii, materiale care să stimuleze apetitul pentru lectură, să inițieze activități de confecționare a unor suporturi de cărți, desene reprezentând personaje preferate etc.).

Lectura cu voce tare, încă de la vârste foarte fragede, oferă o mulțime de beneficii pentru **dezvoltarea psihomotorie** a copilului, precum:

- formează copiilor abilitățile de a asculta, de a acorda atenție, de a se concentra, de a memora;

-îi ajută să înțeleagă sensul cuvintelor, familiarizându-i cu sunetele și limba, construindu-le, în timp, vocabularul;

-ridică apetitul copiilor pentru lectură și pentru deprinderea de a căuta noi informații;

-îmbunătățește abilitățile de comunicare prin dezvoltarea simțurilor;

-stimulează imaginația și creativitatea;

-facilitează înțelegerea unor concepte, atitudini, norme sociale, oferind informații despre lumea din jurul lor;

-ajută copiii să deprindă abilități de gândire încă de la vârste fragede; când i se citește, copilul învață să înțeleagă cauza și efectul, învață să exerseze logica și să gândească în termeni abstracți;

-lectura îi ajută pe copii să depășească stările de anxietate și stres.

Lectura în afara clasei lărgeste orizontul cunoștințelor primite în clasă. Este important ca învățătorul să știe care sunt formele de îndrumare a lecturii în afara clasei. Forma cea mai cunoscută și cea mai des utilizată în această activitate este povestirea. Cei care au citit povestesc în clasă lectura citită, completând conținutul povestirii mai mulți copii. La ora de lectură, elevii se întrec în a povesti cât mai expresiv, fapt care îi capacitează și pe cei mai puțini dornici de lectură.

Tot ca o activitate atractivă care se poate desfășura pe marginea unui text citit este completarea unei fișe de lectură, ce poate cuprinde mai multe aplicații pe textul citit: numirea titlului textului, a autorului, a personajelor principale/secundare, pozitive/negative etc., morala/învățătura textului, realizarea unui desen reprezentativ, extragerea unor expresii frumoase, caracterizarea personajului preferat ș.a.

Altă formă de îndrumare a lecturii în afara clasei o constituie formarea bibliotecii clasei, alături de ludotecă, precum și a bibliotecii personale de acasă. Cea dintâi se realizează cu cărți aduse de copii și de învățător, se fixează un bibliotecar elev și apoi se procedează la împrumutarea cărților.

O activitate care a avut un impact deosebit asupra elevilor clasei pregătitoare a fost *Ceainăria literară* (fig. 1); mobilierul școlar a fost amplasat astfel încât să permită oricărui elev să-și vadă toți colegii de clasă (o masă rotun-

dă); fiecare copil a prezentat câte o lectură, pe baza căreia colegii i-au adresat întrebări dintre cele mai diverse, ajungându-se la dezbateri dirijate. Copiilor le-a plăcut atât de mult acest tip de activitate, încât o derulăm săptămânal, de trei ani școlari, chiar și online.

Figura 1. **Ceainăria literară**

În consecință, pentru orice copil această deprindere ar trebui să survină ca o etapă firească. Cu cât începe mai devreme, cu atât lectura este mai benefică și va avea efecte uluitoare asupra dezvoltării psihomotorii a celui mic, contribuind la formarea lui ca individ responsabil de propria lui învățare și ca cetățean autonom, cu un set autentic de valori, ce va da un sens important lumii lui în continuă formare.

Studiile științifice efectuate în Finlanda (țară care și-a demonstrat demult eficiența în ce privește sistemul educațional) arată că o resursă umană de calitate, bine pregătită, specializată aduce un plus important de eficiență programelor de educație timpurie, cu impact direct asupra performanțelor elevilor. Pe lângă aportul esențial al cadrelor didactice, implicarea părinților în pregătirea pentru școlarizare și promovarea unei atitudini pozitive față de școală și învățare este absolut necesară. Instituțiile de învățământ și autorită-

țile competente în domeniu trebuie să ia măsurile necesare pentru a atinge aceste deziderate, care și-au dovedit eficiența în alte țări ale Uniunii Europene și nu numai.

Referințe bibliografice:

1. BALOTĂ, Nicolae. *Arta lecturii*. București: Editura Cartea Românească, 1978. 440 p.
2. CORNEA, Paul. *Introducere în teoria lecturii*. București: Ed. Minerva, 1988. 305 p.
3. VLAD, Ion. *În labirintul lecturii*. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1999. 344 p. ISBN 973-35-0941-8.

Pledoarie pentru lectură: Citesc, deci exist!

Ghenadie RÂBACOV

Rezumat:

Autorul se referă la fenomenul lecturii ca și la un act de comunicare avizat și un model de construcție vie, expresiv și nuanțat. Lectura reprezintă o cură spirituală, un *modus vivendi* și un exercițiu excelent de îmbunătățire a abilităților mintale. Citirea aduce izbândă și curaj în realitatea trăită pentru că ne scoate din capcana otrăvitoare a minciunii și ne scapă de teamă, de indiferență și de confuzia identitară.

Cuvinte-cheie:

lectură, beneficiul lecturii, carte, biblioteci.

Abstract:

The author refers to the phenomena of reading as an approved communication act and a construction model – live, expressive and full of nuances. Reading represents a spiritual cure, *modus vivendi* and training of mental skills, brings victories and courage in everyday life, takes us out of the poisonous trap of lying and helps to get rid of fear, indifference and identity confusion.

Keywords:

reading, benefits of reading, books, libraries.

Lectura și dialogul cu cartea sunt delectări intelectuale, dar și șezători în sânul familiilor, însoțite de strigăte interioare ce traduc setea de cunoaștere. Lectura este un act de comunicare avizat și un model de construcție vie, expresiv, nuanțat, ce te înalță pe scara libertății de a gândi și de a crea. Ea reprezintă o cură spirituală, un *modus vivendi* și un exercițiu excelent de îmbunătățire a abilităților mintale. Lectura ne face mai buni și mai puternici, ne aduce izbândă și curaj. Și tot ea, lectura, ne scoate din capcana otrăvitoare a minciunii și ne scapă de teamă, de indiferență și de confuzia identitară.

Cititul îmbracă diverse forme ale căutării de sine, forme de redescoperire, de întâlnire față-n față cu un alt eu. Este un fel de rețea socială care te călește din punctul de vedere al dezvoltării și rezistenței personale. O rețea în care tu, în calitate de cititor, te plimbi de la un capitol la altul, de la un vers la altul, dansezi cu frazele și slovele, stai la taifas ba cu personajele, ba cu autorul. Uneori până în punctul în care tu însuți ajungi autor. E ceea ce numim Social Media în societatea digit(al)izată și ultratehnologizată de astăzi. Impresiile despre cele lecturate servesc drept comentarii, iar bucuria de a împărtăși cu alții farmecul literaturității și de a îmbrățișa esențele se înscrie în mult adoratele și mult așteptatele *like*-uri și distribuiri.

Din cauza noilor alternative, aparent mai atractive și poate mai comode, cartea a început să-și piardă din importanță. Stilul de viață online ne îndreaptă cu pași cosmici, și chiar înspăimântători, spre o civilizație a văzului, a imaginii, spre o lume a artificialului, a non-inteligenței naturale. O fi oare internetul de vină? Nu cred. Dorința de a fi prieten cu cartea vine din interior, din ambiția și necesitatea de a fi informat pentru a putea învinge într-o societate bolnăvicioasă, plină de răutate și perfidie. Nimic nu se compară cu puterea educației și a culturii. O putere ce ia naștere tot din cărți. Și e păcat să nu vedem și să nu profităm din plin de avantajele tehnologiilor avansate, care ne fac legătura cu întreaga omenire și ne pun în contact imediat cu autori și scrieri în orice limbă. Avem acces non-stop la varii surse de informare, la un click distanță. Cu toate acestea, ne lamentăm că ni se ascunde adevărul, că nu avem timp pentru lectură din pricina multor necazuri cu care ne confruntăm în fiecare zi. Au fost perioade mult mai grele. Își mai amintește

cineva de explozia informațională din anii '90 ai secolului trecut, produsă imediat după prăbușirea Uniunii Sovietice? Dacă nu, vă zic eu, tânărul care a trecut prin acele momente de dorință nebună de a citi literatură adevărată, așteptând zile și chiar săptămâni pentru ca unii colegi să termine de citit și să-mi transmită cartea pe care o sorbeam într-o noapte. Cărțile românești se găseau într-un singur exemplar pentru o școală întreagă sau chiar pentru o localitate. Cred că acum pare o nebunie când mărturisesc cuiva că eram nemaipomenit de fericit atunci când parcurgeam, cu maximă atenție, fiecare rând din paginile romanelor preferate. Uitam și de joaca în curtea casei și de hârjoneala cu copiii vecinilor. Discuțiile imaginare cu personajele literare și recitarea versurilor din minunata poezie românească reprezentau Facebook-ul meu de astăzi. Societatea trecea prin momente de criză. Altfel de criză, nu cea prin care trecem în prezent. O carte românească bună îmi oferea subiect de dezbateră cu amicii și colegii de școală și mă făcea să uit de frig, de întreruperile programate ale energiei electrice în orele de seară, de cozile infernale de la alimentară, de conflictul armat de pe Nistru al cărui martor ocular am fost, de fricile mamei, care, pe ascuns, le cultiva dragostea pentru limba română și alfabetul latin micuților de la grădiniță din Tighina, de multe alte năpaste. Actualmente, Cartea este pe masa fiecăruia, iar faptul de a o deschide este pentru cineva o adevărată tortură. Dacă pentru unii lectura constituie colacul de salvare, pentru alții, acest deliciu pare a fi un calvar.

Copiii născuți după 2010, alias Generația Alpha, vor schimba radical lumea în care trăim. Obișnuți de mici cu smartphone-uri și mega-dependenți de gadgeturi, aceștia sunt în permanentă comunicare cu ceilalți, cu un singur click și de pe orice dispozitiv conectat la Wi-Fi. Conectarea non-stop la internet și la diferite aplicații însă îi împiedică pe acești copii minunați să închege o relație sănătoasă cu semenii lor, cu profesorii și chiar cu părinții. Este o provocare dificilă atât pentru familiile din care fac parte, cât și pentru școală. Profesor fiind, mă simt responsabil de ce modele de viață absorb elevii mei. Sunt în fața unei mari provocări. Deși înțeleg foarte bine că soluția constă, în primul rând, în informarea corectă și solidă, în comunicarea prietenoasă cu tinerii și în colaborarea permanentă cu ei, sunt pătruns de un sentiment

de îngrijorare și nedumerire. Nu e cazul să compar actuala generație cu cei născuți în 1980. Nu există o generație perfectă. Am fost format în alte timpuri, poate mai vitrege decât cele actuale, poate nu. În același timp, am pășit și în vremurile noi, fără prea mari dificultăți. Mai bine zis, vremurile noi ne-au înghițit.

Copiii de azi sunt plămădiți din alt aluat. Ei folosesc cu dexteritate mijloacele IT. Probabil acesta este răspunsul la întrebarea: „De ce abordarea lecturii unei cărți tipărite a devenit neatractivă, banală, plicticoasă, neinteresantă?”. Indubitabil, textele în format electronic (e-books) sunt mai potrivite pentru preocupările adolescenților. De ce atunci mulți continuă să aibă antipatie față de carte în orice format ar fi ea? De ce preferă informații facile și lipsite de adâncime, puse pe tavă de orice „influencer” (așa sunt botezate vedetele internetului)? De ce sunt atrași de fals, absurd și orice conținut sărac în reflecție personală, efort intelectual sau scris fără o pregătire anterioară?

Din păcate, lectura a fost pusă la colț și a devenit o Cenușăreasă a activităților recreative, fiind considerată „depășită” și neaducătoare de „beneficii”. Oamenii zilelor noastre, majoritatea internauți, vor să pară mai așezați. Probabil că așa și sunt: prea așezați. Adică inerți spiritualicește, dar tot timpul pe fugă, agitați, contracronometru. Cititul, reconectarea, unirea cu sine și cu cei din jur ar trebui să mai tempereze nebunia umană, să ne mai pună pe gânduri, să ne emoționeze nițel, să ne readucă la normalitate. Poate a venit clipa deșteptării, în care volumele de versuri, de proză și piesele de teatru, studiile și cercetările științifice să nu rămână doar în librării, biblioteci, edituri, în sufrageria autorilor sau în propriile computere? Ce-ar fi dacă în acest moment fiecare dintre noi ar lua în mână o carte și ar intra în ea ca pe Facebook, Instagram sau TikTok, să vadă vreo mișcare, să observe reacții, să mai vadă cine, ce și când a postat?! Un asemenea exercițiu ne-ar ajuta să înțelegem că în mediul online nu ai de unde ști dacă interacțiunile sunt autentice, dacă cineva îți dă un *like* fiindcă te citește sau fiindcă așteaptă același lucru de la tine. În schimb oftatul ce se aude printre rândurile unei pagini ori zâmbetul ce se ascunde în spatele unei coperti sunt semne autentice că cineva a fost „înțepat” de puterea vindecătoare a cuvintelor.

În aceste clipe pandemice, plâng bibliotecile, plâng sintagmele și buchiile, plânge alfabetul bunelor maniere. Am ajuns în punctul în care Dumnezeu șterge lacrimile cărturimii și abia de mai poate opri răutatea plebei. Dă, Doamne, o ploaie cu cărți peste întunericul acestei lumi! Nu lăsa scriitorii să zacă triști în spații încuiate! Ce fel de lume este asta, din care cărțile dispar? Cum vor arăta generațiile de mâine, dacă vor reacționa doar la semnale fără fir? Cum va supraviețui Pământul fără dragoste de Limbă, Mamă și Țară? Cum ne vom vindeca de narcolepsie dacă refuzăm categoric să administrăm cel mai inofensiv antidot – Cartea?

Societatea are grijă să ne fure tihna necesară cititului. Să nu permitem acest furt! Cărțile în sine vor fi întotdeauna vii și-și vor aștepta cu nerăbdare cititorii pentru a-i readuce la viață. Cartea este calea de acces la binecuvântarea ce vine direct de sus, de la Cel ce a creat cerul și pământul. A citi înseamnă a exista!

AUTORII ARTICOLELOR

BĂȘU, Mihaela – doctor inginer, profesor gradul didactic I, coordonator de programe și proiecte educative, Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri”, Iași, România, e-mail: bsmihaela@yahoo.com

BIRIUKOVA, Iryna – director general al Bibliotecii Naționale Științifice din Odesa, Ucraina, e-mail: ognb@ukr.net

CHIDON-FRUNZĂ, Mirela – profesor învățământ primar, gradul didactic I, Școala Gimnazială „Bogdan Vodă”, Rădăuți, jud. Suceava, România, e-mail: frunza_mirela@yahoo.co.uk

CIOCOI, Tatiana – doctor habilitat, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, fondator al Atelierului de Comunicare Inteligentă „Chișinăul Cult” e-mail: tania.ciocoi@yahoo.it

CORGHENCI, Ludmila – șefa Centrului de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: lcorghenci@bnrm.md

DRĂGĂNEL, Angela – specialist principal, secția Studii și cercetări, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: adraganel@bnrm.md

FILIP, Iulian – doctor în filologie, Academia de Științe a Moldovei, poet, scriitor, dramaturg și folclorist român din Republica Moldova, e-mail: filip.iulian@gmail.com

GHIMPU, Vlad D. – doctor în istorie, conferențiar, cercetător științific, coordonator la Muzeul Național de Istorie a Moldovei, e-mail: vladd.ghimpu@mail.ru

HARJEVSCHI, Mariana – director general al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, e-mail: mharjevschi@gmail.com

MANCIU, Aliona – șef serviciu Asistență metodologică, Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, Ungheni, e-mail: manciualiona@gmail.com

MOLCOȘEAN, Alexandru – profesor de istorie, gradul didactic II, mun. Bălți, Liceul Teoretic „B. P. Hasdeu”, e-mail: molcoseanalexandru@gmail.com

OSOIANU, Vera – director adjunct, Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: bnrmvo2012@gmail.com

PAVLOVA, Ecaterina – profesoară de limba și literatura română și literatura universală, Liceul Teoretic „Lucian Blaga”, Tiraspol, e-mail: katty08071985@gmail.com

PILCHIN, Maria – șefa Bibliotecii Centrale, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, e-mail: maropil82@gmail.com

PÎRVU, Iuliana-Camelia – Biblioteca Comunală Șirna, județul Prahova, România, e-mail: biblioteca.sirna.romania@gmail.com

POPA, Valentina – șefa Centrului de statistică al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, e-mail: statistica@bnrm.md

POVESTCA, Lilia – specialist principal, Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: lpovestca@bnrm.md

RÂBACOV, Ghenadie – profesor de limba franceză și limba engleză la IPLT „Gheorghe Asachi”, lector, drd. la Facultatea de Litere, Universitatea de Stat din Moldova, e-mail: www.rabacov.net

RUSU, Alexandru – directorul Bibliotecii Publice Izbiște, e-mail: rusu.alexandru@bk.ru

SEREBRIAN, Oleg – politolog, scriitor, ambasadorul Republicii Moldova în Germania, e-mail: oserebrian@hotmail.com

VERMAN, Nicoleta – profesor de biologie, gradul didactic I , Liceul Teoretic „Mihail Kogălniceanu”, Constanța, România, e-mail: nicolverman@yahoo.com

Lectura și scările
Culegere de articole
Volumul II

Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Str. 31 August 1989, nr. 78 A
Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 22-14-75
E-mail: biblioteca@bnrm.md

Bun de tipar: 10.06.2021
Apărut: 2021
Coli de tipar: 14,5
Tiraj: 30 ex.

Tiparul sub comanda nr. 12,
executat la F.P.C. Primex-Com S.R.L.
Bd. Grigore Vieru, nr. 26
Chișinău, MD-2005
Republica Moldova
Tel.: (37322) 27-53-05, (37322) 22-66-82
E-mail: primex@dnt.md